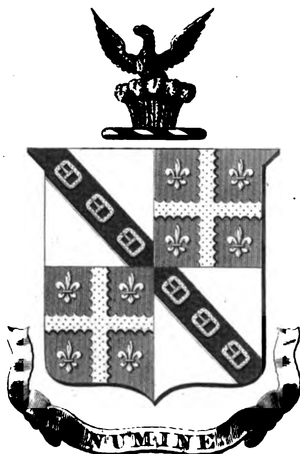

NEDL TRANSFER
HN 5ZVU C

Richard Ashhurst Bowie

ISAEI ORATIONES

QUAE
VULGO IN EDITIONIBUS
LEGUNTUR.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
ACCURATE EDITAE.
ACCEDIT ORATIO DE MENECLIS
HEREDITATE,
LONDINI PRIMUM EXPRESSA
ET DUPLO AUCTIOR DE CLEONYMI
HEREDITATE,
EDITA PER
ANGELUM MAIUM.

EDITIO STEREOTYPA.

LIPSIAE
SUMTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.
1829.

Ladenpreis 5 Groschen.

ΙΣΑΙΟΥ
ΤΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ ΛΟΓΟΙ.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΚΛΕΩΝΥΜΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἀδελφιδοῖ, Κλεωνύμου τελευτήσαντος, ἐπὶ τὸν κλῆρον ἔρχονται κατὰ γένος. καὶ τὰς διαθήκας, ἃς παρέχονται εἰς αὐτοὺς οἱ περὶ Φερένικον καὶ Σίμωνα, καὶ Ποσείδιππον γράψαι, ὡς ἀληθὲς ἦν, καὶ θεῖναι παρὰ τοῖς ἄρχουσιν, ὁμολογοῦντες Κλεώνυμον, κατὰ τὴν πρὸς Δεινίαν τὸν ἐπίτροπον αὐτῶν ὀργήν. ὕστερον δὲ ἐπιχειρήσαντα λῦσαι· καὶ μεταπεμψάμενον τὸν ἀστυνόμον, ἐξαίφνης ἀποθανεῖν· καὶ Πολύαρχον δὲ τὸν πάππον αὐτῶν, Κλεωνύμου δὲ πατέρα, προστάξαι, εἴ τι πάσχοι Κλεώνυμος, δοῦναι αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα. Ἡ στάσις, ὅρος διπλοῦς, κατὰ ἀμφισβήτησιν· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ταῖς γενομέναις ἐξ ἀρχῆς διαθήκαις διϊσχυρίζονται, οἱ δ' ἀντιλέγοντες φασίν, ὅτι μετεκαλέσατο τὸν ἄρχοντα, ἵνα λύσῃ αὐτάς· καὶ τελευταῖον, τοῖς παρὰ τοῦ Κλεωνύμου γενομένοις.

Πολλὴ μὲν ἡ μεταβολή μοι γέγονεν, ὦ ἄνδρες, τελευτήσαντος Κλεωνύμου. ἐκεῖνος γὰρ ζῶν μὲν ἡμῖν κατέλιπε τὴν οὐσίαν, ἀποθανὼν δὲ κινδυνεύειν περὶ αὐτῆς πεποίηκε. καὶ τότε μὲν οὕτως ὑπ᾿ αὐτοῦ σωφρόνως ἐπαιδευόμεθα, ὥστ᾿ οὐδὲ ἀκροασόμενοι οὐδέποτε ἤλθομεν ἐπὶ δικαστήριον, νῦν δὲ ἀγωνιούμενοι περὶ πάντων ἥκομεν τῶν ὑπαρχόντων. οὐ γὰρ τῶν Κλεωνύμου μόνον ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πατρῴων, ὀφείλειν ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνον φάσκοντες ἀργύρια. καὶ οἱ μὲν οἰκεῖοι καὶ οἱ προσήκοντες οἱ τούτων ἀξιοῦσιν ἡμᾶς καὶ τῶν ὁμολογουμένων, ὧν Κλεώνυμος κατέλιπεν αὐτοῖς, τούτων ἰσομοιρῆσαι. οὗτοι δὲ εἰς τοῦτο ἥκουσιν ἀναισχυντίας, ὥστε καὶ τὰ πατρῷα προσαφελέσθαι ζητοῦσιν ἡμᾶς, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὦ ἄνδρες, τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πολλὴν ἡμῶν ἐρημίαν καταγνόντες. σκέψασθε γὰρ οἷς ἑκάτεροι πιστεύοντες ὡς ὑμᾶς εἰσεληλύθαμεν. οὗτοι μέν, διαθήκαις ἰσχυριζόμενοι τοιαύταις, ἃς ἐκεῖνος διέθετο μέν, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλ᾿ ὀργισθεὶς τῶν οἰκείων τινὶ τῶν ἡμετέρων· ἔλυσε δὲ πρὸ τοῦ θανάτου, πέμψας Ποσείδιππον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ἡμεῖς δὲ γένει μὲν ἐγγυτάτω προσήκοντες, χρώμενοι δὲ ἐκείνῳ πάντων οἰκειότατα, δεδωκότων δ᾿ ἡμῖν, καὶ τῶν νόμων κατὰ τὴν ἀγχιστείαν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κλεω-

νυμον, διὰ τὴν φιλίαν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, ἔτι δὲ Πολιάρχου, τοῦ πατρὸς Κλεωνύμου, πάππου δ' ἡμετέρου, προστάξαντος, εἴ τι πάθοι Κλεώνυμος ἄπαις, ἡμῖν δοῦναι τὰ αὑτοῦ. τοσούτων τοίνυν ἡμῖν ὑπαρχόντων, οὗτοι, καὶ συγγενεῖς ὄντες, καὶ οὐδὲν δίκαιον εἰπεῖν ἔχοντες, οὐκ αἰσχύνονται καταστήσαντες ἡμᾶς εἰς ἀγῶνα περὶ τούτων, περὶ ὧν αἰσχρὸν ἦν ἀμφισβητῆσαι καὶ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν. Οὐχ ὁμοίως δέ μοι δοκοῦμεν, ὦ ἄνδρες, διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. ἐγὼ μὲν γὰρ, οὐχ ὅτι ἀδίκως κινδυνεύω, τοῦθ' ἡγοῦμαι μέγιστον εἶναι τῶν παρόντων κακῶν, ἀλλ' ὅτι ἀγωνίζομαι πρὸς οἰκείους, οὓς οὐδ' ἀμύνεσθαι καλῶς ἔχει. οὐ γὰρ ἂν ἐλάττω συμφορὰν ἡγησαίμην κακῶς ποιεῖν τούτους ἀμυνόμενος, οἰκείους ὄντας, ἢ κακῶς παθεῖν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τούτων. οὗτοι δ' οὐ τοιαύτην ἔχουσι τὴν γνώμην, ἀλλ' ἥκουσιν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοὺς φίλους παρακαλέσαντες, καὶ ῥήτορας παρασκευασάμενοι, καὶ οὐδὲν ἀπολιπόντες τῆς αὑτῶν δυνάμεως, ὥσπερ, ὦ ἄνδρες, τοὺς ἐχθροὺς τιμωρησόμενοι, καὶ οὐκ ἀναγκαίους καὶ συγγενεῖς κακῶς ποιήσοντες. τὴν μὲν οὖν τούτων ἀναισχυντίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἔτι μᾶλλον γνώσεσθε, ἐπειδὰν πάντων ἀκούσητε. ὅθεν δ' οἶμαι τάχιστ' ἂν ὑμᾶς μαθεῖν περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διδάσκειν. Δεινίας γὰρ, ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφὸς, ἐπετρόπευσεν ἡμᾶς, θεῖος ὢν, ὀρφανοὺς ὄντας. Κλεωνύμου δ' οὗτος, ὦ ἄνδρες, διάφορος ὢν ἔτυχεν. ὁπότερος μὲν οὖν αὐτῶν ἦν τῆς διαφορᾶς αἴτιος, ἴσως οὐκ ἐμὸν ἔργον

ἐστὶ κατηγορεῖν· πλὴν τοσοῦτόν γε ἂν δικαίως αὐτοῖς ἀμφοτέροις μεμψαίμην, ὅτι καὶ φίλοι τέως ὄντες, καὶ προφάσεως οὐδεμιᾶς γενομένης, ἐκ λόγων τινῶν οὕτως εἰκῇ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας ἀνείλοντο. ὅτι γοῦν ἐκ ταύτης τῆς ὀργῆς ὁ Κλεώνυμος ταύτας ποιεῖται τὰς διαθήκας, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ὡς ὕστερον ἐσώθη ἔλεγεν· ὁρῶν δὲ ἡμᾶς ἐπιτροπευομένους ὑπὸ Δεινίου, καὶ δεδιὼς, μὴ τελευτήσειεν αὐτὸς ἔτι παῖδας ἡμᾶς καταλιπὼν, καὶ τῆς οὐσίας, ἡμετέρας οὔσης, γένοιτο κύριος Δεινίας. ἡγεῖτο γὰρ δεινὸν εἶναι, τὸν ἔχθιστον τῶν οἰκείων ἐπίτροπον καὶ κύριον τῶν αὑτοῦ καταλιπεῖν, καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα τοῦτον, ἕως ἡμεῖς ἡβήσαιμεν, ᾧ[illegible] διάφορος ἦν. ταῦτα διανοηθεὶς ἐκεῖνος, εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε μὴ, τὰς διαθήκας ταύτας διέθετο. καὶ εὐθὺς ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα, εἴ τι ἡμῖν ἢ τῷ πατρὶ ἐγκαλεῖ τῷ ἡμετέρῳ, ἀπεκρίνατο πάντων τῶν πολιτῶν ἐναντίον, ὅτι οὐδὲν πονηρὸν ἐγκαλεῖ· καὶ ἐμαρτύρησεν, ὡς ὀργιζόμενος ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ὀρθῶς βουλευόμενος, ταῦτα διέθετο. πῶς γὰρ ἂν εὖ φρονῶν, ὦ ἄνδρες, κακῶς ποιεῖν ἡμᾶς ἠβουλήθη, τοὺς μηδὲν αὐτὸν ἠδικηκότας; ὕστερον δὲ τούτων, ὃ μέγιστον ὑμῖν τεκμήριον, ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἔπραξεν ἡμᾶς βλάπτειν βουλόμενος· τελευτήσαντος γὰρ Δεινίου, καὶ τῶν πραγμάτων ἡμῖν πονήρως ἐχόντων, οὐδὲ περιεῖδεν ἡμᾶς οὐδενὸς ἐνδεεῖς ὄντας, ἀλλ' αὐτοὺς μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὑτοῦ κομισάμενος ἐπαίδευε, τὴν δ' οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρημάτων ἐπιβουλευσάντων, ἔσωσεν ἡμῖν· ἐπεμελεῖτό τε ὁμοίως

τῶν ἡμετέρων, ὥσπερ τῶν αὑτοῦ πραγμάτων. καίτοι χρὴ θεωρεῖν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν ἐκ τούτων τῶν ἔργων μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν διαθηκῶν, καὶ τεκμηρίοις χρῆσθαι, μὴ τοῖς μετ᾽ ὀργῆς πραχθεῖσιν, (ἐν οἷς ἅπαντες πεφύκαμεν ἁμαρτάνειν·) ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν ὕστερον φανερὰν αὑτοῦ τὴν διάνοιαν ἐποίησεν. ἔτι γὰρ μᾶλλον ἐν τοῖς τελευταίοις ἐδήλωσεν ὡς εἶχε πρὸς ἡμᾶς. ἤδη γὰρ ἀσθενῶν ταύτην τὴν νόσον, ἐξ ἧς ἐτελεύτησεν, ἠβουλήθη ταύτας τὰς διαθήκας ἀνελεῖν· καὶ προσέταξε Ποσειδίππῳ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν εἰσαγαγεῖν. ὁ δὲ οὐ μόνον οὐκ εἰσήγαγεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν ἀπέπεμψεν. ὀργισθεὶς δὲ τούτῳ Κλεώνυμος, πάλιν εἰς τὴν ὑστεραίαν Διοκλεῖ καλέσαι τοὺς ἄρχοντας προσέταξε· καὶ οὐχ οὕτως ὡς ἀσθενῶν διακείμενος, ἀλλ᾽ ἔτι πολλῶν οὐσῶν ἐλπίδων, ἐξαπίνης τῆς νυκτὸς ταύτης ἀπέθανε. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, ὡς οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλὰ Δεινίᾳ πολεμῶν, ταύτας τὰς διαθήκας διέθετο. ἔπειτα ὡς, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐπεμελεῖτό τε τῶν ἡμετέρων πάντων, καὶ αὐτὸς ἐπαίδευεν, εἰς τὴν οἰκίαν αὑτοῦ κομισάμενος. πρὸς δὲ τούτοις, ὡς Ποσείδιππον ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν ἀστύνομον. οὗτος δ᾽ οὐ μόνον αὐτὸν οὐκ εἰσεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἐπὶ τὴν θύραν Ἀρχωνίδην ἀπέπεμψεν. Ὡς οὖν ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἔτι τοίνυν οἱ τούτων φίλοι καὶ Κηφίσανδρος ἠξίουν νείμασθαι τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἡμᾶς ἔχειν ἁπάντων τῶν Κλεωνύμου, καὶ τούτων μοι κάλει τοὺς μάρ-

τυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἡγοῦμαι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες, πᾶσι τοῖς τῶν κλήρων ἀμφισβητοῦσιν, ὅταν ἀποφήνωσι σφᾶς αὐτοὺς, ὥσπερ ἡμεῖς, καὶ τῷ γένει προτέρους ὄντας, καὶ τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν τετελευτηκότα, περίεργον εἶναι τοὺς ἄλλους λόγους λέγειν· ἐπεὶ δ' οἱ τούτων οὐδέτερον ἔχοντες, οὕτω τολμῶσι τῶν οὐ προσηκόντων ἀμφισβητεῖν, καὶ ψευδεῖς παρασκευάζονται λόγους, βούλομαι βραχέα καὶ περὶ τούτων αὐτῶν εἰπεῖν. ἰσχυρίζονται γὰρ ταῖς διαθήκαις, λέγοντες ὡς Κλεώνυμος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, οὐ λῦσαι βουλόμενος αὐτὰς, ἀλλ' ἐπανορθῶσαι, καὶ βεβαιῶσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν δωρεάν: ὑμεῖς δὲ σκοπεῖσθε τὰς διαθήκας τὰς μετ' ὀργῆς γενομένας, πότερα εἰκός ἐστι βουληθῆναι Κλεώνυμον ἀνελεῖν, ἐπειδὴ πρὸς ἡμᾶς οἰκείως ἔσχεν, ἢ σκοπεῖν ὅπως βεβαιότερον ἡμᾶς ἀποστερήσειε τῶν αὑτοῦ. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις κἀκείνων, ὧν ἂν ὀργισθέντες τοὺς οἰκείους ἀδικήσωσιν, ὕστερον μεταμέλει. οὗτοι δὲ ἐκεῖνον ἀποφαίνουσιν, ἐν ᾧ πρὸς ἡμᾶς οἰκειότατα διέκειτο, μᾶλλον βεβαιοῦν τὴν διαθήκην βουλόμενον, ἣν ὀργιζόμενος ἐποιήσατο. ὥστ' εἰ καὶ ἡμεῖς ὁμολογήσομεν ταῦτα, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ πιστεύσετε, ἐνθυμεῖσθε, ὅτι παράνοιαν αὐτοῦ τὴν μεγίστην οὗτοι κατηγοροῦσι. τίς γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης μανία μείζων, ἢ τότε μὲν, ὅτε Δεινίᾳ διάφορος ὢν ἔτυχεν, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν τε, καὶ διατίθεσθαι τοιαύτας διαθήκας, ἐξ ὧν οὐκ ἐκεῖνον ἐτιμωρεῖτο, ἀλλὰ τοὺς οἰκειοτάτους ἠδίκει· νυνὶ δὲ χρώμενος ἡμῖν, καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος ἁπάντων, μόνους

ἐβουλήθη τοὺς ἀδελφιδοῦς, ὡς οὗτοι φασὶν, ἀκλήρους εἶναι τῶν ἑαυτοῦ. καὶ τίς ἂν εὖ φρονῶν, ὦ ἄνδρες, τοιαῦτα περὶ τῶν αὐτοῦ βουλεύσαιτο; ὥστε ἐκ τούτων τῶν λόγων ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν διάγνωσιν πεποιήκασι περὶ αὐτῶν. εἰ μὲν γὰρ ἀνελεῖν τὰς διαθήκας βουλόμενος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἡμεῖς φαμὲν, οὐδεὶς ἔνεστι τούτοις λόγος· εἰ δ' οὕτω παραφρονῶν ἔτυχεν, ὥσθ' ἡμᾶς ἀεὶ περὶ ἐλαχίστου ποιεῖσθαι, τοὺς γένει πρωτεύοντας, καὶ χρωμένους αὐτῷ πάντων οἰκειότατα, δικαίως ἂν δήπου τὰς τοιαύτας διαθήκας ἀκύρους ποιήσητε. ἔτι τοίνυν ἐνθυμεῖσθε, ὅτι φάσκοντες καλεῖν τὴν ἀρχὴν Κλεώνυμον, ἵνα βεβαιώσῃ τὴν αὐτῶν δωρεὰν, προσταχθὲν αὐτοῖς, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν ἀπέπεμψαν. καὶ δυοῖν τοῖν ἐναντιωτάτοιν θάτερα μέλλοντες, ἢ τὴν οὐσίαν ἕξειν βεβαιοτέραν. * * ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα εἰς ὑμᾶς ἀφῖκται, καὶ ὑμεῖς κύριοι γεγόνατε, βοηθήσατε καὶ ἡμῖν, καὶ ἐκείνῳ τῷ ἐν ᾅδου ὄντι· καὶ μὴ περιΐδητε, πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων δέομαι ὑμῶν, προπηλακισθέντα αὐτὸν ὑπὸ τούτων· ἀλλὰ μεμνημένοι τοῦ νόμου, καὶ τοῦ ὅρκου, ὃν ὀμωμόκατε, καὶ τῶν εἰρημένων ὑπὲρ τοῦ πράγματος, τὰ δίκαια καὶ τὰ εὔορκα κατὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθε.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΥΠΕΡ ΤΟΥ
ΠΥΡΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Πύῤῥου τὸν ἕτερον τῶν τῆς ἀδελφῆς υἱῶν υἱοποιησαμένου Ἔνδιον, καὶ τούτου πλέον ἢ εἴκοσιν ἔτη τὸν κλῆρον κατασχόντος, εἶτα ἀποθανόντος, Ξενοκλῆς λαχὼν τῶν χρημάτων, ὑπὲρ Φίλης, τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, διεμαρτύρησεν εἶναι αὐτὴν Πύῤῥου γνησίαν θυγατέρα, ἀμφισβητούσης τοῦ κλήρου τῆς Ἐνδίου μητρός· καὶ ἑάλω ψευδομαρτυριῶν, Νικοδήμου καὶ αὐτοῦ μαρτυρήσαντος, ἐγγυῆσαι Πύῤῥῳ τὴν ἀδελφὴν κατὰ τοὺς νόμους, ἐξ ἧς γεγονέναι τὴν Φίλην. ὁ Ἐνδίου δὲ ἀδελφὸς νόθην εἶναι φησὶν, ἐξ ἑταίρας Πύῤῥῳ γενομένην, καὶ οὕτως ὑπὸ Ἐνδίου ἐκδοθῆναι Ξενοκλεῖ. Ἡ στάσις, στοχασμός. τὸ δὲ ἔγκλημα, ψευδομαρτυριῶν, κατὰ τοῦ Νικοδήμου.

Ἄνδρες δικασταὶ, ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τῆς ἐμῆς, Πύῤῥος, ἄπαις ὢν γνησίων παίδων, ἐποιήσατο Ἔνδιον, τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν, υἱὸν αὑτῷ· ὃς κληρονόμος ὢν τῶν ἐκείνου, ἐβίω πλείω ἔτη ἢ εἴκοσι· καὶ ἐν χρόνῳ τοσούτῳ, ἔχοντος ἐκείνου τὸν κλῆρον, οὐδεὶς πώποτε προσεποιήσατο, οὐδ᾽ ἠμφισβήτησε τῆς κληρονομίας ἐκείνῳ. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ πέρυσιν, ὑπερβᾶσα τὸν τελευταῖον κληρονόμον, γνησία θυγάτηρ τοῦ ἡμετέρου θείου ἧκει φάσκουσα εἶναι Φίλη, καὶ κύριος Ξενοκλῆς Κύπριος τοῦ Πύῤῥου κλήρου λαχεῖν τὴν λῆξιν ἠξίωσεν, ὃς τετελευτήκει πλείω, ἢ εἴκοσιν ἔτη, τρία τάλαντα τῷ κλήρῳ ἐπιγραψάμενος. ἀμφισβητούσης δὲ τῆς μητρὸς τῆς ἡμετέρας, ἀδελφῆς δὲ τοῦ Πύῤῥου, ὁ κύριος τῆς εἰληχυίας τοῦ κλήρου γυναικὸς ἐτόλμησε διαμαρτυρῆσαι μὴ ἐπίδικον τῇ ἡμετέρᾳ μητρὶ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κλῆρον εἶναι, ὡς οὔσης γνησίας θυγατρὸς Πύῤῥῳ, οὗ ἦν ἐξ ἀρχῆς ὁ κλῆρος. ἐπισκηψάμενοι δὲ ἡμεῖς, καὶ εἰς ὑμᾶς εἰσαγαγόντες τὸν διαμαρτυρῆσαι τολμήσαντα, μετὰ ταῦτα ἐκεῖνόν τε ἐξελέγξαντες περιφανῶς τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκότα, τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν δίκην εἵλομεν παρ᾽ ὑμῖν, καὶ τουτονὶ Νικόδημον παραχρῆμα ἐξηλέγξαμεν ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς, ἀναισχυντότατον τῇ μαρτυρίᾳ ὄντα

ταύτῃ· ὅς γε ἐτόλμησε μαρτυρῆσαι ἐγγυῆσαι τῷ θείῳ τῷ ἡμετέρῳ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ, γυναῖκα εἶναι κατὰ τοὺς νόμους. ὅτι μὲν οὖν καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ ἡ τούτου μαρτυρία ψευδὴς ἔδοξεν εἶναι, ὁ τόθ' ἑαλωκὼς μάρτυς σαφέστατα τοῦτον ἐξελέγχει. εἰ γὰρ μὴ ἐδόκει οὗτος τὰ ψευδῆ τότε μαρτυρῆσαι, δηλονότι ἐκεῖνός τ' ἂν ἀποφυγὼν τὴν διαμαρτυρίαν ἀπῆλθε, καὶ κληρονόμος ἦν τῶν τοῦ θείου ἡ διαμαρτυρηθεῖσα γνησία θυγάτηρ εἶναι· ἀλλ' οὐκ ἂν ἡ ἡμετέρα κατέστενε μήτηρ. ἁλόντος δὲ τοῦ μάρτυρος, καὶ ἀποστάσης τοῦ κλήρου τῆς ἀμφισβητούσης γνησίας θυγατρὸς Πύῤῥῳ εἶναι, μεγάλη ἀνάγκη ἅμα καὶ τὴν τούτου μαρτυρίαν ἑαλωκέναι. περὶ γὰρ αὐτοῦ τούτου ὁ διαμαρτυρήσας. τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν δίκην ἠγωνίζετο, πότερον ἐξ ἐγγυητῆς ἢ ἐξ ἑταίρας ἡ ἀμφισβητοῦσα τοῦ κλήρου τῷ θείῳ γυναικὸς εἴη, γνώσεσθε δ' ἀκούσαντες καὶ ὑμεῖς τῆς τε ἀντωμοσίας τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς τούτου μαρτυρίας, καὶ τῆς ἁλούσης διαμαρτυρίας. Ἀναγίνωσκε λαβὼν ταυσδὶ αὐτοῖς. ΑΝΤΩΜΟΣΙΑ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ὡς μὲν ἔδοξε παραχρῆμα εὐθὺς τότε τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι Νικόδημος, ἐπιδέδεικται τότε πᾶσι· προσήκει δὲ καὶ παρ' ὑμῖν τοῖς περὶ αὐτοῦ τούτου τὴν δίκην μέλλουσι ψηφιεῖσθαι, ἐξελεγχθῆναι τὴν τούτου μαρτυρίαν. ἐπιθυμῶ δὲ πρῶτον μὲν παρ' αὐτοῦ τούτου πυθέσθαι, ἥν τινα ποτὲ προῖκα φησὶν ἐπιδοὺς ἐκδοῦναι τὴν ἀδελφὴν ὁ μεμαρτυρηκὼς τῷ τὸν τριτάλαντον οἶκον κεκτημένῳ. εἶτα πότερον ἡ ἐγγυητὴ

γυνὴ ἀπέλιπε τὸν ἄνδρα ζῶντα, ἢ τελευτήσαντος τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ παρ' ὅτου ἐκομίσατο τὴν τῆς ἀδελφῆς προῖκα οὗτος, ἐπειδὴ τετελευτηκὼς ἦν, ᾧ μεμαρτύρηκεν οὗτος αὐτὴν ἐγγυῆσαι, ἢ, εἰ μὴ ἐκομίζετο, ὁποίαν δίκην σίτου, ἢ τῆς προικὸς αὐτῆς, ἐν εἴκοσιν ἔτεσι τῷ ἔχοντι τὸν κλῆρον δικάσασθαι ἠξίωσεν, ἢ εἴ τῳ ἀνθρώπων ἐναντίον προσῆλθεν ἐγκαλῶν τῷ κληρονόμῳ περὶ τῆς προικὸς τῆς ἀδελφῆς, ἐν χρόνῳ τοσούτῳ. περί τε οὖν τούτων ἡδέως ἂν πυθοίμην, ὅ, τι ποτ' οὖν τὸ αἴτιον τοῦ μηδὲν τούτων γεγενῆσθαι περὶ τῆς ἐγγυητῆς (ὡς μεμαρτύρηκεν οὗτος) γυναικός· καὶ πρὸς τούτοις, εἴ τις ἄλλος ἐγγυητὴν ἔσχε τὴν τούτου ἀδελφὴν γυναῖκα, ἢ τῶν πρότερον χρησαμένων, πρὶν γνῶναι τὸν ἡμέτερον θεῖον αὐτήν· ἢ ὅσοι ἐκείνου γιγνώσκοντος ἐπλησίαζον αὐτῇ, ἢ ὅσοι ὕστερον ἐπλησίαζον τετελευτηκότος ἐκείνου. δῆλον γάρ, ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ ἀδελφὸς αὐτὴν ἅπασι τοῖς πλησιάζουσιν ἐνδεδώκει· περὶ ὧν εἰ δεήσειε καθ' ἕκαστον διελθεῖν, οὐκ ἂν πάνυ μικρὸν ἔργον γένοιτο. ἐὰν μὲν οὖν ὑμεῖς κελεύητε, περὶ ἐνίων μνησθείην ἂν αὐτῶν· εἰ δέ τισιν ὑμῶν ἀηδές ἀκούειν ἐστὶν, ὥσπερ ἐμοὶ λέγειν τι περὶ τούτων, αὐτὰς τὰς μαρτυρίας ὑμῖν παρέξομαι τὰς μαρτυρηθείσας ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ· ὧν οὐδεμιᾷ ἐπισκήψασθαι ἠξίωσαν οὗτοι. καίτοι ὅπου κοινὴν αὐτὴν ὁμολογήκασιν εἶναι τοῦ βουλομένου τὴν γυναῖκα, πῶς ἂν εἰκότως ἡ αὐτὴ γυνὴ ἐγγυητὴ δόξειεν εἶναι; ἀλλὰ μὴν ὁπότε μὴ ἐπεσκημμένοι εἰσὶ ταῖς περὶ αὐτοῦ τούτου μαρτυρίαις, ὡμολογηκότες εἰσὶ ταῦτα.

ἀκούσαντες δὲ καὶ ὑμεῖς αὐτῶν τῶν μαρτυριῶν, γνώσεσθε ὡς οὗτός τε περιφανῶς τὰ ψευδῆ μεμαρτύρηκε, καὶ ὀρθῶς καὶ κατὰ τοὺς νόμους οἱ δικάσαντες τὴν δίκην ἔγνωσαν, τὴν κληρονομίαν μὴ προσήκειν τῇ μὴ ὀρθῶς γεγεννημένῃ γυναικί. Ἀναγίνωσκε· σὺ δ᾽ ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ὡς μὲν ἑταίρα ἦν τῷ βουλομένῳ, καὶ οὐ γυνὴ τοῦ ἡμετέρου θείου, ἣν οὗτος ἐγγυῆσαι ἐκείνῳ μεμαρτύρηκεν, ὑπὸ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ὑπὸ τῶν γειτόνων τῶν ἐκείνου μεμαρτύρηται πρὸς ὑμᾶς· οἳ μάχας, καὶ κώμους, καὶ ἀσέλγειαν πολλήν, ὁπότε ἡ τούτου ἀδελφὴ εἴη παρ᾽ αὐτῷ, μεμαρτυρήκασι γίνεσθαι περὶ αὐτῆς. καίτοι οὐ δήπου γε ἐπὶ γαμετὰς γυναῖκας οὐδεὶς ἂν κωμάζειν τολμήσειεν· οὐδὲ αἱ γαμεταὶ γυναῖκες ἔρχονται μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὰ δεῖπνα, οὐδὲ συνδειπνεῖν ἀξιοῦσι μετὰ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἐπιτυχόντων. ἀλλὰ μὴν τῷ γε μεμαρτυρηκότι οὐδ᾽ ἐπισκήψασθαι οὗτοι ἠξίωσαν. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγίνωσκε πάλιν αὐτοῖς τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ἀνάγνωθι δὴ καὶ τὰς περὶ τῶν πλησιασάντων αὐτῇ μαρτυρίας, ἵνα εἰδῶσιν, ὅτι ἑταίρα τε ἦν τοῦ βουλομένου, καὶ ὅτι οὐδ᾽ ἐξ ἑνὸς ἄλλου φαίνεται τεκοῦσα. ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Ὡς μὲν τοίνυν ἦν κοινὴ τῷ βουλομένῳ, ἣν οὗτος ἐγγυῆσαι τῷ ἡμετέρῳ θείῳ μεμαρτύρηκε, μνημονεύειν χρὴ ὑφ᾽ ὅσων ὑμῖν μεμαρτύρηται· καὶ ὅτι οὐδενὶ ἄλλῳ ἐγγυηθεῖσα, οὐδὲ συνοικήσασα φαίνεται. σκεψώμεθα δὲ καὶ ἐξ ὧν ἂν

τις ὑπονοήσειεν ἐγγύην γενέσθαι τοιαύτης γυναικὸς, εἰ ἄρα καὶ τῷ ἡμετέρῳ θείῳ τοιοῦτόν τι συμβέβηκεν. ἤδη γάρ τινες νέοι ἄνθρωποι ἐπιθυμήσαντες τοιούτων γυναικῶν, καὶ ἀκρατῶς ἔχοντες αὐτῶν, ἐπείσθησαν ὑπ' ἀνοίας εἰς αὐτοὺς τοιοῦτόν τι ἐξαμαρτεῖν. πόθεν οὖν ἄν τις σαφέστερον γνοίη περὶ τούτων, ἢ ἔκ τε τῶν μαρτυριῶν τῶν τούτοις μεμαρτυρημένων ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ, καὶ ἐκ τῶν εἰκότων τῶν περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σκεψάμενος; ἐνθυμεῖσθε δὲ τὴν ἀναίδειαν ὧν λέγουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἐγγυᾷν μέλλων εἰς τὸν τριτάλαντον οἶκον (ὥς φησι) τὴν ἀδελφὴν, διαπραττόμενος τηνικαῦτα ἕνα μάρτυρα παρεῖναι αὐτῷ Πυρετίδην προσεποιήσατο. καὶ τούτου ἐκμαρτυρίαν ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δίκῃ παρέσχον οὗτοι· ἣν Πυρετίδης οὐκ ἀναδέδεκται αὐτοῖς, οὐδὲ ὁμολογεῖ μαρτυρῆσαι, οὐδὲ εἰδέναι τούτων ἀληθὲς ὂν οὐδέν. μέγα δὲ τεκμήριον ὡς περιφανῶς ψευδῆ τὴν μαρτυρίαν οὗτοι παρέσχον ταύτην. ἴστε γὰρ πάντες ὡς, ὅταν μὲν ἐπὶ προδήλους πράξεις ἴωμεν, ἃς δεῖ μετὰ μαρτύρων γενέσθαι, τοὺς οἰκειοτάτους, καὶ οἷς ἂν τυγχάνωμεν χρώμενοι μάλιστα, τούτους παραλαμβάνειν εἰώθαμεν ἐπὶ τὰς πράξεις τὰς τοιαύτας· τῶν δὲ ἀδήλων καὶ ἐξαίφνης γινομένων τοὺς προστυχόντας ἕκαστοι μάρτυρας ποιούμεθα. καὶ ἐπὶ μὲν ταῖς μαρτυρίαις αὐταῖς, τοῖς παραγινομένοις αὐτοῖς, ὁποῖοί τινες ἂν ὦσι, τούτοις μάρτυσι χρῆσθαι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν· παρὰ δὲ τῶν ἀσθενούντων, ἢ τῶν ἀποδημεῖν μελλόντων, ὅταν τις ἐκμαρτυρίαν ποιῆται, τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν πολι-

τῶν καὶ τοὺς ἡμῖν γνωριμωτάτους ἕκαστος ἡμῶν παρακαλεῖ μάλιστα· καὶ οὐδὲ μεθ᾽ ἑνὸς, οὐδὲ μετὰ δυοῖν, ἀλλ᾽ ὡς ἂν μετὰ πλείστων δυνώμεθα, τὰς ἐκμαρτυρίας πάντες ποιούμεθα· ἵνα τῷ τε μαρτυρήσαντι μὴ ἐξείη ὕστερον ἐξάρνῳ γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν, ὑμεῖς τε πολλοῖς καὶ καλοῖς κἀγαθοῖς ταὐτὰ μαρτυροῦσι πιστεύοιτε μᾶλλον. Ξενοκλῆς τοίνυν Θήβαζε μὲν ἰὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον τὸ ἡμέτερον εἰς τὰ ἔργα, οὐχ ἡγήσατο δεῖν τοῖς ἀπὸ ταυτομάτου ἐκεῖ τυχοῦσι μάρτυσι χρῆσθαι περὶ τῆς ἐξαγωγῆς· ἀλλ᾽ ἧκεν ἔχων ἔνθεν Διόφαντον τὸν Σφήττιον μεθ᾽ ἑαυτοῦ. ὃς ἔλεγε τὴν δίκην ὑπὲρ τούτου· καὶ Δωρόθεον τὸν Ἐλευσίνιον, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φιλοχάρη, καὶ ἄλλους πολλοὺς μάρτυρας, παρακεκληκὼς ἐνθένδε, σταδίους εὐθὺς τριακοσίους ἐκεῖσε. περὶ δὲ τῆς ἐγγύης τῆς τήθης τῶν παίδων τῶν ἑαυτοῦ ἐν τῷ ἄστει ἐκμαρτυρίαν (ὥς φησι) ποιούμενος, τῶν μὲν οἰκείων οὐδένα τῶν ἑαυτοῦ παρακεκληκὼς φαίνεται, Διονύσιον δὲ Ἐρχιέα, καὶ Ἀριστόλοχον τὸν Αἰθαλίδην. μετὰ δυοῖν τούτοιν ἐν τῷ ἄστει αὐτὸν τὴν ἐκμαρτυρίαν ποιήσασθαι φασὶν οὗτοι. τοιαῦτα μὲν τὰ τούτων· οἷς οὐδ᾽ ἂν περὶ ὁτουοῦν πιστεύσειεν ἄλλου οὐδείς. ἴσως γὰρ ἦν νὴ Δία πάρεργον καὶ φαῦλον, περὶ οὗ τὴν ἐκμαρτυρίαν παρὰ τοῦ Πυρετίδου φασὶ ποιήσασθαι οὗτοι. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν ὀλιγωρηθῆναι ἦν τὸ πρᾶγμα, καὶ πῶς; ᾧ γε περὶ αὐτοῦ τούτου ὁ ἀγὼν ἦν ὁ τῶν ψευδομαρτυριῶν, ὃν Ξενοκλῆς ἔφευγεν, ἢ ἐξ ἑταίρας, ἢ ἐξ ἐγγυητῆς, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα εἶναι. εἶτα ἐπὶ ταύτην ἂν τὴν μαρτυ-

ρίαν, εἰ ἦν ἀληθὴς, οὐκ ἂν ἅπαντας τοὺς οἰκείους τοὺς ἑαυτοῦ παρακαλεῖν ἐκεῖνος ἠξίωσεν; ναὶ μὰ Δία, ὥς ἔγωγε φήμην, εἴγε ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα. οὐ τοίνυν φαίνεται, ἀλλ' ὁ μὲν Ξενοκλῆς πρὸς τοὺς ἐπιτυχόντας δύο ἐκμαρτυρησάμενος τὴν μαρτυρίαν ταύτην ἦν· Νικόδημος δὲ οὗτος ἕνα μόνον μάρτυρα παρακαλέσας μεθ' ἑαυτοῦ, τῷ τὸν τριτάλαντον οἶκον κεκτημένῳ ἐγγυῆσαι φησὶ τὴν ἀδελφήν. καὶ οὗτος μὲν τὸν Πυρετίδην μόνον, οὐχ ὁμολογοῦντα, προσεποιήσατο μετ' αὐτοῦ παραγενέσθαι· ὑπὸ δὲ τοῦ ἐγγυήσασθαι μέλλοντος τὴν τοιαύτην, Λυσιμένης καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Χαίρων καὶ Πυλάδης, φασὶ παρακληθέντες ἐγγύῃ παραγενέσθαι, καὶ ταῦτα, θεῖοι ὄντες τῷ ἐγγυωμένῳ. ὑμέτερον οὖν ἔργον σκέψασθαι νῦν, εἰ δοκεῖ πιστὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα. ἐγὼ μὲν γὰρ νομίζω, ἐκ τῶν εἰκότων σκοπούμενος, πολὺ ἂν μᾶλλον τὸν Πύῤῥον πάντας ἂν τοὺς οἰκείους βούλεσθαι λεληθέναι, εἴ τι παρεσκευάζετο ὁμολογεῖν ἢ πράττειν ἀνάξιον τῶν αὑτοῦ, ἢ παρακαλέσαι μάρτυρας τοὺς θείους τοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ ἁμάρτημα τηλικοῦτον. ἔτι δὲ καὶ περὶ ἐκείνου θαυμάζω, εἰ μηδεμίαν προῖκα μήθ' ὁ διδοὺς, μήθ' ὁ λαμβάνων διωμολογήσαντο ἕξειν ἐπὶ τῇ γυναικί. τοῦτο μὲν γὰρ, εἴ τινα ἐδίδου, εἰκὸς ἦν καὶ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τῶν παραγενέσθαι φασκόντων μαρτυρεῖσθαι· τοῦτο δ', εἰ δι' ἐπιθυμίαν τὴν ἐγγύην ὁ θεῖος ἡμῶν ἐποιεῖτο τῆς τοιαύτης γυναικὸς, δῆλον ὅτι κἂν ἀργύριον πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐγγυῶν διωμολογήσατο ἔχειν αὐτὸν ἐπὶ τῇ γυναικὶ, ἵνα μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γένοιτο ἀφ-

δίως ἀπαλλάττεσθαι, ὁπότε βούλοιτο, τῆς γυναικός· καὶ μάρτυράς γε πολλῷ πλείους τὸν ἐγγυῶντα παρακαλεῖν, ἢ τὸν ἐγγυώμενον τὴν τοιαύτην. οὐδεὶς γὰρ ὑμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι ὁ λόγος οὐ διαμένειν εἴωθε τῶν τοιούτων. ὁ μὲν τοίνυν ἐγγυῆσαι φάσκων μετὰ ἑνὸς μάρτυρος, καὶ ἄνευ ὁμολογίας προικὸς, εἰς τὸν τριτάλαντον οἶκον ἐγγυῆσαι φησὶ τὴν ἀδελφήν. οἱ δὲ θεῖοι τῷ ἀδελφιδῷ ἄπροικον τὴν τοιαύτην ἐγγυωμένῳ μεμαρτυρήκασι παραγενέσθαι. καὶ οἱ αὐτοὶ θεῖοι οὗτοι ἐν τῇ δεκάτῃ τῆς θυγατρὸς ἀποφανθείσης εἶναι ὑπὸ τοῦ ἀδελφιδοῦ κληθέντες μεμαρτυρήκασι παραγενέσθαι. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ δεινῶς ἀγανακτῶ, ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ λαγχάνων ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῆς αὑτοῦ τοῦ κλήρου τοῦ πατρῴου, Φίλην ὄνομα εἶναι ἐγράψατο τῇ γυναικί· οἱ δὲ τοῦ Πύῤῥου θεῖοι ἐν τῇ δεκάτῃ φάσκοντες παραγενέσθαι, τὸ τῆς τήθης ὄνομα Κλειταρέτην τὸν πατέρα ἐμαρτύρησαν θέσθαι αὐτῇ. θαυμάζω οὖν εἰ ὁ ἀνὴρ ὁ συνοικῶν πλείω ἢ ὀκτὼ ἔτη ἤδη, μὴ ᾔδει τοὔνομα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. εἶτα οὐδὲ παρὰ τῶν αὑτῶν μαρτύρων πρότερον ἐδυνήθη πυθέσθαι· οὐδ' ἡ μήτηρ τῆς γυναικὸς τὸ τῆς θυγατρὸς ὄνομα τῆς αὑτῆς ἐν χρόνῳ τοσούτῳ ἔφρασεν αὐτῷ, οὐδ' ὁ θεῖος αὐτὸς Νικόδημος, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τῆς τήθης ὀνόματος (εἴ τις ᾔδει τοὔνθ' ὑπὸ τοῦ πατρὸς κείμενον) ταύτην Φίλην ὁ ἀνὴρ ὄνομα ἐπεγράψατο εἶναι αὐτῇ· καὶ ταῦτα, λαγχάνων αὐτῇ τοῦ κλήρου τοῦ πατρῴου. τίνος ἕνεκα, ἢ ἵνα καὶ τοῦ τῆς τήθης ὀνόματος τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τεθέντος ἄκληρον ὁ ἀνὴρ

καταστήσειεν εἶναι τὴν αὑτοῦ γυναῖκα; ἆρά γε οὐχὶ δῆλον, ὦ ἄνδρες, ὅτι ἃ πάλαι οὗτοι μαρτυροῦσι γενέσθαι, πολλῷ πλέον τῆς λήξεως τοῦ κλήρου σύγκειται αὐτοῖς; οὐ γὰρ ἄν ποτε οἱ μὲν εἰς τὴν δεκάτην (ὥς φασι) κληθέντες τῆς τοῦ Πύῤῥου θυγατρὸς, ἀδελφιδῆς δὲ τούτου, ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἥτις ἦν ποτε, ἀκριβῶς εἰς τὸ δικαστήριον ἧκον μεμνημένοι, ὅτι Κλειταρέτην ὁ πατὴρ ἐν τῇ δεκάτῃ ὠνόμηνεν· οἱ δ' οἰκειότατοι τῶν ἁπάντων, ὁ πατὴρ καὶ ὁ θεῖος καὶ ἡ μήτηρ, οὐκ ἂν ᾔδει τὸ ὄνομα τῆς θυγατρὸς (ὥς φησι) τῆς αὑτοῦ. πολύ γε μάλιστ' ἄν, εἰ ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ ὕστερον ἐγχωρήσει εἰπεῖν. Περὶ δὲ τῆς τούτου μαρτυρίας οὐ χαλεπὸν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων ἐστὶ γνῶναι, ὅτι φαίνεται περιφανῶς τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκὼς οὗτος. ὅπου γὰρ, ἐάν τις τι ἀτίμητον δῷ, ἕνεκα τοῦ γάμου, ἐὰν ἀπολίπῃ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, ἢ ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ τὴν γυναῖκα, οὐκ ἔξεστι πράξασθαι τῷ δόντι, ὃ μὴ προικὶ τιμήσας ἔδωκεν. ἦπου, ὅστις γέ φησιν ἄνευ ὁμολογίας προικὸς τὴν ἀδελφὴν ἐγγυῆσαι, περιφανῶς ἀναίσχυντος ὢν ἐλέγχεται. τί γὰρ ἔμελλεν εἶναι αὐτῷ τῆς ἐγγύης, εἰ ἐπὶ τῷ ἐγγυησαμένῳ ἐκπέμψαι ὁπότε βούλοιτο τὴν γυναῖκα; ἦν δ' ἂν ἐπ' ἐκείνῳ, ὦ ἄνδρες, δηλονότι, εἰ μηδεμίαν προῖκα διωμολογήσατο ἕξειν ἐπ' αὐτῇ· εἶτ' ἐπὶ τούτοις ἂν Νικόδημος ἐνεγγύησε τῷ ἡμετέρῳ θείῳ τὴν ἀδελφήν; καὶ ταῦτα, εἰδὼς τὸν ἅπαντα χρόνον ἄτοκον οὖσαν αὐτὴν, καὶ τῆς ὁμολογηθείσης προικὸς ἐκ τῶν νόμων γινομένης εἰς αὐτόν, εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ

πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ; ἆρ' οὖν δοκεῖ τῳ ὑμῶν ὀλιγώρως οὕτως ἔχειν χρημάτων Νικόδημος, ὥστε παραλιπεῖν ἄν τι τῶν τοιούτων; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ νομίζω. εἶτα παρὰ τούτου ὁ ἡμέτερος θεῖος ἠξίωσεν ἂν ἐγγυήσασθαι τὴν ἀδελφὴν, ὃς αὐτὸς ξενίας φεύγων ὑπὸ ἑνὸς τῶν φρατόρων, ὧν φησιν αὐτοῦ εἶναι, παρὰ τέτταρας ψήφους μετέσχε τῆς πόλεως; καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγίνωσκε τὴν μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Οὗτος τοίνυν τῷ ἡμετέρῳ θείῳ ἄπροικον τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ μεμαρτύρηκεν ἐγγυῆσαι. καὶ ταῦτα, τῆς προικὸς εἰς αὐτὸν γινομένης, εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ. Λάβε δὴ καὶ ἀνάγνωθι τοὺς νόμους τουσδὶ αὐτοῖς. ΝΟΜΟΙ. Δοκεῖ ἂν ὑμῖν οὕτως ὀλιγώρως ἔχειν χρημάτων Νικόδημος, ὥστε, εἰ ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἂν σφόδρα διακριβώσασθαι περὶ τῶν ἑαυτῷ συμφερόντων; ναὶ μὰ Δία, ὥς ἔγωγ' οἶμαι. ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπὶ παλλακίδι διδόντες τὰ ἑαυτῶν, πάντες πρότερον διομολογοῦνται περὶ τῶν δοθησομένων ταῖς παλλακαῖς· Νικόδημος δὲ ἐγγυᾷν μέλλων (φησὶ) τὴν ἀδελφὴν τὴν αὐτοῦ, μόνον τὸ κατὰ τοὺς νόμους ἐγγυῆσαι διεπράξατο; ὃς ἐπ' ὀλίγῳ ἀργυρίῳ, οὗ ἐπιθυμῶν λέγει πρὸς ὑμᾶς, σφόδρα βούλεται πονηρὸς εἶναι. περὶ μὲν οὖν τῆς τούτων πονηρίας, καὶ σιωπῶντος ἐμοῦ, οἱ πολλοὶ γινώσκουσιν ὑμῶν· βούλομαι δὲ πρῶτον ἐκ τῶν τοιῶνδε ἐξελέγξαι τοῦτον ἀναισχυντότατον τῇ μαρτυρίᾳ ὄντα ταύτῃ. φέρε, ὦ Νικόδημε, εἰ ἦσθα ἐγγυηκὼς τῷ Πύρρῳ τὴν ἀδελφὴν, καὶ εἰ ἤδεις ἐξ αὐτῆς θυγατέρα γνησίαν καταλειπομένην,

πῶς ἐπέτρεψας τῷ ἡμετέρῳ ἀδελφῷ ἐπιδικάσασθαι τοῦ κλήρου, ἄνευ τῆς γνησίας θυγατρὸς, ἣν φὴς τῷ ἡμετέρῳ θείῳ καταλειφθῆναι; ἢ οὐκ ᾔδεις ἐν τῇ ἐπιδικασίᾳ τοῦ κλήρου νόθην καθισταμένην τὴν ἀδελφιδῆν τὴν σαυτοῦ; ὁπότε γὰρ [τις] ἐπεδικάζετο τοῦ κλήρου, νόθην τὴν θυγατέρα τοῦ καταλιπόντος τὸν κλῆρον καθίστη· ἔτι δὲ πρότερον ὁ Πύῤῥος, ὁ ποιησάμενος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν υἱὸν αὑτῷ. οὔτε γὰρ διαθέσθαι, οὔτε δοῦναι οὐδενὶ οὐδὲν ἔξεστι τῶν ἑαυτοῦ, ἄνευ τῶν θυγατέρων, ἐάν τις καταλιπὼν γνησίας τελευτᾷ. γνώσεσθε δὲ, αὐτῶν ἀκούσαντες τῶν νόμων ἀναγινωσκομένων. Ἀναγίνωσκε τουσδὶ αὐτοῖς. ΝΟΜΟΙ. Δοκεῖ ἂν ὑμῖν ὁ μεμαρτυρηκὼς ἐγγυῆσαι, ἐπιτρέψαι ἄν τι τούτων γίγνεσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦ κλήρου τῇ λήξει, ἣν ὁ Ἔνδιος λαχὼν ἐπεδικάζετο, ἀμφισβητῆσαι ἂν ὑπὲρ τῆς ἀδελφιδῆς τῆς ἑαυτοῦ; καὶ οὐκ ἂν διαμαρτυρῆσαι οὐκ ἐπίδικον τῷ Ἐνδίῳ τὸν ἐκείνης πατρῷον κλῆρον εἶναι; ἀλλὰ μὴν, ὥς γε ἐπεδικάσατο ὁ ἡμέτερος ἀδελφὸς τοῦ κλήρου, καὶ οὐκ ἠμφισβήτησεν οὐδεὶς ἐκείνῳ, ἀναγίνωσκε τὴν μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Γενομένης τοίνυν τῆς ἐπιδικασίας ταύτης, οὐκ ἐτόλμησεν ἀμφισβητῆσαι τοῦ κλήρου Νικόδημος· οὐδὲ διαμαρτυρῆσαι, τὴν ἀδελφιδῆν τὴν ἑαυτοῦ γνησίαν θυγατέρα Πύῤῥῳ καταλειφθῆναι. περὶ μὲν οὖν τῆς διαδικασίας ἔχοι ἄν τι ψεῦδος προφασίσασθαι πρὸς ὑμᾶς. ἢ γὰρ λαθεῖν ἡμᾶς προσποιήσαιτ' ἂν οὗτος, ἢ ψεύδεσθαι αἰτιῷτ' ἂν ἡμᾶς. τοῦτο μὲν οὖν παρῶμεν. ἐπειδὴ δὲ τῷ Ξενοκλεῖ ἐνεγγύα ὁ Ἔνδιος τὴν

ἀδελφιδῆν σου, ἐπέτρεψας ἄν, ὦ Νικόδημε, τὴν ἐκ τῆς ἐγγυητῆς τῷ Πύῤῥῳ γεγεννημένην, ὡς ἐξ ἑταίρας ἐκείνῳ οὖσαν ἐγγυᾶσθαι; καὶ οὐκ ἂν εἰσήγγελλες πρὸς τὸν ἄρχοντα, κακοῦσθαι τὴν ἐπίκληρον ὑπὸ τοῦ εἰσποιήτου οὕτως ὑβριζομένην, καὶ ἄκληρον τῶν αὐτῆς πατρῴων καθισταμένην; ἄλλως τε καὶ μόνων τούτων τῶν δικῶν ἀκινδύνων τοῖς διώκουσιν οὐσῶν, καὶ ἐξὸν τῷ βουλομένῳ βοηθεῖν ταῖς ἐπικλήροις; οὔτε γὰρ ἐπιτίμιον ταῖς πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰσαγγελίαις ἔπεστιν, οὐδ' ἐὰν οὐδεμίαν τῶν ψήφων οἱ εἰσαγγείλαντες μεταλάβωσιν. οὔτε πρυτανεῖα, οὔτε παράστασις οὐδεμία τίθεται τῶν εἰσαγγελιῶν· ἀλλὰ τοῖς μὲν διώκουσιν ἀκινδύνως εἰσαγγέλλειν ἔξεστι, τῷ βουλομένῳ, τοῖς δ' ἁλισκομένοις ἐσχάται τιμωρίαι ἐπὶ ταῖς εἰσαγγελίαις ἔπεισιν. [ἔπειτα, εἰ ἦν ἐξ ἐγγυητῆς ἡ τούτου ἀδελφιδῆ τῷ ἡμετέρῳ θείῳ γεγεννημένη, ἐπέτρεψεν ἂν Νικόδημος ὡς ἐξ ἑταίρας οὖσαν αὐτὴν ἐγγυᾶσθαι; καὶ γενομένων αὐτῶν, οὐκ ἂν εἰσήγγελλε πρὸς τὸν ἄρχοντα ὑβρίζεσθαι τὴν ἐπίκληρον ὑπὸ τοῦ οὕτως ἐγγυήσαντος αὐτήν;] καὶ εἰ ἦν ἀληθῆ, ἃ νυνὶ τετόλμηκας μαρτυρῆσαι, παραχρῆμα εὐθὺς τότε ἐτιμωρήσω ἂν τὸν ἀδικοῦντα, ἢ καὶ ταῦτα λαθεῖν σεαυτὸν προσποιήσῃ; ἔπειτ' οὐδ' ἐκ τῆς ἐπιδοθείσης αὐτῇ προικὸς ᾔσθου; ὥστε καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀγανακτήσαντι δήπου σοὶ εἰσαγγεῖλαι τὸν Ἔνδιον προσῆκεν, αὐτὸς μὲν τριτάλαντον οἶκον ἔχειν ἠξίου, ὡς προσῆκον αὐτῷ, τῇ δὲ γνησίᾳ οὔσῃ τρισχιλίας δραχμὰς προῖκα ἐπιδοὺς, ἐκδοῦναι ἠξίωσεν ἄλλῳ. εἶτ' ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀγανακτήσας

εἰσήγγειλεν ἂν τὸν Ἔνδιον οὗτος; καὶ μὰ Δία, εἴ γ' ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα. οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν ἐκεῖνον οὐδ' ἄλλον δὲ τῶν εἰσποιήτων οὐδένα οὕτως εὐήθη, οὐδ' ἂν ὀλίγωρον τῶν νόμων τῶν κειμένων γίνεσθαι, ὥσθ' ὑπαρχούσης γνησίας θυγατρὸς τῷ τὸν κλῆρον καταλιπόντι, ἑτέρῳ δοῦναι ταύτην ἀνθ' ἑαυτοῦ. ἀκριβῶς γὰρ ᾔδει διότι τοῖς γε ἐκ τῆς γνησίας θυγατρὸς παισὶ γεγονόσιν ἁπάντων τῶν πατρῴων κληρονομία προσήκει. εἶτα εἰδὼς ἄν τις ταῦτα, ἑτέρῳ παραδοίη τὰ αὑτοῦ; καὶ ταῦτα, τηλικαῦτα ὄντα, ὅσων ἠμφισβήτησαν οὗτοι; δοκεῖ δ' ἂν τις ὑμῖν οὕτως ἀναιδὴς ἢ τολμηρὸς εἰσποίητος γενέσθαι, ὥστε μηδὲ τὸ δέκατον μέρος ἐπιδοὺς ἐκδοῦναι τῇ γνησίᾳ θυγατρὶ τῶν πατρῴων; γενομένων δὲ τούτων, δοκεῖ ἂν ὑμῖν ὁ θεῖος ἐπιτρέψαι, ὁ ἐγγυῆσαι μεμαρτυρηκὼς αὐτῆς τὴν μητέρα; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ νομίζω. ἀλλὰ καὶ ἠμφισβήτησεν ἂν τοῦ κλήρου, καὶ διεμαρτύρησε, καὶ εἰσήγγειλεν ἂν πρὸς τὸν ἄρχοντα· καὶ ἄλλο εἴ τι ἦν ἰσχυρότερον τούτων, ἅπαντ' ἂν διεπράξατο. ὁ μὲν τοίνυν Ἔνδιος ὡς ἐξ ἑταίρας οὖσαν ἐνεγγύησεν, ἥν φησιν ἀδελφιδῆν Νικόδημος εἶναι αὑτῷ· οὗτος δὲ οὔτε τῷ Ἐνδίῳ τοῦ Πύῤῥου κλήρου ἀμφισβητῆσαι ἠξίωσεν, οὔτ' ἐγγυήσαντα τὴν ἀδελφιδῆν, οὖσαν ἐξ ἑταίρας, εἰσαγγεῖλαι πρὸς τὸν ἄρχοντα ἠξίωσεν, οὔτ' ἐπὶ τῇ δοθείσῃ προικὶ αὐτῇ ἠγανάκτησεν οὐδέν· ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἴασε γενέσθαι. οἱ δὲ νόμοι περὶ ἁπάντων διορίζουσι τούτων. ἀναγνώσεται οὖν πρῶτον ὑμῖν τὴν περὶ τῆς ἐπιδικασίας τοῦ κλήρου μαρτυρίαν πάλιν·

ἔπειτα τὴν περὶ τῆς ἐγγυήσεως τῆς γυναικός. Ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς νόμους. ΝΟΜΟΙ. Λάβε δὴ καὶ τὴν τούτου μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Πῶς οὖν τις σαφέστερον ἐξελέγχοι ψευδομαρτυριῶν διώκων, ἢ ἔκ τε τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς τούτοις ἐπιδεικνύων, καὶ ἐκ τῶν νόμων ἁπάντων τῶν ἡμετέρων. περὶ μὲν οὖν τούτου σχεδὸν εἴρηται τὰ πολλά· σκέψασθε δὲ καὶ περὶ μὲν τοῦ ἔχοντος τὴν ἀδελφιδῆν τὴν τούτου γυναῖκα, ἐὰν ἄρα τὶ γένηται καὶ ἐκ τούτου τεκμήριον ὡς ἔστι ψευδῆ τὰ μεμαρτυρημένα Νικοδήμῳ. ὡς μὲν οὖν ἐνεγγυήσατο καὶ ἔλαβεν ὡς οὖσαν ἐξ ἑταίρας τὴν γυναῖκα, ἐπιδέδεικται καὶ μεμαρτύρηται· ὡς δ' ἀληθὴς ἡ μαρτυρία ἐστὶν αὕτη, ὁ Ξενοκλῆς αὐτὸς ἔργῳ οὐκ ὀλίγον χρόνον ἤδη [ἀληθῆ ταῦτα] μεμαρτύρηκε. δῆλον γάρ, ὅτι εἰ μὴ ἐγγεγύητο παρὰ τοῦ Ἐνδίου ὡς ἐξ ἑταίρας οὖσαν τὴν γυναῖκα, ὄντων αὐτῷ παίδων ἤδη, τηλικούτων ἐκ τῆς γυναικός, ζῶντι ἂν τῷ Ἐνδίῳ ἠμφισβήτησε περὶ τῆς γνησίας θυγατρὸς τῶν πατρῴων· ἄλλως τε καὶ παρεσκευασμένος μὴ ὁμολογεῖν τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν τῷ Πύῤῥῳ γενέσθαι· ὡς δὴ οὐχ ὁμολογῶν [πῶς] ἐπεσκήπτετο τοῖς μεμαρτυρηκόσιν ἐπὶ τῇ διαθήκῃ τοῦ Πύῤῥου παραγενέσθαι. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὴν μαρτυρίαν τὴν μαρτυρηθεῖσαν. Ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνό γε δῆλον, ὡς [οὐχ] ὁμολογοῦσι τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν ὑπὸ τοῦ Πύῤῥου γενέσθαι. οὐ γὰρ ἂν ὑπερβάντες τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου γεγεννημένον

κληρονόμον, ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, τοῦ Πύῤῥου κλήρου λαχεῖν τὴν λῆξιν ἠξίωσαν οὗτοι. ὁ μὲν γὰρ Πύῤῥος πλείω ἢ εἴκοσιν ἔτη τετελεύτηκεν ἤδη· ὁ δὲ Ἔνδιος, τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνὸς πέρυσιν, ἐν ᾧ ἔλαχον τοῦ κλήρου τὴν λῆξιν τρίτη ἡμέρᾳ εὐθέως οὗτοι. ὁ δὲ νόμος πέντε ἐτῶν κελεύει δικάσασθαι τοῦ κλήρου, ἐπειδὰν τελευτήσῃ ὁ κληρονόμος. οὐκοῦν δυοῖν τὰ ἕτερα προσῆκε τῇ γυναικὶ, ἢ ζῶντι τῷ Ἐνδίῳ ἀμφισβητῆσαι τῶν πατρῴων, ἢ ἐπειδὴ τετελευτηκὼς ἦν ὁ εἰσποίητος, τῶν τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἐπιδικασίαν ἀξιοῦν ποιεῖσθαι. ἄλλως τε καὶ εἰ, ὡς φασὶν οὗτοι, ἐγγυήκει αὐτὴν τῷ Ξενοκλεῖ ὡς γνησίαν ἀδελφὴν οὖσαν αὐτῷ. ἀκριβῶς γὰρ ἐπιστάμεθα πάντες, ὅτι ἀδελφῶν μὲν κλήρων ἐπιδικασία πᾶσίν ἐστιν ὑμῖν· ὅτῳ δὲ μόνῳ γεγόνασι γνήσιοι παῖδες, οὐδενὶ ἐπιδικάζεσθαι τῶν πατρῴων προσήκει. καὶ περὶ τούτων οὐδένα λόγον λεχθῆναι δεῖ. ἅπαντες γὰρ ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται ἀνεπίδικα ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρῷα. οὗτοι τοίνυν εἰς τοῦτο τόλμης ἀφιγμένοι εἰσὶν, ὥστε τῷ μὲν εἰσποιήτῳ οὐκ ἔφασαν ἐπιδικάσασθαι προσήκειν τῶν δοθέντων· τῇ δὲ Φίλῃ, ἣν φασι θυγατέρα γνησίαν τῷ Πύῤῥῳ καταλελεῖφθαι, λαχεῖν τοῦ κλήρου τοῦ πατρῴου ἠξίωσαν. καίτοι (ὅπερ εἶπον καὶ πρότερον) ὅσοι μὲν καταλίπωσι γνησίους παῖδας ἐξ αὑτῶν, οὐ προσήκει τοῖς παισὶν ἐπιδικάσασθαι τῶν πατρῴων· ὅσοι δὲ διαθήκαις αὐτοὶ εἰσποιοῦνται, τούτοις ἐπιδικάζεσθαι προσήκει τῶν δοθέντων. τοῖς μὲν γὰρ, ὅτι γόνῳ γεγόνασιν, οὐδεὶς ἂν δήπου ἀμφισβητή-

σειν περὶ τῶν πατρῴων· πρὸς δὲ τοὺς εἰσποιήτους ἅπαντες οἱ κατὰ γένος προσήκοντες ἀμφισβητεῖν ἀξιοῦσιν. ἵνα οὖν μὴ παρὰ τοῦ ἐντυχόντος τῶν κλήρων αἱ λήξεις τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομένοις γίγνωνται, καὶ μὴ ὡς ἐρήμων τῶν κλήρων ἐπιδικάζεσθαι τινὲς τολμῶσι, τούτου ἕνεκα τὰς ἐπιδικασίας οἱ εἰσποίητοι πάντες ποιοῦνται. μηδεὶς οὖν ὑμῶν, εἰ ἐνόμιζε γνησίαν εἶναι τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Ξενοκλῆς, λαχεῖν ἂν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν λῆξιν τοῦ κλήρου τοῦ πατρῴου, ἀλλ' ἐβάδιζεν ἂν ἡ γνησία εἰς τὰ ἑαυτῆς πατρῷα· καὶ εἴ τις αὐτὴν ἀφῃρεῖτο, ἢ ἐβιάζετο, ἐξῆγεν ἂν ἐκ τῶν πατρῴων. καὶ οὐκ ἂν ἰδίας μόνον δίκας ἔφευγεν ὁ βιαζόμενος, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ εἰσαγγελθεὶς εἰς τὸν ἄρχοντα, ἐκινδύνευεν ἂν περὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς οὐσίας ἁπάσης τῆς ἑαυτοῦ. Ἔτι δ' ἂν πρότεροι τοῦ Ξενοκλέους οἱ τοῦ Πύῤῥου θεῖοι, εἰ ᾔδεσαν γνησίαν θυγατέρα τῷ ἑαυτῶν ἀδελφιδῷ καταλειπομένην, καὶ ἡμῶν μηδένα λαμβάνειν ἐθέλοντα αὐτήν, οὐκ ἄν ποτε ἐπέτρεψαν Ξενοκλέα, τὸν μηδαμόθεν μηδὲν γένει προσήκοντα Πύῤῥῳ, λαβόντα ἔχειν τὴν κατὰ γένος προσήκουσαν αὐτοῖς γυναῖκα. ἢ δεινόν γ' ἂν εἴη, τὰς μὲν ὑπὸ τῶν πατρῴων ἐκδοθείσας καὶ συνοικούσας ἀνδράσι γυναῖκας (περὶ ὧν τίς ἂν ἄμεινον ἢ ὁ πατὴρ βουλεύσαιτο;) καὶ τὰς οὕτω δοθείσας, ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν τελευτήσαι, μὴ καταλιπὼν αὐταῖς γνησίους ἀδελφούς, τοῖς ἐγγύτατα γένους ἐπιδίκους ὁ νόμος εἶναι κελεύει· καὶ πολλοὶ συνοικοῦντες ἤδη ἀφῄρηνται τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας. εἶτα τὰς μὲν ὑπὸ τῶν πατρῴων ἐκδοθείσας,

διὰ τὸν νόμον ἐξ ἀνάγκης ἐπιδίκους εἶναι προσήκει· Ξενοκλεῖ δὲ ἄν τις τῷδ' ἐπέτρεψε τῶν τοῦ Πύῤῥου θείων, εἰ ἦν γνησία θυγάτηρ ἐκείνῳ καταλειπομένη, λαβόντα ἔχειν τὴν κατὰ γένος προσήκουσαν αὐτοῖς γυναῖκα; καὶ τοσαύτης οὐσίας τοῦτον καταστῆναι κληρονόμον ἀνθ' ἑαυτῶν; μὴ νομίσητε ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες. οὐδεὶς γὰρ ἄλλους περὶ πλείονος ἑαυτοῦ ποιεῖται. ἐὰν οὖν προφασίζωνται διὰ τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν μὴ ἐπίδικον εἶναι τὴν γυναῖκα, καὶ διὰ ταῦτα μὴ φῶσιν ἀμφισβητῆσαι αὐτῆς, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα αὐτοὺς ἐρέσθαι χρὴ, εἰ ὁμολογοῦντες τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν ὑπὸ τοῦ Πύῤῥου γενέσθαι, ἐπεσκημμένοι εἰσὶ τοῖς μεμαρτυρηκόσι ταῦτα· εἶτα παρελθόντες τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου γεγενημένον κληρονόμον τοῦ Πύῤῥου, τὴν λῆξιν λαχεῖν ἠξίωσαν παρὰ τὸν νόμον. πρὸς δὲ τούτοις, ἐκεῖνο αὐτοὺς ἔρεσθε, εἴ τις τῶν γνησίων τῶν αὐτοῦ ἐπιδικάζεσθαι ἀξιοῖ. ταῦτα πρὸς τὴν ἀναίδειαν αὐτῶν πυνθάνεσθε. ὡς δ' ἦν ἐπίδικος ἡ γυνὴ, εἴπερ γνησία κατελείφθη, ἐκ τῶν νόμων σαφέστατα μαθεῖν ἐστι τοῦτο. ὁ γὰρ νόμος διαῤῥήδην λέγει, ἐξεῖναι διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλῃ τὶς τὰ αὑτοῦ· ἐὰν μὴ παῖδας γνησίους καταλίπῃ ἄῤῥενας· ἂν δὲ θηλείας καταλίπῃ ἐπὶ ταύταις. οὐκοῦν μετὰ τῶν θυγατέρων ἔστι δοῦναι καὶ διαθέσθαι τὰ αὑτοῦ· ἄνευ δὲ τῶν γνησίων θυγατέρων οὐχ οἷόντε οὔτε ποιήσασθαι οὔτε δοῦναι οὐδενὶ οὐδὲν τῶν ἑαυτοῦ. οὐκοῦν εἰ μὲν ἄνευ τῆς γνησίας θυγατρὸς τὸν Ἔνδιον Πύῤῥος ἐποιεῖτο υἱὸν αὑτῷ, ἄκυρος ἂν ἦν αὐτοῦ ἡ ποίησις κατὰ τὸν νόμον· εἰ

δὲ τὴν θυγατέρα ἐδίδου, καὶ ἐπὶ τούτῳ ποιησάμενος κατέλιπε, πῶς ἂν ὑμεῖς ἐπετρέψατε ἐπιδικάζεσθαι, τὼ τοῦ Πύῤῥου θείω, τὸν Ἔνδιον τοῦ Πύῤῥου κλήρου, ἄνευ τῆς γνησίας θυγατρός, εἰ ἦν ἐκείνῳ; ἄλλως τε εἰ ἐμαρτυρήσατε ὡς ἐπέσκηψεν ὑμῖν ὁ ἀδελφιδοῦς ἐπιμελεῖσθαι τούτου τοῦ παιδίου. ἀλλ' ὦ 'γαθέ, τοῦτο μὲν καὶ λαθεῖν φήσαιτ' ἂν ὑμᾶς· ὅτε δ' ἐνεγγύα καὶ ἐξεδίδου ὁ Ἔνδιος, τῇ γυναικὶ ἐπετρέπετε ὑμεῖς οἱ θεῖοι τὴν τοῦ ἀδελφιδοῦ τοῦ ὑμετέρου αὐτῶν, ὡς ἐξ ἑταίρας οὖσαν ἐκείνῳ, ἐγγυᾶσθαι· ἄλλως τε καὶ παραγενέσθαι φάσκοντες, ὅτε ὁ ἀδελφιδοῦς ὑμῶν ἐνεγγυᾶτο τὴν μητέρα τὴν ταύτης, κατὰ νόμους ἕξειν γυναῖκα· ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ ταύτης κληθέντες συνεστιᾶσθαι. πρὸς δὲ τούτοις (τουτὶ γὰρ τὸ δεινόν ἐστιν) ἐπισκῆψαι φάσκοντες ὑμῖν τὸν ἀδελφιδοῦν ἐπιμελεῖσθαι τούτου τοῦ παιδίου, οὕτως ἐπεμελήθητε ὥστ' ἐᾶσαι ὡς ἐξ ἑταίρας οὖσαν αὐτὴν ἐγγυᾶσθαι, ἄλλως τε καὶ ἔχουσαν τοὔνομα τῆς ὑμετέρας αὐτῶν ἀδελφῆς, ὡς ἐμαρτυρεῖτε. ἐκ τοίνυν τούτων, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ῥᾴδιόν ἐστι γνῶναι ὅσον ἀναισχυντότατοι ἀνθρώπων εἰσὶν οὗτοι. τίνος γὰρ ἕνεκα, εἰ ἦν γνησία θυγάτηρ τῷ ἡμετέρῳ θείῳ καταλειπομένη, ποιησάμενος ὁ θεῖος κατέλιπε τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν υἱὸν ἑαυτῷ; πότερον, ὅτι προσήκοντες αὐτῷ ἐγγυτέρω γένους ἡμῶν ἦσαν ἄλλοι, οὓς βουλόμενος τὴν ἐπιδικασίαν τῆς θυγατρὸς ἀποστερῆσαι, ἐποιεῖτο τὸν ἀδελφὸν υἱὸν αὐτῷ; ἀλλ' οὔτε ἐγένετο, οὔτ' ἔστι, μὴ γενομένων δὲ παίδων γνησίων ἐκείνῳ, ἐγγυτέρω

ἡμῶν οὐδείς. ἀδελφὸς μὲν γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ, οὐδ' ἀδελφοῦ παῖδες· ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς ἡμεῖς ἦμεν αὐτῷ. ἀλλὰ νὴ Δία ἄλλον τινὰ ποιησάμενος τῶν συγγενῶν, ἔδωκεν ἂν ἔχειν τὸν κλῆρον καὶ τὴν θυγατέρα τὴν ἑαυτοῦ; καὶ τί ἐχρῆν αὐτὸν καταφανῶς καὶ ὁτῳοῦν ἀπέχθεσθαι τῶν οἰκείων, ἐξὸν, εἴπερ ἦν ἐγγυημένος τὴν ἀδελφὴν τὴν Νικοδήμου, τὴν θυγατέρα τὴν ἐκ ταύτης ἀποφανθεῖσαν εἶναι, εἰς τοὺς φράτορας εἰσαγαγόντι ὡς οὖσαν γνησίαν ἑαυτῷ, ἐπὶ ἅπαντι τῷ κλήρῳ ἐπίδικον καταλιπεῖν αὐτὴν, καὶ ἐπισκῆψαι τῶν γιγνομένων τῆς θυγατρὸς παίδων εἰσαγαγεῖν υἱὸν ἑαυτῷ. δῆλον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπίκληρον μὲν καταλιπὼν, ἀκριβῶς ἂν ᾔδει, ὅτι δυοῖν θάτερον ἔμελλεν ὑπάρχειν αὐτῇ. ἢ γὰρ ἡμῶν τινα τῶν ἐγγύτατα γένους ἐπιδικασάμενον ἕξειν γυναῖκα, ἢ, εἰ μηδεὶς ἡμῶν ἐβούλετο λαμβάνειν, τῶν θείων τινὰ τούτων τῶν μαρτυρούντων· εἰ δὲ μὴ, τῶν ἄλλων τινὰ συγγενῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ πάσης τῆς οὐσίας ἐπιδικασάμενον, κατὰ τοὺς νόμους ἕξειν ταύτην γυναῖκα. οὐκοῦν ἐκ μὲν τοῦ τὴν θυγατέρα εἰς τοὺς φράτορας εἰσαγαγεῖν, καὶ μὴ ποιήσασθαι τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν υἱὸν αὑτῷ, ταῦτ' ἂν διεπράξατο· ἐκ δὲ τοῦ τὸν μὲν ποιήσασθαι, τὴν δὲ μὴ εἰσαγαγεῖν, τὴν μὲν νόθην, ὥσπερ αὐτῷ προσῆκε, καὶ ἄκληρον κατέστησε· τὸν δὲ, κληρονόμον κατέλιπε τῶν ἑαυτοῦ. ἀλλὰ μὴν ὥς γε οὔτε γαμηλίαν εἰσήνεγκεν ὁ θεῖος ἡμῶν, οὔτε τὴν θυγατέρα, ἥν φασι γνησίαν αὐτῷ εἶναι οὗτοι, εἰσαγαγεῖν εἰς τοὺς φράτορας ἠξίωσε, καὶ ταῦτα τοῦ νόμου ὄντος αὐτοῖς, ἀναγνώ-

φεται δὲ ὑμῖν τὴν τῶν φρατόρων τῶν ἐκείνου μαρτυρίαν. Ἀναγίνωσκε· σὺ δ' ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Λάβε καὶ ὡς ἐποιήσατο τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν υἱὸν αὑτῷ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Εἶτα ὑμεῖς τὴν Νικοδήμου μαρτυρίαν τῶν αὐτοῦ τοῦ θείου ἐκμαρτυριῶν πιστοτέραν ἡγεῖσθε εἶναι; καὶ τὴν οὕτω κοινὴν τοῖς βουλομένοις γεγενημένην, ταύτην ἐπιχειρήσει τις ὑμᾶς πείθειν, ὅτι ἐγγυητὴν γυναῖκα ὁ ἡμέτερος θεῖος ἔσχεν; ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύσετε, ἐὰν μὴ ἀποφαίνῃ ὑμῖν, ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον τοῦ λόγου· πρῶτον μὲν ἐπὶ τίνι προικὶ οὗτος ἐγγυῆσαι τῷ Πύῤῥῳ φησὶ τὴν ἀδελφήν· ἔπειτα πρὸς ὁποῖον ἄρχοντα ἡ ἐγγυητὴ γυνὴ ἀπέλιπε τὸν ἄνδρα, ἢ τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ· εἶτα παρ' ὅτου ἐκομίσατο τὴν προῖκα αὐτῆς, ἐπειδὴ τετελευτηκὼς ἦν ᾧ φησὶν αὐτὴν ἐγγυῆσαι. ἢ εἰ ἀπαιτῶν μὴ ἐδύνατο κομίσασθαι ἐν εἴκοσιν ἔτεσιν, ὁποίαν δίκην σίτου, ἢ τῆς προικὸς αὐτῆς, ὑπὲρ τῆς ἐγγυητῆς γυναικὸς ἐδικάσατο τῷ ἔχοντι τοῦ Πύῤῥου κλῆρον οὗτος. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἐπιδειξάτω, ὅτι πρότερον ἢ ὕστερον ἐνεγγύησεν οὗτος τὴν ἀδελφήν, ἢ εἰ ἐξ ἄλλου τινὸς γεγενημένοι εἰσὶ παῖδες αὐτῇ. ταῦτα οὖν ἀξιοῦτε πυνθάνεσθαι παρ' αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς τοῖς φράτορσι γαμηλίας μὴ ἀμνημονεῖτε. οὐ γὰρ τῶν ἐλαχίστων πρὸς τὴν τούτου μαρτυρίαν τεκμήριόν ἐστι τοῦτο. δῆλον γὰρ ὅτι, εἰ ἐπείσθη ἐγγυήσασθαι, ἐπείσθη ἂν καὶ γαμηλίαν ὑπὲρ αὐτῆς τοῖς φράτορσιν εἰσενεγκεῖν, καὶ εἰσαγαγεῖν τὴν ἐκ ταύτης ἀποφανθεῖσαν θυγατέρα ὡς γνησίαν οὖσαν αὐτῷ, καὶ [ἔν τε τῷ δήμῳ] κα-

κτημένην τὸν τριτάλαντον οἶκον, εἰ ἦν γεγαμηκώς, ἠναγκάζετο ἂν ὑπὲρ τῆς γαμετῆς γυναικὸς καὶ θεσμοφόρια ἑστιᾷν τὰς γυναῖκας, καὶ τἆλλα, ὅσα προσῆκε, λειτουργεῖν ἐν τῷ δήμῳ, ὑπὲρ τῆς γυναικός, ἀπό γε οὐσίας τηλικαύτης. οὐ τοίνυν φανεῖται οὐδὲν τούτων γεγενημένον οὐδεπώποτε. οἱ μὲν οὖν φράτορες μεμαρτυρήκασιν ὑμῖν. λάβε δὴ καὶ τὴν τῶν δημοτῶν ἐκείνου μαρτυρίαν.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ

ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Νικοστράτου ἐν ὑπερορίᾳ τελευτήσαντος, Ἅγνων καὶ Ἁγνόθεος ὄντες ἀνεψιοὶ ἐκ πατραδέλφων, ἀμφισβητοῦσι τοῦ κλήρου πρὸς Χαριάδην, φάσκοντα κληρονόμον αὐτοῦ εἶναι κατὰ δόσιν, ὅ ἐστι κατὰ διαθήκας. Ἰσαῖος οὖν ὁ ῥήτωρ, ὡς συγγενὴς ὢν τῶν περὶ τὸν Ἅγνωνα, λέγει συνηγορῶν αὐτοῖς. Ἡ στάσις, στοχασμός.

Ἐπιτήδειοί μοι τυγχάνουσιν, ὦ ἄνδρες, ὄντες Ἅγνων τε οὑτοσὶ καὶ Ἁγνόθεος, καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν ἔτι πρότερον. εἰκὸς οὖν μοι δοκεῖ εἶναι, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνειπεῖν αὐτοῖς. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ πραχθέντων οὔτε μάρτυρας ἐξευρεῖν οἷόν τε, οὔτε τοὺς ἀντιδίκους, ἐάν τι ψεύδωνται, ἐλέγχειν ῥᾴδιον,

διὰ τὸ μηδέτερον τούτων ἐκεῖσε ἀφῖχθαι. τὰ δὲ ἐνθάδε μοι συμβεβηκότα δοκεῖ ὑμῖν ἱκανὰ γενέσθαι ἂν τεκμήρια, ὅτι ἅπαντες οἱ κατὰ τὴν δόσιν τοῦ Νικοστράτου ἀμφισβητοῦντες, ἐξαπατῆσαι ὑμᾶς βούλονται. πρῶτον μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐπιγραφῆς ἄξιόν ἐστιν ἐξετάσαι, καὶ σκέψασθαι ὁπότεροι ἁπλούστερον καὶ κατὰ φύσιν μᾶλλον τὰς λήξεις ἐποιήσαντο. Ἄγνων μὲν γὰρ ούτοσὶ καὶ Ἀγνόθεος Θρασυμάχου ἐπεγράψαντο τὸν Νικόστρατον, καὶ ἑαυτοὺς ἐκείνῳ ἀνεψιοὺς ἀποφαίνουσι· καὶ τούτων μάρτυρας παρέχονται. Χαριάδης δὲ καὶ οἱ συνδικοῦντες αὐτῷ Σμικροῦ μὲν πατρὸς εἶναι φασὶ τὸν Νικόστρατον, ἀμφισβητοῦσι δὲ τοῦ Θρασυμάχου υἱοῦ κλήρου. καὶ οἵδε μὲν οὐδὲ προσποιοῦνται ἐκείνου τοῦ ὀνόματος οὔτε γινώσκειν, οὔτε προσήκειν αὐτοῖς· φασὶ μὲν οὖν εἶναι Θρασυμάχου Νικόστρατον. τούτου δὲ ὁμοίως τῆς οὐσίας ἀμφισβητοῦσι. καὶ εἰ μὲν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡμολόγουν εἶναι τοῦ Νικοστράτου, περὶ δὲ τοῦ κλήρου μόνου διεφέροντο, οὐδὲν ἂν ἔδει ὑμᾶς σκέψασθαι· ἀλλ᾽ εἴ τι διέθετο ἐκεῖνος ὁ Νικόστρατος, ὃν ἀμφότεροι ὡμολόγουν. νῦν δὲ πῶς οἴονται τῷ ἀνδρὶ δύο πατέρας ἐπιγράψασθαι; τοῦτο γὰρ Χαριάδης πεποίηκεν. αὐτός τε γὰρ ἔλαχε τοῦ Σμικροῦ Νικοστράτου, τούτοις δὲ τοῦ Θρασυμάχου λαχοῦσι παρακατέβαλεν, ὡς τὸν αὐτὸν ὄντα. ἔστι μὲν οὖν ἅπαντα ταῦτα ἐπήρεια καὶ παρασκευή. ἡγοῦνται γὰρ τούτους, ἁπλοῦ μὲν ὄντος τοῦ πράγματος, καὶ μηδεμιᾶς αὐτοῖς ταραχῆς ἐγγιγνομένης, οὐ χαλεπὸν ἐπιδεῖξειν, ὅτι οὐ

δὲν Νικόστρατος διέθετο. ἐὰν δὲ μὴ τὸν πατέρα τὸν αὐτὸν εἶναι φῶσι, τοῦ δὲ κλήρου μηδὲν ἧττον αμφισβητῶσιν, ἀκριβῶς ἴσασιν ὅτι πλείονι λόγῳ εἰπεῖν τούτοις δεήσει ὡς Νικόστρατος Θρασυμάχου ἦν, ἢ ὡς οὐδὲν διέθετο. ἔτι δὲ καὶ ὁμολογοῦντες Θρασυμάχου μὲν εἶναι τὸν Νικόστρατον, οὐκ ἂν εἶχον ἐξελέγξαι τούσδε ὡς οὐκ εἰσὶν ἐκείνῳ ἀνεψιοί· ἄλλον δὲ πατέρα τῷ τεθνεῶτι κατασκευάζοντες, οὐ μόνον περὶ τῶν διαθηκῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ γένους λόγον ἐμβεβλήκασιν. οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνον γνοίητ' ἂν ὅτι ἄλλοι τινές εἰσιν οἱ ταῦτα ἐπὶ τουτουσὶν ἐπάγοντες, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατ' ἀρχὰς γεγενημένων. τίς γὰρ οὐκ ἀπεκείρατο, ἐπειδὴ τὼ δύω τάλαντα ἑξάκις ἤλθετον; ἢ τίς οὐ μέλαν ἱμάτιον ἐφόρεσεν, ὡς διὰ τὸ πένθος κληρονομήσων τῆς οὐσίας; ἢ πόσοι συγγενεῖς καὶ υἱεῖς κατὰ δόσιν προσεποιήσαντο τῶν Νικοστράτου; Δημοσθένης μέν γε ἀδελφιδοῦς ἔφη αὐτῷ εἶναι, ἐπειδὴ δ' ἐξηλέγχθη ὑπὸ τούτων, ἀπέστη· Τήλεφος δὲ δοῦναι αὐτῷ Νικόστρατον ἅπαντα τὰ ἑαυτοῦ. καὶ οὗτος οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπαύσατο. Ἀμινιάδης δὲ υἱὸν αὐτῷ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἧκεν ἄγων, οὐδὲ τριετῆ γεγονότα· καὶ ταῦτ', οὐκ ἐπιδεδημηκότος τοῦ Νικοστράτου ἕνδεκα ἐτῶν Ἀθήνησι. Πύῤῥος δὲ ὁ Λαμπρεὺς τῇ μὲν Ἀθηνᾷ ἔφη τὰ χρήματα ὑπὸ Νικοστράτου καθιερῶσθαι, αὑτῷ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου δεδόσθαι. Κτῆσις δ' ὁ Βησαιεὺς καὶ Κρανάος τὸ μὲν πρῶτον δίκην ἔφασαν τοῦ Νικοστράτου ταλάντου καταδεδικάσθαι· ἐπειδὴ δ' οὐκ εἶχον τοῦτο ἀποδεῖξαι, ἀπελεύθερον αὐτὸν ἑαυ-

τῶν προσεποιήσαντο εἶναι. καὶ οὐδ' οὗτοι ἃ ἔλεγον ἀπέδειξαν. καὶ οἱ μὲν εὐθὺς κατὰ τὰ πρῶτα ἐπὶ τὰ Νικοστράτου ᾄξαντες οὗτοί εἰσι. Χαριάδης δὲ τότε μὲν οὐδαμοῦ ἠμφισβήτησεν, ὕστερον δὲ οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τῆς ἑταίρας παιδίον εἰσποιῶν ἦλθε. ταὐτὸ δ' ἦν αὐτῷ, ὡς ἢ τῶν χρημάτων κληρονομήσοντι, ἢ τὸ παιδίον ἀστὸν ποιήσοντι. αἰσθόμενος δὲ καὶ οὗτος, ὅτι περὶ τοῦ γένους ἐλεγχθήσοιτο, τὴν μὲν τοῦ παιδίου ἀμφισβήτησιν παρέλυσεν, ἑαυτῷ δὲ κατὰ δόσιν παρακατέβαλεν. ἐχρῆν μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, ὅστις κατὰ δόσιν χρημάτων ἀμφισβητῶν ἡττηθείη, μὴ κατὰ τὸ τέλος ζημιοῦσθαι, ἀλλ' ἐφ' ὅσαπερ ληψόμενος ἦν, τοσαῦτα τῇ πόλει ἀποτίνειν. οὕτω γὰρ οὔθ' οἱ νόμοι κατεφρονοῦντο, οὔτε τὰ γένη ὑβρίζετο πρὸς τούτων, οὐδ' ἂν τῶν τεθνεώτων οὐδεὶς κατεψεύδετο. ἐπειδὴ δὲ ἅπασι καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἁπάντων, καθότι ἂν τις βούληται, ἀμφισβητεῖν ἔξεστιν, ὑμᾶς χρὴ περὶ αὐτῶν ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα ἐξετάζειν, καὶ μηδὲν εἰς ὅσον δύνασθε παραλείπειν. ἐν μόναις δὲ ταῖς τῶν κλήρων εἰσαγωγαῖς δοκεῖ μοι προσήκειν τεκμηρίοις μᾶλλον ἢ μάρτυσι πιστεύειν. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων συμβολαίων οὐ πάνυ χαλεπὸν τοὺς τὰ ψευδῆ μαρτυροῦντας ἐλέγχειν. (ζῶντος γὰρ καὶ παρόντος τοῦ πράξαντος καταμαρτυροῦσι) περὶ δὲ τῶν διαθηκῶν πῶς ἄν τις γνοίη τοὺς μὴ τἀληθῆ λέγοντας, εἰ μὴ πάνυ μεγάλα τὰ διαφέροντα εἴη; αὐτοῦ μέν, καθ' οὗ μαρτυροῦσι, τεθνεῶτος· τῶν δὲ συγγενῶν μηδὲν τῶν πεπραγμένων εἰδότων· τοῦ δὲ ἐλέγχου μηδα-

μῶς ἀκριβοῦς γινομένου. ἔτι δὲ, ὦ ἄνδρες, καὶ τῶν διατιθεμένων οἱ πολλοὶ οὐδὲ λέγουσι τοῖς παραγινομένοις ὅ, τι διατίθενται, ἀλλ᾽ αὐτοῦ μόνου τοῦ καταλιπεῖν διαθήκας μάρτυρας παρίστανται, τοῦ δὲ συμβαίνοντος ἔστι καὶ γραμματεῖον ἀλλαγῆναι, καὶ τἀναντία ταῖς τοῦ τεθνεῶτος διαθήκαις μεταγραφῆναι. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οἱ μάρτυρες εἴσονται, εἰ ἐφ᾽ αἷς ἐκλήθησαν διαθήκαις, αὗται ἀποφαίνοιντο. ὁπότε δὲ καὶ τοὺς ὁμολογουμένως παραγενομένους οἷόντ᾽ ἐστὶν ἐξαπατῆσαι, πῶς οὐκ ἂν ὑμᾶς γε, τοὺς μηδὲν τοῦ πράγματος εἰδότας, πολὺ μᾶλλον ἑτοιμότερόν τις παρακρούσασθαι ἐγχειρήσαι; ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ νόμος, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἐάν τις διαθῆται μόνον, κυρίας εἶναι κελεύει τὰς διαθήκας, ἀλλὰ ἐὰν εὖ φρονῶν. σκεπτέον δ᾽ ὑμῖν πρῶτον μὲν, εἰ ἐποιήσατο τὰς διαθήκας· ἔπειτα, εἰ μὴ παρανοῶν διέθετο. ἀντιλεγόντων δ᾽ ἡμῶν μηδὲ τοπαράπαν γενέσθαι τὰς διαθήκας, ἐκ τίνος ἂν τρόπου, εἰ τις παρανοῶν διέθετο, γνοίητε, πρὶν περὶ αὐτοῦ τοῦ διαθέσθαι πιστεῦσαι; τοὺς μὲν οὖν κατὰ τὴν δόσιν ἀμφισβητοῦντας ὁρᾶτε ὅσον ἔργον ἐστὶν αἰσθέσθαι εἰ ἀληθῆ λέγουσι· τοὺς δὲ κατὰ τὸ γένος, πρῶτον μὲν οὐ δεῖ μάρτυρας παρασχέσθαι ὡς αὐτῶν ἐστιν ὁ κλῆρος. παρὰ πάντων γὰρ ὡμολόγηται, τοῖς ἐγγυτάτω γένους τὰ τοῦ τελευτήσαντος γίνεσθαι. ἔπειτα οἱ νόμοι οὐ μόνον οἱ περὶ τῶν γενῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τῶν δόσεων, τοῖς συγγενέσι βοηθοῦσι. δοῦναι μὲν γὰρ ὁ νόμος οὐδενὶ ἐᾷ τὰ ἑαυτοῦ, ἐὰν ὑπὸ γήρως, ἢ ὑπὸ νόσου, ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἃ καὶ ὑμεῖς

ἔστε, παρανοήσῃ· κατὰ δὲ τὸ γένος, καὶ τὰ τοῦ ὁπωσοῦν διακειμένου ὁ ἐγγύτατα γένους ἀναμφισβητήτως λαμβάνει. χωρὶς δὲ τούτων, ταῖς μὲν διαθήκαις διὰ μαρτύρων ὑμᾶς δεῖ πιστεῦσαι, ὑφ᾽ ὧν ἔνι καὶ ἐξαπατηθῆναι· (οὐ γὰρ ἂν ἦσαν ψευδομαρτυριῶν ἐπισκήψεις) τῇ δ᾽ ἀγχιστείᾳ, δι᾽ ὑμῶν αὐτῶν. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους οἱ συγγενεῖς ἀμφισβητοῦσιν, οὓς ὑμεῖς ἔθεσθε. πρὸς δὲ τούτοις, ὦ ἄνδρες, εἰ μὲν κατὰ τὰς διαθήκας ἀμφισβητοῦντες, ὁμολογουμένως Νικοστράτῳ ἐπιτήδειοι ὄντες ἐτύγχανον, τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐδ᾽ ἂν οὕτως, ὅμως μέντοι μᾶλλον εἰκὸς ἦν ἀληθεῖς εἶναι δόξειν τὰς διαθήκας. ἤδη γάρ τινες οὐκ εὖ διακείμενοι τοῖς συγγενέσιν, ὀθνείους φίλους τῶν πάνυ σφόδρα προσηκόντων περὶ πλείονος ἐποιήσαντο· νῦν δὲ οὔτε συσσίτους, οὔτε φίλους, οὔτ᾽ ἐν τάξει τῇ αὐτῇ. τούτων δ᾽ ὑμῖν μάρτυρας ἁπάντων παρεσχήμεθα. Ὃ δὲ μέγιστον, καὶ μάλιστα τῆς Χαριάδου ἀναιδείας καταμαρτυρεῖ, τοῦτο σκέψασθε. ὅπου γὰρ τὸν αὐτὸν ποιησάμενον κληρονόμον, οὔτ᾽ ἀποθανόντα ἀνείλετο, οὔτ᾽ ἔκαυσεν, οὔτε ὠστολόγησεν; ἀλλὰ πάντα τοῖς μηδὲν προσήκουσι παρῆκε ποιῆσαι, πῶς οὐκ ἀνοσιώτατος εἴη; ὅς τῷ τεθνεῶτι μηδὲν τῶν νομιζομένων ποιήσας, τῶν χρημάτων αὐτοῦ κληρονομεῖν ἀξιοῖ; ἀλλὰ νὴ Δία ἐπειδὴ τούτων οὐδὲν ἐποίησε, τὴν οὐσίαν τοῦ Στρατονίκου διεχείρισεν; ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὑμῖν καὶ τὰ πλεῖστα οὐδ᾽ αὐτὸς ἀνεῖται. προφάσεις δὲ οἴομαι ἀναγκαίας ἐφ᾽ ἑκάστας τῶν πράξεων εὑρῆσθαι. τί γὰρ ὑπολείπεται τῷ διαῤῥήδην ὁμολογοῦντι; σαφῶς μὲν

οὖν ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὗτοι οὐ δικαίως τῶν Στρατονίκου ἐφίενται, ἀλλὰ βούλονται μὲν ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, τουτουσὶ δὲ, συγγενεῖς ὄντας ἐκείνου, ἃ οἱ νόμοι ἔδοσαν αὐτοῖς, ἀποστερῆσαι. οὐ μόνον δὲ Χαριάδης τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοί. ἤδη δὲ τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ἀποθνησκόντων οὐδὲ γιγνώσκοντες ἐνίους, τῆς οὐσίας ἠμφισβήτησαν. ἐνθυμοῦνται γὰρ, ὅτι κατορθώσασι μὲν, τὰ ἀλλότρια ἔχειν· διαμαρτοῦσι δὲ μικρὸς ὁ κίνδυνος· μαρτυρεῖν δὲ καὶ τὰ ψευδῆ τινὲς ἐθέλουσιν. οἱ δ' ἔλεγχοι περὶ ἀφανῶν. συνελόντι δὲ, πολὺ τὸ διαφέρον, κατὰ γένος ἢ κατὰ δόσιν ἀμφισβητεῖν. ἀλλ' ὑμᾶς χρὴ, ὦ ἄνδρες, πρῶτον μὲν τὰς διαθήκας σκοπεῖν, εἰ δοκοῦσι γενέσθαι. τοῦτο γὰρ οἵτε νόμοι ἡγοῦνται, καὶ δικαιότατόν ἐστι. μὴ σαφῶς δὴ μήτ' αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν εἰδότας, μήτε τῶν μαρτύρων τοῦ τελευτήσαντος ἐπιτηδείων ὄντων, ἀλλὰ Χαριάδου, τοῦ τἀλλότρια βουλομένου λαβεῖν, τί ἂν ᾖ δικαιότερον ἢ τοῖς συγγενέσι τὰ τοῦ συγγενοῦς; καὶ γὰρ οἵδε εἴ τι ἔπαθον, οὐδενὶ ἂν ἄλλῳ ἢ Νικοστράτῳ τὰ τούτων ἐγένοντο. κατὰ γὰρ τὸ αὐτὸ γένος ἂν ἠμφισβήτει, ἀνεψιὸς ὢν αὐτοῖς ἐκ πατραδέλφων. μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁ Ἅγνων οὐδ' ὁ Ἀγνόθεος τοῦ Νικοστράτου συγγενεῖς, ὡς οἱ ἀντίδικοι φασίν· ἀλλ' ἕτερον. ἔπειτα τῷ μὲν κατὰ τὴν δόσιν τοῦ κλήρου λαχόντι μαρτυροῦσιν, αὐτοὶ δὲ κατὰ τὸ γένος οὐκ ἀμφισβητήσουσιν; οὐ γὰρ εἰς τοῦτό γε ἀνοίας ἥκουσιν ὥστε πιστεύσαντες ταῖς διαθήκαις, οὕτω ῥᾳδίως τοσούτων χρημάτων ἀφίστανται. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ ὧν

αὐτοὶ οὗτοι λέγουσι, τούσδε τοῖς συγγενέσιν αὐτοῖς ἐπιδικάσασθαι συμφέρει τῶν Νικοστράτου μᾶλλον ἢ Χαριάδου. εἰς γὰρ τὸν λοιπὸν χρόνον, εἰ μὲν οἵδε, κατὰ τὸ γένος ἀμφισβητοῦντες, λήψονται τὸν κλῆρον, ἐξέσται καὶ τούτοις, ὁπόταν βούλωνται, κατὰ τὸ γένος λαχοῦσιν, ἐπιδεῖξαι ὑμῖν, ὡς αὐτοὶ ἐγγυτέρω ἦσαν τοῦ Νικοστράτου, καὶ ὡς Σμικροῦ ἦν, καὶ οὐ Θρασυμάχου. ἐὰν δὲ Χαριάδης αὐτῶν κληρονομήσῃ, οὐκ ἔσται οὐδενὶ συγγενεῖ ἐπὶ τὰ Νικοστράτου ἐλθεῖν. κατὰ δόσιν γὰρ ἔχοντος τοῦ ἐπιδεδικασμένου, τί φανοῦνται λέγοντες οἱ κατὰ τὸ γένος λαγχάνοντες; ὅπερ ἂν οὖν καὶ ὑμῶν ἕκαστος ἀξιώσειε, τοῦτο καὶ τουτοισὶ τοῖς νεανίσκοις βεβαιώσατε. παρέσχοντο δ᾽ ὑμῖν μάρτυρας· πρῶτον μέν, ὡς ἀνεψιοί εἰσιν ἐκ πατραδέλφων Νικοστράτου· ἔπειτα δέ, ὡς οὐδεπώποτε ἐκείνῳ διάφοροι ἦσαν. ἔτι δὲ καὶ ὡς ἔθαψαν Νικόστρατον. πρὸς δὲ τούτοις, ὡς Χαριάδης οὑτοσὶ οὐδαμῶς, οὐδ᾽ ἐνθάδε, οὐδ᾽ ἐπὶ στρατεύματι, ἐχρῆτο Νικοστράτῳ. ἔτι δὲ καὶ τὴν κοινωνίαν, ᾗ μάλισθ᾽ οὗτος ἰσχυρίζεται, ψευδῆ οὖσαν, καὶ ἄνευ τούτων, ὦ ἄνδρες, ἄξιον ὑμῖν ἐξετάσαι ἑκατέρους αὐτῶν οἷοί εἰσι. Θράσιππος μὲν γάρ, ὁ Ἅγνωνος καὶ Ἁγνοθέου πατήρ, ἤδη καὶ ἐλειτούργησεν ὑμῖν καὶ εἰσήνεγκε, καὶ ἄλλως σπουδαῖος ἦν πολίτης. αὐτοὶ δὲ οὗτοι οὔτε ἀποδεδημήκασιν οὐδαμῇ πώποτε, ὅποι ἂν μὴ ὑμεῖς προστάξητε· οὔτ᾽ ἐνθάδε μένοντες, ἄχρηστοί εἰσι τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ στρατεύονται καὶ εἰσφέρουσι, καὶ τἆλλα πάντα ποιοῦσι τὰ προσταττόμενα, καὶ αὐτοὺς (ὡς πάντες ἴσα-

σι) κοσμίους παρέχουσιν. ὥστε πολὺ μᾶλλον τούτοις προσήκει κατὰ δόσιν τῶν χρημάτων τῶν Νικοστράτου ἢ Χαριάδην ἀμφισβητεῖν. οὗτος γὰρ, ὅτ' ἐπεδήμει ἐνθάδε, πρῶτον μὲν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὡς κλέπτης ὢν ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἀπήχθη, τοῦτο ἀφαιρεθεὶς μεθ' ἑτέρων τινῶν ὑπὸ τῶν ἕνδεκα, οὓς δημοσίᾳ ἅπαντας ὑμεῖς ἀπεκτείνατε, πάλιν ἀπογραφεὶς εἰς τὴν βουλὴν κακουργῶν, ὑποχωρῶν ᾤχετο· καὶ οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου ἑπτακαίδεκα ἐτῶν Ἀθήναζε οὐκ ἀφίκετο, πλὴν ἐπειδὴ Νικόστρατος ἀπέθανε. καὶ ὑπὲρ μὲν ὑμῶν οὔτε στρατείαν οὐδεμίαν ἐστράτευται, οὔτε εἰσφορὰν οὐδεμίαν εἰσενήνοχε. πλὴν εἴ τι ἄρα, ἐξότου τῶν Νικοστράτου ἠμφισβήτησεν· οὔτ' ἄλλ' οὐδὲν ὑμῖν λελειτούργηκεν. ἔπειτα, τοιοῦτος ὢν, οὐκ ἀγαπᾷ εἰ μὴ τῶν ἡμαρτημένων δίκην δώσει, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀμφισβητεῖ; εἰ μὲν οὖν οἵδε φιλοπράγμονες, ἢ ἄλλοις ὅμοιοι πολίταις ἦσαν, ἴσως ἂν οὐ περὶ τῶν Νικοστράτου χρημάτων ἠμφισβήτει, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ σώματος ἠγωνίζετο· νῦν δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῦτον μὲν ἄλλος, ἐάν τις βούληται, τιμωρήσεται· τουτοισὶ δ' ὑμεῖς βοηθήσατε, καὶ μὴ περὶ πλείονος ποιήσησθε τοὺς ἀδίκως τἀλλότρια ἔχειν βουλομένους, ἢ τοὺς γένει τῷ τεθνεῶτι προσήκοντας, καὶ χωρὶς τούτων ἤδη τι ἐκεῖνον εὐεργετηκότας. ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἀναμνησθέντες, καὶ τῶν ὅρκων, οὓς ὠμόσατε, πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν μαρτυριῶν, ἃς ἡμεῖς παρεσχήμεθα, τὰ δίκαια ψηφίσασθε.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΓΕΝΟΥΣ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Δικαιογένους τελευτήσαντος ἄπαιδος ἐπὶ τέσσαρσιν ἀδελφαῖς, Πρόξενος ἧκε διαθήκην ἔχων· ἐν ᾗ Δικαιογένης ὁ τελευτήσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Προξένου Δικαιογένην υἱὸν θετὸν ἐποιήσατο, ἐπὶ τῷ τρίτῳ μέρει τῆς οὐσίας. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον διανειμαμένων αὐτῶν τὴν ὅλην οὐσίαν, τελευταῖον ἦλθεν ὁ υἱὸς Προξένου Δικαιογένης, φάσκων ἐπὶ ὅλῃ τῇ οὐσίᾳ γεγονέναι υἱός· καὶ νικήσας ἀνέλαβε καὶ τὰ δύο μέρη τῶν ἀδελφῶν τοῦ τελευτήσαντος. ὕστερον πάλιν οἱ παῖδες τῶν ἀδελφῶν δικασάμενοι πρὸς Δικαιογένην ἐνίκησαν, καὶ συνέθετο Δικαιογένης ἀποδοῦναι πάλιν τὰ δύο μέρη αὐτοῖς καθαρὰ καὶ ἀνέπαφα, ἐγγυησαμένου ταῦτα Λεωχάρους. νῦν δὲ ἀρνουμένων τὰ δόξαντα τῶν περὶ Δικαιογένην καὶ Λεωχάρην, ἐγκαλοῦσιν οἱ παῖδες τῶν ἀδελφῶν περὶ τῶν δύο μερῶν· τῷ μὲν, ὡς συνθεμένῳ· τῷ δὲ, ὡς ἐγγυητῇ. Ἡ στάσις στοχασμός. ἀρνοῦνται γάρ.

Ὠιόμεθα μέν, ὦ ἄνδρες, περὶ ὧν διαφερόμεθα πρὸς Δικαιογένην, τὰ ὡμολογημένα ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου κύρια ἡμῖν ἔσεσθαι. ἀποστάντος γὰρ Δικαιογένους τοῖν δυοῖν μεροῖν τοῦ κλήρου, καὶ ἐγγυητὰς καταστήσαντος ἦ μὴν παραδώσειν ἡμῖν ταῦτα τὰ μέρη ἀναμφισβήτητα, ἀφήκαμεν ἀλλήλους τῶν ἐγκλημάτων. ἐπειδὴ δέ, ὦ ἄνδρες, οὐ ποιεῖ Δικαιογένης ἃ ὡμολόγησε, δικαζόμεθα Λεωχάρει, ἐγγυητῇ γενομένῳ Δικαιογένους, ὥσπερ ἀντωμόσαμεν. Καί μοι ἀνάγνωθι τὴν ἀντωμοσίαν. ΑΝΤΩΜΟΣΙΑ. Ὡς τοίνυν ἀληθῆ ἀντωμόσαμεν, Κηφισόδοτος οὑτοσὶ οἶδε, καὶ μάρτυρας ὑμῖν παρεξόμεθα· πρῶτον μὲν ὡς ἀπέστη Δικαιογένης ἡμῖν τοῖν δυοῖν μεροῖν τοῦ κλήρου, εἶτα ὡς ἐγγυήσατο Λεωχάρης. Καί μοι ἀνάγνωθι τὴν μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, καὶ ὡς οὐ τἀληθῆ μεμαρτυρήκασιν, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸν οἶμαι Λεωχάρην εἰπεῖν. ἴσως δὲ ἐπ᾽ ἐκεῖνον τρέψεται τὸν λόγον, ὡς Δικαιογένης τε, ἃ ἡμῖν ὡμολόγησεν, ἅπαντα πεποίηκε, καὶ αὐτὸς τὴν ἐγγύην ὅτι ἀπέδωκεν. εἰ οὖν ταῦτ᾽ ἐρεῖ, ψεύσεται, καὶ ῥᾳδίως ἐλεγχθήσεται. ἀναγνώσεται γὰρ ὑμῖν, ὅσα κατέλιπε Δικαιογένης ὁ Μενεξένου ἐν τῷ κλήρῳ, καὶ τὰ χρήματα, ἃ ἔλαβε, ταῦτα εἰ μὲν μή φασι Δικαιογένην τὸν ἡμέτερον

θεῖον ζῶντα κεκτῆσθαι, καὶ ἀποθνήσκοντα ἡμῖν δοῦναι, ἀποδειξάτωσαν· εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνον καταλιπεῖν, καὶ ἡμᾶς κεκομίσθαι, μαρτυρησάτω τις αὐτοῖς. ὅτι μὲν γὰρ Δικαιογένης ὡμολόγει παραδώσειν ἡμῖν, ὧν κατέλιπεν ὁ Μενεξένου, τὰ δύο μέρη, ἡμεῖς μάρτυρας παρεξόμεθα· καὶ ὅτι Λεωχάρης ἐνεγγυήσατο αὐτὸν ταῦτα ποιήσειν. καὶ γὰρ δικαζόμεθα διὰ τοῦτο, καὶ ταῦτα ἀντωμόσαμεν. καί μοι ἀνάγνωθι τὴν ἀντωμοσίαν. ΑΝΤΩΜΟΣΙΑ. Εἰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες, περὶ τούτου ἔμελλον ἀπολογήσεσθαι μόνον Λεωχάρης ἢ Δικαιογένης, ἤρκει ἄν μοι τὰ εἰρημένα· ἐπειδὴ δὲ παρεσκευασμένοι εἰσὶν ἐξ ἀρχῆς περὶ τοῦ κλήρου λέγειν, βούλομαι ὑμᾶς καὶ παρ᾽ ἐμοῦ τὰ [παρ᾽ ἐμοῦ] πραχθέντα πυθέσθαι· ἵνα εἰδότες τἀληθῆ, ὅ, τι ἂν δοκῇ ὑμῖν, ψηφίσησθε, ἀλλὰ μὴ ἐξηπατημένοι. Μενεξένῳ γὰρ, τῷ ἡμετέρῳ πάππῳ, ἐγένετο υἱὸς μὲν εἷς, Δικαιογένης· θυγατέρες δὲ τέσσαρες. ὧν ἔλαβε μίαν μὲν Πολυάρατος, ὁ πατὴρ ὁ ἐμός· ἄλλην δὲ Δημοκλῆς ὁ Φρεάῤῥιος· τὴν δὲ Κηφισοφῶν ὁ Παιανιεύς· ἡ δὲ Θεοπόμπῳ ἐγήματο τῷ Κηφισοδότου πατρί. καὶ ὁ μὲν Δικαιογένης, τριηραρχῶν ἐκπλεύσας τῆς παράλου, ἐτελεύτησε μαχόμενος ἐν Κνίδῳ. ἀποθανόντος δ᾽ αὐτοῦ ἄπαιδος, διαθήκην ἀπέφηνε Πρόξενος ὁ Δικαιογένους πατήρ. ᾗ πιστεύσαντες οἱ ἡμέτεροι πατέρες ἐνείμαντο τὸν κλῆρον. καὶ ἐπὶ μὲν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ κλήρου Δικαιογένης ὅδε τῷ Μενεξένου Δικαιογένει, ἡμετέρῳ δὲ θείῳ, υἱὸς ἐγένετο ποιητός· τῶν δὲ λοιπῶν ἑκάστη τὸ μέρος ἐπεδικάσατο τῶν Μενεξένου θυγατέ-

ρων. ὧν ἐγὼ τοὺς τότε παρόντας ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. ἐπειδὴ δὲ ἐνείμαντο τὸν κλῆρον, ὀμόσαντες μὴ παραβήσεσθαι τὰ ὡμολογημένα, ἐκέκτητο ἕκαστος δώδεκα ἔτη, ἃ ἔλαχε· καὶ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ οὐσῶν δικῶν, οὐδεὶς αὐτῶν ἠξίωσε τὰ πεπραγμένα εἰπεῖν ἀδίκως πεπρᾶχθαι· πρὶν δυστυχησάσης τῆς πόλεως, καὶ στάσεως γενομένης κἀγῶνος, οὑτοσὶ πεισθεὶς ὑπὸ Μέλανος τοῦ Αἰγυπτίου, ᾧπερ καὶ τἄλλα ἐπείθετο, ἠμφισβήτει ἡμῖν ἅπαντος τοῦ κλήρου, φάσκων ἐφ' ὅλῃ ποιηθῆναι υἱὸς ὑπὸ τοῦ θείου τοῦ ἡμετέρου. ἡμεῖς μὲν οὖν μαίνεσθαι αὐτὸν ἡγούμεθα τῇ λήξει, οὐκ ἄν ποτε οἰόμενοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα, τοτὲ μὲν φάσκοντα ἐπὶ τῷ τρίτῳ μέρει ποιηθῆναι, τοτὲ δ' ἐφ' ἅπαντι τῷ κλήρῳ, δόξαι τἀληθῆ λέγειν ὑμῖν· εἰς δὲ τὸ δικαστήριον εἰσελθόντες, καὶ πολλῷ πλείω καὶ δικαιότερα λέγοντες, ἠδικήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ἀλλ' ὑπὸ Μέλανος τοῦ Αἰγυπτίου καὶ τῶν ἐκείνου φίλων· οἳ διὰ τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς ἐξουσίαν σφίσιν αὐτοῖς ἡγοῦντο εἶναι κεκτῆσθαι τἀλλότρια, καὶ τὰ ψευδῆ ἀλλήλοις μαρτυρεῖν· ὑπὸ δὲ τῶν τὰ τοιαῦτα ποιούντων ἐξηπατήθησαν οἱ δικασταί. καὶ ἡμεῖς μὲν καταψευδομαρτυρηθέντες ἀπωλέσαμεν τὰ ὄντα. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὴν δίκην ἐτελεύτησε, πρὶν ἐπεξελθεῖν, οἷς ἐπεσκήψατο τῶν μαρτύρων. Δικαιογένης δὲ, ὡς ἡμᾶς ὡς ἐβούλετο ἠγωνισάμενος, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξήλασε μὲν τὴν Κηφισοφῶντος τοῦ Παιανιέως θυγατέρα ἐκ τοῦ μέρους, ἀδελφιδῆν οὖσαν Δικαιογένους τοῦ καταλιπόντος,

τὰ χρήματα· ἀφείλετο δὲ τὴν Δημοκλέους γενομένην γυναῖκα, ἃ Δικαιογένης, ἀδελφὸς ὤν, ἔδωκεν· ἀφείλετο καὶ τὴν Κηφισοδότου μητέρα, καὶ αὐτὸν τοῦτον, ἅπαντα. καὶ γὰρ τούτων τε ἅμα καὶ ἐπίτροπος καὶ κύριος καὶ ἀντίδικος ἦν, καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς οἰκειότητος, ἐλέου παρ᾽ αὐτοῦ ἔτυχον· ἀλλ᾽ ὀρφανοὶ καὶ πένητες καὶ ἔρημοι γενόμενοι, πάντων καὶ τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἐπιτηδείων ἦσαν ἐνδεεῖς. οὕτως αὐτοὺς Δικαιογένης οὑτοσὶ, ἐγγυτάτω ὢν γένους, ἐπετρόπευεν· ὅσγε, ἃ μὲν ὁ πατὴρ αὐτοῖς Θεόπομπος κατέλιπε, τοῖς τούτων ἐχθροῖς παρέδωκεν· ἃ δὲ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος καὶ ὁ πάππος αὐτοῖς ἔδωκεν, αὐτὸς ἀφείλετο πρὸ δίκης. καὶ, ὃ πάντων δεινότατον· τὴν οἰκίαν αὐτῶν τὴν πατρῴαν, παίδων ὄντων τούτων, πριάμενος, καὶ κατασκάψας τὸν κῆπον, ἐποιήσατο πρὸς τῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ τῇ ἐν ἄστει· καὶ λαμβάνων μίσθωσιν ὀγδοήκοντα μνᾶς ἐκ τῶν Δικαιογένους τοῦ ἡμετέρου θείου χρημάτων, τὸν ἐκείνου ἀδελφιδοῦν Κηφισόδοτον τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ Ἁρμοδίῳ συνέπεμψεν εἰς Κόρινθον ἀντακόλουθον· εἰς τοῦτο ὕβρεως καὶ μιαρίας ἀφίκετο. καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ὀνειδίζει καὶ ἐγκαλεῖ αὐτῷ, ὅτι ἐμβάδας καὶ τριβώνια φορεῖ, ἀλλ᾽ οὐκ ἀδικῶν, ὅτι ἀφελόμενος αὐτὸν τὰ ὄντα, πένητα πεποίηκεν. ἀλλὰ μὴν περὶ τούτων, τοσαῦτά μοι εἰρήσθω. πάλιν δ᾽ ἐπάνειμι ὅθεν ἀπέλιπον. Μενέξενος γὰρ ὁ Κηφισοφῶντος υἱὸς, ἀνεψιὸς ὢν Κηφισοδότῳ τούτῳ καὶ ἐμοὶ, καὶ προσῆκον αὐτῷ τοῦ κλήρου μέρος, ὅσονπερ ἐμοὶ, ἐπεξῄει τοῖς καταμαρτυρήσασιν ἡμῶν καὶ

ἐκείνου τὰ ψευδῆ· καὶ Λύκωνα, ὅνπερ εἰσήγαγε πρῶτον εἰς τὸ δικαστήριον, τοῦτον εἷλεν· ὃς ἐμαρτύρησε Δικαιογένην ποιηθῆναι, τὸν νῦν ὄντα, ὑπὸ τοῦ θείου τοῦ ἡμετέρου υἱὸν ἐπὶ παντὶ τῷ κλήρῳ. μαρτυρήσας δὲ ταῦτα, ἑάλω ψευδομαρτυριῶν. ἐπειδὴ δὲ Δικαιογένης, ὦ ἄνδρες, οὐκέτι ὑμᾶς δύναται ἐξαπατᾶν, πείθει Μενέξενον τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ ὑπὲρ αὑτοῦ πράττοντα, ἃ ἐγὼ αἰσχυνόμενος ἀναγκάζομαι διὰ τὴν ἐκείνου πονηρίαν λέγειν. τί ποιῆσαι; κομισάμενον αὑτὸν μέρος ἐκ τοῦ κλήρου ὅ, τι ἐγίγνετο, ἡμᾶς μὲν, ὑπὲρ ὧν ἔπραττε, προδοῦναι, τοὺς δὲ μήπω ἑαλωκότας τῶν μαρτύρων ἀφεῖναι. καὶ ἡμεῖς μὲν ταῦτα ἀπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν ἐχθρῶν παθόντες, εἴχομεν ἡσυχίαν. τούτων δ' ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ὁ μὲν τοίνυν Μενέξενος παθὼν ἄξια τῶν ἑαυτοῦ τρόπων, ἠπατήθη ὑπὸ τοῦ Δικαιογένους. ἀφεὶς γὰρ τοὺς μάρτυρας, καὶ ἡμᾶς προδοὺς, ὧν ἕνεκα ταῦτ' ἔπραξεν, οὐκ ἐκομίσατο· ἀδικηθεὶς δὲ ὑπὸ Δικαιογένους, μεθ' ἡμῶν πάλιν ἔπραττεν. ἡμεῖς δὲ καθηγούμενοι οὐκέτι προσήκειν Δικαιογένει ἔχειν τῶν ἐκ τοῦ κλήρου μέρος οὐδὲν, ἐπειδὴ οἱ μάρτυρες ἑάλωσαν, ἀμφισβητοῦμεν αὐτῷ ἅπαντος τοῦ οἴκου κατ' ἀγχιστείαν. καὶ ὅτι ἡμεῖς τε ὀρθῶς ἐγνώκαμεν, καὶ οὐδὲν ἔτι προσήκει Δικαιογένει τοῦ κλήρου, ῥᾳδίως διδάξω. δύο γὰρ διαθῆκαι ἐφάνησαν· ἡ μὲν, πάλαι πολλῷ, ἡ δ' ὕστερον. καὶ κατὰ μὲν τὴν παλαιὰν, ἣν ἀπέφηνε Πρόξενος, ὁ Δικαιογένους τούτου πατὴρ, ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ κλήρου ἐγίγνετο τῷ θείῳ τῷ

ἡμετέρῳ υἱὸς ποιητός· καθ' ἣν δ' αὐτὸς ἀπέφηνε Δικαιογένης, ἐπὶ παντὶ τῷ οἴκῳ. ταύταιν δὲ ταῖν διαθήκαιν, ἣν μὲν Πρόξενος ἀπέφηνε, Δικαιογένης ἔπεισε τοὺς δικαστὰς ὡς οὐκ ἀληθὴς εἴη· ἣν δὲ Δικαιογένης ἀπέφηνεν, οἱ μαρτυρήσαντες αὐτοὶ τὸν θεῖον τὸν ἡμέτερον διαθέσθαι, ἑάλωσαν ψευδομαρτυριῶντες. ἀμφοῖν μὲν οὖν ταῖν διαθήκαιν ἀκύροιν γενομέναιν, καὶ ἑτέρας μηδεμιᾶς ὁμολογουμένης εἶναι, κατὰ δόσιν μὲν, οὐδενὶ προσῆκε τοῦ κλήρου· κατ' ἀγχιστείαν δὲ, ταῖς Δικαιογένους τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφαῖς, ὧν εἰσιν αἱ ἡμέτεραι γυναῖκες. διὰ δὲ ταῦτα ἔδοξέ τε ἡμῖν λαχεῖν τοῦ κλήρου κατ' ἀγχιστείαν, καὶ ἐλάχομεν τὸ μέρος ἕκαστος. μελλόντων δ' ἡμῶν ἀντόμνυσθαι, διεμαρτύρησε Λεωχάρης οὑτοσὶ μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον ἡμῖν. ἐπισκηψαμένων δ' ἡμῶν, ἡ μὲν λῆξις τοῦ κλήρου διεγράφη, ἡ δὲ τῶν ψευδομαρτυριῶν δίκη εἰσῄει. ἐν δὲ τῷ δικαστηρίῳ πάντα μὲν ἡμῶν εἰπόντων ἅπερ νυνὶ, πολλὰ δὲ Λεωχάρους ἀνταπολογησαμένου, ἔγνωσαν τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι Λεωχάρην οἱ δικασταί. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο φανερὸν ἐγένετο ἐξαιρεθεισῶν τῶν ψήφων, ἃ μὲν τῶν δικαστῶν καὶ ἡμῶν ἐδεήθη Λεωχάρης, ἢ ὅσα ἡμῖν ἐξεγένετο διαπράξασθαι τότε, οὐκ οἶδ' ὅ, τι δεῖ λέγειν· ἃ δὲ ὡμολογήθη ἡμῖν, ταῦτα ἠκούσατε. συγχωρούντων ἡμῶν τῷ ἄρχοντι μὴ συναριθμεῖν, ἀλλὰ συγχέαι τὰς ψήφους, ὑπίστατο μὲν Δικαιογένης τοῖν δυοῖν μεροῖν τοῦ κλήρου ταῖς Δικαιογένους ἀδελφαῖς, καὶ ὡμολόγει ἀναμφισβήτητα δώσειν ἡμῖν ταῦτα τὰ μέρη· καὶ ταῦτα ἐγγυᾶτο αὐ-

τῷ Λεωχάρης οὗτος, καὶ ὡμολόγει ποιήσειν, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ Μνησιπτόλεμος ὁ Πλωτιεύς. καὶ τούτου ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἡμεῖς τοίνυν ταῦτα παθόντες ὑπὸ Λεωχάρους, καὶ ἐγγινόμενον ἡμῖν, αὐτὸν, ἐπειδὴ εἵλομεν ψευδομαρτυριῶν, ἀτιμῶσαι, οὐκ ἐβουλήθημεν, ἀλλ' ἐξήρκεσε τὰ ἡμέτερα ἡμῖν κομισαμένοις ἀπηλλάχθαι. τοιοῦτοι δὲ γενόμενοι περὶ Λεωχάρην καὶ Δικαιογένην, ἐξηπατήθημεν ὑπ' αὐτῶν, ὦ ἄνδρες. οὔτε γὰρ Δικαιογένης τὰ δύο μέρη ἡμῖν τοῦ κλήρου παρέδωκεν, ὁμολογήσας ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου, οὔτε Λεωχάρης ὁμολογεῖ ἐγγυήσασθαι αὐτὸν τότε. καίτοι εἰ μὴ ἐναντίον μὲν τῶν δικαστῶν, πεντακοσίων ὄντων, ἐναντίον δὲ τῶν περιεστηκότων, ἐνεγγυᾶτο, οὐκ οἶδ' ὅ, τι ἂν ἐποίησεν. ὡς μὲν τοίνυν περιφανῶς ψεύδονται, μάρτυρας ὑμῖν παρεχόμεθα τοὺς παρόντας, ὅτε Δικαιογένης μὲν ἀφίστατο τοῖν δυοῖν μεροῖν τοῦ κλήρου, καὶ ὡμολόγει ἀναμφισβήτητα παραδώσειν ταῖς Δικαιογένους ἀδελφαῖς, Λεωχάρης δὲ ἐνεγγυᾶτο αὐτὸν ἃ ὡμολόγησε καὶ ποιήσειν. δεόμεθα δὲ καὶ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, εἴ τις ἐτύγχανε παρὼν τότε, ἀναμνησθῆναι εἰ λέγομεν ἀληθῆ, καὶ βοηθῆσαι ἡμῖν. ἐπεὶ, ὦ ἄνδρες, εἰ Δικαιογένης ἀληθῆ λέγει, τί ἡμεῖς ὠφελούμεθα νικήσαντες; ἢ τί οὗτος ἐζημιώθη ἡττηθείς; εἰ γὰρ ἀπέστη μόνον (ὥς φησι) τοῖν δυοῖν μεροῖν τοῦ κλήρου, ἀναμφισβήτητον δὲ μὴ ὡμολόγει παραδώσειν, τί ἐζημιοῦτο ἀφιστάμενος ὧν τιμὴν εἶχεν; οὐδὲ γὰρ πρὶν ἡττηθῆναι τὴν δίκην, εἶχεν, ὧν ἡμεῖς δικαζόμεθα, ἀλλ' οἱ παρὰ

τούτου πριάμενοι καὶ θέμενοι, οἷς ἔδει αὐτὸν ἀποδόντα τὴν τιμὴν, ἡμῖν τὰ μέρη ἀποδοῦναι. διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τοὺς ἐγγυητὰς παρ᾽ αὐτοῦ ἐλάβομεν, οὐ πιστεύοντες αὐτῷ ἃ ὡμολόγησε ποιήσειν. πλὴν γὰρ δυοῖν οἰκιδίοιν ἔξω τείχους, καὶ ἐν πεδίῳ ἑξήκοντα πλέθρων, οὐδὲν κεκομίσμεθα· ἀλλ᾽ οἱ παρὰ τούτου θέμενοι καὶ πριάμενοι, ἡμεῖς δ᾽ οὐκ ἐξάγομεν. δεδίαμεν γὰρ μὴ ὄφλωμεν δίκας. καὶ γὰρ Μικκίωνα, κελεύοντος Δικαιογένους, καὶ φάσκοντος μὴ βεβαιώσειν, ἐξάγοντες ἐκ τοῦ βαλανείου, ὤφλομεν τετταράκοντα μνᾶς, διὰ Δικαιογένην, ὦ ἄνδρες. ἡγούμεναι γὰρ οὐκ ἂν αὐτὸν βεβαιώσειν οὐδὲν ὧν ἡμῖν ἀπέστη ἐν τῷ δικαστηρίῳ, διϊσχυριζόμεθα πρὸς Μικκίωνα ἐναντίον τῶν δικαστῶν, ἐθέλοντες ὁτιοῦν πάσχειν, εἰ βεβαιώσειεν αὐτῷ Δικαιογένης τὸ βαλανεῖον: οὐκ ἄν ποτε οἰόμενοι αὐτὸν ἐναντία οἷς ὡμολόγησε πρᾶξαι· οὐ δὲ, ἀλλ᾽ οὐδὲν, ἢ διὰ τοὺς ἐγγυητὰς, ὅτι καθειστήκεισαν ἡμῖν, ἀποστὰς δὲ Δικαιογένης ταῦτα τὰ μέρη, ὧν καὶ νῦν ὁμολογεῖ ἀφεστάναι ἡμῖν, ἐβεβαίωσεν Μικκίωνι τὸ βαλανεῖον. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ ἄθλιος, οὐχ ὅπως τι ἐκ τοῦ κλήρου εἰληφὼς, ἀλλὰ προσαπολώλεκὼς τετταράκοντα μνᾶς, ἀπήειν ὑβρισμένος ὑπὸ τοῦ Δικαιογένους. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Ταῦτα μὲν πεπόνθαμεν ὑπὸ Δικαιογένους, ὦ ἄνδρες· ὁ δ᾽ ἐγγυησάμενος αὐτὸν Λεωχάρης, καὶ τῶν πάντων ἡμῖν κακῶν αἴτιος, οὔ φησιν ἐγγυήσασθαι ἃ καταμαρτυρεῖται αὐτοῦ· ὅτι ἐν τῷ γραμματείῳ τῷ ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου γραφέντι οὐκ ἔνεστι ταῦτα

ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες, τότ᾽ ἐπὶ τοῦ βήματος σπεύδοντες, τὰ μὲν ἐγράψαμεν, τῶν δὲ μάρτυρας ἐποιησάμεθα· οὗτοι δὲ, ἃ μὲν αὐτοῖς συμφέρει τῶν ὁμολογηθέντων, ταῦτα κύρια φασὶν εἶναι, εἰ καὶ μὴ γέγραπται· ἃ δ᾽ οὐ συμφέρει, οὐ κύρια, εἰ μὴ γέγραπται. ἐγὼ δ᾽, ὦ ἄνδρες, οὐ θαυμάζω, ὅτι ἔξαρνοί εἰσι τὰ ὡμολογημένα. οὐδὲ γὰρ τὰ γραφέντα ἐθέλουσι ποιεῖν· ἡμεῖς δ᾽ ὡς λέγομεν ἀληθῆ, καὶ ἄλλο τι τεκμήριον παρεξόμεθα. Πρωταρχίδῃ γὰρ Ποταμίῳ ἔδωκε Δικαιογένης τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐπὶ τετταράκοντα μναῖς, ἀντὶ δὲ τῆς προικὸς τὴν οἰκίαν αὐτῷ τὴν ἐν Κεραμεικῷ παρέδωκε. ταύτῃ δὲ τῇ γυναικὶ, ἣν ὁ Πρωταρχίδης ἔχει, προσήκει τοῦ κλήρου μέρος, ὅσονπερ τῇ μητρὶ τῇ ἐμῇ. ἐπεὶ δ᾽ οὖν ἀπέστη Δικαιογένης ταῖς γυναιξὶ τοῖν δυοῖν μεροῖν τοῦ κλήρου, ἠξίου ὁ Λεωχάρης τὸν Πρωταρχίδην παραδιδόναι αὐτῷ τὴν συνοικίαν, ἣν εἶχεν ἀντὶ τῆς προικὸς, ὡς ὄντι ἐγγυητῇ αὐτῷ, τὸ δὲ μέρος ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τοῦ κλήρου παρ᾽ αὐτοῦ κομίζεσθαι. παραλαβὼν δὲ τὴν συνοικίαν, τὸ μέρος οὐ παρέδωκε. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρα τὸν Πρωταρχίδην παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΣ. Περὶ δὲ ἐπισκευῆς τοῦ βαλανείου καὶ οἰκοδομίας καὶ πρότερον εἴρηκε Δικαιογένης, καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ· ὡς ὁμολογήσαντες αὐτῷ ἀποδώσειν τὰ ἀναλωμένα, οὐκ ἀπεδώκαμεν· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οὐ δύναται ἀπαλλάσσειν τοὺς χρήστας, οὐδὲ ἡμῖν παραδοῦναι, ἃ δεῖ αὐτόν. ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου, ὅτι ἠναγκάζομεν αὐτὸν ἀφίστασθαι τούτων, ἀντὶ τῶν λει-

τουργιῶν καὶ τῶν εἰς τὰ οἰκοδομήματα ἀναλωμένων, ἀφεῖμεν αὐτῷ τοὺς καρποὺς, οὕτω τῶν δικαστῶν γιγνωσκόντων· ὕστερον δ' οὐκ ἀναγκαζόμενοι, ἀλλ' ἑκόντες, ἔδομεν αὐτῷ τὴν ἐν ἄστει οἰκίαν ἐξαιρεθέντες, πρὸς τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ κλήρου ἔχειν ἀντὶ τῶν ἐπεσκευασμένων, ἣν οὗτος ἀντὶ πεντακισχιλίων δραχμῶν παρέδωκε Φιλονείκῳ. παρέδωκε δὲ οὐ διὰ τὴν τοῦ Δικαιογένους χρηστότητα, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐπιδεικνύμενοι, ὅτι οὐ περὶ πλείονος χρήματα ποιούμεθα τῶν οἰκείων, οὐδ' ἂν πάνυ πονηροὶ ὦσι. καὶ γὰρ πρότερον ὅτ' ἐφ' ἡμῖν ἐγένετο Δικαιογένην τιμωρήσασθαι, καὶ ἀφελέσθαι ἃ εἶχεν, οὐκ ἐβουλήθημεν τῶν τούτου κτήσασθαι οὐδέν· ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα μόνον κομίσασθαι ἐξήρκει ἡμῖν. οὗτος δ' ὅτ' ἐκράτησεν ἡμῶν, ἀπεσύλησεν ἃ ἐδύνατο, καὶ ὡς ἐχθροὺς, ἀλλ' οὐ προσήκοντας ἀπόλλυσι. τεκμήριον δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων τρόπων καὶ τῆς τούτου ἀδικίας μέγα παρεξόμεθα. μελλούσης γὰρ τῆς πρὸς Λεωχάρην δίκης εἰσιέναι, ὦ ἄνδρες, ἐν τῷ Μαιμακτηριῶνι μηνὶ, ἠξίουν Λεωχάρης καὶ Δικαιογένης δίαιταν ἡμᾶς ἐπιτροπεύειν, τὴν δίκην ἀναβαλλομένους. καὶ ἡμεῖς, ὥσπερ μικρὰ ἀδικούμενοι, συνεχωρήσαμεν, καὶ ἐπετρέψαμεν διαιτηταῖς τέσσαρσιν· ὧν τοὺς μὲν δύο ἡμεῖς ἠγάγομεν, τοὺς δὲ δύο ἐκεῖνοι. καὶ ἐναντίον τούτων ὡμολογήσαμεν ἐμμένειν οἷς οὗτοι γνοῖεν· καὶ ὠμόσαμεν. καὶ οἱ διαιτηταὶ ἔφασαν, εἰ μὲν ἀνώμοτοι δύναιντ' ἂν ἡμᾶς διαλλάξαι, οὕτω ποιήσειν· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ὀμόσαντες ἀποφανεῖσθαι ἃ δίκαια ἡγοῦνται εἶναι. ἀνακρίναντες δὲ ἡμᾶς πολ-

λάκις, καὶ πυθόμενοι τὰ πραχθέντα οἱ διαιτηταὶ, οἱ μὲν δύο, οὓς ἐγὼ προὔβαλον, Διότιμος καὶ Μελάνωπος, ἤθελον καὶ ἀνώμοτοι καὶ ὀμόσαντες ἀποφήνασθαι ἃ ἐγίνωσκον ἀληθέστατα ἐκ τῶν λεγομένων· οὓς δὲ Λεωχάρης προὐβάλετο, οὐκ ἔφασαν ἀποφανεῖσθαι, καίτοι Διοπείθης, ὁ ἕτερος τῶν διαιτητῶν, Λεωχάρει μὲν ἦν τούτῳ κηδεστὴς, ἐμὸς δ' ἐχθρὸς καὶ ἀντίδικος ἐξ ἑτέρων συμβολαίων. Δημάρατος δὲ ὁ μετ' αὐτοῦ; Μνησιπολέμῳ τῷ ἐγγυησαμένῳ Δικαιογένει μετὰ Λεωχάρους, ἦν ἀδελφός. οὗτοι μέντοι οὐκ ἠθέλησαν ἀποφήνασθαι, ὁρκώσαντες ἡμᾶς ἦ μὴν ἐμμένειν οἷς ἂν αὐτοὶ γνοῖεν. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Οὐκοῦν δεινὸν εἰ δεήσεται ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, Λεωχάρης ἀποψηφίσασθαί ἃ Διοπείθης κηδεστὴς ὢν αὐτοῦ κατεψηφίσατο; ἢ ὑμῖν πῶς καλὸν ἀπογνῶναι Λεωχάρους ἅγε οὐδ' οἱ προσήκοντες αὐτοῦ ἔγνωσαν; δέομαι οὖν ὑμῶν καταψηφίσασθαι Λεωχάρους, εἴπερ ἀδίκων οὐκ ἐπιθυμοῦμεν. Δικαιογένην γὰρ, ὦ ἄνδρες, οὔτ' ἐλεεῖν ἐστὲ δίκαιοι, κακῶς πράττοντα καὶ πενόμενον, οὔτ' εὖ ποιεῖν ὡς ἀγαθόν τι εἰργασμένον τὴν πόλιν. οὐδέτερα γὰρ αὐτῶν τούτῳ ὑπάρχει, ὡς ἐγὼ ἀποφαίνω, ὦ ἄνδρες. ἅμα δὲ καὶ πλούσιον καὶ πονηρότατον αὐτὸν ἀνθρώπων ἀποδείξω καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς προσήκοντας, καὶ εἰς τοὺς φίλους. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὸν κλῆρον παρ' ἡμῶν, φέροντα μίσθωσιν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀγδοήκοντα μνᾶς, καρπωσάμενος αὐτὸν δέκα ἔτη, οὔτε ἀργύριον ὁμολογεῖ κεκτῆσθαι, οὔτε ὅποι ἀνήλωσεν ἔχοι ἂν ἐπιδεῖξαι, ὦ ἄν-

δρες· ἄξιον δὲ καὶ ὑμῖν λογίσασθαι. οὗτος γὰρ τῇ μὲν φυλῇ εἰς Διονύσια χορηγήσας, τέταρτος ἐγένετο, τραγῳδοῖς δὲ καὶ πυῤῥιχισταῖς ὕστατος. ταύτας δὲ μόνας ἀναγκασθεὶς λειτουργίας λειτουργῆσαι, ἀπὸ τοσαύτης προσόδου οὕτω καλῶς ἐχορήγησεν. ἀλλὰ μὴν τριηράρχων τοσούτων κατασταθέντων, οὔτ' αὐτὸς ἐτριηράρχησεν, οὔθ' ἑτέρῳ συμβέβληκεν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἀλλ' ἕτεροι μὲν οὐσίαν κεκτημένοι ἐλάττω, ἢ οὗτος μίσθωσιν λαμβάνει, τριηραρχοῦσι. καίτοι, ὦ ἄνδρες, οὐχ ὁ πατὴρ αὐτῷ τὴν πολλὴν οὐσίαν κατέλιπεν, ἀλλ' ὑμεῖς ἔδοτε τῇ ψήφῳ. ὥστε εἰ καὶ μὴ πολίτης ἦν, διά γε τοῦτο δίκαιος ἦν τὴν πόλιν εὖ ποιεῖν. εἰσφορῶν τοίνυν τοσούτων γεγενημένων πᾶσι τοῖς πολίταις εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως, Δικαιογένης οὐκ ἔστιν ἥντινα εἰσενήνοχε· πλὴν ὅτε Λέχαιον ἑάλω, κληθεὶς ὑπὸ ἑτέρου ἐπέδωκεν ἐν τῷ δήμῳ τριακοσίας δραχμὰς, ἔλαττον ἢ Κλεώνυμος ὁ Κρής· καὶ τοῦτο ἐπέδωκεν, οὐκ εἰσήνεγκεν, ἀλλ' ἐπ' αἰσχίστῳ ἐπιγράμματι ἐξ ἑτέρου αὐτοῦ τοὔνομα ἔμπροσθεν τῶν ἐπωνύμων· ὅτε δ' ἔδει εἰς σωτηρίαν τῆς πόλεως, ὑποσχόμενος τῷ δήμῳ εἰσοίσειν χρήματα ἐθελοντὴς, οὐκ εἰσήνεγκε. καίτοι πῶς ἄξιον θαυμάζειν, ὦ ἄνδρες, εἰ ἐμὲ ἐξηπάτησεν ἕνα ὄντα, ὃς ὑμᾶς ἅπαντας ἅμα συνειλεγμένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τοιαῦτα ἐποίησε; καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Εἰς μὲν τὴν πόλιν οὕτω καὶ τοσαῦτα λελειτούργηκε Δικαιογένης ἀπὸ τοσούτων χρημάτων. περὶ δὲ τοὺς προσήκοντας τοιοῦτός ἐστιν, οἷον ὁρᾶ-

τι. ὥστε τοὺς μὲν ἡμῶν ἀφείλετο τὴν οὐσίαν, ὅτι μεῖζον ἐδυνύθη, τοὺς δὲ περιεώρα εἰς τοὺς μισθωτοὺς ἰόντας δι' ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων. τὴν δὲ μητέρα τὴν αὐτοῦ καθημένην ἐν τῷ τῆς Εἰληθυίας ἱερῷ πάντες ἑώρων καὶ τούτῳ ἐγκαλοῦσαν, ἃ ἐγὼ αἰσχύνομαι λέγειν, οὗτος δὲ ποιῶν οὐκ ᾐσχύνετο. τῶν δ' ἐπιτηδείων, Μέλανα μὲν τὸν Αἰγύπτιον, ᾧ ἐκ μειρακίου φίλος ἦν, ὅπερ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἀργύριον ἀποστερήσας, ἔχθιστός ἐστι. τῶν δὲ ἄλλων αὐτοῦ φίλων οἱ μὲν οὐκ ἀπέλαβον, ἃ ἐδάνεισαν, οἱ δ' ἐξηπατήθησαν, καὶ οὐκ ἔλαβον, ἃ ὑπέσχετο αὐτοῖς, εἰ ἐπιδικάσαιτο τοῦ κλήρου, δώσειν. καίτοι, ὦ ἄνδρες, οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι οἱ ταῦτα κτησάμενοι, καὶ καταλιπόντες, πάσας μὲν χορηγίας ἐχορήγησαν, εἰσήνεγκαν δὲ εἰς τὸν πόλεμον χρήματα πολλὰ ὑμῖν, καὶ τριηραρχοῦντες οὐδένα χρόνον ἔλιπον. καὶ τούτων μαρτύρια ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀναθήματα ἐκεῖνοι ἐκ τῶν περιόντων, μνημεῖα τῆς αὑτῶν ἀρετῆς, ἀνέθεσαν· τοῦτο μὲν, ἐν Διονύσου τρίποδας, οὓς χορηγοῦντες καὶ νικῶντες ἔλαβον· τοῦτο δ', ἐν Πυθίου· ἔτι δ' ἐν ἀκροπόλει. ἃς ἀπαρχὰς τῶν ὄντων ἀναθέντες, πολλοῖς, ὡς ἀπὸ ἰδίας κτήσεως, ἀγάλμασι χαλκοῖς καὶ λιθίνοις κεκοσμήκασι τὸ ἱερόν. αὐτοὶ δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος πολεμοῦντες ἀπέθανον. Δικαιογένης δὲ, ὁ Μενεξένου, τοῦ ἐμοῦ πάππου, πατὴρ, στρατηγῶν ὅτε ἡ ἐν Ἐλευσῖνι μάχη ἐγένετο· Μενέξενος δ' ὁ ἐκείνου υἱὸς, φυλαρχῶν τῆς Ὀλυσίας ἐν Σπαρτώλῳ· Δικαιογένης δὲ ὁ Μενεξένου, τριηραρχῶν τῆς παράλου ἐν Κνίδῳ, τὸν μὲν τούτου οἶ-

κον σὺ, ὦ Δικαιόγενες, παραλαβὼν, κακῶς καὶ αἰσχρῶς διολώλεκας· καὶ ἐξαργυρισάμενος, πενίαν ὀδύρῃ. ποῦ ἀναλώσας; οὔτε γὰρ εἰς τὴν πόλιν, οὔτε εἰς τοὺς φίλους φανερὸς εἶ δαπανηθεὶς οὐδέν. οὐ μὴν οὐδὲ καθιπποτρόφηκας· οὐ γάρ πώποτε ἐκτήσω ἵππον πλείονος ἄξιον ἢ τριῶν μνῶν. οὔτε κατεζευγοτρόφηκας· ἐπεὶ οὐδὲ ζεῦγος ἐκτήσω ὀρικὸν οὐδεπώποτε ἐπὶ τοσούτοις ἀγροῖς καὶ κτήμασιν. ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῶν πολεμίων ἐλύσω οὐδένα. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἀναθήματα, ἃ Μενέξενος τριῶν ταλάντων ποιησάμενος, ἀπέθανε πρὶν ἀναθεῖναι, εἰς τὴν ἀκρόπολιν κεκόμικας, ἀλλ' ἐν τοῖς λιθουργείοις ἔτι κυλινδεῖται. καὶ αὐτὸς μὲν ἠξίους κεκτῆσθαι, ἅ σοι οὐδὲν προσῆκε χρήματα, τοῖς δὲ θεοῖς οὐκ ἀπέδωκας, ἃ ἐκείνων ἐγίγνετο ἀγάλματα. διὰ τί οὖν ἀξιώσεις σου τοὺς δικαστὰς ἀποψηφίσασθαι, ὦ Δικαιόγενες; πότερον, ὅτι πολλὰς λειτουργίας λελειτούργηκας τῇ πόλει; καὶ πολλὰ χρήματα δαπανήσας, σεμνοτέραν τὴν πόλιν τούτοις ἐποίησας; ἢ ὡς τριηραρχῶν πολλὰ κακὰ τοὺς πολεμίους εἰργάσω, καὶ εἰσφορὰς δεομένῃ τῇ πατρίδι εἰς τὸν πόλεμον εἰσενεγκὼν, μεγάλα ὠφέληκας; ἀλλ' οὐδέν σοι τούτων πέπρακται. ἀλλ' ὡς στρατιώτης ἀγαθός; ἀλλ' οὐκ ἐστράτευσαι, τοσούτου καὶ τοιούτου γενομένου πολέμου, εἰς ὃν Ὀλύνθιοι μὲν καὶ νησιῶται ὑπὲρ τῆσδε τῆς γῆς ἀποθνήσκουσι μαχόμενοι τοῖς πολεμίοις· σὺ δὲ, ὦ Δικαιόγενες, πολίτης ὢν, οὐκ ἐστράτευσαι. ἀλλ' ἴσως διὰ τοὺς προγόνους ἀξιώσεις μου πλέον ἔχειν, ὅτι τύραννον ἀ-

πέκτειναν. ἐγὼ δ' ἐκείνους μὲν ἐπαινῶ, σοὶ δὲ οὐδὲν ἡγοῦμαι τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μετεῖναι. πρῶτον μὲν εἵλου ἀντὶ τῆς ἐκείνων δόξης τὴν ἡμετέραν οὐσίαν κτήσασθαι· καὶ ἐβουλήθης μᾶλλον Δικαιογένους καλεῖσθαι υἱὸς ἢ Ἁρμοδίου· ὑπεριδὼν μὲν τὴν ἐν Πρυτανείῳ σίτησιν, καταφρονήσας δὲ προεδριῶν καὶ ἀτελειῶν, αἳ τοῖς ἐξ ἐκείνων γεγονόσι δέδονται. ἔτι δὲ ὁ Ἀριστογείτων ἐκεῖνος καὶ Ἁρμόδιος οὐ διὰ τὸ γένος ἐτιμήθησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν, ἧς σοι οὐδὲν μέτεστιν, ὦ Δικαιόγενες.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ

ΦΙΛΟΚΤΗΜΟΝΟΣ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Εὐκτήμονος υἱὸς Φιλοκτήμων τὸν τῆς ἑτέρας τῶν ἀδελφῶν καὶ Φανοστράτου υἱὸν Χαιρέστρατον ποιησάμενος κατὰ διαθήκας τὰς δοθείσας παρὰ Χαιρέα, τῷ τῆς ἑτέρας ἀδελφῆς ἀνδρὶ, ἐτελεύτησε ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός· ὕστερον δὲ κἀκείνου ἀποθανόντος, ἔλαχεν ὁ Χαιρέστρατος τοῦ κλήρου κατὰ τὸν νόμον. διαμαρτυρήσαντος δὲ Ἀνδροκλέους μὴ εἶναι ἐπίδικον, ὄντος Ἀντιδώρου γνησίου παιδὸς Εὐκτήμονι, οἱ περὶ Χαιρέστρατον ἐπεσκήψαντο τῇ διαμαρτυρίᾳ, καὶ τοῦτον καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ νόθους γεγονέναι φάσκοντες. τὸν δὲ νόμον διαγορεύειν, νόθῳ καὶ νόθῃ μὴ εἶναι ἀγχιστείαν. Ἡ στάσις στοχασμός. ἄδηλον γὰρ, εἰ ἐποίησε Φιλοκτήμων Χαιρέστρατον υἱὸν ἑαυτῷ· καὶ πάλιν ἄδηλον, εἰ γνήσιοί εἰσιν οἱ περὶ Ἀντίδωρον.

Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, πάντων οἰκειότατα χρῶμαι Φα-
οστράτῳ τε καὶ Χαιρεστράτῳ τουτῳί, τοὺς πολλοὺς
ἶμαι ὑμῶν εἰδέναι· τοῖς δὲ μὴ εἰδόσιν ἱκανὸν ἐρῶ
:κμήριον. ὅτε γὰρ εἰς Σικελίαν ἐξέπλει τριηραρχῶν
Μενέστρατος, διὰ τὸ πρότερον αὐτὸς ἐκπεπλευκέναι,
ροῄδειν πάντας τοὺς ἐσομένους κινδύνους· ὅμως
ὲ δεομένων τούτων καὶ συνεξέπλευσα καὶ συνε-
υστύχησα, καὶ ἑάλωμεν εἰς τοὺς πολεμίους. ἄ-
οπον δὲ εἰ ἐκεῖνα μὲν, προδήλων ὄντων τῶν
νδύνων, ὅμως, διὰ τὸ χρῆσθαι τούτοις, καὶ
ίλους νομίζειν, ὑπέμενον· νῦν δὲ μὴ ἐπειρώμην
υνειπεῖν ἐξ ὧν ὑμεῖς τε τὰ εὔορκα ψηφιεῖσθε,
αὶ τούτοις τὰ δίκαια γενήσεται. δέομαι οὖν ὑμῶν
υγγνώμην τε ἔχειν, καὶ μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι.
γὰρ ἀγὼν οὐ μικρὸς αὐτοῖς, ἀλλὰ περὶ τῶν με-
ίστων. Φιλοκτήμων γὰρ ὁ Κηφισιεὺς φίλος ἦν
αιρεστράτῳ τούτῳ· δοὺς δὲ τὰ ἑαυτοῦ, καὶ υἱὸν
ὑτὸν ποιησάμενος, ἐτελεύτησε. λαχόντος δὲ τοῦ
αιρεστράτου, κατὰ τὸν νόμον, τοῦ κλήρου, ἐξὸν
μφισβητῆσαι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, καὶ εὐθυ-
κίᾳ εἰσελθόντα εἰς ὑμᾶς, εἰ φαίνοιτο δικαιότερα
γων, ἔχειν τὸν κλῆρον, διεμαρτύρησεν Ἀνδροκλῆς
ὑτοσὶ μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον, ἀποστερῶν
ὗτον τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ ὑμᾶς τοῦ κυρίους

γίνεσθαι ὅντινα δεῖ κληρονόμον καταστήσασθαι τῶν Φιλοκτήμονος· καὶ ἐν μιᾷ ψήφῳ καὶ ἑνὶ ἀγῶνι οἴεται ἀδελφοὺς καταστήσειν ἐκείνῳ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας, καὶ τὸν κλῆρον ἀνεπίδικον ἕξειν αὐτός· καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐκείνου κύριος γενήσεσθαι, καὶ τὴν διαθήκην ἄκυρον ποιήσειν. πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὄντων, ἃ διαμεμαρτύρηκεν Ἀνδροκλῆς, ταῦτ' αὐτῷ πρῶτον ἐπιδείξω ὑμῖν ὡς διέθετο, καὶ ἐποιήσατο υἱὸν τουτονὶ Χαιρέστρατον. ἐπειδὴ γὰρ τῷ Φιλοκτήμονι ἐκ μὲν τῆς γυναικὸς, ᾗ συνῴκει, οὐκ ἦν παιδίον οὐδὲν, πολέμου δ' ὄντος ἐκινδύνευε, καὶ ἱππεὺς στρατευόμενος, καὶ τριήραρχος πολλάκις ἐκπλέων, ἔδοξεν αὐτῷ διαθέσθαι τὰ αὑτοῦ, μὴ ἔρημον καταλίπῃ τὸν οἶκον, εἴ τι πάθοι. τὼ μὲν οὖν ἀδελφὼ αὐτῷ, ὥπερ ἐγεγέσθην, ἄμφω ἄπαιδε ἐτελευτησάτην· ταῖν δὲ ἀδελφαῖν τῇ μὲν ἑτέρᾳ, ᾗ ὁ Χαιρέας συνῴκει, οὐκ ἦν ἄῤῥεν παιδίον, οὐδὲ ἐγένετο, πολλὰ ἔτη συνοικούσῃ· ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας, ᾗ συνῴκει Φανόστρατος οὑτοσὶ, ἤστην υἱὼ δύο. τούτων τὸν πρεσβύτερον τουτονὶ Χαιρέστρατον ἐποιήσατο υἱόν· καὶ ἔγραψεν οὕτως ἐν διαθήκῃ, εἰ μὴ γένοιτο αὐτῷ παιδίον ἐκ τῆς γυναικὸς, τοῦτον κληρονομεῖν τῶν ἑαυτοῦ. καὶ τὴν διαθήκην κατέθετο παρὰ τῷ κηδεστῇ Χαιρέᾳ, τῷ τὴν ἑτέραν αὐτοῦ ἀδελφὴν ἔχοντι. καὶ ὑμῖν ἥ τε διαθήκη αὕτη ἀναγνωσθήσεται, καὶ οἱ παραγενόμενοι μαρτυρήσουσι. καί μοι ἀνάγνωθι. ΔΙΑΘΗΚΗ. Ὡς μὲν διέθετο, καὶ ἐφ' οἷς ἐποιήσατο υἱὸν τοῦτον, ἀκηκόατε· ὡς δ' ἐξὸν αὐτῷ ταῦτ' ἔπραξεν (ὅθεν δικαιότατα

ἡγοῦμαι τὰ τοιαῦτ᾽ εἶναι μανθάνειν) τοῦτον ὑμῖν αὐτὸν παρέξομαι τὸν νόμον. καί μοι ἀνάγνωθι. ΝΟΜΟΣ. Οὑτοσὶ ὁ νόμος, ὦ ἄνδρες, κοινὸς ἅπασι κεῖται, ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διαθέσθαι, ἐὰν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι ἄῤῥενες· ἐὰν μὴ ἄρα μανεὶς, ἢ ὑπὸ γήρως, ἢ δι᾽ ἄλλό τι τῶν ἐκ τῶν νόμων παρανοῶν διαθῆται. ὅτι δ᾽ οὐδενὶ τούτων ἔνοχος ἦν Φιλοκτήμων, βραχέα εἰπὼν δηλώσω ὑμῖν. ὅστις γὰρ καὶ ἕως ἔζη τοιοῦτον πολίτην ἑαυτὸν παρεῖχεν, ὥστε, διὰ τὸ ὑφ᾽ ὑμῶν τιμᾶσθαι, ἄρχειν ἀξιοῦσθαι, καὶ ἐτελεύτησε μαχόμενος τοῖς πολεμίοις· πῶς ἄν τις τοῦτον τολμήσειεν εἰπεῖν ὡς οὐκ εὖ ἐφρόνει; ὅτι μὲν οὖν διέθετο καὶ ἐποιήσατο εὖ φρονῶν, ἐξὸν αὐτῷ, ἀποδέδεικται ὑμῖν. ὥστε κατὰ μὲν τοῦτο ψευδῆ μεμαρτυρηκὼς Ἀνδροκλῆς ἀποδέδεικται. ἐπειδὴ δὲ προσδιαμεμαρτύρηκεν ὡς υἱὸν εἶναι γνήσιον Εὐκτήμονος τοῦτον, καὶ ταῦτ᾽ ἀποδείξω ψευδῆ ὄντα. Εὐκτήμονι γὰρ, ὦ ἄνδρες, τῷ Φιλοκτήμονος πατρὶ, τοὺς μὲν ὄντως γενομένους παῖδας Φιλοκτήμονα καὶ Ἐργαμένην καὶ Ἡγέμονα, καὶ δύο θυγατέρας, καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν, ἣν ἔγημεν ὁ Εὐκτήμων, Μιξιάδου Κηφισιέως θυγατέρα, πάντες οἱ προσήκοντες ἴσασι, καὶ οἱ φράτορες, καὶ τῶν δημοτῶν οἱ πολλοί· καὶ μαρτυρήσουσιν ὑμῖν. ὅτι δ᾽ οὐδ᾽ ἄλλην τινὰ ἔγημε γυναῖκα, ἐξ ἧς τινος οἷδε αὐτῷ ἐγένοντο, οὐδεὶς τοπαράπαν οἶδεν, οὐδ᾽ ἤκουσε πώποτε ζῶντος Εὐκτήμονος. καίτοι τούτους εἰκὸς πιστοτάτους εἶναι νομίζειν μάρτυρας. τοὺς γὰρ οἰκείους εἰδέναι προσήκει τὰ τοιαῦτα. καί μοι τούτους κάλει πρῶτον.

καὶ τὰς μαρτυρίας ἀνάγνωθι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἔτι τοίνυν καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐπιδείξω ἔργῳ ὑμῖν ταῦτα μεμαρτυρηκότας. ὅτε γὰρ αἱ ἀνακρίσεις ἦσαν πρὸς τῷ ἄρχοντι, καὶ οὗτοι παρακατέβαλον, ὡς ὑπὲρ γνησίων τῶνδ' Εὐκτήμονος ὄντων, ἐρωτώμενοι ὑφ' ἡμῶν τίς εἴη αὐτῶν μήτηρ, καὶ ὅτου θυγάτηρ, οὐκ εἶχον ἀποδεῖξαι, διαμαρτυρομένων ἡμῶν, καὶ τοῦ ἄρχοντος κελεύοντος ἀποκρίνασθαι κατὰ τὸν νόμον, ὦ ἄνδρες· ἀμφισβητεῖν μὲν ὡς ὑπὲρ γνησίων καὶ διαμαρτυρεῖν, μητέρα δὲ, ἥ τις ἦν, μὴ ἔχειν ἀποδεῖξαι, μηδὲ προσήκοντα αὐτοῖς μηδένα. ἀλλὰ τότε μὲν λημνίαν σκηψάμενοι ταύτην ἀναβολὴν ἐποιήσαντο· τὸ δ' ὕστερον ἥκοντες εἰς τὴν ἀνάκρισιν, πρὶν καί τινα ἐρέσθαι, εὐθὺς ἔλεγον, ὅτι Καλλίππη μήτηρ αὕτη εἴη, Πιστοξένου θυγάτηρ· ὡς ἐξαρκέσον, εἰ ὄνομα μόνον πορίσαιντο τὸν Πιστόξενον. ἐρομένων δ' ἡμῶν ὅστις εἴη, καὶ εἰ ζῇ ἢ μὴ, ἐν Σικελίᾳ ἔφασαν ἀποθανεῖν στρατευόμενον, καταλιπόντα ταύτην τὴν θυγατέρα παρὰ τῷ Εὐκτήμονι· ἐξ ἐπιτροπευομένης δὲ τούτῳ γενέσθαι. πρᾶγμα πράττοντες ἀναιδείᾳ ὑπερβάλλον, καὶ οὐδὲ γενόμενον, ὡς ἐγὼ ὑμῖν ἀποφανῶ ἐκ τούτων πρώτων, ὧν αὐτοὶ ἀπεκρίναντο. τῇ μὲν γὰρ στρατιᾷ, ἀφ' οὗ ἐξέπλευσεν εἰς Σικελίαν, ἤδη ἔστι δύο καὶ πεντήκοντα ἔτη, ἀπὸ Ἀριμνήστου ἄρχοντος· τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ τούτων, ὅν φασιν ἐκ τῆς Καλλίππης καὶ τοῦ Εὐκτήμονος εἶναι, οὔπω ὑπὲρ εἴκοσιν ἔτη. [ἀπὸ Ἀριμνήστου ἄρχοντος] ἀφελόντα οὖν ταῦτα ἀπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ, ὑπολείπεται πλείω ἢ τριάκοντα ἔτη

ὥστε οὔτ' ἐπιτροπεύεσθαι προσήκει τὴν Καλλίππην ἔτι, τριακοντοῦτίν γε οὖσαν, οὔτε ἀνέκδοτον καὶ ἄπαιδα εἶναι· ἀλλὰ πάνυ πάλαι συνοικεῖν, ἢ ἐγγυηθεῖσαν κατὰ νόμον, ἢ ἐπιδικασθεῖσαν. ἔτι δὲ καὶ γινώσκεσθαι αὐτὴν ὑπὸ τῶν Εὐκτήμονος οἰκείων ἀναγκαῖον ἦν, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, εἴπερ γε συνῴκησεν ἐκείνῳ, ἢ διητήθη τοσοῦτον χρόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐκ εἰς τὴν ἀνάκρισιν μόνον δεῖ πορίζεσθαι ὀνόματα, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ γεγονότα φαίνεσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν προσηκόντων καταμαρτυρεῖσθαι. ἀποδεῖξαι τοίνυν ἡμῶν κελευόντων, ὅστις οἶδε τῶν Εὐκτήμονος οἰκείων ἢ συνοικήσασαν ἐκείνῳ τινὰ Καλλίππην, ἢ ἐπιτροπευομένην, καὶ παρὰ τῶν ὄντων θεραπόντων τὸν ἔλεγχον ποιεῖσθαι· ἤ, εἴ τις τῶν παρ' αὐτοῖς οἰκετῶν φάσκει ταῦτα εἰδέναι, ἡμῖν παραδοῦναι, οὔτε λαβεῖν ἠθέλησαν. καί μοι λάβε τήν τ' ἀπόκρισιν αὐτῶν, καὶ τὰς ἡμετέρας μαρτυρίας καὶ προκλήσεις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ, καὶ ΜΑΡΤΥΡΙΑ, καὶ ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ. Οὗτοι μὲν τοίνυν τοιοῦτο πρᾶγμα ἔφυγον. ἐγὼ δ' ὑμῖν ἐπιδείξω καὶ ὅθεν εἰσὶ, καὶ οἵτινες αὐτοὺς γνησίους διεμαρτύρησαν εἶναι, καὶ κληρονόμους ζητοῦσι καταστῆσαι τῶν Εὐκτήμονος. ἴσως μὲν ἐστιν ἀφειδὲς Φανοστράτῳ, ὦ ἄνδρες, τὰς Εὐκτήμονος συμφορὰς φανερὰς καθεστάναι· ὀλίγα δ' ἀναγκαῖον ῥηθῆναι, ἵν' ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν εἰδότες, ῥᾷον τὰ δίκαια ψηφίσησθε. Εὐκτήμων μὲν γὰρ ἐβίω ἔτη ἓξ ἐννενήκοντα. τούτου δὲ τοῦ χρόνου τὸν μὲν πλεῖστον ἐδόκει εἶναι εὐδαίμων· (καὶ γὰρ οὐσία ἦν οὐκ ὀλίγη αὐτῷ

καὶ παῖδες, καὶ γυνή, καὶ τἄλλα ἐπιεικῶς εὐτύχει·) ἐπὶ γήρως δὲ αὐτῷ συμφορὰ ἐγένετο οὐ μικρά, ἣ ἐκείνου πᾶσαν τὴν οἰκίαν ἐλυμήνατο· καὶ χρήματα πολλὰ διώλεσε, καὶ αὐτὸν τοῖς οἰκειοτάτοις εἰς διαφορὰν κατέστησεν. ὅθεν δὲ καὶ ὅπως ταῦτ' ἐγένετο, ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων δηλώσω. ἀπελευθέρα ἦν αὐτοῦ, ὦ ἄνδρες, ἣ ἐναυκλήρει συνοικίαν ἐν Πειραιεῖ αὐτοῦ, καὶ παιδίσκας ἔτρεφε. τούτων μίαν ἐκτήσατο, ᾗ ὄνομα ἦν Ἀλκή, ἣν καὶ ὑμῶν οἶμαι πολλοὺς εἰδέναι. αὕτη δὲ ἡ Ἀλκὴ ὠνηθεῖσα, πολλὰ μὲν ἔτη καθῆστο ἐν οἰκήματι, ἤδη δὲ πρεσβυτέρα οὖσα, ἀπὸ μὲν τοῦ οἰκήματος ἀνίσταται, διαιτωμένη δὲ αὐτῇ ἐν τῇ συνοικίᾳ συνῆν ἄνθρωπος ἀπελεύθερος, Δίων ὄνομα αὐτῷ, ἐξ οὗ ἔφη ἐκείνη τούτους γεγονέναι· καὶ ἔθρεψεν αὐτοὺς ὁ Δίων, ὡς ὄντας ἑαυτοῦ. χρόνῳ δὲ ὕστερον ὁ μὲν Δίων ζημίαν εἰργασμένος, καὶ δείσας ὑπὲρ αὐτοῦ, ὑπεχώρησεν εἰς Σικυῶνα· τήνδ' ἄνθρωπον ταύτην, τὴν Ἀλκήν, καθίστησιν Εὐκτήμων ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐν Κεραμεικῷ συνοικίας, τῆς παρὰ τὴν πυλίδα, οὗ ὁ οἶνος ὤνιος. κατοικισθεῖσα δ' ἐνταυθοῖ πολλῶν καὶ κακῶν ἦρξεν, ὦ ἄνδρες. φοιτῶν γὰρ ὁ Εὐκτήμων ἐπὶ τὸ ἐνοίκιον ἑκάστοτε, τὰ πολλὰ διέτριβεν ἐν τῇ συνοικίᾳ· ἐνίοτε δὲ καὶ ἐσιτεῖτο μετὰ τῆς ἀνθρώπου, καταλιπὼν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, καὶ τὴν οἰκίαν, ἣν ᾤκει. χαλεπῶς δὲ φερούσης τῆς γυναικός, καὶ τῶν υἱέων, οὐχ ὅπως ἐπαύσατο, ἀλλὰ τελευτῶν παντελῶς διῃτᾶτο ἐκεῖ· καὶ οὕτω διετέθη εἴθ' ὑπὸ φαρμάκων, εἴθ' ὑπὸ νόσου, εἴθ' ὑπ' ἄλλου

τινὸς, ὥστε ἐπείσθη ὑπ' αὐτῆς τὸν πρεσβύτερον τοῖν παίδοιν εἰσαγαγεῖν εἰς τοὺς φράτορας ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ὀνόματι. ἐπειδὴ δὲ οὐδ' οὕτως αὐτῷ Φιλοκτήμων συνεχώρει, οὐδ' οἱ φράτορες συνεδέξαντο, ἀλλ' ἀπηνέχθη τὸ κούριον, ὀργιζόμενος ὁ Εὐκτήμων τῷ υἱεῖ, καὶ ἐπηρεάζειν βουλόμενος, ἐγγυᾶται γυναῖκα Δημοκράτους τοῦ Ἀφιδναίου ἀδελφὴν, ὡς ἐκ ταύτης παῖδας ἀποφανῶν καὶ εἰσποιήσων εἰς τὸν οἶκον, εἰ μὴ συγχωρείη τοῦτον [ἐᾶν] εἰσαχθῆναι. εἰδότες δ' οἱ ἀναγκαῖοι, ὅτι ἐξ ἐκείνου μὲν οὐκ ἂν ἔτι γένοιντο παῖδες, ταύτην τὴν ἡλικίαν ἔχοντος, φανήσοιντο δ' ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ, καὶ ἐκ τούτων ἔσοιντο ἔτι μείζους διαφοραὶ, ἔπειθον, ὦ ἄνδρες, τὸν Φιλοκτήμονα ἐᾶσαι εἰσαγαγεῖν τοῦτον τὸν παῖδα ἐφ' οἷς ἐζήτει ὁ Εὐκτήμων, χωρίον ἐνδόντα. καὶ ὁ Φιλοκτήμων αἰσχυνόμενος μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς ἀνοίᾳ, ἀπορῶν δ' ὅ, τι χρήσαιτο τῷ παρόντι κακῷ, οὐκ ἀντέλεγεν οὐδέν. ὁμολογηθέντων δὲ τούτων, καὶ εἰσαχθέντος τοῦ παιδὸς ἐπὶ τούτοις, ἀπηλλάγη τῆς γυναικὸς ὁ Εὐκτήμων, καὶ ἐπεδείξατο, ὅτι οὐ παίδων ἕνεκα ἐγάμει, ἀλλ' ἵνα τοῦτον εἰσαγάγοι. τί γὰρ ἔδει αὐτὸν γαμεῖν, ὦ ἄνδρες, εἴπερ οἵδε ἦσαν ἐξ ἀστοῦ καὶ γυναικὸς ἀστῆς, ὡς σὺ μεμαρτύρηκας; τίς γὰρ ἂν γνησίους ὄντας οἷός τε ἦν κωλῦσαι εἰσαγαγεῖν; ἢ διὰ τί ἐπὶ ῥητοῖς αὐτὸν εἰσήγαγε, τοῦ νόμου κελεύοντος ἅπαντας τοὺς γνησίους ἰσομοίρους εἶναι τῶν πατρῴων; ἢ διὰ τί τὸν μὲν πρεσβύτερον τοῖν παίδοιν ἐπὶ ῥητοῖς εἰσήγαγε, τοῦ δὲ νεωτέρου, ἤδη γεγονότος, οὐδὲ λόγον ἐποιεῖτο ζῶντος Φιλοκτήμο

νος, οὔτε πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον, οὔτε πρὸς τοὺς οἰκείους; οὓς σὺ νῦν διαῤῥήδην μεμαρτύρηκας γνησίους εἶναι, καὶ κληρονόμους τῶν Εὐκτήμονος. ταῦτα τοίνυν ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγίνωσκε τὰς μαρτυρίας. *ΜΑΡΤΥΡΙΑ.* Μετὰ ταῦτα τοίνυν ὁ Φιλοκτήμων τριηραρχῶν περὶ Χίον ἀποθνήσκει ὑπὸ τῶν πολεμίων. ὁ δ᾽ Εὐκτήμων ὕστερον χρόνῳ πρὸς τοὺς δικαστὰς εἶπεν, ὅτι βούλοιτο τὰ πρὸς τὸν υἱόν οἱ πεπραγμένα γράψας καταθέσθαι. καὶ ὁ μὲν Φανόστρατος ἐκπλεῖν ἔμελλε τριηραρχῶν μετὰ Τιμοθέου, καὶ ἡ ναῦς αὐτοῦ ἐξώρμει Μουνυχίᾳ, καὶ ὁ κηδεστὴς Χαιρέας παρὼν συναπέστελλεν αὐτόν. ὁ δ᾽ Εὐκτήμων παραλαβών τινας ἧκεν οὗ ἐξώρμει ἡ ναῦς· καὶ γράψας διαθήκην, ἐφ᾽ οἷς εἰσήγαγε τὸν παῖδα κατατίθεται μετὰ τούτων παρὰ Πυθοδώρῳ Κηφισιεῖ προσήκοντι αὐτῷ. καὶ ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, οὐχ ὡς περὶ γνησίων διέπραττεν Εὐκτήμων, ὁ Ἀνδροκλῆς μεμαρτύρηκε, καὶ αὐτὸ τὸ ἱκανόν. τοῖς γὰρ φύσει υἱέσιν αὐτοῦ οὐδεὶς οὐδὲν ἐν διαθήκῃ γράφει δόσιν οὐδεμίαν, διότι ὁ νόμος αὐτὸς ἀποδίδωσι τῷ υἱεῖ τὰ τοῦ πατρὸς, καὶ οὐδὲ διαθέσθαι ἐᾷ, ὅτῳ ἂν ὦσι παῖδες γνήσιοι. κειμένου δὲ τοῦ γραμματείου σχεδὸν δύ᾽ ἔτη, καὶ τοῦ Χαιρέου τετελευτηκότος, ὑποπεπτωκότες ἤδη τῇ ἀνθρώπῳ, καὶ ὁρῶντες ἀπολλύμενον τὸν οἶκον, καὶ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἄνοιαν τοῦ Εὐκτήμονος, ὅτι εἴη αὐτοῖς ἱκανὴ ἀφορμὴ, συνεπιτίθενται. καὶ πρῶτον μὲν πείθουσι τὸν Εὐκτήμονα τὴν μὲν διαθήκην ἀνελεῖν, ὡς οὐ χρησίμην οὖσαν τοῖς παισί· τῆς γὰρ φανερᾶς οὐσίας οὐδένα

κύριον ἔσεσθαι, τελευτήσαντος Εὐκτήμονος, ἄλλον, ἢ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς ἐκ τούτων γεγονότας· εἰ δὲ ἀποδόμενός τι τῶν ὄντων, ἀργύριον καταλίποι, τοῦτο βεβαίως ἕξειν αὐτούς. ἀκούσας δ' ὁ Εὐκτήμων, εὐθὺς ἀπῄτει τὸν Πυθόδωρον τὸ γραμματεῖον, καὶ προεκαλέσατο εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν. καταστάντος δὲ ἐκείνου πρὸς τὸν ἄρχοντα, ἔλεγεν, ὅτι βούλοιτ' ἀνελέσθαι τὴν διαθήκην. ἐπειδὴ δ' ὁ Πυθόδωρος ἐκείνῳ μὲν καὶ τῷ Φανοστράτῳ παρόντι ὡμολόγει ἀναιρεῖν, τοῦ δὲ Χαιρέου τοῦ συγκαταθεμένου θυγάτηρ ἦν μία, ἧς ἐπειδὰν κύριος κατασταίη, τότε ἠξίου ἀνελεῖν, καὶ ὁ ἄρχων οὕτως ἐγίνωσκε, διομολογησάμενος ὁ Εὐκτήμων, ἐναντίον τοῦ ἄρχοντος καὶ τῶν παρέδρων, καὶ ποιησάμενος πολλοὺς μάρτυρας ὡς οὐκέτ' αὐτῷ κέοιτο ἡ διαθήκη, ᾤχετο ἀπιών. καὶ ἐν πάνυ ὀλίγῳ χρόνῳ, οὗπερ ἕνεκα οὗτοι λῦσαι αὐτὸν ἔπεισαν, ἀποδίδονται ἀγρὸν μὲν Ἀθμονοῖ, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα μνῶν, Ἀντιφάνει· τὸ δ' ἐν Σηραγγείῳ βαλανεῖον, τρισχιλίων, Ἀριστολόχῳ. οἰκίαν δὲ ἐν ἄστει, τεττάρων καὶ τεσσαράκοντα μνῶν ὑποκειμένην, ἀπέλυσε τῷ ἱεροφάντῃ. ἔτι δὲ αἶγας ἀπέδοτο σὺν τῷ αἰπόλῳ, τριῶν καὶ δέκα μνῶν, καὶ ζεύγη δύο ὀρικά· τὸ μὲν, ὀκτὼ μνῶν, τὸ δὲ, πεντήκοντα καὶ πεντακοσίων δραχμῶν. καὶ δημιουργοὺς, ὅσοι ἦσαν αὐτῷ. σύμπαντα δὲ πλείονος ἢ τριῶν ταλάντων· ἃ ἐπράθη διαταχέως πάνυ τελευτήσαντος Φιλοκτήμονος. καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ λέγω καθ' ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων, πρῶτον καλῶ τοὺς μάρτυρας. ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον τὸν

τρόπον εἶχε. περὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων εὐθὺς ἐπεβούλευον· καὶ πάντων δεινότατον πρᾶγμα κατεσκεύασαν, ᾧ ἄξιόν ἐστι προσέχειν τὸν νοῦν. ὁρῶντες γὰρ τὸν Εὐκτήμονα κομιδῇ ἀπειρηκότα ὑπὸ γήρως, καὶ οὐδὲ τῆς κλίνης ἀνίστασθαι δυνάμενον, ἐσκόπουν ὅπως τελευτήσαντος ἐκείνου δι' αὐτῶν ἔσοιτο ἡ οὐσία. καὶ τί ποιοῦσιν; ἀπογράφουσι τὼ παῖδε τούτω πρὸς τὸν ἄρχοντα, ὡς εἰσποιήτω τοῖς τοῦ Εὐκτήμονος υἱέσι τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐπιγράψαντες σφᾶς αὐτοὺς ἐπιτρόπους, καὶ μισθοῦν ἐκέλευον τὸν ἄρχοντα τοὺς οἴκους ὡς ὀρφανῶν ὄντων, ὅπως ἐπὶ τοῖς τούτων ὀνόμασι τὰ μὲν μισθωθείη τῆς οὐσίας, τὰ δὲ, ἀποτιμήματα κατασταθείη· καὶ ὅροι τεθεῖεν; καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ Εὐκτήμονος μισθωταὶ δι' αὐτοῦ γενόμενοι τὰς προσόδους λαμβάνοιεν. καὶ ἐπειδὴ πρῶτον τὰ δικαστήρια ἐπληρώθη, ὁ μὲν ἄρχων προεκήρυττεν, οἱ δ' ἐμισθοῦντο. παραγενόμενοι δέ τινες ἐξαγγέλλουσι τοῖς οἰκείοις τὴν ἐπιβουλήν· καὶ ἐλθόντες ἐδήλωσαν τὸ πρᾶγμα τοῖς δικασταῖς. καὶ οὕτως ἀπεχειροτόνησαν οἱ δικασταὶ μὴ μισθοῦν τοὺς οἴκους· εἰ δ' ἔλαθεν, ἀπολώλει ἂν ἅπασα ἡ οὐσία· καί μοι κάλει τοὺς παραγενομένους μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Πρὶν μὲν τοίνυν τούτους γνωρίσαι τὴν ἄνθρωπον καὶ μετ' ἐκείνης ἐπιβουλεῦσαι Εὐκτήμονι, οὕτω πολλὴν οὐσίαν ἐκέκτητο Εὐκτήμων μετὰ τοῦ υἱέος Φιλοκτήμονος, ὥστε ἅμα τε τὰ μέγιστα ὑμῖν λειτουργεῖν ἀμφοτέρους, τῶν τε ἀρχαίων μηδὲν πραθῆναι, τῶν τε προσόδων περιποιεῖν, ὥστε ἀεί τι προσκτᾶσθαι· ἐπειδὴ δ' ἐτελεύ-

τησε Φιλοκτήμων, οὕτω διετέθη ἡ οὐσία, ὥστε τῶν ἀρχαίων μηδὲ τὰ ἡμίσεα εἶναι λοιπὰ, καὶ τὰς προσόδους ἁπάσας ἠφανίσθαι. καὶ οὐδὲ ταῦτα ἐξήρκεσεν αὐτοῖς διαφορῆσαι, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐτελεύτησεν ὁ Εὐκτήμων, εἰς τοῦτο ἦλθον τόλμης, ὥστ' ἐκείνου κειμένου ἔνδον, τοὺς μὲν οἰκέτας ἐφύλαττον, ὅπως μηδεὶς ἐξαγγείλειε μήτε ταῖν θυγατέροιν, μήτε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, μήτε τῶν οἰκείων μηδενί· τὰ δὲ χρήματα ἔνδοθεν ἐξεφορήσαντο μετὰ τῆς ἀνθρώπου εἰς τὴν ὁμότοιχον οἰκίαν, ἣν ᾤκει μεμισθωμένος εἷς τούτων, Ἀντίδωρος ἐκεῖνος. καὶ οὐδ' ἐπειδὴ ἑτέρων πυθόμεναι ἦλθον αἱ θυγατέρες αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ, οὐδὲ τότε ἠφίουν εἰσιέναι· ἀλλ' ἀπέκλεισαν τὴν θύραν, φάσκοντες οὐ προσήκειν αὐταῖς θάπτειν Εὐκτήμονα. καὶ οὐδ' εἰσελθεῖν ἐδύναντο, εἰ μὴ μόλις καὶ περὶ ἡλίου δυσμάς· εἰσελθοῦσαι δὲ κατέλαβον ἐκεῖνον μὲν ἔνδον κείμενον δευτεραῖον, (ὡς ἔφασαν οἱ οἰκέται) τὰ δ' ἐκ τῆς οἰκίας ἅπαντα ἐκπεφορημένα ὑπὸ τούτων. αἱ μὲν οὖν γυναῖκες, οἷον εἰκὸς, περὶ τὸν τετελευτηκότα ἦσαν· οὗτοι δὲ τοῖς ἀκολουθήσασι παραχρῆμα ἐπεδείκνυσαν τὰ ἔνδον ὡς εἶχε· καὶ τοὺς οἰκέτας πρῶτον ἠρώτων ἐναντίον τούτων, ὅποι τετραμμένα εἴη τὰ χρήματα. λεγόντων δὲ ἐκείνων, ὅτι οὗτοι ἐξενηνοχότες εἶεν εἰς τὴν πλησίον οἰκίαν, καὶ ἀξιούντων παραχρῆμα τῶνδε φωρᾷν κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοὺς οἰκέτας ἐξαιτούντων τοὺς ἐκφορήσαντας, οὐκ ἠθέλησαν τῶν δικαίων οὐδὲν ποιῆσαι. καὶ ὅτι ἀληθῆ λέγω, λάβε ταυτὶ, καὶ ἀνάγνωθι. Τοσαῦτα μὲν τοίνυν

χρήματα ἐκ τῆς οἰκίας ἐκφορήσαντες, τοσαύτης δ' οὐσίας πεπραμένης τὴν τιμὴν ἔχοντες, ἔτι δὲ τὰς προσόδους τὰς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γενομένας διαφορήσαντες, οἴονται καὶ τοῦ λοιποῦ κύριοι γενήσεσθαι· καὶ εἰς τοῦτο ἀναιδείας ἥκουσιν, ὥστ' εὐθυδικίᾳ μὲν οὐκ ἐτόλμησαν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ διεμαρτύρουν ὡς ἐπὶ γνησίων, ἅμα μὲν τὰ ψευδῆ, ἅμα δὲ τὰ ἐναντία, οἷς αὐτοὶ ἔπραξαν· οἵτινες πρὸς μὲν τὸν ἄρχοντα ἀπέγραψαν αὐτοὺς, ὡς ὄντας, τὸν μὲν, Φιλοκτήμονος, τὸν δ' Ἐργαμένους· νῦν δὲ διαμεμαρτυρήκασιν Εὐκτήμονος εἶναι. καίτοι οὐδ' εἰ γνήσιοι ἦσαν, εἰσποίητοι δὲ, ὡς αὐτοὶ ἔφασαν, οὐδ' οὕτω προσῆκεν αὐτοὺς Εὐκτήμονος εἶναι. ὁ γὰρ νόμος οὐκ ἐᾷ ἐπανιέναι, ἐὰν μὴ υἱὸν καταλίπῃ γνήσιον. ὥστε καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ ἔπραξαν, ἀνάγκη τὴν μαρτυρίαν ψευδῆ εἶναι. καὶ εἰ μὲν τότε διεπράξαντο μισθωθῆναι τοὺς οἴκους, οὐκ ἂν ἔτι ἦν τοῖσδε ἀμφισβητῆσαι· νῦν δὲ ἀποχειροτονησάντων τῶν δικαστῶν ὡς οὐδὲν αὐτοῖς προσῆκεν, οὐδὲ ἀμφισβητῆσαι τετολμήκασιν. ἀλλὰ, πρὸς ὑπερβολὴν ἀναισχυντίας προσμεμαρτυρήκασι τούτους εἶναι κληρονόμους, οὓς ὑμεῖς ἀπεχειροτονήσατε. ἔτι δὲ καὶ τοῦ μάρτυρος αὐτοῦ σκέψασθε τὴν τόλμαν καὶ ἀναίδειαν, ὅστις εἴληχε μὲν αὐτῷ τῆς θυγατρὸς τῆς Εὐκτήμονος, ὡς οὔσης ἐπικλήρου, καὶ αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοῦ Εὐκτήμονος πέμπτου μέρους ὡς ἐπιδίκου ὄντος· μεμαρτύρηκε δ' Εὐκτήμονος υἱὸν εἶναι γνήσιον. καίτοι πῶς οὗτος οὐ σαφῶς ἐξελέγχει αὐτὸς αὑτὸν τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκότα; οὐ γὰρ δήπου, γνησίου

ὄντος υἱέος Εὐκτήμονι, ἐπίκληρος ἂν εἴη ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, οὐδὲ ὁ κλῆρος ἐπίδικος. ὡς τοίνυν ἔλαχε ταύτας τὰς λήξεις, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυρίας. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Τοὐναντίον τοίνυν συμβέβηκεν ἢ ὡς ὁ νόμος γέγραπται· ἐκεῖ μὲν γάρ ἐστι, νόθῳ μηδὲ νόθῃ εἶναι ἀγχιστείαν μήθ' ἱερῶν μήθ' ὁσίων, ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος· Ἀνδροκλείδης δὲ καὶ Ἀντίδωρος οἴονται δεῖν, ἀφελόμενοι τὰς Εὐκτήμονος θυγατέρας τὰς γνησίας, καὶ τοὺς ἐκ τούτων γεγονότας, τόν τε Εὐκτήμονος οἶκον καὶ τὸν Φιλοκτήμονος ἔχειν. καὶ ἡ διαφθείρασα τὴν Εὐκτήμονος γνώμην, καὶ πολλῶν ἐγκρατὴς γενομένη, οὕτως ὑβρίζει σφόδρα πιστεύουσα τούτοις, ὥστε οὐ μόνον τῶν Εὐκτήμονος οἰκείων καταφρονεῖ, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ἁπάσης. ἀκούσαντες δὲ ἓν μόνον σημεῖον, ῥᾳδίως γνώσεσθε τὴν ἐκείνης παρανομίαν. καί μοι λάβε τοῦτον τὸν νόμον. ΝΟΜΟΣ. Ταυτὶ τὰ γράμματα, ὦ ἄνδρες, ὑμεῖς οὕτω σεμνὰ καὶ εὐσεβῆ ἐνομοθετήσατε, περὶ πολλοῦ ποιούμενοι καὶ πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους θεοὺς εὐσεβεῖν· ἡ δὲ τούτων μήτηρ, οὕτως ὁμολογουμένη οὖσα δούλη, καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον αἰσχρῶς βιοῦσα, ἣν οὐδὲ παρελθεῖν εἴσω τοῦ ἱεροῦ ἔδει, οὐδ' ἰδεῖν τῶν ἔνδον οὐδὲν, οὔσης τῆς θυσίας ταύταις ταῖς θεαῖς, ἐτόλμησε συμπέμψαι τὴν πομπὴν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἰδεῖν, ἃ οὐκ ἐξὸν αὐτῇ. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, ἐκ τῶν ψηφισμάτων γνώσεσθε, ἃ ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ περὶ αὐτῆς. λάβε τὸ ψήφισμα. ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐνθυμεῖσθαι τοίνυν χρὴ, ὦ ἄνδρες, πότερον δεῖ τὸν ἐκ

ταύτης τῶν Φιλοκτήμονος εἶναι κληρονόμον, καὶ ἐπὶ τὰ μνήματα ἰέναι χεόμενον καὶ ἐναγιοῦντα, ἢ τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς τούτου, ὃν υἱὸν αὐτὸς ἐποιήσατο. καὶ πότερον δεῖ τὴν ἀδελφὴν Φιλοκτήμονος, ἣ Χαιρέᾳ συνῴκησε, νῦν δὲ χηρεύει, ἐπὶ τούτοις γενέσθαι, ἢ ἐκδοῦναι ὅτῳ βούλωνται, ἢ ἐᾶν καταγηράσκειν, ἢ γνησίαν οὖσαν ὑφ' ὑμῶν ἐπιδικασθεῖσαν συνοικεῖν, ὅτῳ ἂν ὑμῖν δοκῇ. ἡ γὰρ ψῆφός ἐστι περὶ τούτων νυνί. τουτὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ διαμαρτυρία δύναται, ἵν' ὁ κίνδυνος τοῖσδε μὲν ᾖ περὶ τούτων· οὗτοι δὲ, κἂν νῦν διαμάρτωσι τοῦ ἀγῶνος, δόξῃ δὲ ὁ κλῆρος ἐπίδικος εἶναι, ἀντιγραψάμενοι, δὶς περὶ τῶν αὐτῶν ἀγωνίζωνται. καίτοι εἰ μὲν διέθετο Φιλοκτήμων, μὴ ἐξὸν αὐτῷ, τοῦτ' αὐτὸ ἐχρῆν διαμαρτυρεῖν, ὡς οὐ κύριος ἦν τοῦδε ποιήσασθαι. εἰ δ' ἔξεστι μὲν διαθέσθαι, ἀμφισβητεῖ δὲ, ὡς οὐ δόντος, οὐδὲ διαθεμένου, μὴ διαμαρτυρίᾳ κωλύειν, ἀλλ' εὐθυδικίᾳ εἰσιέναι. νῦν δὲ πῶς ἄν τις περιφανέστερον ἐξελεγχθείη τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκὼς, ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔροιτο· Ἀνδρόκλεις, πῶς οἶσθα Φιλοκτήμων, ὅτι οὔτε διέθετο, οὔτε υἱὸν Χαιρέστρατον ἐποιήσατο; οἷς μὲν γάρ τις παρεγένετο, δίκαιον, ὦ ἄνδρες, μαρτυρεῖν· οἷς δὲ μὴ παρεγένετο, ἀλλ' ἤκουσέ τινος, ἀκοὴν μαρτυρεῖν· σὺ δ' οὐ παραγενόμενος, διαῤῥήδην μεμαρτύρηκας ὡς οὐ διέθετο Φιλοκτήμων, ἀλλ' ἄπαις ἐτελεύτησε. καίτοι πῶς οἷόν τε εἰδέναι, ὦ ἄνδρες; ὅμοιον γὰρ, ὥσπερ εἰ φαίη εἰδέναι, καὶ μὴ παραγενόμενος, ὅσα ὑμεῖς πάντες πράττετε. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἐρεῖ, (καίπερ ἀναίσχυντος ὢν) ὡς ἅπα-

σι παρεγένετο, καὶ πάντ' οἶδεν, ὅσα Φιλοκτήμων ἐν τῷ βίῳ διεπράξατο. πάντων γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἔχθιστον ἐνόμιζε, διά τε τὴν ἄλλην πονηρίαν, καὶ διότι τῶν συγγενῶν μόνος μετὰ τῆς Ἀλκῆς ἐκείνης τούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις συνεπιβουλεύσας τοῖς τοῦ Εὐκτήμονος χρήμασι, τοιαῦτα διεπράξατο, οἶάπερ ὑμῖν ἀπέδειξα. πάντων δὲ μάλιστα ἀγανακτῆσαι ἐστὶν ἄξιον, ὅταν οὗτοι καταχρῶνται τῷ Εὐκτήμονος ὀνόματι τῷ τοῦδε πάππῳ· εἰ γὰρ, ὡς οὗτοι λέγουσι, τῷ μὲν Φιλοκτήμονι μὴ ἐξῆν διαθέσθαι, τοῦ δ' Εὐκτήμονος ἐστὶν ὁ κλῆρος, πότερον δικαιότερον τῶν Εὐκτήμονος κληρονομεῖν τὰς ἐκείνου θυγατέρας, ὁμολογουμένας οὔσας γνησίας, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐκ τούτων γεγονότας, ἢ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας; οἳ οὐ μόνον ἐξ ἡμῶν ἐλέγχονται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ οἱ ἐπίτροποι διαπεπραγμένοι εἰσί. τοῦτο γὰρ ὑμῶν δέομαι καὶ ἱκετεύω σφόδρα μεμνῆσθαι, ὦ ἄνδρες, ὅπερ ὀλίγῳ πρότερον ἀπέδειξα ὑμῖν· ὅτι ὁ Ἀνδροκλῆς οὑτοσὶ φησὶ μὲν εἶναι ἐπίτροπος αὐτῶν, ὡς ὄντων γνησίων Εὐκτήμονος, εἴληχε δ' αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτῷ τοῦ Εὐκτήμονος κλήρου· καὶ ταῦτα μεμαρτύρηται ὑμῖν. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν, ὦ ἄνδρες, πρὸς θεῶν ὀλυμπίων, εἰ μὲν οἱ παῖδες εἰσὶ γνήσιοι, τὸν ἐπίτροπον ἑαυτῷ λαγχάνειν τοῦ Εὐκτήμονος κλήρου, καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, ὡς οὔσης ἐπιδίκου· εἰ δὲ μὴ εἰσὶ γνήσιοι, νῦν διαμεμαρτυρηκέναι ὡς εἰσὶ γνήσιοι; ταῦτα γὰρ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐναντία εἰσίν. ὥστ' οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν ἐλέγχεται τὰ ψευδῆ διαμεμαρτυρηκώς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς πράττει.

καὶ τούτῳ μὲν οὐδεὶς διαμαρτυρεῖ μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον, ἀλλ' εὐθυδικίᾳ εἰσιέναι· οὗτος δ' ἅπαντας ἀποστερεῖ τῆς ἀμφισβητήσεως· καὶ διαῤῥήδην μαρτυρήσας τοὺς παῖδας γνησίους εἶναι, οἴεται ἐξαρκέσειν ὑμῖν παρεκβάσεις. ἐὰν δὲ τοῦτο μὲν μὴ ἐγχειρήσῃ ἐπιδεικνύναι, ἢ κατὰ μικρόν τι ἐπιμνησθῇ, ἡμῖν δὲ λ[illegible]ρήσηται μεγάλῃ τῇ φωνῇ, καὶ λέγῃ, ὡς εἰσὶν [illegible] μὲν πλούσιοι, αὐτὸς δὲ πένης, διὰ δὲ ταῦτα δόξειν τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. τῆς δὲ τούτων οὐσίας, ὦ ἄνδρες, εἰς τὴν πόλιν πλείω ἀναλίσκεται, ἢ εἰς αὐτοὺς τούτους. καὶ Φανόστρατος μὲν τετριηράρχηκεν ἑπτάκις ἤδη, τὰς δὲ λειτουργίας ἁπάσας λελειτούργηκε, καὶ τὰς πλείστας νίκας νενίκηκεν. οὑτοσὶ δὲ Χαιρέστρατος τηλικοῦτος ὢν τετριηράρχηκε, κεχορήγηκε δὲ τραγῳδοῖς, γεγυμνασιάρχηκε δὲ λαμπάδι· καὶ τὰς εἰσφορὰς εἰσενηνόχασιν ἀμφότεροι πάσας ἐν τοῖς τριακοσίοις. καὶ τέως μὲν δύο ὄντες, νῦν δὲ καὶ ὁ νεώτερος οὑτοσὶ χορηγεῖ μὲν τραγῳδοῖς, εἰς δὲ τοὺς τριακοσίους ἐγγέγραπται, καὶ εἰσφέρει τὰς εἰσφοράς. ὥστ' οὐ φθονεῖσθαι εἰσὶν ἄξιοι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, νὴ τὸν Δία καὶ τὸν Ἀπόλλω, οὗτοι, εἰ λήψονται ἃ μὴ προσήκει αὐτοῖς. τοῦ γὰρ Φιλοκτήμονος κλήρου, ἂν μὲν ἐπιδικάσηται ὅδε, ὑμῖν αὐτὸν ταμιεύσει, τὰ προσταττόμενα λειτουργῶν, ὥσπερ καὶ νῦν, καὶ ἔτι μᾶλλον· ἐὰν δ' οὗτοι λάβωσι, διαφορήσαντες, ἑτέροις ἐπιβουλεύσουσι. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ἵνα μὴ ἐξαπατηθῆτε, τῇ διαμαρτυρίᾳ τὸν νοῦν προσέχειν, περὶ ἧς τὴν ψῆφον οἴσετε· καὶ πρὸς ταύτην αὐτὸν κε-

λεύετε τὴν ἀπολογίαν ποιεῖσθαι, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς κατηγορήσαμεν. γέγραπται ὡς οὐκ ἔδωκεν, οὐδὲ διέθετο Φιλοκτήμων. τοῦτο ἐπιδέδεικται ψεῦδος ὄν. καὶ γὰρ ὁ δοὺς καὶ ὁ διαθέμενος, καὶ μαρτυροῦσιν οἱ παραγενόμενοι. τί ἔτι; τελευτῆσαι ἄπαιδα Φιλοκτήμονα. πῶς οὖν ἂν αἴσιμός τις τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφιδοῦν υἱὸν ποιησάμενος κα[illegible]ιπεν; ᾧ ὁμοίως ὁ νόμος τὴν κληρονομίαν ἀποδίδωσι καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γινομένοις; καὶ διαῤῥήδην ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ἐὰν ποιησαμένῳ παῖδες ἐπιγένωνται, τὸ μέρος ἑκάτερον ἔχειν τῆς οὐσίας, καὶ κληρονομεῖν ὁμοίως ἀμφοτέρους. ὡς οὖν εἰσὶ γνήσιοι οἱ παῖδες οἵδε, τοῦτ᾽ αὐτὸ ἐπιδεικνύτω, ὥσπερ ἂν ὑμῶν ἕκαστος. οὐ γὰρ ἂν εἴπῃ μητρὸς ὄνομα, γνήσιός ἐστιν, ἀλλ᾽ ὃς ἀληθῆ λέγει, τοὺς συγγενεῖς παρεχόμενος, τοὺς εἰδότας συνοικοῦσαν τῷ Εὐκτήμονι, τοὺς δημότας καὶ τοὺς φράτορας, εἴ τι ἀκηκόασι πώποτε ἢ ἴσασιν ὑπὲρ αὐτῆς Εὐκτήμονα λειτουργήσαντα· ἔτι δὲ ποῦ τέθαπται, ἐν ποίοις μνήμασι· τίς οἶδε τὰ νομιζόμενα ποιοῦντα Εὐκτήμονα· ποῦ δ᾽ ἔτι ὄντες οἱ παῖδες ἐναγίζουσι καὶ χέονται. καὶ τίς οἶδε ταῦτα τῶν πολιτῶν, ἢ τῶν οἰκετῶν Εὐκτήμονος. ταῦτα γάρ ἐστιν ἔλεγχος ἅπαντα, καὶ οὐ λοιδορία καὶ ἐὰν περὶ αὐτοῦ τούτου κελεύητε ἐπιδεικνύναι, ὥσπερ καὶ διεμαρτύρησεν, ὑμεῖς τε τὴν ψῆφον ὁσίαν κατὰ τοὺς νόμους θήσεσθε, τοῖσδέ τε τὰ δίκαια γενήσεται.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΥΠΕΡ ΤΟΥ
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Εὔπολις καὶ Θράσυλλος καὶ Μνήσων, ἀδελφοὶ γεγόνασι. τούτων ὁ μὲν Μνήσων ἄπαις ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Θράσυλλος, παῖδα καταλιπὼν Ἀπολλόδωρον· μόνος δ' Εὔπολις καταλειφθεὶς, πολλὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ἠδίκησεν. ὅθεν Ἀρχίδαμος, πάππος τοῦ λέγοντος τὸν λόγον, τῇ τοῦ Ἀπολλοδώρου μητρὶ συνοικῶν, μετὰ τὸν τοῦ Θρασύλλου τοῦ ἀνδρός αὐτῆς θάνατον, καὶ τὸν Ἀπολλόδωρον ὡς ὀρφανὸν ἐλεῶν, πολλὰ τὸν Εὔπολιν ἀπῄτησε χρήματα ὑπὲρ ὧν Ἀπολλόδωρον ἠδίκησε. τούτων μεμνημένος Ἀπολλόδωρος, εἰσήγαγεν εἰς τοὺς φράτορας θετὸν υἱὸν ἑαυτῷ Θράσυλλον τοῦτον, υἱὸν ὄντα τῆς τε ὁμομητρίας αὐτοῦ ἀδελφῆς καὶ Ἀρχιδάμου. τοῦ δὲ Θρασύλλου ἤδη μὲν εἰς τοὺς γεννήτας καὶ φράτορας ἐγγεγραμμένου, οὔπω δ' εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον,

οὐδὲν ἧττον Εὐπόλιδος θυγάτηρ, τοῦ θείου Ἀπολλοδώρου, ἀμφισβητεῖ πρὸς Θράσυλλον· λέγουσα μηδ' ὅλως ἐγγεγράφθαι τὸν Θράσυλλον εἰς τοὺς φράτορας καὶ γεννήτας κατὰ γνώμην τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἀλλὰ πεπλασμένην εἶναι τὴν ποίησιν. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις αὕτη. Ἡ δὲ στάσις στοχασμός. διὸ καλῶς πάνυ καὶ τεχνικῶς τὸν λόγον οἰκονομῶν, τὴν ἐλευθερίαν ἐξέρχεται τὴν Ἀπολλοδώρου πρὸς Εὔπολιν· ὅπερ μέγα σημεῖον γίγνεται τοῦ μὴ θέλειν αὐτὸν ὑπὸ τῆς Εὐπόλιδος θυγατρὸς κληρονομηθῆναι.

Ὤμην μέν, ὦ ἄνδρες, προσήκειν οὐ τὰς τοιαύτας ἀμφισβητεῖσθαι ποιήσεις, εἴ τις αὐτὸς ζῶν καὶ εὖ φρονῶν ἐποιήσατο, καὶ ἐπὶ τὰ ἱερὰ ἀγαγὼν, εἰς τοὺς συγγενεῖς ἀπέδειξε καὶ εἰς τὰ κοινὰ γραμματεῖα ἐνέγραψεν, ἅπανθ', ὅσα προσῆκεν, αὐτὸς ποιήσας· ἀλλ' εἴ τις τελευτήσειν μέλλων, διέθετο, εἴ τι πάθοι, τὴν οὐσίαν ἑτέρῳ· καὶ ταύτην γράμμασι κατέθετο παρά τισι σημηνάμενος. ἐκεῖνον μὲν γὰρ τὸν τρόπον ποιησάμενος, φανερὰς κατέστησε τὰς αὐτοῦ βουλήσεις, ὅλον τὸ πρᾶγμα ἐπικυρώσας, δόντων αὐτῷ τῶν νόμων· ὁ δ' ἐν διαθήκαις σημηνάμενος, ἀδήλους ἐποίησε. διὸ πολλοὶ πεπλάσθαι φάσκοντες αὐτὰς, ἀμφισβητεῖν ἀξιοῦσι πρὸς τοὺς ποιηθέντας. ἔοικε δ' οὐδὲν προὔργου τοῦτο εἶναι. καὶ γὰρ οὕτως αὐτῶν φανερῶς πεπραγμένων, ὅμως ὑπὲρ τῆς

θυγατρὸς τῆς Εὐπόλιδος ἥκουσι περὶ τῶν Ἀπολλοδώρου χρημάτων πρὸς ἐμὲ ἀμφισβητήσοντες. ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἑώρων ὑμᾶς μᾶλλον ἀποδεχομένους τὰς διαμαρτυρίας ἢ τὰς εὐθυδικίας, κἂν μάρτυρας προὐβαλόμην μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον, ὡς ποιησαμένου με υἱὸν Ἀπολλοδώρου κατὰ τοὺς νόμους· ἐπειδὴ δ' οὐ διαφεύγει τὰ δίκαια μὴ οὐ κατὰ τοῦτον γιγνώσκεσθαι τὸν τρόπον, καὶ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς ἥκω διαλεξόμενος περὶ τῶν πεπραγμένων, ἵνα μηδεμίαν ἡμῖν αἰτίαν περὶ τοῦ μὴ βούλεσθαι δοῦναι δίκην τοιαύτην ἐπιφέρωσιν. ἀποδείξω δὲ ὡς οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς ἐγγυτάτω γένους τὸν κλῆρον Ἀπολλόδωρος οὐ καταλέλοιπε, πολλὰ καὶ δεινὰ ὑπὸ τούτου ἀδικηθεὶς, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐμὲ ἐποιήσατο δικαίως, ὄντα ἀδελφιδοῦν, καὶ μέγα εὐεργετημένος ὑφ' ἡμῶν. δέομαι δὲ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, πάντων ὁμοίως, εὔνοιάν τέ μοι παρασχεῖν, κἂν ἐπὶ τὸν κλῆρον ἀναιδῶς αὐτοὺς ἰόντας ἐξελέγχω, βοηθεῖν μοι τὰ δίκαια. ποιήσομαι δ' ὡς ἂν κἀγὼ δύνωμαι διὰ βραχυτάτων τοὺς λόγους, ἐξ ἀρχῆς ὡς ἔχει τὰ γενόμενα διδάσκων ὑμᾶς. Εὔπολις γὰρ, ὦ ἄνδρες, καὶ Θράσυλλος καὶ Μνήσων, ἀδελφοὶ ἦσαν ὁμομήτριοι καὶ ὁμοπάτριοι. τούτοις οὐσίαν ὁ πατὴρ κατέλιπε πολλὴν, ὥστε καὶ λειτουργεῖν ἕκαστον ἀξιοῦσθαι παρ' ὑμῖν. ταύτην ἐκεῖνοι τρεῖς ὄντες ἐνείμαντο πρὸς ἀλλήλους. τούτων δύο τελευτησάντων περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὁ μὲν Μνήσων ἐνθάδε, ἄγαμος καὶ ἄπαις· ὁ δὲ Θράσυλλος, τῶν ἐν Σικελίᾳ καταλεγεὶς, τριηραρχῶν, καταλιπὼν υἱὸν Ἀπολλόδωρον, τὸν ἐμὲ νῦν ποιησάμενον.

Εὔπολις οὖν μόνος αὐτῶν λειφθεὶς, οὐ μικρὰ ἀπολαῦσαι τῶν χρημάτων ἠξίωσεν, ἀλλὰ τὸν μὲν Μνήσωνος κλῆρον, οὗ καὶ Ἀπολλοδώρῳ προσῆκε τὸ ἡμικλήριον, πάντα εἰς αὑτὸν περιεποίησε, φάσκων αὐτῷ δοῦναι τὸν ἀδελφὸν, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον οὕτω διῴκησεν ἐπιτροπεύων, ὥστε τριῶν αὐτῷ ταλάντων δίκην ὀφείλειν. Ἀρχέδαμος γὰρ ὁ πάππος ὁ ἐμὸς, ἐξ οὗ τὴν μητέρα ἔχων τοῦ Ἀπολλοδώρου, τήθην δὲ ἐμοὶ, ὁρῶν αὐτὸν πάντων ἀποστερούμενον τῶν χρημάτων, ἔτρεφέ τε αὐτὸν, παῖδα ὄνθ', ὡς ἑαυτοῦ, καὶ τὴν μητέρα κομισάμενος, ἀνδρί τε γενομένῳ συνηγωνίσατο, καὶ εἰσέπραξε τὸ ἡμικλήριον ὧν Μνήσων κατέλιπεν· ὅσα τε ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπεστέρησε, δίκας δύο ἑλὼν, καὶ τὴν οὐσίαν ἐποίησε κομίσασθαι τὴν αὐτοῦ πᾶσαν. καὶ διὰ ταῦτα Εὔπολις μὲν καὶ Ἀπολλόδωρος ἐχθρῶς ἔχοντες τὸν πάντα χρόνον διετέλεσαν πρὸς ἀλλήλους· ὁ δὲ πάππος οὑμὸς καὶ Ἀπολλόδωρος φιλικῶς, ὥσπερ προσῆκε. τοῖς δ' ἔργοις ἄν τις τεκμήραιτο μάλιστα, ὅτι ὧν Ἀπολλόδωρος πέπονθεν εὖ, ἀντευποιεῖν ἠξίου τοὺς ἑαυτὸν εὐεργετήσαντας. συμφορᾷ γὰρ τοῦ πάππου χρησαμένου, καὶ ληφθέντος εἰς τοὺς πολεμίους, καὶ χρήματα εἰσενεγκεῖν εἰς λύτρα καὶ ὁμηρεῦσαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἠθέλησεν, ἕως οὗ εὐπορήσειεν ἐκεῖνος τἀργύριον. ἐξ εὐπόρου τε ἀπορωτέρου γεγενημένου, συνδιῴκει τὰ ἐκείνου, μεταδιδοὺς ὧν εἶχεν, εἰς Κόρινθόν τε στρατεύεσθαι μέλλων, εἴ τι πάθοι διέθετο τὴν οὐσίαν, καὶ ἔδωκε τῇ ἐκείνου μὲν θυγατρὶ, ἐμῇ δὲ μητρὶ, αὐτοῦ δὲ ἀδελφῇ, διδοὺς αὐτὴν Λακρατίδῃ τῷ

νῦν ἱεροφάντῃ γεγενημένῳ. τοιοῦτος ἦν ἐκεῖνος περὶ ἡμᾶς τοὺς ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν σώσαντας. ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, καὶ δίκας εἷλεν Εὔπολιν δύο, τὴν μὲν ἐπιτροπῆς, τὴν δὲ, ἡμικληρίου, τοῦ πάππου συνηγωνισμένου καὶ λέγοντος, τά τε χρήματα ἐκομίσατο δι' ἡμᾶς, καὶ ταύτας τὰς χάριτας ἡμῖν ἀνταπέδωκε· τούτων πρῶτον βούλομαι παρασχέσθαι τοὺς μάρτυρας. καί μοι κάλει δεῦρο αὐτούς.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Αἱ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν εὐεργεσίαι τοιαῦται καὶ τηλικαῦται τὸ μέγεθος εἰσίν· αἱ δὲ πρὸς ἐκεῖνον ἔχθραι περὶ τοσούτων χρημάτων ἦσαν, ἃς οὐχ οἷόν τ' εἰπεῖν ὡς διελύσαντο, καὶ φίλοι ἐγένοντο. μεγάλα γὰρ τεκμήρια αὐτῶν ἐστιν. Εὔπολις γὰρ, δυοῖν θυγατέρων οὐσῶν, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονὼς, καὶ χρήμαθ' ὁρῶν κεκτημένον, οὐδετέραν αὐτῷ τούτων ἔδωκε. καίτοι δοκοῦσιν ἐπιγαμίαι καὶ μὴ συγγενεῖς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τυχόντας ἀπαλλάττειν μεγάλης διαφορᾶς, ὅταν ἅ περ πλείστου ποιοῦνται, ταῦτ' ἀλλήλοις ἐγχειρίζωσιν. εἴτ' οὖν Εὔπολις γεγένηται αἴτιος, μὴ βουληθεὶς, εἴτ' Ἀπολλόδωρος, λαβεῖν μὴ ἐθελήσας, τὰς ἔχθρας, ὅτι διέμειναν, τὸ ἔργον δεδήλωκε. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκείνων διαφορᾶς ἱκανοὺς εἶναι νομίζω, καὶ τοὺς εἰρημένους λόγους. οἶδα γὰρ, ὅτι καὶ ὑμῶν ὅσοι πρεσβύτεροι μνημονεύουσιν, ὅτι ἐγένοντο ἀντίδικοι. τό, τε γὰρ μέγεθος τῶν δικῶν, καὶ διότι πολὺ αὐτὸν Ἀρχίδαμος εἷλεν, ἐπιφάνειάν τινα ἐποίησεν. ὡς δὲ ἐμὲ ἐποιήσατο υἱὸν ζῶν αὐτὸς, καὶ κύριον τῶν αὐτοῦ κατέστησε, καὶ εἰς τοὺς γεννητὰς καὶ

εἰς τοὺς φράτορας ἐνέγραψε, τούτοις ἤδη μοι τὸν νοῦν προσέχετε, ὦ ἄνδρες. Ἀπολλοδώρῳ γὰρ ἦν υἱὸς, ὃν ἐκεῖνος καὶ ἤσκει καὶ δι' ἐπιμελείας εἶχεν, ὥσπερ καὶ προσῆκον ἦν. ἕως μὲν οὖν ἐκεῖνος ἔζη, διάδοχον τῆς οὐσίας ἤλπιζεν αὐτὸν καταστήσειν τῆς ἑαυτοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησε νοσήσας τοῦ ἐξελθόντος ἐνιαυτοῦ μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀθυμήσας, καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν ἑαυτοῦ καταμεμψάμενος, οὐκ ἐπελάθετο ὑφ' ὧν καὶ ἐξαρχῆς εὖ πεπονθὼς ἦν· ἀλλ' ἐλθὼν ὡς τὴν ἐμὴν μητέρα, ἑαυτοῦ δὲ ἀδελφὴν, ἣν περὶ πλείστου πάντων ἐποιεῖτο, λαβεῖν ἠξίωσέ με υἱὸν, καὶ ᾔτησε, καὶ ἔτυχεν. οὕτω δ' ἐπείσθη ταῦτα ποιῆσαι διαταχέως, ὥστ' εὐθέως με λαβὼν ᾤχετο ἔχων πρὸς αὑτὸν, καὶ πάντα τὰ αὑτοῦ διοικεῖν παρέδωκεν· ὡς αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἂν ἔτι πρᾶξαι τούτων δυνηθεὶς, ἐμοῦ δὲ ταῦτα πάντα οἵουτε ἐσομένου ποιεῖν. καὶ ἐπειδὴ Θαργήλια ἦν, ἤγαγέ με ἐπὶ τοὺς βωμοὺς εἰς τοὺς γεννητάς τε καὶ φράτορας. ἔστι δ' αὐτοῖς νόμος ὁ αὐτὸς, ἐάν τέ τινα φύσει γεγονότα εἰσαγάγῃ τὶς, ἐάν τε ποιητὸν, ἐπιθεῖναι πίστιν κατὰ τῶν ἱερῶν, ἦ μὴν ἐξ ἀστῆς εἰσάγειν, καὶ γεγονότα ὀρθῶς, καὶ τὸν ὑπάρχοντα φύσει καὶ τὸν ποιητόν. ποιήσαντος δὲ τοῦ εἰσάγοντος ταῦτα, μηδὲν ἧττον διαψηφίζεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους· κἂν δόξῃ, τότ' εἰς κοινὸν γραμματεῖον ἐγγράφειν, πρότερον δὲ μή. τοιαύτας ἀκριβείας ἔχει τὰ δίκαια τὰ παρ' αὐτοῖς. τοῦ νόμου δὲ οὕτως ἔχοντος, καὶ τῶν φρατόρων τε καὶ γεννητῶν ἐκείνῳ οὐκ ἀπιστούντων, ἐμέ τε οὐκ ἀγνοούντων, ὅτι ἦν ἐξ ἀδελφῆς αὐτῷ

γεγονὼς, ἐγγράφουσί με εἰς τὸ κοινὸν γραμματεῖον ψηφισάμενοι πάντες, ἐπιθέντος ἐκείνου τὴν πίστιν καθ᾽ ἱερῶν. καὶ οὕτω μὲν ὑπὸ ζῶντος ἐποιήθην, καὶ εἰς τὸ κοινὸν γραμματεῖον ἐνεγράφην, Θράσυλλος Ἀπολλοδώρου· ποιησαμένου με ἐκείνου τοῦτον τὸν τρόπον, τῶν νόμων αὐτῷ δὲ δεδωκότων. ὡς δ᾽ ἀληθῆ λέγω, λάβε μοι τὰς μαρτυρίας. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Οἶμαι τοίνυν, ὦ ἄνδρες, μᾶλλον ἂν ὑμᾶς τοῖς μεμαρτυρηκόσι πιστεύσειν, καὶ οἵτινες τῶν ὁμοίως προσηκόντων ἔργοις φανερῶς μεμαρτυρήκασιν ὡς ἐκεῖνος ταῦτα ὀρθῶς κατὰ τοὺς νόμους ἔπραξε. κατέλιπε γὰρ Εὔπολις θυγατέρας δύο· ταύτην τε, ἣ νῦν ἀμφισβητεῖ καὶ Προνάπει συνοικεῖ, καὶ ἄλλην, ἣν ἔσχεν Αἰσχίνης ὁ Λουσιεύς, ἣ τετελεύτηκεν, υἱὸν, ἄνδρα ἤδη, καταλιποῦσα, Θρασύβουλον. ἔστι δὲ νόμος, ὃς, ἐὰν ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ ἄπαις τελευτήσῃ καὶ μὴ διαθέμενος, τήν τε ἀδελφὴν ὁμοίως, κἂν ἐξ ἑτέρας ἀδελφιδοῦς ᾖ γεγονὼς, ἰσομοίρους τῶν χρημάτων καθίστησι. καὶ τοῦτο οὐκ ἀγνοούμενόν ἐστιν, οὐδὲ παρ᾽ αὐτοῖς τούτοις. ἔργῳ γὰρ οὗτοι φανερὸν τοῦτο πεποιήκασι. τοῦ γὰρ Εὐπόλιδος υἱέως ἄπαιδος Ἀπολλοδώρου τελευτήσαντος, τὰ ἡμίσεα Θρασύβουλος εἴληφεν, οὐσίας καὶ πεντεταλάντου καταλειφθείσης ῥᾳδίως. πατρῴων μὲν οὖν καὶ ἀδελφοῦ χρημάτων τὸ ἴσον αὐτοῖς ὁ νόμος μετασχεῖν δίδωσιν· ἀνεψιοῦ δὲ, καὶ εἴ τις ἔξω ταύτης τῆς συγγενείας ἐστὶν, οὐκ ἴσον, ἀλλὰ προτέροις τοῖς ἄῤῥεσι τῶν θηλειῶν τὴν ἀγχιστείαν πεποίηκε. λέγει γάρ· Κρατεῖν δὲ τοὺς ἄῤῥενας, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀῤῥένων, οἳ

ἂν ἐκ τούτων ὦσι· κἂν γενεὶ ἀποτέρω τυγχάνωσιν ὄντες. ταύτῃ μὲν οὐκ οὐδὲ μέρους λαχεῖν προσήκει, Θρασυβούλῳ δὲ ἁπάντων, εἰ μὴ κυρίαν ἡγεῖτο εἶναι τὴν ἐμὴν εἰσποίησιν. ἐκεῖνος τοίνυν οὔτε ἐξ ἀρχῆς ἠμφισβήτηκε πρὸς ἐμὲ οὐδὲν, οὔτε νῦν δίκην εἴληχε περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα καλῶς ἔχειν ὡμολόγηκεν· οἱ δ' ὑπὲρ ταύτης πάντων ἀμφισβητεῖν τετολμήκασιν, εἰς τοῦτο ἀναιδείας ἐληλύθασι. λαβὲ δὴ αὐτοὺς τοὺς νόμους, παρ' οὓς ταῦτα πεποιήκασι· καὶ ἀνάγνωθι. ΝΟΜΟΣ. Ἐνταῦθα μὲν ὁμοίως καὶ ἀδελφὴ καὶ ἀδελφιδοῦς ἰσόμοιροι κατὰ τὸν νόμον εἰσί. λαβὲ δὴ καὶ τοῦτον, καὶ ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. ΝΟΜΟΣ. Ἐὰν μὴ ὦσιν ἀνεψιοὶ μηδὲ ἀνεψιῶν παῖδες, μηδὲ τοῦ πατρὸς γενομένου ἢ προσήκων μηδεὶς, τότε ἀπέδωκε τοῖς πρὸς μητρὸς, διορίσας οὓς δεῖ κρατεῖν. λαβὲ δὲ αὐτοῖς καὶ τοῦτον τὸν νόμον, καὶ ἀνάγνωθι. ΝΟΜΟΣ. Ταῦτα τῶν νόμων κελευόντων, ὁ μὲν ἀνὴρ ὢν οὐδὲ τοῦ μέρους εἴληχεν· ὁ δ' ὑπὲρ ταύτης τῆς γυναικὸς ἁπάντων. οὕτω τὴν ἀναίδειαν οὐδεμίαν ζημίαν εἶναι νομίζουσι, καὶ ὑπὲρ τούτων τολμήσουσι· καὶ τοῖς λόγοις χρῶνται τοιούτοις, ὡς αὐτοῖς ὅλου τοῦ κλήρου ληκτέον, ὅτι Θρασύβουλος ἐκποίητος εἰς τὸν Ἱππολοχίδου γέγονε, λέγοντες τοῦτο μὲν ἀληθὲς, ἐκείνῳ δ' οὐ προσῆκον. τί γὰρ ἧττον αὐτῷ τῆς συγγενείας ταύτης προσῆκεν; οὐ γὰρ κατὰ τὸν πατέρα, ἀλλὰ κατὰ τὴν μητέρα καὶ τῶν Ἀπολλοδώρου, τοῦ Εὐπόλιδος υἱέος, τὸ μέρος εἴληφε· καὶ τῶνδε ἐξῆν αὐτῷ κατὰ ταύτην τὴν συγγένειαν λαγχάνειν, ὄντι προτέρῳ ταύτης.

εἴπερ τὰ πεπραγμένα μὴ κυρίως ἔχειν ἐνόμιζεν ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν ἀναίσχυντος· μητρὸς δ᾽ οὐδείς ἐστιν ἐκποίητος, ἀλλ᾽ ὁμοίως ὑπάρχει τὴν αὐτὴν εἶναι μητέρα, κἂν ἐν τῷ πατρῴῳ μένῃ τις οἴκῳ, κἂν ἐκποιηθείη. διὸ τῶν Ἀπολλοδώρου χρημάτων οὐκ ἀπεστερήθη τοῦ μέρους, ἀλλὰ μετειλήφει, τὸ ἡμικλήριον πρὸς ταύτην νειμάμενος. ὡς δ᾽ ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Οὕτω μὲν οὐχ οἱ γεννηταὶ μόνον καὶ φράτορες γεγόνασι μάρτυρες τῆς ἐμῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ Θρασύβουλος οὐκ ἀμφισβητῶν, ἔργῳ δεδήλωκεν, ὅτι τὰ πεπραγμένα Ἀπολλοδώρῳ κυρίως ἔχειν νομίζει, καὶ κατὰ τοὺς νόμους. οὐ γὰρ ἄν ποτε τοσούτων χρημάτων οὐκ ἐλάγχανε. γεγόνασι δὲ ὅμως καὶ ἄλλοι μάρτυρες αὐτῷ. πρὶν γὰρ ἐμὲ ἥκειν ἐκ τῆς Πυθιάδος, ἔλεγε πρὸς τοὺς δημότας Ἀπολλόδωρος, ὅτι πεποιημένος εἴη με υἱόν· καὶ ἐγγεγραφὼς εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φράτορας, καὶ παραδεδώκει τὴν οὐσίαν, καὶ διεκελεύεθ᾽ ὅπως, ἄν τι πάθοι πρότερον, ἐγγράφωσί με εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, Θράσυλλον Ἀπολλοδώρου· καὶ μὴ ὡς ἄλλως ποιήσωσι. κἀκεῖνοι ταῦτα ἀκούσαντες, τούτων ἐν ἀρχαιρεσίᾳ κατηγορούντων, καὶ λεγόντων ὡς οὐκ ἐποιήσατό με υἱόν, καὶ ἐξ ὧν ᾔδεσαν, ὀμόσαντες καθ᾽ ἱερῶν, ἐνέγραψάν με, καθάπερ ἐκεῖνος ἐκέλευε. τοσαύτη περιφάνεια τῆς ἐμῆς ποιήσεως ἐγένετο παρ᾽ αὐτοῖς. ὡς δ᾽ ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἐπὶ μὲν τοσούτων μαρτύρων, ὦ ἄνδρες, γέγονεν ἡ ποίησις, ἔχθρας μὲν παλαιᾶς αὐ-

τῷ πρὸς τούτους οὔσης, φιλίας δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ συγγενείας οὐ σμικρᾶς ὑπαρχούσης. ὡς δ᾽ οὐδ᾽ εἰ μηθέτερον τούτων ὑπῆρχε, μήτε ἔχθρα πρὸς τούτους, μήτε φιλία πρὸς ἡμᾶς, οὐκ ἄν ποτε Ἀπολλόδωρος ἐπὶ τούτοις τὸν κλῆρον τοῦτον κατέλιπεν, οἶμαι καὶ ταῦθ᾽ ὑμῖν ῥαδίως ἐπιδεῖξειν. πάντες γὰρ οἱ τελευτήσειν μέλλοντες πρόνοιαν ποιοῦνται σφῶν αὐτῶν, ὅπως μὴ ἐξερημώσωσι τοὺς σφετέρους αὐτῶν οἴκους, ἀλλ᾽ ἔσται τὶς καὶ ὁ ἐναγιῶν, καὶ πάντα τὰ νομιζόμενα αὐτοῖς ποιήσων. διὸ κἂν ἄπαιδες τελευτήσωσιν, ἀλλ᾽ οὖν ποιησάμενοι καταλείπουσι· καὶ οὐ μόνον ἰδίᾳ ταῦτα γινώσκουσιν, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτω ταῦτ᾽ ἔγνωκε. νόμῳ γὰρ τῷ ἄρχοντι τῶν οἴκων, ὅπως ἂν μὴ ἐξερημῶνται, προστάττει τὴν ἐπιμέλειαν. ἐκείνῳ δὲ πρόδηλον ἦν, ὅτι εἰ καταλείψει τὸν κλῆρον ἐπὶ τούτοις, ἔρημον ποιήσει τὸν οἶκον. διὰ τί; προορῶντι ταύτας τὰς ἀδελφὰς τὸν μὲν Ἀπολλοδώρου τοῦ ἀδελφοῦ κλῆρον ἐχούσας, υἱὸν δ᾽ οὐκ εἰσποιούσας, ὄντων αὐταῖς παίδων· καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας αὐτῶν τὴν γῆν, ἣν ἐκεῖνος κατέλιπε, καὶ τὰ κτήματα πέντε τάλαντα πεπρακότας, καὶ τὸ ἀργύριον διανειμαμένους, τὸν δὲ οἶκον αἰσχρῶς οὕτως καὶ δεινῶς ἐξηρημωμένον. ὃς δὴ ταῦτ᾽ ᾔδει τὸν τούτοιν ἀδελφὸν πεπονθότα, πῶς ἂν προσεδόκησεν αὐτός, εἰ καὶ φίλος ἦν, τυχεῖν τῶν νομιζομένων ὑπ᾽ αὐτῶν, ἀνεψιὸς ὤν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀδελφὸς αὐταῖς; οὐκ ἐνῆν ἐλπίσαι δήπουθεν. ἀλλὰ μήν, ὅτι ἄπαιδα ἐκεῖνον περιεωράκασι, καὶ τὰ χρήματα ἔχουσι, καὶ οἶκον ἐκ τοῦ φανεροῦ τριηραρχοῦντα

ἀνῃρήκασι, κάλει μοι καὶ τουτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Εἰ τοίνυν καὶ τοιοῦτοι τὰς φύσεις περὶ ἀλλήλους εἰσὶ, καὶ ἔχθραι πρὸς Ἀπολλόδωρον τὸν ἐμὲ ποιησάμενον ὑπῆρχον αὐτοῖς τηλικαῦται τὸ μέγεθος, τί βέλτιον ἂν ἔπραξεν, ἢ ταῦτα βουλευσάμενος, ἅπερ ἐποίησεν; ἢ νὴ Δία παιδίον ἐποιήσατο λαβὼν παρὰ τούτων φίλων ὄντων, καὶ τούτῳ τὴν οὐσίαν ἔδωκεν; ἀλλὰ καὶ τοῦτ᾽ ἦν ἄδηλον καὶ τοῖς γεννήσασιν, εἴτε σπουδαῖον, εἴτε μηδενὸς ἄξιον ἔμελλεν ἔσεσθαι διὰ τὴν ἡλικίαν. ἐμοῦ δὲ πεῖραν εἰλήφει, δοκιμασίαν ἱκανὴν λαβών. ἔς τε γὰρ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα οἷος ἦν ἀκριβῶς ᾔδει, τῶν τ᾽ οἰκείων ἐπιμελῆ, καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττειν ἐπιστάμενον· ἔν ἀρχῇ τε θεσμοθετήσας, ὡς ἐγενόμην οὐκ ἄδικος οὐδὲ πλεονέκτης, ἠπίστατο σαφῶς. ὥστ᾽ οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλὰ σαφῶς εἰδὼς, ἐποίει με τῶν αὑτοῦ κύριον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀλλότριον, ἀλλ᾽ ὄντα ἀδελφιδοῦν, οὐδ᾽ αὖ μικρὰ πεπονθὼς, ἀλλὰ μεγάλα ἀγαθὰ ὑφ᾽ ἡμῶν· οὐδ᾽ αὖ ἀφιλότιμον, ὃς τὰ ὄντα ἀφιέναι ἔμελλον, ὥσπερ οὗτοι τὰ κλήρου πεποιήκασιν, ἀλλὰ βουλησόμενον καὶ τριηραρχεῖν, καὶ πολεμεῖν, καὶ χορηγεῖν, καὶ πάνθ᾽ ὑμῖν τὰ προσταττόμενα ποιεῖν, ὥσπερ κἀκεῖνος. καίτοι εἰ καὶ συγγενὴς καὶ φίλος καὶ εὐεργέτης καὶ φιλότιμος καὶ δεδοκιμασμένος ὑπῆρχον τοιοῦτος εἶναι, τίς ἀμφισβητήσειε μὴ οὐκ ἀνδρὸς εὖ φρονοῦντος εἶναι ταύτην τὴν ποίησιν; ἐγὼ τοίνυν ἕν τι τῶν ὑπ᾽ ἐκείνου δοκιμασθέντων ἤδη πεποίηκα. γεγυμνασιάρχηκα εἰς Προμήθεια τουτὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ φιλοτίμως, ὡς οἱ φυλέται

πάντες ἴσασιν. ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τὰ μὲν ἡμέτερα δίκαια, καθ' ἃ προσηκόντως ἔχειν φαμὲν τὸν κλῆρον, ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες. δεόμεθα δ' ὑμῶν βοηθεῖν ἡμῖν, καὶ ἕνεκα Ἀπολλοδώρου, καὶ ἕνεκα τοῦ ἐκείνου πατρός. οὐ γὰρ ἀχρήστους αὐτοὺς εὑρήσετε πολίτας, ἀλλ' ὡς οἷόν τ' εἰς τὰ ὑμέτερα προθυμοτάτους, ὁ μὲν γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τάς τε ἄλλας ἁπάσας λειτουργίας λελειτούργηκε, καὶ τριηραρχῶν τὸν πάντα χρόνον διετέλεσεν· οὐκ ἐκ συμμορίας τὴν ναῦν ποιησάμενος, ὥσπερ οἱ νῦν, ἀλλ' ἐκ τῶν αὑτοῦ δαπανῶν· οὐδὲ δεύτερος αὐτὸς ὢν, ἀλλὰ καταμόνας· οὐδὲ δύο ἔτη καταλιπὼν, ἀλλὰ συνεχῶς· οὐδ' ἀφοσιούμενος, ἀλλ' ὡς οἷόν τ' ἄριστα παρασκευαζόμενος. ἀνθ' ὧν ὑμεῖς ἐκεῖνον ἐτιμᾶτε, μεμνημένοι τούτων τῶν ἔργων· καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῶν χρημάτων ἀποστερούμενον ἐσώσατε, τοὺς ἔχοντας ἀποδοῦναι τὰ ὄντ' αὐτῷ καταναγκάσαντες. καὶ μὴν καὶ αὐτὸς Ἀπολλόδωρος οὐχ, ὥσπερ Προνάπης, ἀπεγράψατο μὲν τίμημα μικρὸν, ὡς ἱππάδα δὲ τελῶν, ἄρχειν ἠξίου τὰς ἀρχάς· οὐδὲ βίᾳ μὲν ἐζήτει τὰ ἀλλότρια ἔχειν, ὑμᾶς δ' ᾤετο δεῖν μηδὲν ὠφελεῖν· ἀλλὰ φανερὰ τὰ ὄντα καταστήσας ὑμῖν, ὅσα προστάττοιτε, πάνθ' ὑπηρέτει φιλοτίμως. οὐδέν τ' ἀδικῶν, ἐκ τῶν ἑαυτοῦ φιλοτίμως ἐπειρᾶτο ζῆν· ἐς αὐτὸν μὲν τὰ μέτρια ἀναλίσκειν οἰόμενος δεῖν, τὰ δ' ἄλλα τῇ πόλει περιποιεῖν· ἵνα ἐξαρκοίη πρὸς τὰς δαπάνας. κἀκ τούτων, τίνα λειτουργίαν οὐκ ἐξελειτούργησεν; ἢ τίνα εἰσφορὰν οὐκ ἐν πρώτοις

εἰσήνεγκεν; ἢ τί παραλέλοιπεν ὧν προσῆκεν; ὅς γε καὶ παιδικῷ χορῷ χορηγῶν ἐνίκησεν. ὧν μνημεῖα τῆς ἐκείνου φιλοτιμίας ὁ τρίπους ἐκεῖνος ἕστηκε. καίτοι τί χρὴ τὸν μέτριον πολίτην; οὐκ εἰ μὲν ἕτεροι τὰ μὴ προσήκοντ᾽ ἐβιάζοντο λαμβάνειν, τούτων μηδὲν ποιεῖν, τὰ δ᾽ ἑαυτοῦ πειρᾶσθαι σώζειν; οὐδ᾽, εἰ ἡ πόλις δεῖται χρημάτων, ἐν πρώτοις εἰσφέρειν, καὶ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι τῶν ὄντων; ἐκεῖνος τοίνυν τοιοῦτος ἦν· ἀνθ᾽ ὧν δικαίως ἂν αὐτῷ ταύτην τὴν χάριν ἀποδοίητε, τὴν ἐκείνου γνώμην περὶ τοῦ κυρίαν εἶναι ποιήσαντες. καὶ μὴν καὶ ἐμέ γε, ὅσα κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, εὑρήσετε οὐ κακὸν οὐδὲ ἄχρηστον. ἐστράτευμαι ταῖς στρατείαις τῇ πόλει, τὰ προστασσόμενα ποιῶ. τοῦτο γὰρ τῶν τηλικούτων ἔργον ἐστί. καὶ ἐκείνων οὖν ἕνεκα καὶ ἡμῶν εἰκότως ἂν ποιήσησθε πρόνοιαν· ἄλλως τε καὶ τούτων μὲν, μὴ τριηραρχούντων, οἶκον πεντετάλαντον ἀνῃρηκότων καὶ πεπρακότων, καὶ ἔρημον πεποιηκότων· ἡμῶν δὲ καὶ λελειτουργηκότων ἤδη καὶ λειτουργησόντων, ἂν ὑμεῖς ἐπικυρώσητε τὴν Ἀπολλοδώρου γνώμην, ἀποδόντες ἡμῖν τούτου τὸν κλῆρον. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ διατρίβειν, περὶ ταῦτα ποιούμενος τοὺς λόγους, βούλομαι διὰ βραχέων ὑμᾶς ὑπομνήσας, οὕτω καταβαίνειν· τί ἑκάτερος ἡμῶν ἀξιοῖ, δηλώσας. Ἐγὼ μὲν, ἀδελφῆς οὔσης τῆς ἡμετέρας μητρὸς Ἀπολλοδώρῳ, φιλίας αὐτοῖς πολλῆς ὑπαρχούσης, ἔχθρας δ᾽ οὐδεμιᾶς πώποτε γενομένης, ἀδελφιδοῦς ὤν, καὶ ποιηθεὶς υἱὸς ὑπ᾽ ἐκείνου ζῶντος καὶ εὖ φρονοῦντος, καὶ εἰς τοὺς γεννήτας καὶ φράτορας ἐ-

γραφεὶς, ἔχειν τὰ δοθέντα, καὶ μὴ ἐπὶ τούτοις ἐξηρημῶσθαι τὸν οἶκον ἐκείνου. Προνάπης δὲ τί ὑπὲρ τῆς ἀμφισβητούσης; ἔχειν μὲν τοῦ τῆς γυναικὸς ἀδελφοῦ τιμὴν τοῦ ἡμικληρίου πένθ' ἡμιτάλαντα, λαβεῖν δὲ καὶ τόνδε τὸν κλῆρον, ἑτέρων ταῖς ἀγχιστείαις προτέρων αὐτοῦ τῆς γυναικὸς ὄντων. οὔτ' ἐκείνῳ παῖδα εἰσπεποιηκὼς, ἀλλὰ τὸν οἶκον ἐξηρημωκώς· οὐδὲ τοῦτον ἂν εἰσποιήσας, ἀλλ' ὁμοίως ἂν καὶ τοῦτον ἐξερημώσας· καὶ ἔχθρας μὲν τηλικαύτης ὑπαρχούσης αὐτοῖς, διαλλαγῆς δὲ οὐδεμιᾶς πώποθ' ὕστερον γενομένης. ταῦτα χρὴ σκοπεῖν, ὦ ἄνδρες, κἀκεῖνο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ἐκεῖνος μὲν, ἀδελφιδοῦς αὐτῷ· ἡ δὲ, ἀνεψιὰ τοῦ τελευτήσαντος· καὶ ὅτι ἡ μὲν δύ' ἔχει κλήρους, ἐγὼ δὲ τοῦτον μόνον, εἰς ὅνπερ εἰσεποιήθην· καὶ ὅτι αὕτη μὲν οὐκ εὔνους τῷ καταλιπόντι τὸν κλῆρον, ἐγὼ δὲ καὶ ὁ ἐμὸς πάππος, εὐεργέται γεγόναμεν αὐτοῦ. ταῦτα πάντα σκεψάμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς τίθεσθε τὴν ψῆφον ᾗ δίκαιόν ἐστιν. οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΚΙΡΩΝΟΣ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Κίρωνος ἄπαιδος γνησίων τελευτήσαντος παίδων, ἀδελφιδοῦς τις αὐτοῦ κατὰ πατέρα ἀντιποιηθεὶς τοῦ κλήρου, παρέλαβε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ παρὰ τῆς γυναικός· καὶ μετὰ ταῦτα ὁ λέγων τὸν λόγον γράφεται τὸν ἀδελφιδοῦν, φάσκων θυγατριδοῦς εἶναι Κίρωνος· καὶ ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ τετελευτηκότος ἑκοῦσα προέδωκε τὸν κλῆρον τῷ ἀδελφιδῷ, ἵνα μέρος δοῦσα αὐτῷ τὰ λοιπὰ κερδάνῃ. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις, αὕτη. Ἡ στάσις δὲ στοχασμός. ζητεῖται γὰρ εἴτε θυγατριδοῦς ἐστιν οὗτος τοῦ Κίρωνος γνήσιος, εἴτε οὔ· ἐπιπλέκεται δ' αὐτῷ καὶ ἡ κατὰ ποιότητα ζήτησις. ὁ γὰρ ἀδελφιδοῦς ἠγωνίζετο, λέγων, ὅτι εἰ καὶ δῶμεν ἐκείνην γνησίαν εἶναι θυγατέρα Κίρωνος, ἐπειδὴ ἐτελεύτησεν ἐκείνη, ὁ δ' υἱὸς αὐτῆς ἀμφισβητεῖ νῦν, προτιμητέος ἐστὶν ὁ κατὰ πατέρα ἀδελφι-

δοῦς τοῦ ἀπὸ θυγατρὸς ἐκγόνου, κατὰ τὸν νόμον ἐκεῖνον τὸν κελεύοντα προτιμᾶσθαι τοὺς ἀπὸ ἀῤῥένων τῶν ἀπὸ τῶν θηλειῶν. οὗτος γάρ, τεχνικώτατα πάνυ σιωπήσας τοῦτον τὸν νόμον, ἐκ τῆς τῶν τεκόντων διαφορᾶς ἀγωνίζεται· δεικνὺς ὅτι ὅσον θυγάτηρ ἀδελφοῦ οἰκειοτέρα τοῖς τελευτῶσι, τοσοῦτον ἔκγονος ἀδελφιδοῦ διαφέρει. ἔῤῥωται οὖν ἐνταῦθα τῷ δικαίῳ, καὶ ἀσθενεῖ τῷ νομίμῳ· τὴν δὲ ἐργασίαν τῶν κεφαλαίων κατὰ τὴν οἰκείαν πάλιν ἐργάζεται δύναμιν.

Ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ὦ ἄνδρες, ἀνάγκη ἐστὶ χαλεπῶς φέρειν, ὅταν τινὲς μὴ μόνον τῶν ἀλλοτρίων ἀμφισβητεῖν τολμῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τοῦ νόμου δίκαια τοῖς σφετέροις αὐτῶν λόγοις ἀφανίζειν ἐλπίζωσιν· ὅπερ καὶ νῦν οὗτοι ποιεῖν ἐγχειροῦσι. τοῦ γὰρ ἡμετέρου πάππου Κίρωνος οὐκ ἄπαιδος τελευτήσαντος, ἀλλ' ἡμᾶς ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γνησίας παῖδας αὐτῷ καταλελοιπότος, οὗτοί τε τοῦ κλήρου λαγχάνουσιν, ὡς ἐγγυτάτω γένους ὄντες, ἡμᾶς τε ὑβρίζουσιν ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνου θυγατρὸς ὄντας, οὔτε γενομένης αὐτῷ πώποτε τοπαράπαν. αἴτιον δὲ τοῦ ταῦτα ποιεῖν αὐτοὺς ἐστὶν ἡ τούτων πλεονεξία, τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ὧν Κίρων μὲν καταλέλοιπεν, οὗτοι δ' ἔχουσι βιασάμενοι, καὶ κρατοῦσι· καὶ τολμῶσιν ἅμα λέγειν ὡς οὐδὲν καταλέλοιπεν ἐκεῖνος.

ἅμα δὲ ποιεῖσθαι τοῦ κλήρου τὴν ἀμφισβήτησιν. τὴν μὲν οὖν κρίσιν οὐ δεῖ μοι νομίζειν εἶναι ταύτην πρὸς τὸν εἰληχότα τοῦ κλήρου τὴν δίκην, ἀλλὰ πρὸς Διοκλέα τὸν Φιλέα, τὸν Ὀρέστην ἐπικαλούμενον. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ τοῦτον παρασκευάσας πράγμαθ' ἡμῖν παρέχειν, ἀποστερῶν τὰ χρήματα, ἃ Κίρων ὁ πάππος ἀποθνήσκων κατέλιπεν, ἡμῖν δὲ τούτους τοὺς κινδύνους ἐπάγων, ἵνα μηδὲν ἀποδῷ τούτων, ἐὰν ὑμεῖς ἐξαπατηθῆτε, πεισθέντες ὑπὸ τῶν τούτου λόγων. δεῖ δή, τούτων τοιαῦτα μηχανωμένων, πάνθ' ὑμᾶς τὰ πεπραγμένα μαθεῖν· ἵνα μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν γεγενημένων, ἀλλὰ σαφῶς εἰδότες περὶ αὐτῶν, οὕτως ἐνέγκητε τὴν ψῆφον. εἴ τινι οὖν καὶ ἄλλῃ δίκῃ προσέσχετε ἀκριβῶς τὸν νοῦν, δέομαι ὑμῶν καὶ ταύτῃ προσέχειν ὁμοίως, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιόν ἐστι. πολλῶν δὲ δικῶν ἐν τῇ πόλει γενομένων, οὐδένες ἀναιδέστερον τούτων οὐδὲ καταφρονέστερον ἀντιποιησάμενοι φανήσονται τῶν ἀλλοτρίων. Ἔστι μὲν οὖν χαλεπόν, ὦ ἄνδρες, πρὸς παρασκευὰς λόγων καὶ μάρτυρας οὐ τἀληθῆ μαρτυροῦντας εἰς ἀγῶνας καθίστασθαι περὶ τηλικούτων, παντάπασιν ἀπείρως ἔχοντα δικαστηρίων· οὐ μὴν ἀλλὰ πολλὰς ἐλπίδας ἔχω καὶ παρ' ὑμῶν τεύξεσθαι τῶν δικαίων, καὶ μέχρι γε τοῦ τὰ δίκαια εἰπεῖν, καὶ αὐτὸς ἀρκούντως ἐρεῖν, ἂν μή τι συμβῇ τοιοῦτον, ὃ νῦν ὑπ' ἐμοῦ τυγχάνει προσδοκώμενον. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, μετ' εὐνοίας τέ μου ἀκοῦσαι, κἂν ἠδικῆσθαι δοκῶ, βοηθῆσαί μοι τὰ δίκαια. Πρῶτον μὲν οὖν, ὡς ἦν μήτηρ ἡ ἐμὴ Κίρωνος θυγάτηρ γνη-

σία, ἐπιδείξω τοῦτο ὑμῖν. τὰ μὲν πάλαι γεγενημένα, λόγων ἀκοῇ καὶ μαρτύρων· τὰ δ᾽ ὥστε καὶ μνημονεύεσθαι, τοῖς εἰδόσι χρώμενος μάρτυσιν, ἔτι δὲ τεκμηρίοις, ἃ κρείττω τῶν μαρτυριῶν ἐστιν. ἐπεὶ δ᾽ ἂν ταῦτα φανερὰ καταστήσω, τόδ᾽ ὡς καὶ κληρονομεῖν μᾶλλον ἡμῖν ἢ τοῦτον προσήκει τῶν Κίρωνος χρημάτων ὅθεν οὖν ἤρξαντο περὶ αὐτῶν, ἐντεῦθεν ὑμᾶς κἀγὼ πειράσομαι διδάσκειν. ὁ γὰρ πάππος ὁ ἐμὸς, ὦ ἄνδρες, Κίρων ἔγημε τὴν ἐμὴν τήθην, οὖσαν ἀνεψιὰν, ἐξ ἀδελφῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς αὐτὴν γεγενημένην. ἐκείνη μὲν οὖν συνοικήσασα οὐ πολὺν χρόνον τεκοῦσα αὐτῷ τὴν ἐμὴν μητέρα, μετὰ ἐνιαυτοὺς τριάκοντα τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ πάππος, μιᾶς οὔσης αὐτῷ θυγατρὸς, λαμβάνει πάλιν τὴν Διοκλέους ἀδελφὴν, ἐξ ἧς αὐτῷ γιγνέσθην υἱεῖς δύο. καὶ ἐκείνην τε ἔτρεφε παρὰ τῇ γυναικὶ, καὶ μετὰ τῶν ἐξ ἐκείνης παίδων· ἐκείνων τε ἔτι ζώντων, ἐπεὶ συνοικεῖν εἶχεν ἡλικίαν, ἐκδίδωσιν αὐτὴν Ναυσιμένει, Χολαργεῖ, σὺν ἱματίοις καὶ χρυσίοις πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐπιδούς. κἀκεῖνος μὲν τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἔτεσι μετὰ ταῦτα κάμνων ἀποθνήσκει, πρὶν αὐτῷ γενέσθαι παῖδας ἐκ τῆς ἡμετέρας μητρός. ὁ δὲ πάππος, κομισάμενος αὐτὴν, καὶ τὴν προῖκα οὐκ ἀπολαβὼν, ὅσην ἔδωκε, διὰ τὴν Ναυσιμένους ἀπορίαν τῶν πραγμάτων, πάλιν ἐκδίδωσι τῷ ἐμῷ πατρὶ, καὶ χιλίας δραχμὰς προῖκ᾽ ἐπιδίδωσι. ταυτὶ δὴ πάντα πρὸς τὰς αἰτίας, ἃς νῦν οὗτοι λέγουσι. πῶς ἄν τις δείξειε γεγενημένας φανερῶς, ἐγὼ ζητῶν ἐξεῦρον. ἀνάγκη τὴν ἐμὴν μητέρα, εἴτε θυγάτηρ ἦν

Κίρωνος, εἴτε μή· καὶ εἰ παρ᾿ ἐκείνῳ διητᾶτο, ἢ οὔ· καὶ γάμους εἰ διττοὺς ὑπὲρ ταύτης εἱστίασεν, ἢ μή· καὶ προῖκα ἥντινα ἑκάτερος ἐπ᾿ αὐτῇ τῶν γημάντων ἔλαβε, πάντα ταῦτα εἰδέναι τοὺς οἰκέτας καὶ τὰς θεραπαίνας, ἃς ἐκεῖνος ἐκέκτητο. βουλόμενος οὖν, πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι μάρτυσιν, ἔλεγχον ἐκ βασάνων ποιήσασθαι περὶ αὐτῶν, ἵνα μᾶλλον αὐτοῖς πιστεύητε, μὴ μέλλουσι δώσειν ἐλέγχους, ἀλλ᾿ ἤδη δεδωκόσι, περὶ ὧν μαρτυροῦσι, τούτους ἠξίουν ἐκδοῦναι τὰς θεραπαίνας καὶ τοὺς οἰκέτας περί τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα τυγχάνουσι συνειδότες· οὗτος δ᾿ ὁ νῦν ὑμᾶς ἀξιώσων τοῖς αὑτοῦ μάρτυσι πιστεύειν, ἔφυγε τὴν βάσανον. καίτοι εἰ φανήσεται ταῦτα ποιῆσαι μὴ θελήσας, τί ὑπολείπεται τοῖς ἐκείνου μάρτυσιν, ἢ δοκεῖν νυνὶ τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν, τούτου τηλικοῦτον ἔλεγχον πεφευγότος; ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐδέν. ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, λάβε μοι πρῶτον ταύτην τὴν μαρτυρίαν, καὶ ἀνάγνωθι. *ΜΑΡΤΥΡΙΑ.* Ὑμεῖς μὲν τοίνυν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ βάσανον, ἀκριβέστατον ἔλεγχον νομίζετε· καὶ ὁπόταν δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι παραγένωνται, καὶ δέῃ εὑρεθῆναί τι τῶν ζητουμένων, οὐ χρῆσθε ταῖς τῶν ἐλευθέρων μαρτυρίαις, ἀλλὰ τοὺς δούλους βασανίζοντες, οὕτω ζητεῖτε εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγενημένων. εἰκότως, ὦ ἄνδρες. σύνιστε γὰρ ὅτι τῶν μαρτυρησάντων ἤδη τινὲς ἔδοξαν οὐ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι; τῶν δὲ βασανισθέντων οὐδένες πώποτε ἐξηλέγχθησαν ὡς οὐκ ἀληθῆ ἐκ τῶν βασάνων εἰπόντες. οὗτος δ᾿ ὁ πάντων ἀναισχυντό-

τατος ἀνθρώπων λόγοις πεπλασμένοις καὶ μάρτυσιν οὐ τἀληθῆ μαρτυροῦσιν ἀξιώσει πιστεύειν ὑμᾶς, φεύγων οὕτως ἀκριβεῖς ἐλέγχους; ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς· ἀλλὰ πρότερον ὑπὲρ τῶν μαρτυρηθήσεσθαι μελλόντων ἀξιώσαντες εἰς βασάνους ἐλθεῖν, τούτους δὲ φεύγοντας οὕτως οἰησόμεθα δεῖν ὑμᾶς τοῖς ἡμετέροις μάρτυσι πιστεύειν. Λάβε οὖν αὐτοῖς ταυτασὶ τὰς μαρτυρίας. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Τίνας εἰκὸς εἰδέναι τὰ παλαιά; δῆλον ὅτι τοὺς χρωμένους τῷ πάππῳ. μεμαρτυρήκασι τοίνυν ἀκοὴν οὗτοι. τίνας εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς μητρὸς ἀνάγκη; τοὺς ἐγγυησαμένους, καὶ τοὺς ἐκείνοις παρόντας ὅτε ἐνεγγυῶντο. μεμαρτυρήκασι τοίνυν οἱ Ναυσιμένους προσήκοντες, καὶ οἱ τοῦ ἐμοῦ πατρός. τίνες δὲ οἱ τρεφομένην ἔνδον, καὶ θυγατέρα οὖσαν εἰδότες γνησίαν Κίρωνος; οἱ νῦν ἀμφισβητοῦντες ἔργῳ φανερῶς μαρτυροῦσιν, ὅτι ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, φεύγοντες τὴν βάσανον. ὥστε οὐ δήπου τοῖς ἡμετέροις ἂν ἀπιστήσητε εἰκότως, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοῖς τούτων μάρτυσιν. ἡμεῖς τοίνυν καὶ ἄλλα τεκμήρια πρὸς τούτοις ἔχομεν εἰπεῖν, ἵνα γνώσησθε, ὅτι ἐκ θυγατρὸς ἡμεῖς Κίρωνος ἐσμέν. οἷα γὰρ εἰκὸς πάππον υἱέων ἐξ αὐτοῦ θυγατρὸς, οὐδεπώποτε θυσίαν ἄνευ ἡμῶν οὐδεμίαν ἐποίησεν, ἀλλ' εἴτε μικρὰ, εἴτε μεγάλα θύοι, πανταχοῦ παρῆμεν ἡμεῖς, καὶ συνεθύομεν: καὶ οὐ μόνον εἰς τὰ τοιαῦτα παρεκαλούμεθα, ἀλλὰ καὶ εἰς Διονύσια εἰς ἀγρὸν ἦγεν ἀεὶ ἡμᾶς· καὶ μετ' ἐκείνου τε ἐθεωροῦμεν, καθήμενοι παρ' αὐτὸν, καὶ τὰς ἑορτὰς ἤγομεν παρ' ἐκείνῳ πάσας· τῷ Διῒ τι

θύων τῷ κτησίῳ, περὶ ἣν μάλιστ' ἐκεῖνος θυσίαν ἐσπούδαζε, καὶ οὔτε δούλους προσῆγεν, οὔτε ἐλευθέρους ὀθνείους, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ πάντ' ἐποίει, ταύτης ἡμεῖς συνεκοινωνοῦμεν, καὶ τὰ ἱερὰ συνεχειρουργοῦμεν, καὶ συνετιθέμεν, καὶ τἆλλα συνεποιοῦμεν· καὶ ηὔχετο ἡμῖν ὑγίειαν διδόναι, καὶ κτῆσιν ἀγαθὴν, ὥσπερ εἰκὸς, ὄντα πάππον. καίτοι εἰ μὴ θυγατριδοῦς ἡμᾶς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ μόνους ἐκγόνους ἑώρα λοιποὺς καταλελειμμένους αὐτῷ, οὐκ ἄν ποτε ἐποίει τούτων οὐδὲν, ἀλλὰ τόνδ' ἂν αὑτῷ παρίστατο, ὃς ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ νῦν εἶναι φησί. καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ πάντ' ἐστὶν, ἀκριβέστατα μὲν οἱ τοῦ πάππου θεράποντες ἴσασιν, οὓς αὐτὸς παραδοῦναι εἰς βάσανον οὐκ ἠθέλησεν· ἴσασι δὲ περιφανέστατα καὶ τῶν ἐκείνῳ χρωμένων τινές· οὓς παρέξομαι μάρτυρας. Καί μοι λάβε τὰς μαρτυρίας, καὶ ἀνάγνωθι. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Οὐ τοίνυν ἐκ τούτων δῆλόν ἐστι μόνον, ὅτι ἡ ἡμῶν ἡ μήτηρ θυγάτηρ γνησία Κίρωνος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ὁ πατὴρ ἡμῶν ἔπραξε, καὶ ἐξ ὧν καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τῶν δημοτῶν περὶ αὐτῆς ἐγίνωσκον. ὅτε γὰρ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐλάμβανε, γάμους εἱστίασε, καὶ ἐκάλεσε τρεῖς αὑτοῦ φίλους μετὰ τῶν αὑτοῦ προσηκόντων, καὶ τοῖς φράτορσι γαμηλίαν εἰσήνεγκε, κατὰ τοὺς ἐκείνων νόμους. αἵ τε γυναῖκες ἐκ τῶν δημοτῶν μετὰ ταῦτα προὔκριναν αὐτὴν μετὰ τῆς Διοκλέους γυναικὸς, τοῦ Πιτθέως, ἄρχειν εἰς τὰ Θεσμοφόρια, καὶ ποιεῖν τὰ νομιζόμενα μετ' ἐκείνης. ὅ, τε πατὴρ ἡμῶν, ἐπειδὴ ἐγενόμεθα, εἰς τοὺς φράτορας ἡμᾶς

εἰσήγαγεν· ὀμόσας κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους, ἦ μὴν ἐξ ἀστῆς καὶ ἐγγυητῆς γυναικὸς εἰσάγειν. τῶν δὲ φρατόρων οὐδεὶς ἀντεῖπεν, οὐδ' ἠμφισβήτησε μὴ οὐκ ἀληθῆ ταῦτα εἶναι, πολλῶν ὄντων, καὶ ἀκριβῶς ταῦτα σκοπουμένων. καίτοι μὴ οἴεσθ' ἄν, εἰ τοιαύτη τις ἦν ἡ μήτηρ ἡμῶν, οἵαν οὗτοι φασί, μήτ' ἂν τὸν πατέρα ἡμῶν γάμους ἑστιᾶν, καὶ γαμηλίαν εἰσενεγκεῖν, ἀλλὰ ἀποκρύψασθαι ταῦτα πάντα· μήτε τὰς τῶν ἄλλων δημοτῶν γυναῖκας αἱρεῖσθαι ἂν αὐτὴν συνιεροποιεῖν τῇ Διοκλέους γυναικί, καὶ κυρίαν ποιεῖν ἱερῶν, ἀλλ' ἑτέρᾳ ἄν τινι περὶ τούτων ἐπιτρέπειν· μήτε τοὺς φράτορας εἰσδέχεσθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ κατηγορεῖν καὶ ἐξελέγχειν, εἰ μὴ πάντοθεν ἦν ὁμολογούμενον τὴν μητέρα ἡμῶν εἶναι θυγατέρα γνησίαν Κίρωνος. νῦν δὲ τῇ περιφανείᾳ τοῦ πράγματος, καὶ τῷ συνειδέναι ταῦτα πολλούς, οὐδαμόθεν ἠμφισβητήθη τοιοῦτον οὐδέν. καὶ ταῦθ' ὡς ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Διοκλῆς ἔπραξεν, ὅτε ἡμῶν ὁ πάππος ἐτελεύτησε, γνῶναι ῥάδιον, ὅτι ὡμολογούμεθα εἶναι θυγατριδοῖ Κίρωνος. ἧκον γὰρ ἐγὼ κομιούμενος αὐτόν, ὡς θάψων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἐμαυτοῦ, οἰκείων τινὰ ἔχων, ἀνεψιὸν τοῦ πατρός· καὶ Διοκλέα μὲν οὐ κατέλαβον ἔνδον, εἰσελθὼν δὲ εἴσω, κομίζειν οἷος ἦν, ἔχων τοὺς οἴσοντας. δεομένης δὲ τῆς τοῦ πάππου γυναικός, ἐκ τῆς οἰκίας αὐτὸν ἐκείνης θάπτειν, καὶ λεγούσης, ὅτι βούλοιτ' ἂν αὐτὴ τὸ σῶμα ἐκείνου συμμεταχειρίζεσθαι μεθ' ἡμῶν καὶ κοσμῆσαι, καὶ

ταῦτα ἱκετευούσης καὶ κλαιούσης, ἐπείσθην, ὦ ἄνδρες· καὶ τούτῳ προσελθὼν, μαρτύρων ἐναντίον εἶπον ὅτι ἐντεῦθεν ποιήσομαι τὴν ταφήν. δεδεημένη γὰρ ἐμὲ ταῦτα ποιεῖν ἡ τούτου ἀδελφή. καὶ ταῦτα Διοκλῆς ἀκούσας οὐδὲν ἀντεῖπεν, ἀλλὰ ἐωνῆσθαί τι τῶν εἰς τὴν ταφὴν. τὸν δὲ ἀῤῥαβῶνα δεδωκέναι οὗτος φάσκων, ταῦτα ἠξίου παρ᾽ ἐμοῦ λαβεῖν· καὶ διωμολογήσατο τῶν μὲν ἠγορασμένων τιμὴν ἀπολαβεῖν, οἷς δὲ ἀῤῥαβῶνα ἔφασκε δεδωκέναι, συστῆσαι τοὺς λαβόντας. εὐθὺς οὖν τοῦτο παρεφθέγγετο, ὡς οὐδοτιοῦν εἴη Κίρων καταλελοιπὼς, οὐδένα λόγον ἐμοῦ πω ποιουμένου περὶ τῶν ἐκείνου χρημάτων. καίτοι εἰ μὴ ἦν θυγατριδοῦς Κίρωνος, οὐκ ἂν ταῦτα διωμολογεῖτο, ἀλλ᾽ ἐκείνους ἂν τοὺς λόγους ἔλεγε· σὺ δὲ τίς εἶ; σοὶ δὲ τί προσήκει θάπτειν; οὐ γινώσκω σε· οὐ μὴ εἰσίῃς τὴν οἰκίαν. ταῦτ᾽ εἰπεῖν προσῆκεν, ἅπερ νῦν ἑτέρους πέπεικε λέγειν. νῦν δὲ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν εἶπεν, εἰς ἕω δὲ τἀργύριον ἐκέλευεν εἰσενεγκεῖν. καὶ ταῦτα ὡς ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Οὐ τοίνυν ἐκεῖνος μόνος, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὁ νῦν ἀμφισβητῶν τοῦ κλήρου, τοιοῦτον εἶπεν οὐδὲν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τούτου παρασκευασθεὶς ἀμφισβητεῖ· κἀκείνου τὸ μὲν παρ᾽ ἐμοῦ κομισθὲν ἀργύριον οὐκ ἐθελήσαντος ἀπολαβεῖν, παρὰ δὲ τοῦδ᾽ ἀπειληφέναι τῇ ὑστεραίᾳ φάσκοντος, οὐκ ἐκωλυόμην συνθάπτειν, ἀλλὰ πάντα συνεποίουν, οὐχ ὅπως τοῦδε ἀναλίσκοντος, οὐδὲ Διοκλέους, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἐκεῖνος κατέλιπε, γινομένων τῶν εἰς αὐτὸν ἀναλωμάτων.

καίτοι καὶ τοῦτον προσῆκεν, εἰ μὴ πάππος ἦν μοι Κίρων, ὠθεῖν, ἐκβάλλειν, καὶ κωλύειν συνθάπτειν. οὐδὲν γὰρ ὅμοιον ἦν μοι πρὸς τοῦτον. ἐγὼ μὲν γὰρ εἴων αὐτὸν, ἀδελφιδοῦν ὄντα τοῦ πάππου, ταῦτα πάντα συμποιεῖν· τούτῳ δέ μ' οὐ προσῆκεν ἐᾶν, εἴπερ ἀληθῆ ταῦτα ἦν, ἅπερ νῦν λέγειν τολμῶσιν. ἀλλ' οὕτω τῇ τοῦ πράγματος ἀληθείᾳ κατεπέπληκτο, ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τοῦ βήματος ἐμοῦ ποιουμένου λόγους, καὶ κατηγοροῦντος Διοκλέους, ὅτι τὰ χρήματα ἀποστερῶν, τοῦτόν μοι πέπεικεν ἀμφισβητεῖν; οὐκ ἐτόλμησε γρῦξαι τοπαράπαν οὐδὲν, οὔτ' εἰπεῖν, ἃ νῦν τολμᾷ λέγειν. καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Πόθεν χρὴ πιστεύεσθαι τὰ εἰρημένα, πρὸς θεῶν; οὐκ ἐκ τῶν μαρτυριῶν; οἶμαί γε. πόθεν δὲ τοὺς μάρτυρας; οὐκ ἐκ τῶν βασάνων; εἰκός γε. πόθεν δ' ἀπιστεῖν τοῖς τούτων λόγοις; οὐκ ἐκ τοῦ φεύγειν τοὺς ἐλέγχους; ἀνάγκη μεγάλη. πῶς οὖν ἂν τις σαφέστερον ἐπιδείξειε γνησίαν οὖσαν θυγατέρα Κίρωνος τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπιδεικνύς; τῶν μὲν παλαιῶν ἀκοὴν μαρτυρούντων παρεχόμενος· τῶν δὲ ἔτι ζώντων τοὺς εἰδότας ἕκαστα τούτων, οἳ συνῄδεσαν παρ' ἐκείνῳ τρεφομένην, θυγατέρα νομιζομένην, δὶς ἐκδοθεῖσαν, δὶς ἐγγυηθεῖσαν. ἔτι δὲ περὶ πάντων τούτους βάσανον ἐξ οἰκετῶν πεφευγότας, οἳ ταῦτα πάντα ᾔδεσαν. ἐγὼ δὲ, μὰ τοὺς θεοὺς τοὺς ὀλυμπίους, οὐκ ἂν ἔχοιμι πίστις μείζους τούτων εἰπεῖν, ἀλλ' ἱκανὰς εἶναι νομίζω τὰς εἰρημένας. Φέρε δὴ, καὶ ὡς προσήκει μοι

μᾶλλον ἢ τούτῳ τῶν Κίρωνος χρημάτων, νῦν ἤδη τοῦτο ἐπιδείξω. καὶ νομίζω μὲν ἁπλῶς καὶ ὑμῖν ἤδη εἶναι φανερὸν, ὅτι οὐκ ἐγγυτέρω τῆς ἀγχιστείας εἰσὶν οἱ μετ᾽ ἐκείνου φύντες, ἢ οἱ ἐξ ἐκείνου γεγονότες. πῶς γάρ; οἱ μὲν γὰρ ὀνομάζονται συγγενεῖς, οἱ δ᾽ ἔκγονοι τοῦ τελευτήσαντος. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ οὕτως ἐχόντων τολμῶσιν ἀμφισβητεῖν, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων ἀκριβέστερον διδάξομεν. εἰ γὰρ ἔζη μὲν ἡ ἐμὴ μήτηρ, θυγάτηρ δὲ Κίρωνος, μηδὲν δὲ ἐκεῖνος διαθέμενος ἐτελεύτησεν, ἦν δὲ ἀδελφὸς οὗτος αὐτῷ, μὴ ἀδελφιδοῦς, συνοικῆσαι μὲν ἂν τῇ γυναικὶ κύριος ἦν· τῶν δὲ χρημάτων οὐκ ἂν ἄλλοι ἢ οἱ γενόμενοι παῖδες ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἐκείνης, ὁπότε ἐπὶ δίετες ἡβήσειαν. οὕτω γὰρ οἱ νόμοι κελεύουσιν. εἰ τοίνυν καὶ ζώσης κύριος αὐτὸς μὴ ἐγένετο τῶν τῆς γυναικὸς, ἀλλ᾽ οἱ παῖδες, δῆλον, ὅτι καὶ τετελευτηκυίας, ἐπεὶ παῖδας ἡμᾶς καταλέλοιπεν, οὐ τούτοις, ἀλλ᾽ ἡμῖν προσήκει κληρονομεῖν τῶν χρημάτων. οὐ τοίνυν ἐκ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περὶ τῆς κακώσεως νόμου, δῆλόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἔζη μὲν ὁ πάππος, ἐνδεὴς δὲ ἦν τῶν ἐπιτηδείων, οὐκ ἂν οὗτος ὑπόδικος ἦν τῆς κακώσεως, ἀλλ᾽ ἡμεῖς. κελεύει γὰρ τρέφειν τοὺς γονέας· γονεῖς δ᾽ εἰσὶ, μήτηρ καὶ πατὴρ, καὶ πάππος καὶ τήθη· καὶ τούτων μήτηρ καὶ πατὴρ, ἐὰν ἔτι ζῶσιν. ἐκεῖνοι γὰρ ἀρχὴ τοῦ γένους εἰσὶ, καὶ τὰ ἐκείνων παραδίδοται τοῖς ἐγγόνοις, διόπερ ἀνάγκη τρέφειν αὐτούς ἐστι, κἂν μηδὲν καταλίπωσι. πῶς οὖν δίκαιόν ἐστιν, ἐὰν μὲν μηδὲν καταλίπωσιν, ἡμᾶς ὑποδίκους εἶναι τῆς κακώ-

σεως, ἣν μὴ τρέφωμεν· εἰ δέ τι καταλελοίπασι, τόνδ' εἶναι κληρονόμον, ἀλλὰ μὴ ἡμᾶς; οὐδαμῶς δήπουθεν. πρὸς ἕνα δὲ τὸν πρῶτον τῶν συγγενῶν προσάξω, καὶ τοῦ γένους καθ' ἕκαστον ὑμᾶς ἐρωτήσω. ῥᾷστα γὰρ οὕτω μάθοιτ' ἄν. Κίρωνος θυγάτηρ ἢ ἀδελφὸς ἐγγυτέρω τοῦ γένους ἐστί; δῆλον γὰρ ὅτι θυγάτηρ. ἡ μὲν γὰρ ἐξ ἐκείνου γέγονεν, ὁ δὲ μετ' ἐκείνου. θυγατρὸς δὲ παῖδες, ἢ ἀδελφός; παῖδες δήπουθεν. γένος γὰρ, ἀλλ' οὐχὶ συγγένεια, τοῦτ' ἔστιν. εἰ δὴ προέχομεν ἀδελφοῦ τοσοῦτον, ἧπου τοῦδέ γ', ὄντος ἀδελφιδοῦ, πάμπολυ πρότεροι ἐσμέν. δέδοικα δὲ μὴ λίαν ὁμολογούμενα λέγων, ἐνοχλεῖν ὑμῖν δόξω. πάντες γὰρ ὑμεῖς τῶν πατρῴων, τῶν παππῴων, τῶν ἔτι περαιτέρω κληρονομεῖτε, ἐκ γένους παρειληφότες τὴν ἀγχιστείαν ἀνεπίδικον· καὶ οὐκ οἶδ' εἴ τινι πρὸ τοῦ πώποτε τοιοῦτος ἀγὼν συμβέβηκεν. ἀναγνοὺς οὖν τὸν τῆς κακώσεως νόμον, ὧν ἕνεκα τἄλλα γίγνεται, καὶ ταῦτ' ἤδη πειράσομαι διδάσκειν. ΝΟΜΟΣ. Κίρων γὰρ οὐσίαν ἐκέκτητο, ὦ ἄνδρες· ἀγρὸν μὲν Φλυῆσι, καὶ ταλάντου ῥᾳδίως ἄξιον, οἰκίας δ' ἐν ἄστει δύο· τὴν μὲν μίαν, μισθοφοροῦσαν, παρὰ τὸ ἐν λίμναις Διονύσιον, δισχιλίας εὑρίσκουσαν· τὴν δ' ἑτέραν, ἐν ᾗ αὐτὸς ᾤκει, τριῶν καὶ δέκα μνῶν. ἔτι δὲ ἀνδράποδα μισθοφοροῦντα καὶ δύο θεραπαίνας, καὶ παιδίσκην, καὶ ἔπιπλα, δι' ὧν ᾤκει τὴν οἰκίαν, σχεδὸν, σὺν τοῖς ἀνδραπόδοις, ἄξια τρισκαίδεκα μνῶν. σύμπαντα δὲ ὅσα φανερὰ ἦν, πλέον ἢ ἐνενήκοντα μνῶν. χωρὶς δὲ τούτων, δανείσματα οὐκ ὀλίγα, ἀφ' ὧν ἐκεῖνος τόκους ἐλάμ-

βανε. τούτοις Διοκλῆς μετὰ τῆς ἀδελφῆς πάλαι ἐπεβούλευεν· ἐπεὶ δὲ τάχιστα οἱ παῖδες οἱ Κίρωνος ἐτελεύτησαν, ἐκείνην μὲν οὐκ ἐξεδίδου. δυναμένην ἔτι τεκεῖν παῖδας ἐξ ἑτέρου ἀνδρὸς, ἵνα μὴ χωρισθείσης περὶ τῶν αὐτοῦ βουλεύσαιτο, καθάπερ προσῆκεν· ἔπειθε δὲ μένειν, φάσκουσαν ἐξ αὐτοῦ κύειν οἴεσθαι, προσποιουμένην δὲ διαφθείρειν ἀκουσαν· ἵν᾽ ἐλπίζων ἀεὶ γενήσεσθαι παῖδας αὐτῷ, μηδέτερον ἡμῶν εἰσποιήσαιτο υἱόν. καὶ τὸν πατέρα διέβαλλεν ἀεὶ, φάσκων αὐτὸν ἐπιβουλεύειν τοῖς ἐκείνου. τά τε οὖν χρέα πάντα ἀφείλετο αὐτῷ, καὶ τόκους ἔπειθε τά γε φανερὰ δι᾽ αὐτοῦ, παράγων ἄνδρα πρεσβύτερον θεραπείαις καὶ μαλακίαις, ἕως ἅπαντα τὰ ἐκείνου περιέλαβεν. εἰδὼς δὲ, ὅτι πάντων ἐγὼ τούτων κατὰ τὸ προσῆκον εἶναι κύριος ζητήσω, ὁπότε ὁ πάππος ἐτελεύτησεν, εἰσιέναι μέν με καὶ θεραπεύειν ἐκεῖνον καὶ συνδιατρίβειν ἐκώλυε, δεδιὼς μὴ τραχυνθεὶς εἰς ὀργὴν κατασταίην πρὸς αὐτόν· παρεσκεύαζε δέ μοι τὸν ἀμφισβητήσοντα τῆς οὐσίας· μέρος πολλοστὸν τούτῳ μεταδιδοὺς, εἰ κατορθώσειεν, αὐτῷ δὲ ταῦτα. πάντα περιποιῶν, καὶ οὐδὲ πρὸς τοῦτον ὁμολογῶν τὸν πάππον χρήματα καταλιπεῖν, ἀλλ᾽ εἶναι φάσκων οὐδέν. καὶ ἐπειδὴ τάχιστα ἐτελεύτησεν, ἐντάφια προπαρασκευασάμενος, τὸ μὲν ἀργύριον ἐμὲ ἐκέλευεν ἐνεγκεῖν, ὡς τῶν μαρτύρων ἠκούσατε μαρτυρησάντων· ἀπειληφέναι δὲ παρὰ τοῦδε προσεποιεῖτο, παρ᾽ ἐμοῦ δὲ οὐκέτι ἤθελεν ἀπολαβεῖν· ὑποπαρωθῶν, ὅπως ἐκεῖνος δοκοίη θάπτειν, ἀλλὰ

μὴ ἐγὼ, τὸν πάππον. ἀμφισβητοῦντος δὲ τούτου καὶ τῆς οἰκίας ταύτης, καὶ τῶν ἄλλων, ὧν ἐκεῖνος κατέλιπε, καὶ οὐδὲν φάσκοντος καταλελοιπέναι, βιάσασθαι μὲν καὶ τὸν πάππον μεταφέρειν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀκαιρίαις οὐκ ᾤμην δεῖν, τῶν φίλων μοι ταῦτα συγγινωσκόντων, συνεποίουν δὲ καὶ συνέθαπτον, ἐξ ὧν ὁ πάππος κατέλιπε τῶν ἀναλωμάτων γινομένων. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἀναγκασθεὶς ἔπραξα τοῦτον τὸν τρόπον· ὅπως δὲ μηδέν μου ταύτῃ πλεονεκτοῖεν, παρ' ὑμῖν φάσκοντες οὐδέν με εἰς τὴν ταφὴν ἀνηλωκέναι, τὸν ἐξηγητὴν ἐρόμενος, ἐκείνου κελεύσαντος, ἀνήλωσα παρ' ἐμαυτοῦ· καὶ τὰ ἔνατα ἐπήνεγκα, ὡς οἷόν τε κάλλιστα παρασκευάσας, ἵνα αὐτῶν ἐκκόψαιμι ταύτην τὴν ἱεροσυλίαν· καὶ ἵνα μὴ δοκοῖεν οὗτοι μὲν ἀνηλωκέναι πάντα, ἐγὼ δὲ οὐδέν, ἀλλ' ὁμοίως κἀγώ. καὶ τὰ μὲν γεγενημένα, καὶ δι' ἃ τὰ πράγματα ταῦτ' ἔχομεν, σχεδόν τι ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες. εἰ δὲ εἰδείητε τὴν Διοκλέους ἀναισχυντίαν, καὶ περὶ τὰ ἄλλα οἷός ἐστιν, οὐκ ἂν ἀπιστήσαι τὶς τῶν εἰρημένων οὐδενί. οὗτος μὲν γὰρ εἶχε τὴν οὐσίαν, ἀφ' ἧς νῦν ἐστι λαμπρὸς, ἀλλοτρίαν, ἀδελφῶν τριῶν ὁμομητρίων ἐπικλήρων καταλειφθεισῶν, αὑτὸν τῷ πατρὶ αὐτῶν εἰσποιήσας, οὐδεμίαν ἐκείνου περὶ τούτων ποιησαμένου διαθήκην. ταῖν δ' ἀδελφαῖν ταῖν δυοῖν ἐπειδὴ χρήματα εἰσεπράττετο ὑπὸ τῶν ἐκείναις συνοικούντων, τὸν μὲν τὴν πρεσβυτέραν ἔχοντα κατοικοδομήσας καὶ ἐπιβουλεύσας ἠτίμωσε· καὶ γραφὴν ὕβρεως γραφεὶς, οὐδέποτε τούτων δίκην ἔδωκε· τῆς

δὲ μετ' ἐκείνην γενομένης τὸν ἄνδρα ἀποκτεῖναι κελεύσας οἰκέτην, ἐκεῖνον μὲν ἐξέπεμψε, τὴν δ' αἰτίαν εἰς τὴν ἀδελφὴν ἔτρεψε. καταπλήξας δὲ ταῖς αὐτοῦ βδελυρίαις, προσαφῄρηται τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν ἐπιτροπεύσας· καὶ κατέχει τὸν ἀγρὸν φελεῶδα [χωρία ἄττα] ἐκείνῳ δέδωκε. καὶ ταῦτα ὡς ὅτι ἀληθῆ λέγω, δεδίασι μὲν αὐτὸν, ἴσως δ' ἄν μοι καὶ μαρτυρῆσαι ἐθελήσειαν· εἰ δὲ μὴ, τοὺς εἰδότας παρέξομαι μάρτυρας. καί μοι κάλει δεῦρο αὐτοὺς πρῶτον. *ΜΑΡΤΥΡΕΣ.* Οὕτω τοίνυν ἀσελγὴς ὢν καὶ βίαιος, καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν οὐσίαν ἀπεστερηκὼς, οὐκ ἀγαπᾷ τὰ ἐκείνων ἔχων, ἀλλ' ὅτι δίκην οὐδεμίαν αὐτοῖς δέδωκεν, ἥκει καὶ τὰ τοῦ πάππου χρήματα ἡμᾶς ἀποστερήσων. καὶ τούτῳ δύο μνᾶς (ὡς ἀκούομεν) μόνας δεδωκὼς, οὐ μόνον περὶ χρημάτων ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πατρίδος εἰς κινδύνους καθίστησιν. ἐὰν γὰρ ἐξαπατηθῆτε ὑμεῖς, πεισθέντες ὡς ἡ μήτηρ ἡμῶν οὐκ ἦν πολῖτις, οὐδ' ἡμεῖς ἐσμέν. μετ' Εὐκλείδη γὰρ ἄρχοντα γεγόναμεν. ἆρα περὶ μικρῶν τινῶν ἡμῖν τὸν ἀγῶνα κατεσκεύακε; καὶ ζῶντος μὲν τοῦ πάππου καὶ τοῦ πατρὸς, οὐδεμίαν αἰτίαν εἴχομεν, ἀλλ' ἀναμφισβήτητοι τὸν ἅπαντα χρόνον διετελέσαμεν· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι τετελευτήκασι, κἂν νῦν νικήσωμεν, ὄνειδος ἕξομεν, διότι ἠμφισβητήθημεν, διὰ τὸν Ὀρέστην τοῦτον τὸν κακῶς ἀπολούμενον· ὃς μοιχὸς ληφθεὶς, καὶ παθὼν ὅ, τι προσήκει τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας, οὐδ' ὡς ἀπαλλάττεται τοῦ πράγματος, ὡς οἱ συνειδότες καταμαρτυροῦσι. τοῦτον μὲν, οἷός ἐστι, καὶ νῦν ἀ-

κούετε, καὶ αὖθις ἀκριβέστερον πεύσεσθε, ὅταν κατ᾽ αὐτοῦ τὴν δίκην ἡμεῖς εἰσίωμεν. Ὑμῶν δ᾽ ἐγὼ δέομαι καὶ ἱκετεύω, μή με περιίδητε περὶ τούτων ὑβρισθέντα τῶν χρημάτων, ὧν ὁ πάππος κατέλιπε, μηδ᾽ ἀποστερηθέντα· ἀλλὰ βοηθήσατε καθ᾽ ὅσον ὑμῶν ἕκαστος τυγχάνει δυνάμενος. ἔχετε δὲ πίστεις ἱκανὰς ἐκ μαρτυριῶν, ἐκ βασάνων, ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων, ὅτι τ᾽ ἐσμὲν θυγατρὸς γνησίας Κίρωνος, καὶ ὅτι προσήκει ἡμῖν μᾶλλον ἢ τούτοις κληρονομεῖν τῶν ἐκείνου χρημάτων, ἐγγόνοις οὖσι τοῦ πάππου· μνησθέντες οὖν καὶ τῶν ὅρκων, οὓς ὀμόσαντες δικάζετε, καὶ τῶν λόγων, οὓς εἰρήκαμεν, καὶ τῶν νόμων, ῇ δίκαιόν ἐστι ταύτην τὴν ψῆφον τίθεσθε. οὐκ οἶδ᾽ ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων. λάβε δ᾽ αὐτοῖς τὴν μαρτυρίαν τὴν λοιπήν, ὡς ἐλήφθη μοιχός, καὶ ἀνάγνωθι.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΑΣΤΥΦΙΛΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἀστύφιλος καὶ ὁ λέγων τὸν λόγον, ἀδελφοὶ ὁμομήτριοι· τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀστυφίλου διαθήκας προήνεγκε Κλέων τὶς, ἀνεψιὸς ὢν αὐτοῦ, φάσκων αὐτὰς γενέσθαι εἰς τὸν υἱὸν ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Ἀστυφίλου κατηγορεῖ τῶν διαθηκῶν ὡς πλαστῶν. Ἡ στάσις, στοχασμός.

Ἀδελφός μοι ἦν ὁμομήτριος, ὦ ἄνδρες, Ἀστύφιλος, οὗ ἐστιν ὁ κλῆρος· ἀποδημήσας οὖν με τὰ τῶν εἰς Μιτυλήνην στρατιωτῶν, ἐτελεύτησε. πειράσομαι δ' ὑμῖν ἐπιδεῖξαι, ὅπερ ἀντώμοσα, ὡς οὔτε ἐποιήσατο ἐκεῖνος υἱὸν ἑαυτῷ, οὔτ' ἔδωκε τὰ ἑαυτοῦ, οὔτε δια-

θήκας κατέλιπεν· οὔτε προσήκει ἔχειν τα Ἀστυφίλου οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ ἐμοί. ἔστι γὰρ ὁ Κλέων οὑτοσὶ ἀνεψιὸς Ἀστυφίλου πρὸς πατρός· ὁ δὲ υἱὸς ὁ τούτου, ὃν εἰσποιεῖ ἐκείνῳ, ἀνεψιαδοῦς. εἰσποίητος δ᾽ ἦν ὁ πατὴρ ὁ Κλέωνος εἰς ἄλλον οἶκον, καὶ οὗτοι ἔτι εἰσὶν ἐν ἐκείνῳ τῷ οἴκῳ. ὥστε γένει μὲν διὰ τὸν νόμον οὐδὲν προσήκουσιν Ἀστυφίλῳ, ἐπειδὴ δὲ κατὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀμφισβήτησις, διαθήκας, ὦ ἄνδρες, ψευδεῖς (ὡς ἐγὼ οἶμαι ἐπιδείξειν) κατεσκεύασαν· καὶ ζητοῦσιν ἀποστερῆσαί με τῶν ἀδελφοῦ. καὶ οὕτω σφόδρα Κλέων οὑτοσὶ καὶ πρότερον καὶ νῦν οὐδένα ἄλλον τὸν κλῆρον ἡγεῖται ἕξειν, ἢ αὐτὸν, ὥστ᾽ ἐπειδὴ τάχιστα ἠγγέλθη Ἀστύφιλος τετελευτηκὼς, τοῦ μὲν πατρὸς τοῦ ἐμοῦ ἀσθενοῦντος, ἐμοῦ δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντος, ἀλλὰ στρατευομένου, εἰς τὸ χωρίον ἐνεβάτευσε· καὶ εἴ τι ἄλλο ἐκεῖνος κατέλιπεν, ἅπαντα ἔφη τοῦ υἱοῦ τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι, πρίν τι ὑμᾶς ψηφίσασθαι. ἐπεὶ δ᾽ ἐκομίσθη τὰ ὀστᾶ τοῦ ἀδελφοῦ, ὁ μὲν προσποιούμενος πάλαι υἱὸς εἰσπεποιῆσθαι, οὐ προὔθετο, οὐδ᾽ ἔθαψεν, οἱ δὲ φίλοι Ἀστυφίλου καὶ οἱ συστρατιῶται ὁρῶντες τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἀῤῥωστοῦντα, ἐμὲ δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντα, αὐτοὶ καὶ προὔθεντο καὶ τἆλλα πάντα τὰ νομιζόμενα ἐποίησαν, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα ἀσθενοῦντα ἐπὶ τὸ μνῆμα ἤγαγον, εὖ εἰδότες ὅτι ἠσπάζετο αὐτὸν Ἀστύφιλος. τούτων δ᾽ ὑμῖν αὐτοὺς τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς ἐκείνου, μάρτυρας παρέξομαι, τῶν παρόντων. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ὅτι μὲν οὖν ἔθαψε Κλέων Ἀστύφιλον, οὐδ᾽ αὐτὸς ἔξαρνος γένοιτο, με-

μαρτύρηταί τε ὑμῖν· ὡς δ' ἐπεδήμησα ἐγώ, καὶ ᾐσθόμην καρπουμένους τούτους τὰ ἐκείνου, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ποιηθείη ὑπὸ τοῦ Ἀστυφίλου, καὶ τούτων διαθήκας καταλίποι παρὰ Ἱεροκλεῖ Ἡφαιστιάδῃ, ἀκούσας ἐγὼ λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα, ἐπορευόμην παρὰ τὸν Ἱεροκλέα· εὖ μὲν εἰδώς, ὅτι ὡς οἷόν τε μάλιστα ἐπιτήδειος εἴη Κλέωνι, οὐχ ἡγούμενος δ' ἂν αὐτὸν τολμῆσαί τι ψεύσασθαι κατὰ Ἀστυφίλου τετελευτηκότος, καὶ ταῦτα θεῖον ὄντα καὶ ἐμοῦ καὶ ἐκείνου. ὅμως δέ, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν τούτων ὑπολογισάμενος ὁ Ἱεροκλῆς, ἐρωτώμενος ὑπ' ἐμοῦ ἀπεκρίνατό μοι, ὅτι ἔχοι τὰς διαθήκας. λαβεῖν δὲ ἔφη αὐτὰς παρὰ Ἀστυφίλου, ὅτε εἰς Μιτυλήνην ἔμελλεν ἐκεῖνος ἐκπλεῖν. ὡς δὲ ταῦτ' ἔλεγεν, ἀνάγνωθι ταύτην τὴν μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ ὅ τι Ἱεροκλῆς ἀπεκρίνατο. Ἐπειδὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, οὔτε παραγενόμενος οὐδεὶς ἔτυχε τῶν οἰκείων, ὅτε ὁ ἀδελφὸς ἐτελεύτησεν, οὔτε ἐγὼ ἐπεδήμουν ὅτε τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ δεῦρο ἐκομίσθη, ἀναγκαῖόν μοι ἐξ αὐτῶν, ὧν οὗτοι λέγουσιν, ἐλέγχειν ψευδεῖς οὔσας τὰς διαθήκας, ἃς ἐποιήσατο. εἰκὸς γὰρ ἐκεῖνον οὐ μόνον ἐπιθυμεῖν υἱὸν ποιησάμενον καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ σκοπεῖσθαι ὅπως κυριώτατα ἔσται, ἃ ἂν διαθῆται· καὶ τήν τε οὐσίαν, ὃν ἂν ἐκεῖνος εἰσποιήσηται, οὗτος ἕξει, καὶ ἐπὶ τοὺς βωμοὺς τοὺς πατρῴους οὗτος βαδιεῖται, καὶ τελευτήσαντι αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου προγόνοις τὰ νομιζόμενα ποιήσει. ἅπαντα δὲ ταῦτα μάλιστα εἰδέναι ὅτι γένοιτο, εἰ μὴ ἄνευ τῶν οἰκείων τῶν ἑαυτοῦ τὰς διαθήκας ποιοῖτο· ἀλλὰ πρῶτον μὲν

συγγενεῖς παρακαλέσας, ἔπειτα δὲ φράτορας καὶ δημότας, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ὅσους δύναιτο πλείστους. οὕτω γὰρ εἴτε κατὰ γένος, εἴτε κατὰ δόσιν ἀμφισβητοίη τὶς, ῥᾳδίως ἂν ἐλέγχοιτο ψευδόμενος. ὁ τοίνυν Ἀστύφιλος οὐδὲν φαίνεται τοιοῦτον ποιήσας, οὐδὲ παραστησάμενος οὐδένα τούτων, ὅτε διέθετο, ἃ οὗτοι φασίν· εἰ μή τις ἄρα ὑπὸ τούτου πέπεισται ὁμολογεῖν παρεῖναι. αὐτὸς δ' ὑμῖν πάντας τούτους μαρτυροῦντας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἴσως τοίνυν Κλέων οὑτοσὶ φησὶν οὐκ εἰκὸς εἶναι τεκμηρίοις ὑμᾶς χρήσασθαι τούτοις τοῖς μάρτυσιν, ὅτι μαρτυροῦσι μὴ εἰδέναι Ἀστύφιλον ταῦτα διατιθέμενον. ἐγὼ δ' οἶμαι, περί τε διαθηκῶν οὔσης τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ περὶ τοῦ ποιηθῆναι τινὰ υἱὸν Ἀστυφίλῳ, ἡμῖν, πολὺ βεβαιοτέραν εἶναι τὴν μαρτυρίαν, ἣν οἱ ἀναγκαῖοι ἐκείνου περὶ τῶν μεγίστων μή φασι παραγενέσθαι, μᾶλλον ἢ ἣν οἱ μηδὲν προσήκοντες μαρτυροῦσι παρεῖναι. καὶ ἐχρῆν δ', ὦ ἄνδρες, καὶ αὐτὸν Κλέωνα, μὴ δοκοῦντα εἶναι ἠλίθιον, ὅτε τὸν υἱὸν τὸν τούτου ἐποιεῖτο Ἀστύφιλος, καὶ τὰς διαθήκας κατέλιπε, παρακαλέσαι, εἴ γέ τινα συγγενῆ ἐπιδημοῦντα ἐγίνωσκε, καὶ τοὺς ἄλλους ὅτῳ ἐπὶ βραχύ περ ᾔδει Ἀστύφιλον χρώμενον. κωλύσαι μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν αὐτὸν ἐδύνατο, ὅτῳ ἐβούλετο, δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ· τούτῳ δ' ἂν μεγάλη μαρτυρία ἦν, ὅτι οὐ λάθρα ταῦτα διέθετο. ἔτι δ', ὦ ἄνδρες, εἰ μὲν ὁ Ἀστύφιλος μηδένα ἐβούλετο εἰδέναι, ὅτι τὸν Κλέωνος υἱὸν ἐποιεῖτο, μηδ' ὅτι διαθήκας καταλίποι, εἰκὸς ἦν μηδὲ ἄλλον μηδένα ἐγ-

γεγράφθαι ἐν τῷ γραμματείῳ μάρτυρα. εἰ δ᾽ ἐναντίον μαρτύρων φαίνεται διαθέμενος, τούτων δὲ μὴ τῶν μάλιστα χρωμένων, ἀλλὰ τῶν ἐντυχόντων, πῶς εἰκός ἐστιν ἀληθεῖς εἶναι τὰς διαθήκας; οὐ γὰρ ἡγοῦμαι ἔγωγε οὐδένα, υἱὸν ἑαυτῷ ποιούμενον, τολμῆσαι ἄλλους τινὰς παρακαλέσαι, ἢ τούτους, οὕσπερ καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ἀνθ᾽ αὑτοῦ κοινωνοὺς εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔμελλε καταλιπεῖν. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ αἰσχυνθῆναι οὐδενὶ προσήκει ἐπὶ τοιαύταις διαθήκαις ὡς πλείστους μάρτυρας παρίστασθαι· νόμου γε ὄντος, ἐξεῖναι ὅτῳ βούλοιτο δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ. σκέψασθε δὲ, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐκ τοῦ χρόνου, ἐν οὗτοι λέγουσι, περὶ τῶν διαθηκῶν. ὅτε γὰρ εἰς Μιτυλήνην ἐξέπλει στρατευόμενος, τότε φασὶν αὐτὸν ταῦτα διαθέσθαι· φαίνεται δὲ ὁ Ἀστύφιλος τῷ τούτων λόγῳ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι προειδώς· πρῶτον μὲν, ἐστρατεύσατο εἰς Κόρινθον, ἔπειτα εἰς Θετταλίαν, ἔτι δὲ τὸν Θηβαϊκὸν πόλεμον ἅπαντα· καὶ ἄλλοσε, ὅποι αἰσθάνοιτο στράτευμα συλλεγόμενον, ἁπανταχοῖ ἀπεδήμει λοχαγῶν· καὶ οὐδ᾽ ἐν μιᾷ τούτων ἐξόδῳ διαθήκας κατέλιπεν. ἡ δὲ εἰς τὴν Μιτυλήνην στρατεία τελευταία αὐτῷ ἐγένετο, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανε. τῷ οὖν ἂν ὑμῶν φανείη πιστὸν, πρότερον ἄλλας στρατείας τοῦ Ἀστυφίλου στρατευομένου, καὶ εὖ εἰδότος, ὅτι ἐν πάσαις μέλλει κινδυνεύειν, οὕτως ἀκριβῶς τὰ παρὰ τῆς τύχης συμβῆναι, ὥστ᾽ ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ μηδὲ περὶ ἑνὸς αὐτὸν τῶν αὑτοῦ διαθέσθαι, ὅτε δὲ τὸ τελευταῖον ἔμελλε στρατεύεσθαι, ἐθελοντής τε ἐκπλεῖν; τὸν καὶ μάλιστα ἐκ

ταύτης τῆς στρατείας ἐλπίζοντα σωθήσεσθαι, πῶς τοῦτο πιστὸν ἤδη τὰς διαθήκας τότε καταλιπεῖν, καὶ ἐκπλεύσαντα τελευτῆσαι; χωρὶς δὲ τούτων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἔτι μείζω τεκμήρια παρέξομαι ὡς οὐδὲν ἀληθὲς λέγουσιν οὗτοι. ἐπιδείξω γὰρ ὑμῖν ἔχθιστον ἁπάντων εἶναι Ἀστύφιλον Κλέωνι, καὶ οὕτω σφόδρα καὶ δικαίως μισοῦντα τοῦτον, ὥστε πολὺ δὴ θᾶττον, διαθέμενον μηδένα ποτὲ τῶν ἑαυτοῦ οἰκείων διαλεχθῆναι Κλέωνι, μᾶλλον ἢ τὸν τούτου υἱὸν ποιησάμενον. Εὐθυκράτει γὰρ, ὦ ἄνδρες, τῷ πατρὶ τῷ Ἀστυφίλου αἴτιος γενέσθαι λέγεται τοῦ θανάτου Θούδιππος, ὁ Κλέωνος τούτου πατὴρ, αἰκισάμενος ἐκεῖνον, διαφορᾶς τινος αὐτοῖς γενομένης ἐν τῇ νεμέσει τοῦ χωρίου, καὶ οὕτως αὐτὸν διατεθῆναι, ὥστε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτὸν ἀσθενήσαντα, οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἀποθανεῖν. ὡς δὲ ταῦτ᾽ ἔστιν ἀληθῆ, ἴσως μὲν καὶ Ἀραφηνίων καὶ πολλοὶ τῶν τότε συγγεωργούντων μαρτυρήσαιεν ἄν μοι· διαῤῥήδην δὲ περὶ τηλικούτου πράγματος οὐκ ἂν ἔχοιμι ὅπως ὑμῖν παρασχοίμην. καὶ γὰρ αὐτὸν τυπτόμενον ἰδὼν Ἱεροκλῆς, ὁ τὸ γραμματεῖον φάσκων παρ᾽ ἑαυτῷ τεθῆναι, οἶδ᾽ ὅτι οὐκ ἂν ἐθελήσει μαρτυρῆσαι ἐναντία ταῖς διαθήκαις, ἃς αὐτὸς ἀποφαίνει. ὅμως μέντοι κάλει Ἱεροκλέα, ἵνα ἐναντία τούτων μαρτυρήσῃ, ἢ ἐξομόσηται. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ἀκριβῶς μὲν ᾔδειν. (τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστιν, ὃ μὲν οἶδεν, ἐξόμνυσθαι, τῶν δὲ μὴ γενομένων πίστιν ἐθέλειν ἐπιθεῖναι ἢ μὴν εἰδέναι γενόμενα) ὡς δὲ, ὅτι ἀπέθνησκεν, ὁ Εὐθυκράτης, ὁ πατὴρ Ἀστυφίλου,

ἐπέσκηψε τοῖς οἰκείοις μηδένα ποτὲ ἐάσειν ἐλθεῖν τῶν Θουδίππου ἐπὶ τὸ μνῆμα τὸ ἑαυτοῦ, τούτων ὑμῖν τὸν ἔχοντα τὴν τηθίδα τοῦ Ἀστυφίλου μάρτυρα παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ἀκούων τοίνυν ταῦτα ὁ Ἀστύφιλος καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων προσηκόντων, ἐκ παίδων, ἐπειδὴ τάχιστα ἤρχετο φρονεῖν, οὐδεπώποτε διελέχθη Κλέωνι, ἀλλὰ πρότερον ἐτελεύτησεν· οὐχ ἡγούμενος ὅσιον εἶναι, τοιαύτην αἰτίαν ἔχοντος Θουδίππου περὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα, τῷ ἐκείνου υἱεῖ διαλέγεσθαι. ὡς οὖν τὸν ἅπαντα χρόνον διάφορος ἦν Κλέωνι, τούτων ὑμῖν τοὺς συνειδότας μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Εἰς τὰς θυσίας τοίνυν, ἐν αἷσπερ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἑστιῶνται, πρῶτον μὲν δημότην ὄντα, ἔπειτα ἀνεψιόν, ἔτι δὲ τὸν υἱὸν τὸν τούτου μέλλοντα ποιεῖσθαι, εἰκὸς δήπου ἦν, ὁπότε περ ἐπιδημοίη, μηδὲ μεθ' ἑνὸς ἄλλου ἰέναι τὸν Ἀστύφιλον, ἢ μετὰ Κλέωνος. ὡς τοίνυν οὐδέποτ' ἦλθε μετ' αὐτοῦ, ὑμῖν τῶν δημοτῶν μαρτυρίαν ἀναγνώσεται. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Οὕτως τοίνυν διακείμενος τῷ τετελευτηκότι Κλέων, ἀξιοῖ τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ τὰ ἐκείνου ἔχειν. καὶ τί δεῖ τοῦτον λέγειν; ἀλλ' Ἱεροκλῆς, θεῖος ὢν καὶ ἐμοί, οὕτως ἐστὶ τολμηρός, ὥστε οὐ γενομένας διαθήκας ἥκει φέρων, καί φησι παρ' ἑαυτῷ Ἀστύφιλον ταύτας καταλιπεῖν. καίτοι, Ἱερόκλεις, πολλὰ κἀγαθὰ παθὼν ὑπὸ Θεοφράστου, τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ, ὅτε χεῖρον ἔπραττες ἢ νυνί, καὶ ὑπὸ Ἀστυφίλου, οὐδετέρῳ αὐτοῖν τὴν ἀξίαν χάριν ἀποδίδως· ἐμὲ μὲν γάρ, υἱὸν ὄντα Θεοφράστου, σαυτῷ δὲ ἀδελφιδοῦν,

ἀποστερεῖς ἅ μοι οἱ νόμοι ἔδοσαν· Ἀστυφίλου δὲ τεθνεῶτος καταψεύδῃ, καὶ τὸ κατὰ σαυτὸν μέρος τοὺς ἐχθίστους καθίστης τῶν ἐκείνου κληρονόμους· καὶ πρὶν μὲν ληχθῆναι τοῦ κλήρου, ὦ ἄνδρες, εὖ εἰδὼς ὁ Ἱεροκλῆς, ὅτι οὐδενὶ ἄλλῳ γίνοιτο τὰ Ἀστυφίλου ἢ ἐμοὶ, ἐν μέρει ἑκάστῳ τῶν ἐκείνου ἐπιτηδείων προσῄει πωλῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας πείθων ἀμφισβητεῖν, λέγων ὅτι θεῖος εἴη Ἀστυφίλῳ, καὶ ἀποφαίνοι διαθήκας ἐκεῖνον καταλελοιπότα, εἴ τις αὐτῷ κοινώσαιτο· ἐπειδὴ δὲ πρὸς Κλέωνα διωμολογήσατο, καὶ τῶν τοῦ ἀδελφοῦ ἐμερίσατο, νυνὶ, ὡς ἀληθῆ λέγων, ἀξιώσει πιστεύεσθαι. δοκεῖ δέ μοι κἂν ὀμόσαι ἄσμενος, εἴ τις αὐτῷ ὅρκον διδοίη. καὶ ἐμοὶ μὲν συγγενὴς ὢν, οὐδὲ τὰ γενόμενα ἐθέλει μαρτυρεῖν· ᾧ δ' οὐδὲν προσήκει, τούτῳ τὰ ψευδῆ συλλαμβάνει, καὶ τῶν οὐ πραχθέντων γραμματεῖον ἥκει φέρων. πολὺ γὰρ προὐργιαίτερον ἡγεῖται εἶναι τὸ χρηματίζεσθαι, ἢ τὴν ἐμὴν συγγένειαν. ὡς δὲ ἐπηγγέλλετο περὶ ὧν διαθήκας ἀποφαίνοι εἴ τις αὐτῷ κοινώσαιτο, αὐτοῦ ὑμῖν, ᾧ προσῆλθε, μαρτυρίαν παρέχομαι. *ΜΑΡΤΥΡΙΑ.* Τί οὖν χρὴ, ὦ ἄνδρες, ὄνομα θέσθαι τούτῳ τῷ ἀνδρὶ, ὅστις ἐθέλει οὕτω ῥᾳδίως, διὰ τὸ ἑαυτοῦ κέρδος, τῶν τεθνεώτων τινὸς καταψεύδεσθαι; ὡς δὲ οὐδὲ Κλέωνι προῖκα τὰς διαθήκας ἀποφαίνει, ἀλλὰ μισθὸν εἴληφεν, αὕτη ὑμῖν ἡ μαρτυρία οὐ μικρὸν τεκμήριον ἔσται. τοιαῦτα μέντοι κοινῇ ἐπ' ἐμοὶ τεχνάζουσιν. ἡγεῖται γὰρ αὐτῶν ἑκάτερος εὕρημα ἔχειν ὅ, τι ἂν τῶν Ἀστυφίλου λάβῃ. ὡς μὲν

οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς αἱ διαθῆκαι, ἀλλὰ Κλέων καὶ Ἱεροκλῆς βούλονται ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, καθόσον ἐδυνάμην ἀπέδειξα· ὡς δ', εἰ καὶ μηδὲν προσήκων ἔτυχον Ἀστυφίλῳ, δικαιότερός εἰμι ἔχειν τὰ ἐκείνου, ἢ οὗτοι, διδάξω ὑμᾶς. ὅτε γὰρ ἐλάμβανε Θεόφραστος ὁ ἐμὸς πατὴρ τὴν ἐμὴν μητέρα καὶ Ἀστυφίλου παρὰ Ἱεροκλέους, ἦλθε καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἔχουσα μικρὸν ὄντα, καὶ διητᾶτο παρ' ἡμῖν τὸν ἅπαντα χρόνον ὁ Ἀστύφιλος· καὶ ἐπαιδεύθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ. καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐγενόμην, καὶ ὥραν εἶχον παιδεύεσθαι, μετ' ἐκείνου συνεπαιδευόμην. λάβε δέ μοι ταύτην τὴν μαρτυρίαν, εἶτα τὴν τῶν διδασκάλων ὅποι ἐφοιτῶμεν. τὸ τοίνυν χωρίον τὸ ἐκείνου πατρῷον, ὦ ἄνδρες, ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἐφύτευε, καὶ ἐγεώργει, καὶ ἐποίει διπλασίου ἄξιον. ἀνάβητέ μοι καὶ τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἐπεὶ τοίνυν ἐδοκιμάσθη ὁ ἀδελφὸς, ἀπέλαβε πάντα ὀρθῶς καὶ δικαίως, ὥστε ἐκεῖνον μηδεπώποτε μηδὲν ἐγκαλέσαι τῷ ἐμῷ πατρί. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνου ὁμοπατρίαν ἐνεγγύησεν ὁ ἐμὸς πατὴρ ὅτῳ ἐδόκει αὐτῷ· καὶ τἄλλα διῴκει, καὶ ταῦτα τῷ Ἀστυφίλῳ ἐξήρκει. ἱκανὴν γὰρ ἡγήσατο βάσανον εἰληφέναι ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας, ἐκ μικροῦ παιδίου τεθραμμένος παρ' αὐτῷ. μαρτυροῦσι δὲ ἡμῖν καὶ περὶ τῆς ἐγγύης οἱ εἰδότες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Εἰς τοίνυν τὰ ἱερὰ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς τὸν Ἀστύφιλον παῖδα ἦγε μεθ' ἑαυτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐμὲ πανταχῆ· καὶ εἰς τοὺς θιάσους τοῦ Ἡρακλέους ἐκεῖνον εἰσήγαγεν, ἵνα μετέχοι τῆς κοινωνίας·

αὐτοὶ ὑμῖν οἱ θιασῶται μαρτυρήσουσιν. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, ὡς διεκείμην πρὸς τὸν ἀδελφὸν, σκέψασθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνετράφην ἐκείνῳ ἐκ παιδίου, ἔπειτα οὐδέποτε διάφορος ἐγενόμην, ἀλλ' ἠσπάζετό με, ὡς ἴσασιν οἱ οἰκεῖοι πάντες οἱ ἡμέτεροι, καὶ οἱ φίλοι· οὓς βούλομαι ὑμῖν μάρτυρας ἀναβιβάσαι. δοκεῖ ἂν οὖν ὑμῖν Ἀστύφιλος, ὦ ἄνδρες, οὕτω μὲν μισῶν Κλέωνα, τοσαῦτα δ' ἀγαθὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ πεπονθὼς, αὐτὸς τῶν ἐχθρῶν ἄν τινος υἱὸν ποιήσασθαι, ἢ τὰ ἑαυτοῦ δοῦναι, τοὺς εὐεργέτας καὶ τοὺς συγγενεῖς ἀποστερήσας; ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν οἴομαι, εἰ καὶ δεκάκις ὁ Ἱεροκλῆς διαθήκας ψευδεῖς ἀποδεικνύῃ. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀδελφὸν εἶναι, καὶ διὰ τὴν ἄλλην οἰκειότητα, πολὺ μᾶλλον προσήκειν ἐμοὶ, ἢ τῷ Κλέωνος υἱεῖ. ἐπεὶ τούτοις γε οὐδὲ προσποιήσασθαι καλὸν ἦν τῷ Ἀστυφίλῳ, οἵτινες οὕτω διέκειντο πρὸς αὐτὸν, τὰ δὲ ὀστᾶ οὐκ ἔθαψαν· ἀλλὰ πρότερον ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἦλθον, πρὶν ἐκείνῳ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι. ἔπειτα νῦν ἀξιώσουσι κληρονομεῖν τῶν Ἀστυφίλου, οὐ μόνον τὰς διαθήκας λέγοντες, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος παρατιθέντες, ὅτι ἀνεψιὸς ἦν Κλέων πρὸς τοῦ πατρός. ὑμᾶς δὲ, ὦ ἄνδρες, οὐκ εἰκός ἐστι τῷ τούτου γένει προσέχειν τὸν νοῦν. οὐδεὶς γάρ πώποτε ἐκποίητος γενόμενος ἐκληρονόμησε τοῦ οἴκου, ὅθεν ἐξεποιήθη, ἐὰν μὴ ἐπανέλθῃ κατὰ τὸν νόμον. οὗτοι μέντοι ἀκριβῶς εἰδότες, ὅτι οὐκ ἐποιήσατο Ἀστύφιλος τὸν Κλέωνος υἱὸν, πολλάκις ἐληλυθότι αὐτῷ οὐδεπώποτε κεκρατανομήκασι. λάβε μοι καὶ ταύτην

τὴν μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ἑκατέρῳ οὖν ἡμῶν, ἐξ ὧν ἀντωμόσαμεν σκεψάμενοι, ψηφίσασθε. Κλέων μὲν γάρ φησι τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ Ἀστυφίλῳ εἰσποιηθῆναι, καὶ ταῦτ᾽ ἐκεῖνον διαθέσθαι. ἐγὼ δ᾽ οὔ φημι, ἀλλ᾽ ἐμὰ εἶναι πάντα τὰ Ἀστυφίλου, ἀδελφὸς ὢν ἐκείνου, ὡς καὶ αὐτοὶ τοῦτο ἴσασι. μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, εἰσποιήσησθε υἱὸν Ἀστυφίλῳ, ὃν οὐδ᾽ αὐτὸς ζῶν ἐκεῖνος ἐποιήσατο, ἀλλὰ τοὺς νόμους, οὓς ὑμεῖς ἔθεσθε, βεβαιώσατέ μοι. κατ᾽ αὐτοὺς γὰρ ἀμφισβητῶ, ὁσιωτάτην δέησιν δεόμενος, ὦ ἄνδρες, τῆς τοῦ ἀδελφοῦ οὐσίας κληρονόμον καταστῆσαι. ἀπέδειξα ὑμῖν ὡς οὐδενὶ ἐκεῖνος δέδωκε τὰ ἑαυτοῦ, καὶ μάρτυρας ἁπάντων, ὧν εἶπον παρεσχόμην. βοηθήσατε οὖν μοι· καὶ εἰ λέγειν ἐμοῦ δύναται Κλέων μᾶλλον, τοῦτο αὐτῷ ἄνευ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου μηδὲν ἰσχυσάτω· ἀλλ᾽ ὑμᾶς αὐτοὺς βραβευτὰς ἁπάντων καταστήσατε. διὰ τοῦτο γὰρ συλλέγεσθε, ἵνα τοῖς μὲν ἀναισχυντοῦσι μηδὲν πλέον ᾖ, οἱ δὲ ἀδυνατώτεροι τολμῶσι περὶ τῶν δικαίων ἀμφισβητεῖν, εὖ εἰδότες ὅτι οὐδενὶ ἄλλῳ τὸν νοῦν προσέχετε. ἅπαντες οὖν, ὦ ἄνδρες, μετ᾽ ἐμοῦ γένεσθε. ὡς, ἄν τι ἄλλο ψηφίσησθε, Κλέωνι πειθόμενοι, σκέψασθε ὁπόσων αἴτιοι γενήσεσθε. πρῶτον μὲν, τοὺς ἐχθίστους Ἀστυφίλου ἐπί τε τὰ μνήματα ἰέναι καὶ ἐπὶ τὰ ἱερὰ ἐκείνου ποιήσετε. ἔπειτα, τὰς Εὐθυκράτους ἐπισκήψεις, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀστυφίλου, ἀκύρους ποιήσετε, ἃς αὐτὸς πρότερον, ἢ ἀπέθανε, παραβῆναι· ἔπειτα τετελευτηκότα Ἀστύφιλον παρανοίας αἱρήσετε. εἰ γὰρ τοῦτον ἐποιήσατο

υἱὸν, ὃς τῷ πατρὶ πολεμιώτατος ἦν, πῶς οὐ δόξει τοῖς ἀκούσασι παρανοεῖν, ἢ ὑπὸ φαρμάκων διαφθάρθαι; ἔτι δέ με, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐκτραφέντα ἐν τῷ αὐτῷ καὶ συμπαιδευθέντα Ἀστυφίλῳ, καὶ ἀδελφὸν ὄντα, περιόψεσθε ὑπὸ Κλέωνος ἀποστερηθέντα τῶν ἐκείνου. ἀντιβολῶ ὑμᾶς καὶ ἱκετεύω, ἐκ παντὸς τρόπου ψηφίσασθαί μοι. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα Ἀστυφίλῳ τε χαρίσεσθε κἀμὲ οὐκ ἂν ἀδικήσετε.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΞΕΝΑΙΝΕΤΟΝ,

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΚΛΗΡΟΥ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ἀρίσταρχός τις τεσσάρων πατὴρ γενόμενος παίδων, Κυρωνίδου καὶ Δημοχάρους, καὶ τῆς μητρὸς τοῦ λέγοντος τὸν λόγον, καὶ ἄλλης κόρης, τοῦτον μὲν τὸν Κυρωνίδην ἔτι περιὼν εἰσεποίησεν εἰς τὸν Ξεναινέτου τοῦ κατὰ μητέρα πάππου κλῆρον, αὐτὸς δὲ κληρονόμους τοὺς λοιποὺς ἑαυτῷ κατέλειψε παῖδας. μετὰ ταῦτα τελευτᾷ μὲν Δημοχάρης ἄπαις, καὶ ἡ μία θυγάτηρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἄπαις. ὁ δὲ κλῆρος ὅλος ἔρχεται δικαίως εἰς τὴν μητέρα τοῦ λέγοντος τὸν λόγον. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἀριστάρχου, Ἀριστομένης ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, καὶ κατὰ νόμον ἐπίτροπος τῶν τοῦ ἀδελφοῦ γινομέ-

νος παίδων, ἐκδέδωκε Κυρωνίδῃ τῷ ἐκποιήτῳ υἱῷ Ἀριστάρχου τὴν θυγατέρα ἑαυτοῦ, ἐπαγγειλάμενος περιποιῆσαι αὐτῷ τὸν Ἀριστάρχου κλῆρον· ὃ δὴ καὶ πεποίηκε. γενομένου γὰρ υἱοῦ τῷ Κυρωνίδῃ, πρῶτον μὲν ὄνομα τῷ παιδὶ τὸ τοῦ πάππου δεδώκασιν, Ἀρίσταρχον ὀνομάσαντες, καὶ εἰσεποίησαν αὐτὸν εἰς τὸν πάππου οἶκον, ὡς δὴ τοῦτο ἐκείνου πράξαντος· καὶ παραδίδωκεν Ἀριστομένης αὐτῷ τοῦ πάππου κλῆρον· ἔτι δὲ παῖς ὢν ἐκεῖνος τελευτῶν, κληρονόμον κατὰ διαθήκας ἐνεστήσατο τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ξεναίνετον. τούτων γενομένων, καὶ κρατοῦντος Ξεναινέτου τὴν Ἀριστάρχου τοῦ παλαιοῦ οὐσίαν, ἀμφισβητεῖ πρὸς αὐτὸν ὁ υἱὸς τῆς θυγατρὸς Ἀριστάρχου τοῦ παλαιοῦ, λέγων ἑαυτὸν μόνον εἶναι κληρονόμον δικαίως τῶν Ἀριστάρχου τοῦ παλαιοῦ χρημάτων. ὁ μὲν γὰρ Κυρωνίδης (φησὶν) ἐκποίητος ἐγένετο· ὁ δὲ πατὴρ υἱὸν ἔχων γνήσιον τὸν Δημοχάρην, οὐκ ἐδύνατο θετὸν ἑαυτῷ ποιῆσαι παῖδα· ὁ δὲ Δημοχάρης, ἀτελὴς ὤν, οὐδὲ αὐτὸς ἐδύνατο ποιῆσαι τῷ πατρὶ θετὸν υἱόν· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἡ ἄλλη θυγάτηρ αὐτοῦ ἡ προτελευτήσασα. ὥστε οὐ κατὰ τὸν νόμον (φησὶ) τῆς εἰσποιήσεως γενομένης τοῦ παλαιοῦ Ἀριστάρχου, οὐκέτι συνίσταται ἡ διαθήκη αὐτοῦ τοῦ νέου Ἀριστάρχου. ἃ γὰρ μὴ δικαίως ἐκτήσατο, πῶς ἄλλῳ παραπέμπειν ἐδύνατο; ἀναιρουμένης δὲ τῆς διαθήκης, εἰκότως ὁ κλῆρος εἰς τὸν λέγοντα τὸν λόγον ἐφέρετο, υἱὸν ὄντα τῆς γνησίας θυγατρὸς Ἀριστάρχου τοῦ παλαιοῦ. Καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις, αὕ-

τη. ἡ στάσις δὲ, πραγματικὴ ἔγγραφος. ζητεῖ γὰρ εἰ δεῖ τὰς τοιαύτας συνεστάναι διαθήκας, καὶ τίς δικαιότερος λέγει.

Ἐβουλόμην, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Ξεναίνετος οὑτοσὶ δύναται ψευδῆ λέγειν θαῤῥαλέως, οὕτω κἀγὼ τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς, περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, εἰπεῖν δυνηθῆναι. οἶμαι γὰρ ἂν ὑμῖν εὐθέως δῆλον γενέσθαι, εἴθ' ἡμεῖς ἀδίκως ἐπὶ τὸν κλῆρον ἥκομεν, εἴθ' οὗτοι μὴ προσηκόντως πάλαι τὰ χρήματα ταῦτα εἰλήφασι. νῦν δὲ οὐκ ἐξ ἴσου διακείμεθα, ὦ ἄνδρες. οἱ μὲν γὰρ, καὶ λέγειν δεινοὶ, καὶ παρασκευάσασθαι ἱκανοὶ, ὥστε καὶ ὑπὲρ ἑτέρων πολλάκις ἐν ὑμῖν ἠγωνίσθαι· ἐγὼ δὲ μὴ ὅτι ὑπὲρ ἄλλου, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ πώποτε δίκην ἰδίαν εἴρηκα. ὥστε πολλῆς δεῖ με συγγνώμης τυχεῖν παρ' ὑμῶν. ἠνάγκασμαι οὖν, ὦ ἄνδρες, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δίκην παρ' αὐτῶν λαβεῖν, τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν πρὸς τῇ ἀνακρίσει Ἀριστάρχου εἶναι ἀδελφὴν προσγράψασθαι. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ὑμῖν ἥδε ἡ γνῶσις ἧττον περὶ αὐτῶν εὐκρινὴς φανήσεται· ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων σκοποῦμεν, εἰ τὰ ἑαυτοῦ δέδωκε τούτῳ Ἀρίσταρχος, ἢ τὰ μηδὲν προσήκοντα. ἔστι δὲ δίκαιον τοῦτο, ὦ ἄνδρες. ὁ γὰρ νόμος κελεύει τὰ μὲν ἑαυτοῦ διαθέσθαι ὅτῳ ἂν ἐθέλῃ, τῶν δὲ ἀλλοτρίων οὐδένα κύριον πεποίηκε. τοῦτο οὖν ὑμᾶς πειράσομαι πρῶτον διδάσκειν, ἐάν μου μετ' εὐνοίας ἀκοῦσαι ἐθέλητε. εἴσεσθε γὰρ ὡς

ὁ κλῆρος οὗτος οὐ τούτων ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρῷος. ἔπειτα, καὶ ὡς Ἀρίσταρχος οὐδὲ καθ' ἕνα νόμον αὐτὸν εἴληφεν, ἀλλὰ παρὰ πάντας τοὺς νόμους ἀδικεῖ μετὰ τῶν οἰκείων, τὴν ἐμὴν μητέρα. ὅθεν οὖν σαφέστατα μαθήσεσθε ὡς ἔχει ταῦτα, ἐντεῦθεν ὑμᾶς πρῶτον πειράσομαι διδάσκειν. Ἀρίσταρχος γὰρ ἦν, ὦ ἄνδρες, Συπαλλήτιος· οὗτος ἔλαβε Ξεναινέτου Ἀχαρνέως θυγατέρα, ἐξ ἧς γίνεται Κυρωνίδης καὶ Δημοχάρης, καὶ ἡ μήτηρ ἡ ἐμή, καὶ ἄλλη τούτων ἀδελφή. Κυρωνίδης μὲν οὖν ὁ τοῦδε πατήρ, καὶ θατέρου τοῦ τόνδε τὸν κλῆρον ἀδίκως ἔχοντος, ἐξεποιήθη εἰς ἕτερον οἶκον· ὥστε αὐτῷ τῶν χρημάτων οὐδὲν ἔτι προσῆκεν. Ἀριστάρχου δὲ τοῦ πατρὸς τούτων τελευτήσαντος, Δημοχάρης υἱὸς κληρονόμος τῶν ἐκείνου κατέστη. τούτου δὲ παιδὸς ἀποθανόντος, καὶ τῆς ἑτέρας ἀδελφῆς, ἡ μήτηρ ἡ ἐμὴ ἐν παντὶ τῷ οἴκῳ ἐπίκληρος ἐγένετο. καὶ οὕτω μὲν ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα τῆς ἐμῆς μητρὸς ἐγένετο. προσῆκον δ' αὐτῇ μετὰ τῶν χρημάτων τῷ ἐγγύτατα γένους συνοικεῖν, πάσχει δεινότατα, ὦ ἄνδρες. Ἀριστομένης γάρ, ἀδελφὸς ὢν ἐκείνου τοῦ Ἀριστάρχου, ὄντος αὐτῷ υἱέος καὶ θυγατρός, μελλήσας ἢ αὐτὸς αὐτὴν ἔχειν, ἢ τῷ υἱεῖ μετὰ τοῦ κλήρου ἐπιδικάσασθαι, τούτων μὲν οὐδὲν ἐποίησε· τὴν δὲ ἑαυτοῦ θυγατέρα ἐπὶ τοῖς ἐμῆς μητρὸς χρήμασι Κυρωνίδῃ ἐξέδωκεν, ἐξ ἧς ὁ Ξεναίνετος οὗτος καὶ Ἀρίσταρχος, ὁ τελευτήσας, ἐγένετο. τὸ μὲν οὖν ἀδίκημα, καὶ ὃν τρόπον τῶν χρημάτων ἀπεστερήθην, τοῦτ' ἐστίν, ὦ ἄνδρες. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ἐμὴν μητέρα ἐκδίδωσι

τῷ ἐμῷ πατρί. Κυρωνίδου δὲ τελευτήσαντος, τὸν τοῦ Ξεναινέτου ἀδελφὸν εἰσάγουσιν Ἀριστάρχῳ υἱόν, οὐδὲ καθ᾽ ἕνα νόμον, ὦ ἄνδρες, ὡς ἐγὼ ἐκ πολλῶν τεκμηρίων ὑμῖν ἐπιδείξω. πρῶτον μὲν οὖν μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι, ὡς Κυρωνίδης ἐκποίητος εἰς τὸν Ξεναινέτου οἶκον ἐγένετο, καὶ ἐν ἐκείνῳ ἐτελεύτησεν. ἔπειθ᾽ ὡς Ἀρίσταρχος, οὗ ἦν οὗτος ὁ κλῆρος, πρότερος τοῦ υἱέος Δημοχάρους ἐτελεύτησε. Δημοχάρης δὲ παῖς ὢν ἀπέθανε, καὶ ἡ ἑτέρα ἀδελφή· ὥστε τὸν κλῆρον ἐπὶ τῇ ἐμῇ μητρὶ γενέσθαι. καί μοι κάλει τούτων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Οὕτω μὲν ἐξ ἀρχῆς ἦν, ὦ ἄνδρες, ὁ κλῆρος, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστί· Κυρωνίδου μὲν ἐκποιήτου γενομένου εἰς τὸν Ξεναινέτου οἶκον, τοῦ δὲ πατρὸς Ἀριστάρχου τῷ υἱεῖ Δημοχάρει καταλιπόντος, ἐκείνου δὲ τῇ ἀδελφῇ τῇ ἑαυτοῦ ταύτῃ, μητρὶ δὲ ἐμῇ. δεῖ δέ, ἐπειδὴ λίαν ἀναισχυντοῦσιν, ὦ ἄνδρες, καὶ τὰ χρήματα παρὰ τὸ δίκαιον ἔχειν ἀξιοῦσι, μαθεῖν ὑμᾶς ὡς οὐδὲ καθ᾽ ἕνα νόμον Ἀρίσταρχος εἰς τοὺς φράτορας τοὺς ἐκείνου εἰσῆκται. ἐὰν γὰρ τοῦτο μάθητε, σαφῶς εἴσεσθε, ὅτι τῷ μὴ δικαίως ἔχοντι, οὐδὲ διατίθεσθαι περὶ αὐτῶν προσῆκεν. Οἶμαι τοίνυν πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὦ ἄνδρες, ὅτι κατὰ διαθήκας αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν εἰσποιήτων γίνονται, διδόντων τε αὐτῶν καὶ υἱεῖς ποιούντων, ἄλλως δὲ οὐκ ἔξεστιν. εἴτε οὖν Ἀρίσταρχον φήσει τις διαθέσθαι, οὐκ ἀληθῆ λέξει· (γνησίου γὰρ ὄντος αὐτῷ Δημοχάρους υἱέος, οὔτ᾽ ἂν ἐβούλετο ταῦτα διαπράξας, οὔτε ἐξῆν δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ ἑτέρῳ) εἴτε Ἀριστάρχου

λευτήσαντος, Δημοχάρην αὐτὸν ποιήσασθαι, καὶ
ῦτα ψεύσονται. παιδὸς γὰρ οὐκ ἔξεστι διαθήκην
ενέσθαι. ὁ γὰρ νόμος διαῤῥήδην κωλύει παιδὶ μὴ
εἶναι συμβάλλειν, μηδὲ γυναικὶ, πέρα μεδίμνου
ριθῶν. μεμαρτύρηται δὲ Ἀρίσταρχον μὲν πρότερον
ημοχάρους τοῦ υἱέος τελευτῆσαι, ἐκεῖνον δὲ, ὕστε-
ον τοῦ πατρός· ὥστε κατά γε διαθήκην ἐκείνων,
ν οὐ διέθεντο, οὐ προσῆκεν αὐτῷ τούτων τῶν χρη-
άτων κληρονομῆσαι. ἀνάγνωθι δὲ καὶ τοὺς νόμους,
αθ' οὓς οὐδετέρῳ αὐτῶν ἐξῆν διαθήκας ποιήσασθαι.
ΝΟΜΟΙ. Οὐ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ Κυρωνίδην
όν τε ἦν υἱὸν Ἀριστάρχῳ εἰσποιῆσαι, ἀλλ' αὐτῷ
ἐν ἐπανελθεῖν εἰς τὸν πατρῷον οἶκον, ἐγκαταλι-
όντα ἐν τῷ Ξεναινέτου οἴκῳ ἐξῆν, υἱὸν αὑτοῦ δὲ
ν, ψεύσονται. ὥστε οὐδ' ἂν φάσκωσι τινὰ ἀγαγεῖν,
κ ἔστι νόμος· ἢ ἐὰν φῶσιν ὑπ' ἐκείνου ποιηθῆ-
ι, νόμον οὐχ ἕξουσι δεῖξαι, καθ' ὃν ἐξῆν αὐτῷ
ῦτα πρᾶξαι· ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ λέγουσιν, ἔτι φα-
ρώτερον ὑμῖν γενήσεται τοῦτο, ὅτι παρανόμως
ὶ ἀσελγῶς ἔχουσι τὰ τῆς μητρὸς χρήματα. καὶ
ν δὴ, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ Ἀριστομένει γε, οὐδὲ Ἀπολ-
δώρῳ, οἷς προσήκει τῆς ἐμῆς μητρὸς ἐπιδικάσα-
αι, οὐδὲ τούτοις ἐξῆν. θαυμαστὸν γὰρ ἂν ἦν,
τὴν ἐμὴν μητέρα ἔχοντι Ἀπολλοδώρῳ ἢ Ἀριστο-
ει οὐκ ἂν οἷόν τε ἦν τῶν ἐκείνης κυρίῳ γενέσθαι,
τὰ τὸν νόμον, ὃς οὐκ ἐᾷ τῶν τῆς ἐπικλήρου κύ-
ν εἶναι, ἀλλ' ἢ τοὺς παῖδας ἐπὶ διετες ἡβήσαντας
ατεῖν τῶν χρημάτων· ἀλλ' ἑτέρῳ αὐτὴν ἐκδόντα
ται εἰς τὰ ταύτης χρήματα υἱὸν εἰσποιῆσαι;

ἄκυρον μέντ' ἂν γένοιτο. καὶ τῷ μὲν πατρί αὐτῆς, εἰ παῖδες ἄρρενες μὴ ἐγένοντο, οὐκ ἂν ἐξῆν ἄνευ ταύτης διαθέσθαι· (κελεύει γὰρ ὁ νόμος σὺν ταύταις κυρίαν εἶναι δοῦναι, ἐάν τῳ βούλοιτο, τὰ ἑαυτοῦ) υἱῷ δὲ μήτε λαβεῖν αὐτὴν ἀξιώσουσι, μήτε πατρὶ ὄντι, ἀλλ' ἀνεψιῷ, παρὰ πάντας τοὺς νόμους εἰσαγαγόντι, ἔσται κυρίως ταῦτα πεπραγμένα; καὶ τίς ὑμῶν ταῦτα πεισθήσεται; ἐγὼ μέν, ὦ ἄνδρες, σαφῶς ἐπίσταμαι, ὅτι οὔτε Ξεναίνετος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων ἕξει ἀποδεῖξαι ὡς οὐ τῆς ἐμῆς μητρὸς ὁ κλῆρός ἐστι, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῇ τοῦ Δημοχάρους καταλιπόντος· ἐὰν δ' ἄρα τολμῶσι περὶ αὐτῶν λέγειν, νόμον κελεύετε δεῖξαι, καθ' ὃν γεγένηται ἡ εἰσποίησις Ἀριστάρχῳ, καὶ τίς ὁ εἰσποιήσας. τοῦτο γὰρ δίκαιόν ἐστιν. ἀλλ' οἶδ' ὅτι οὐχ ἕξουσιν ἐπιδεῖξαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ τὸν κλῆρον εἶναι τῆς μητρὸς ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀδίκως αὐτὴν ὑπὸ τούτων ἀποστερεῖσθαι, ἔκ τε τῶν εἰρημένων καὶ μεμαρτυρημένων, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων, ἱκανῶς ἡγοῦμαι ἀποδεδεῖχθαι. Οὕτω δὲ καὶ τούτοις φανερόν ἐστιν, ὅτι οὐ προσηκόντως ἔχουσι ταῦτα τὰ χρήματα, ὥστε οὐκ ἐπὶ τῷ δικαίως Ἀρίσταρχον εἰσαχθῆναι εἰς τοὺς φράτορας τὸν λόγον ποιοῦνται μόνον, ἀλλὰ καὶ δίκην φασὶν ὑπὲρ τούτων τῶν χρημάτων τὸν πατέρα τὸν ἑαυτῶν ἐκτετικέναι, ἵνα, ἂν μὴ κατ' ἐκεῖνο δικαίως δοκῶσιν ἔχειν, κατά γε ταῦτα εἰκότως προσήκειν αὐτοῖς φαίνηται. ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγουσι, μεγάλοις ὑμᾶς τεκμηρίοις διδάξω. εἰ γὰρ ἦν (ὡς οὗτοι λέγουσιν) ὑπόχρεως οὗτος ὁ κλῆ-

ρος, οὔτ' ἂν χρήματα οὗτοι ὑπὲρ αὐτῶν ἐξέτινον. οὐ γὰρ προσῆκον αὐτοῖς, ἀλλ' οἷς ἐγένετο ἡ ἐμὴ μήτηρ ἐπίδικος, τούτοις ἀναγκαῖον ἦν ὑπὲρ αὐτῶν βουλεύσασθαι, οὔτε ἂν εἰσεποίουν εἰς τοῦτον τὸν ἀδελφὸν υἱὸν Ἀριστάρχῳ, μέλλοντες ὠφεληθήσεσθαι μὲν μηδέν, ζημιωθήσεσθαι δὲ μεγάλα. ἢ ἕτεροι, ὅταν μὲν περὶ χρημάτων δυστυχῶσι, τοὺς σφετέρους αὐτῶν παῖδας εἰς ἑτέρους οἴκους εἰσποιοῦσιν, ἵνα μὴ μετάσχωσι τῆς τοῦ πατρὸς ἀτιμίας· οὗτοι δὲ ἄρα εἰς ὑπόχρεων οὐσίαν καὶ οἴκοθεν εἰσεποίουν σφᾶς αὐτούς, ἵνα καὶ τὰ ὑπάρχοντα προσαπολέσειαν; οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλ' ὁ μὲν κλῆρος ἐλεύθερος ἦν, καὶ τῆς ἐμῆς μητρὸς ἐγένετο· οὗτοι δὲ φιλοχρηματοῦντες, καὶ ἐκείνην ἀποστεροῦντες, ταῦτα πάντα ἐμηχανήσαντο. Ἴσως οὖν τις, ὦ ἄνδρες, τὸν χρόνον ὑμῶν θαυμάσειε, πῶς ποτε πολὺν οὕτως εἰάσαμεν, καὶ ἀποστερούμενοι οὐκ ᾖμεν ἐπ' αὐτά, ἀλλὰ νυνὶ περὶ αὐτῶν τοὺς λόγους ποιούμεθα. ἐγὼ δὲ οἶμαι μὲν οὐ δίκαιον εἶναι διὰ ταῦτα ἔλαττον ἔχειν, εἴ τις μὴ ἐδυνήθη, ἢ κατημέλησεν (οὐ γὰρ τοῦτό ἐστι σκεπτέον, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἰ δίκαιον, ἢ μή) ὅμως μέντοι καὶ περὶ τούτων ἄξιον εἰπεῖν ἔχομεν, ὦ ἄνδρες. ὁ γὰρ πατὴρ οὑμὸς ἐπὶ προικὶ ἐγγυησάμενος τὴν ἐμὴν μητέρα συνῴκει, τῶν δὲ κλῆρον τούτων καρπουμένων οὐκ εἶχεν ὅπως εἰσπράξαιτο. ὅτε γὰρ περὶ αὐτῶν λόγους ἐποιήσατο, τῆς μητρὸς κελευούσης, οὗτοι ταῦτα αὐτῷ ἠπείλησαν, αὐτοὶ ἐπιδικασάμενοι αὐτὴν ἕξειν, εἰ μὴ βούλοιτο αὐτὸς ἐπὶ προικὶ ἔχειν. ὁ δὲ πατήρ, ὥστε τῆς μητρὸς μὴ στερηθῆναι, καὶ

δὶς τοσαῦτα χρήματα εἴασεν ἂν αὐτοὺς καρποῦσθαι καὶ τοῦ μὲν τὸν πατέρα μὴ ἐπεξελθεῖν ὑπὲρ τούτων τοῦτό ἐστι τὸ αἴτιον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κορινθιακὸς πόλεμος ἐγένετο, ἐν ᾧ ἐγὼ κἀκεῖνος στρατεύεσθαι ἠναγκαζόμεθα· ὥστε οὐδετέρῳ ἂν ἡμῶν δίκην ἐξεγένετο λαβεῖν. εἰρήνης τ᾽ αὖ γενομένης, ἐμοί τι ἀτύχημα πρὸς τὸ δημόσιον συνέβη, ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι πρὸς τούτους διαφέρεσθαι. ὥστε οὐ μικρὰς ἔχομεν αἰτίας περὶ τοῦ πράγματος. ἀλλὰ νυνὶ δίκαιον εἰπεῖν ἐστιν, ὦ ἄνδρες, τίνος δόντος αὐτῷ τὸν κλῆρον, κατὰ ποίους νόμους εἰς τοὺς φράτορας εἰσῆκται· καὶ πῶς οὐκ ἐπίκληρος ἦν ἐπὶ τούτοις τοῖς χρήμασιν ἡ ἐμὴ μήτηρ. ταῦτα γάρ ἐστι περὶ ὧν ὑμᾶς δεῖ τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν, οὐκ εἰ χρόνῳ τι ὕστερον ἡμεῖς τῶν ἡμετέρων εἰσπραττόμεθα. μὴ δυνηθέντων δὲ ἐπιδεῖξαι, δικαίως ἂν ἐμὸν αὐτὸν εἶναι ψηφίσεσθε. τοῦτο μὲν δ᾽ οἶδ᾽, ὅτι ποιεῖν οὐχ οἷοί τ᾽ ἔσονται· (χαλεπὸν γὰρ πρὸς νόμους καὶ δίκαιον πρᾶγμα ἀντιλέγειν ἐστί)· περὶ δὲ τοῦ τεθνεῶτος λέξουσιν, ἐλεοῦντες ὡς ἀνὴρ μὲν ἀγαθὸς ἐν τῷ πολέμῳ τέθνηκε, καὶ ὅτι οὐ δίκαιόν ἐστι τὰς ἐκείνου διαθήκας ἀκύρους καθιστάναι. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτός, ὦ ἄνδρες, οἶμαι δεῖν κυρίας εἶναι τὰς διαθήκας, ἃς ἂν ἕκαστος διαθῆται περὶ τῶν ἑαυτοῦ. περὶ μέντοι τῶν ἀλλοτρίων οὐ κυρίας εἶναι τὰς διαθήκας, ὥσπερ ἃς ἕκαστος περὶ τῶν ἑαυτοῦ διαθῆται. ταῦτα δὲ οὐ τούτων ὄντα, ἀλλὰ ἡμέτερα φαίνεται. ὥστε ἂν ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον καταφεύγῃ, καὶ μάρτυρας παρέχηται ὡς διέθετο ἐκεῖνος, ἐπιδεικνύναι κελεύετε εἰ δικαίως

τὰ ἑαυτοῦ, τοῦτο καὶ δίκαιόν ἐστι. δεινότατα γὰρ πάντων γένοιτο, εἰ Κυρωνίδης μὲν καὶ οὗτοι, ὄντες ἐξ ἐκείνου, μὴ μόνον τὸν Ξεναινέτου οἶκον πλέον ἢ τεττάρων ταλάντων ἔξουσιν, ἀλλὰ καὶ τόνδε προσλήψονται· ἐγὼ δὲ, τῆς μητρὸς οὔσης κυρίας, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν Κυρωνίδῃ γεγεννημένος, εἰ μηδὲ τὸν τῆς μητρὸς κλῆρον λήψομαι καὶ ταῦτα, μηδὲ ἐχόντων τούτων ἐπενεγκεῖν παρ᾽ ὅτου ποτ᾽ εἰλήφασι. καίτοι δίκαιον, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τῶν ἀμφισβητησίμων χωρίων δεῖ τὸν ἔχοντα ἢ θέτην ἢ πρατῆρα παρέχεσθαι, ἢ καταδεδικασμένον φαίνεσθαι, οὕτω καὶ τούτους καθ᾽ ἕν τι τούτων ἀποφήναντας αὑτὸν ἀξιοῦν ἐπιδικάζεσθαι, καὶ μὴ πρὸ δίκης τὴν Ἀριστάρχου θυγατέρα, ἐμὴν δὲ μητέρα, ἐκ τῶν πατρῴων ἐκβάλλειν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες, οὐχ ἱκανόν ἐστι Ξεναινέτῳ τὸν Ἀριστομένους οἶκον καταπεπαιδεραστηκέναι, ἀλλὰ καὶ τοῦτον οἴεται δεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον διαθεῖναι. ἐγὼ δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, βραχείας οὐσίας ὑπαρξάσης, ἀδελφὰς μὲν ἐξέδωκα, ὅσα ἐδυνάμην ἐπιδούς· κόσμιον δ᾽ ἐμαυτὸν παρέχων, καὶ ποιῶν τὰ προσταττόμενα, καὶ τὰς στρατείας στρατευόμενος, ἀξιῶ τῶν τῆς μητρὸς πατρῴων μὴ ἀποστερηθῆναι. ἀπέδειξα δ᾽ ὑμῖν Κυρωνίδην μὲν τὸν τούτων πατέρα ἐκποίητον γενόμενον, καὶ οὐκ ἐπανελθόντα εἰς τὸν πατρῷον οἶκον· τὸν δὲ πατέρα τὸν Κυρωνίδου καὶ τῆς ἐμῆς μητρὸς, Δημοχάρει τῷ υἱῷ τοῦτον τὸν κλῆρον καταλιπόντα, ἐκεῖνον δὲ ἄπαιδα ὄντα τελευτήσαντα· καὶ εἰς τὴν ἐμὴν μητέρα τοῦτον τὸν κλῆρον ἐπιγιγνόμενον.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΑΓΝΙΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἁγνίας τὶς εἶχεν ἀνεψιοὺς πολλοὺς, Θεόπομπον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Στρατοκλέα καὶ Στράτιον, καὶ Εὐβουλίδην. οὗτος μέλλων τελευτᾷν ἐποιήσατο, θετὴν αὐτῷ θυγατέρα· κελεύσας ἐν ταῖς διαθήκαις, εἴ τι πάθοι ἡ θυγάτηρ, ἔρχεσθαι τὸν κλῆρον εἰς Γλαύκωνα, ἀδελφὸν αὐτοῦ τυγχάνοντα ὁμομήτριον. ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ τελευτήσαντος, ἡ θυγάτηρ λαβοῦσα τὸν κλῆρον ἐτελεύτησεν. ἀποθανόντος δὲ καὶ Εὐβουλίδου, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, τοῦ Εὐβουλίδου, δικασαμένη πρὸς Γλαύκωνα, ἔλαβε τὴν οὐσίαν. μετὰ ταῦτα τελευτησάντων καὶ τῶν περὶ τὸν Στρατοκλέα καὶ Στράτιον, Θεόπομπος μόνος ἐδικάσατο πρὸς αὐτὴν, καὶ ἔλαβε τὸν κλῆρον. πρὸς τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ, Στρατοκλέους, δικάζεται· πρὸς

αὐτὸν δὲ ἐπιτρόπου τινὸς υἱός; φάσκων ἐξίσου τὰ τῆς κληρονομίας ἁρμόζειν τῷ τε Θεοπόμπῳ καὶ τῷ παιδὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἡ στάσις πραγματική.

Διὰ ταῦθ᾽ ὑμῖν ἀνέγνων τοὺς νόμους, ὅτι κατὰ τὸν πρῶτον αὐτῶν ἰσχυρίζεται τῷ παιδὶ τοῦ ἡμικληρίου προσήκειν, οὐκ ἀληθῆ λέγων. οὐ γὰρ ἦν ἡμῖν Ἁγνίας ἀδελφός· ὁ δὲ νόμος περὶ ἀδελφοῦ χρημάτων, πρῶτον ἀδελφοῖς τε καὶ ἀδελφιδοῖς πεποίηκε τὴν κληρονομίαν, ἂν ὦσιν ὁμοπάτορες. τοῦτο γὰρ ἐγγυτάτω τοῦ τελευτήσαντος γένος ἐστίν. ἐὰν δ᾽ οὗτοι μὴ ὦσι, δεύτερον ἀδελφὰς ὁμοπατρίας καλεῖ καὶ παῖδας τοὺς ἐκ τούτων. ἐὰν δὲ μὴ ὦσι, τρίτῳ γένει δίδωσι τὴν ἀγχιστείαν, ἀνεψιοῖς πρὸς πατρὸς, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων. ἐὰν δὲ καὶ τοῦτ᾽ ἐκλίπῃ, εἰς τὸ γένος πάλιν ἐπανέρχεται, καὶ ποιεῖ τοὺς πρὸς μητρὸς τοῦ τελευτήσαντος, κυρίους αὐτῶν κατὰ ταὐτὰ, καθάπερ τοῖς πρὸς πατρὸς ἐξ ἀρχῆς ἐδίδου τὴν κληρονομίαν. ταύτας τὰς ποιητὰς ἀγχιστείας ὁ νομοθέτης μόνας συντομωτέραις τοῖς ῥήμασιν ἢ ἐγὼ φράζω· τὴν μέντοι διάνοιαν ὧν βούλεται, ταύτῃ δείκνυσιν. ὁ δὲ παῖς οὗτος οὐδὲ καθ᾽ ἓν τούτων τῶν ὀνομάτων Ἁγνίᾳ προσήκει ἀγχιστείᾳ, ἀλλ᾽ ἔξω τῆς συγγενείας ἐστίν. ἵνα δ᾽ ἀκριβῶς μάθητε περὶ ὧν ψηφιεῖσθε, τοὺς πολλοὺς λόγους ἐάσας, οὗτος εἰπάτω ὅ, τι ὁ παῖς προσήκει τουτωνὶ τῶν εἰρημέ-

νυν τῷ τὸν κλῆρον καταλιπόντι. κἂν φανῇ κατά τι προσήκων, ἑκὼν ἐγὼ συγχωρῶ τὸ ἡμικλήριον εἶναι τοῦ παιδός. εἰ δέ τοι μηδὲν τούτων ἕξει εἰπεῖν, πῶς οὐκ ἐλεγχθήσεται φανερῶς ἐμὲ μὲν συκοφαντῶν, ὑμᾶς δ' ἐξαπατῆσαι παρὰ τοὺς νόμους ζητῶν; ἀναβιβασάμενος οὖν αὐτὸν ἐναντίον ὑμῶν ἐρωτήσω τὰ ἐν τοῖς νόμοις ὑπαναγινώσκων. οὕτω γὰρ εἴσεσθε εἰ προσήκει τῷ παιδὶ τῶν Ἁγνίου χρημάτων, ἢ μή. λάβε οὖν αὐτοῖς τοὺς νόμους· σὺ δ' ἀνάβηθι δεῦρο, ἐπειδὴ δεινὸς εἶ διαβάλλειν, καὶ τοὺς νόμους διαστρέφειν. σὺ δ' ἀναγίνωσκε· ἐπίσχες. ἐρωτήσω σε. ἀδελφὸς ἐσθ' ὁ παῖς Ἁγνίου, ἀδελφιδοῦς ἐξ ἀδελφοῦ ἢ ἐξ ἀδελφῆς γεγονώς, ἢ ἀνεψιός, ἢ ἐξ ἀνεψιοῦ πρὸς μητρὸς ἢ πρὸς πατρός; τί τούτων τῶν ὀνομάτων, οἷς ὁ νόμος τὴν ἀγχιστείαν δίδωσι; καὶ ὅπως μὴ ἐκεῖνο ἐρῇς, ὅτι ἐμὸς ἀδελφιδοῦς. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐμοῦ κλήρου νῦν ὁ λόγος ἐστί. ζῶ γάρ. εἰ δ' οὖν ἄπαις ἐγὼ ἦν τετελευτηκώς, καὶ ἠμφισβήτει τῶν ἐμῶν, τοῦτο ἂν προσήκοι ἀποκρίνασθαι ἐρωτωμένῳ· νῦν δὲ φῂς τῶν Ἁγνίου χρημάτων τὸ ἡμικλήριον εἶναι τοῦ παιδός· δεῖ δή σε τῆς ἀγχιστείας, ὅτι ὁ παῖς Ἁγνίᾳ προσήκει, τὸ γένος εἰπεῖν. ἀλλ' ἀποκρίνεται πάντα μᾶλλον ἢ ὃ δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς. καίτοι τόν γε πράττοντα τι δίκαιον, οὐ προσήκει ἀπορεῖν, ἀλλ' εὐθὺς λέγειν· καὶ μὴ μόνον τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ διόμνυσθαι, καὶ τοῦ γένους παρέχεσθαι μαρτυρίας, ἵνα μᾶλλον ἂν ἐπιστεύετο ὑφ' ὑμῶν· νῦν δ' ἐφ' οἷς ἀπόκρισιν οὐ δέδωκεν, οὐ μάρτυρας παρέσχετο, οὐχ ὅρκον ὤμοσεν, οὐ νόμον

ἀνέγνωκεν, οἴεται δεῖν ὑμᾶς, ὁμωμοκότας ψηφιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, αὐτῷ πειθομένους ἐμοῦ καταγνῶναι ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν παρὰ τοὺς νόμους· οὕτω σχέτλιος καὶ ἀγνώμων ἄνθρωπός ἐστιν. ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ποιήσω τούτων οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἐρῶ τοὐμὸν, καὶ ὅθεν ἐμοὶ προσήκει τῆς κληρονομίας· καὶ τὸν παῖδα ἐπιδείξω καὶ τοὺς πρότερον ἀμφισβητήσαντας ἐμοὶ τοῦ κλήρου, πάντας ἔξω τῆς ἀγχιστείας ὄντας. ταῦθ' ὑμᾶς ὁμολογεῖν. ἀνάγκη δ' ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς τὰ συμβεβηκότα εἰπεῖν. ἐκ τούτων γνώσεσθε τήν τε ἐμὴν ἀγχιστείαν, καὶ ὅτι τούτοις οὐδὲν προσήκει τῆς κληρονομίας. ἐγὼ γὰρ καὶ Ἁγνίας, καὶ Εὐβουλίδης, καὶ Στρατοκλῆς, καὶ Στράτιος ὁ τῆς Ἁγνίου μητρὸς ἀδελφὸς, ἐξ ἀνεψιῶν ἐσμὲν γεγονότες· καὶ γὰρ οἱ πατέρες ἡμῶν ἦσαν ἀνεψιοὶ ἐκ πατραδέλφων. Ἁγνίας οὖν, ὅτε ἐκπλεῖν παρεσκευάζετο πρεσβεύσων ἐπὶ ταύτας τὰς πράξεις, αἳ τῇ πόλει συμφερόντως εἶχον, οὐκ ἐφ' ἡμῖν τοῖς ἐγγυτάτω γένους, εἴ τι πάθοι, τὰ ὄντα κατέλιπεν, ἀλλ' ἐποιήσατο θυγατέρα αὑτοῦ ἀδελφιδῆν· εἰ δέ τι καὶ αὕτη πάθοι, Γλαύκωνι τὰ ὄντα ἐδίδου, ἀδελφῷ ὄντι ὁμομητρίῳ· καὶ ταῦτ' ἐν διαθήκαις ἐνέγραψε. χρόνων δὲ διαγενομένων μετὰ ταῦτα τελευτᾷ μὲν Εὐβουλίδης, τελευτᾷ δ' ἡ θυγάτηρ, ἣν ἐποιήσατο Ἁγνίας· λαμβάνει δὲ τὸν κλῆρον Γλαύκων κατὰ τὴν διαθήκην. ἡμεῖς δ' οὐ πώποτ' ἠξιώσαμεν ἀμφισβητῆσαι πρὸς τὰς ἐκείνου διαθήκας, ἀλλ' ᾠόμεθα δεῖν περὶ τῶν αὑτοῦ τὴν ἐκείνου γνώμην εἶναι κυρίαν, καὶ τούτοις ἐνεμένομεν.

ἡ δ' Εὐβουλίδου θυγάτηρ μετὰ τῶν αὐτῇ συμπραττόντων, λαγχάνει τοῦ κλήρου, καὶ λαμβάνει νικήσασα τοὺς κατὰ διαθήκην ἀμφισβητήσαντας, ἔξω μὲν οὖσα τῆς ἀγχιστείας, ἐλπίσασα δ' (ὡς ἔοικεν) ἡμᾶς πρὸς αὐτὴν οὐκ ἀντιδικήσειν, ὅτι οὐδὲ πρὸς τὰς διαθήκας ἠμφισβητήσαμεν. ἡμεῖς δὲ, ἐγὼ καὶ Στράτιος καὶ Στρατοκλῆς, ἐπειδὴ τοῖς ἐγγύτατα γένους ἐγεγένητο ἐπίδικος ὁ κλῆρος, παρεσκευάζοντο ἅπαντες λαγχάνειν· πρὶν δὲ γενέσθαι τὰς λήξεις τῶν δικῶν ἡμῖν, τελευτᾷ μὲν ὁ Στράτιος, τελευτᾷ δ' ὁ Στρατοκλῆς, λείπομαι δ' ἐγὼ μόνος τοῦ πρὸς πατρὸς ὢν ἀνεψιοῦ παῖς, ᾧ μόνῳ κατὰ τοὺς νόμους ἐγίνετο ἡ κληρονομία, πάντων ἤδη τῶν ἄλλων ἐκλελοιπότων, οἳ ταύτῃ μὲν τῇ συγγενείᾳ προσήκοντες ἐτύγχανον. τῷ δὲ γνώσεσθε τοῦθ' ὅτι ἐμοὶ μὲν ἀγχιστεύειν, τοῖς δ' ἐξ ἐκείνων γεγονόσιν οὐκ ἦν, ἐν οἷς οὗτος ὁ παῖς ἦν; αὐτὸς ὁ νόμος δηλώσει. τὸ μὲν γὰρ εἶναι τὴν ἀγχιστείαν ἀνεψιοῖς πρὸς πατρὸς μέχρις ἀνεψιῶν παίδων, ὁμολογεῖται παρὰ πάντων. εἰ δὲ μεθ' ἡμᾶς δίδωσι τοῖς ἡμετέροις παισὶ, τοῦτ' ἤδη σκεπτέον ἐστί. λάβε οὖν αὐτοῖς τὸν νόμον, καὶ ἀνάγνωθι. ΝΟΜΟΣ. Ἐὰν δὲ μηδεὶς ᾖ πρὸς πατρὸς μέχρις ἀνεψιῶν παίδων, τοὺς πρὸς μητρὸς κυρίους εἶναι κατὰ τὰ αὐτά. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι ὁ νομοθέτης οὐκ εἶπεν, ἐὰν μηδεὶς ᾖ πρὸς πατρὸς μέχρις ἀνεψιῶν παίδων, τοὺς τῶν ἀνεψιαδῶν εἶναι κυρίους, ἀλλὰ ἀπέδωκε τοῖς πρὸς μητρὸς τοῦ τελευτήσαντος, ἂν ἡμεῖς μὴ ὦμεν, τὴν κληρονομίαν ἤδη, ἀδελφοῖς καὶ ἀδελφαῖς καὶ παισὶ τοῖς τούτων,

καὶ τοῖς ἄλλοις. κατὰ ταῦτα καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦν ὑπειρημένον. τοὺς δὲ ἡμετέρους παῖδας ἔξω τῆς ἀγχιστείας ἐποίησεν. οἷς δὲ μηδ' εἰ καὶ τετελευτηκότες ὦσιν, ὡς ἐγώ, δίδωσιν ὁ νόμος τὴν Ἁγνίου κληρονομίαν, πῶς ἐμοῦ τε ζῶντος καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἔχοντος, οἴονται αὐτοῖς εἶναι τὴν ἀγχιστείαν; οὐδαμῶς δήπουθεν. ἀλλὰ μὴν εἰ τούτοις μὴ μέτεστιν, ὧν οἱ πατέρες ταυτὸν ἐμοὶ προσῆκον, οὐδὲ τούτῳ τῷ παιδὶ γίνεται. καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ ὁμοίως ἦν ἐκείνοις συγγενής. οὔκουν δεινόν, ἐμοὶ μὲν διαῤῥήδην οὕτω τῶν νόμων δεδωκότων τὴν κληρονομίαν, τούτους δ' ἔξω τῆς ἀγχιστείας πεποιηκότων, τολμᾶν τουτονὶ συκοφαντεῖν, καὶ διαγωνίσασθαι μέν, ἡνίκ' ἐγὼ τοῦ κλήρου τὴν δίκην ἐλάγχανον, μὴ οἴεσθαι δεῖν, μηδὲ παρακαταβάλλειν, οὗ περὶ τῶν τοιούτων εἴ τι δίκαιον εἶχεν εἰπεῖν, διαγνωσθῆναι προσῆκεν· ἐπὶ δὲ τοῦ παιδὸς ὀνόματι πράγματ' ἐμοὶ παρέχειν, καὶ περὶ τῶν μεγίστων εἰς κίνδυνον καθιστάναι· καὶ περὶ μὲν τῶν ὁμολογουμένων εἶναι τοῦ παιδὸς χρημάτων μηδ' αἰτιᾶσθαί με, μηδ', ὥς τι εἴληφα, ἔχειν εἰπεῖν ἐφ' οἷς, εἴ τι αὐτῶν κακῶς διῴκουν, ὥσπερ οὗτοι, κρίνεσθαί μοι προσῆκεν· ἃ δ' ὑμεῖς ἐμὰ εἶναι ἐψηφίσασθε, τῷ βουλομένῳ δόντες ἐξουσίαν ἀμφισβητεῖν αὐτῶν, ἐπὶ τούτοις ἐμοὶ τοιούτους ἀγῶνας παρασκευάζειν, καὶ εἰς τοῦτο ἀναισχυντίας ἥκειν. οἴομαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων γινώσκεσθαι ὑμῖν, ὅτι οὔτ' ἀδικῶ τὸν παῖδα οὐδέν, οὔτ' ἔνοχός εἰμι ταύταις ταῖς αἰτίαις οὐδὲ κατὰ μικρόν. ἔτι δὲ ἀκριβέστερον ἡγοῦμαι καὶ ἐκ

τῶν ἄλλων ὑμᾶς μαθήσεσθαι καὶ τὴν ἐμὴν ἐπιδικασίαν, ὡς γέγονεν, ἀκούσαντας περὶ αὐτῶν. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, λαχόντι τοῦ κλήρου τὴν δίκην, οὔτε οὗτος ὁ νῦν ἐμὲ εἰσαγγέλλων ᾠήθη δεῖν παρακαταβάλλειν ὑπὲρ τοῦ παιδός, οὔτε οἱ Στρατίου παῖδες οἱ τούτῳ τῷ παιδὶ προσήκοντες, οὔτε δι' ἄλλο οὐδὲν αὐτοῖς ἐνόμιζον προσήκειν τούτων τῶν χρημάτων· ἐπεὶ οὐδ' ἂν οὗτος νῦν ἐμοὶ πράγματα παρεῖχεν, εἰ τὰ τοῦ παιδὸς εἴων ἁρπάζειν, καὶ ἠναντιούμην αὐτῷ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ εἶπον, εἰδότες ὅτι ἔξω ἦσαν τῆς ἀγχιστείας, οὐκ ἠμφισβήτουν, ἀλλ' ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δ' ὑπὲρ τῆς Εὐβουλίδου θυγατρὸς πράττοντες, τῆς τὸ αὐτὸ δικαίως τῷ Στρατίου παιδὶ προσηκούσης, καὶ οἱ κύριοι τῆς Ἁγνίου μητρός, ἦσαν οἷοί τε πρὸς ἐμὲ ἀντιδικεῖν. εἰς τοσαύτας δ' ἀπορίας κατέστησαν, ὅ τι ἀντιγράψονται περὶ τῆς ἀγχιστείας, ὥστε ἡ μὲν τὸν κλῆρον ἔχουσα, καὶ οἱ λέγοντες τὸ περὶ αὐτῆς γένος, ἐπειδὴ κατεψεύσαντο, ῥᾳδίως ὑπ' ἐμοῦ τότε ἐξηλέγχθησαν οὐκ ἀληθές τι γράψαι τολμήσαντες. οἱ δ' ὑπὲρ τῆς Ἁγνίου μητρὸς γένει μὲν ἐμοὶ ταυτὸ προσηκούσης, (ἀδελφὴ γὰρ Στρατίου) νόμῳ δὲ ἀποκλειομένης, ὃς κελεύει κρατεῖν τοὺς ἄῤῥενας, τοῦτο μὲν εἴασαν· οἰόμενοι δ' ἐμοῦ πλεονεκτήσειν, μητέρα εἶναι τοῦ τελευτήσαντος ἔγραψαν. ὃ συγγενέστατον μὲν ἦν τῇ φύσει πάντων, ἐν δὲ ταῖς ἀγχιστείαις ὁμολογουμένως οὐκ ἔστιν· εἶτα γράψας ἀνεψιοῦ παῖδας εἶναι, κἀκείνας ἐξελέγξας οὐκ οὔσας ἐν ταῖς ἀγχιστείαις, οὕτως ἐπεδικασάμην παρ' ὑμῖν. καὶ αὐτῶν οὐκ ἴσχυσέ τι οὔτε τῇ

τὸν κλῆρον ἐχούσῃ, τὸ προνενικηκέναι τοὺς κατὰ διαθήκην ἀμφισβητήσαντας, οὔτε τῇ ἑτέρᾳ, τὸ μητέρα εἶναι τοῦ τὸν κλῆρον καταλιπόντος· ἀλλ' οὕτως οἱ τότε δικάζοντες καὶ τὸ δίκαιον καὶ τοὺς ὅρκους περὶ πολλοῦ ἐποιήσαντο, ὥστε μοι τῷ κατὰ τοὺς νόμους ἀμφισβητοῦντι τὴν ψῆφον ἤνεγκαν. καίτοι εἰ τὰς μὲν νενίκηκα τοῦτον τὸν τρόπον, ἐπιδείξας μηδὲν Ἁγνίᾳ κατ' ἀγχιστείαν προσηκούσας, οὗτος δὲ μὴ ἐτόλμησεν ἀντιδικῆσαι τῷ παιδὶ τοῦ ἡμικληρίου πρὸς ὑμᾶς· οἱ δὲ Στρατίου παῖδες, οἱ ταυτὸ τούτῳ προσήκοντες, μηδὲ νῦν ἀξιοῦσιν ἀντιδικῆσαι πρὸς ἐμὲ περὶ αὐτῶν, ἔχω δ' ἐγὼ τὸν κλῆρον ἐπιδικασάμενος παρ' ὑμῖν, ἐξελέγχω δὲ τοῦτον μηδέπω καὶ τήμερον ἔχοντα εἰπεῖν ὅ, τι ὁ παῖς Ἁγνίᾳ προσήκει κατ' ἀγχιστείαν, τί ἔτι δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, ἢ τί ποθεῖτε ἀκοῦσαι περὶ τούτων; ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς εὖ φρονοῦσιν ὑμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα νομίζω. οὗτος τοίνυν ῥᾳδίως ὅ, τι ἂν τύχοι ψευδόμενος, καὶ τὴν αὑτοῦ πονηρίαν οὐδεμίαν ζημίαν εἶναι νομίζων, τολμᾷ μὲ διαβάλλειν, ἄλλα τε πολλὰ, περὶ ὧν ποιήσομαι τοὺς λόγους τάχα, καὶ νυνὶ λέγει, ὡς ἐκοινωσάμεθα, ἐγώ τε καὶ Στρατοκλῆς, τὸν ἀγῶνα εἰσιέναι περὶ τοῦ κλήρου μέλλοντες. ὃ μόνοις ἡμῖν τῶν ἀμφισβητεῖν παρεσκευασμένων, οὐκ ἐνῆν διομολογήσασθαι πρὸς ἀλλήλους. τῇ μὲν γὰρ Εὐβουλίδου θυγατρὶ καὶ τῇ Ἁγνίου μητρὶ πρὸς ἡμᾶς ἀγωνιζομέναις, μὴ κατὰ ταυτὸ ἀμφισβητούσαις, ἐνῆν ποιήσασθαι συνθήκας, ἂν ἡ ἑτέρα νικᾷ, μετεῖναί τι καὶ τῇ ἡττηθείσῃ. καδίσκος γὰρ ἔμελλεν ἑκατέρᾳ

τεθήσεσθαι. τὸ δ' ἡμέτερον οὐ τοιοῦτον ἦν, ἀλλ' ἓν γένος, δύο δὲ λήξεις, ἡμικληρίου ἑκατέρῳ. τοῖς δὲ κατὰ ταὐτὰ ἀμφισβητοῦσιν εἷς τίθεται καδίσκος, οὗ οὐκ ἂν ἦν τὸν μὲν νικᾶσθαι, τὸν δὲ ἡττᾶν· ἀλλ' ὁμοίως ἀμφοτέροις ἦν ὁ αὐτὸς κίνδυνος. ὥστ' οὐκ ἐνῆν κοινωνίαν οὐδὲ διομολογίας ποιήσασθαι περὶ αὐτῶν. ἀλλ' οὗτος ἐπειδὴ Στρατοκλῆς ἐτελεύτησε, πρὶν γενέσθαι τοῦ ἡμικληρίου τὰς λήξεις ἡμῶν ἑκατέρῳ, καὶ οὐκέτ' ἦν μετουσία τῷ Στρατοκλεῖ τούτων, οὐδὲ τῷ παιδὶ τῷ διὰ τὸν νόμον, ἀλλ' ἐγίνετο εἰς ἐμὲ ἡ κληρονομία κατ' ἀγχιστείαν πάντων, εἰ νικήσαιμι τοὺς ἔχοντας, τότ' ἤδη πλάττει ταῦτα καὶ μηχανᾶται· προσδοκῶν τούτοις τοῖς λόγοις ῥᾳδίως ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι. ὅτι δ' οὐχ οἷόντ' ἦν τούτων γίγνεσθαι οὐδὲν, ἀλλὰ διῄρηται καθ' ἕκαστον περὶ αὐτῶν, ἐκ τοῦ νόμου γνῶναι ῥᾴδιον. λάβε δ' αὐτοῖς καὶ ἀναγίνωσκε. ΝΟΜΟΣ. Ἆρ' ὑμῖν ὁ νόμος δοκεῖ ποιεῖν ἐξουσίαν κοινωνίας, ἀλλ' οὐκ ἄντικρυς οὑτωσὶ πᾶν τοὐναντίον, εἰ καὶ τοπρότερον ὑπῆρχε κοινωνία, προστάττει, διαῤῥήδην κελεύων τοῦ μέρους ἕκαστον λαγχάνειν, καὶ τοῖς κατὰ ταὐτὸ ἀμφισβητοῦσι τιθεὶς ἕνα καδίσκον, καὶ τὰς ἐπιδικασίας τοῦτον τὸν τρόπον ποιῶν; ὁ δὲ, ταῦτα τῶν νόμων λεγόντων, καὶ οὐκ ἐνούσης γενέσθαι διομολογίας, οὕτως ἀλόγως πρᾶγμα τηλικοῦτον ψεύσασθαι τετόλμηκεν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάντων ἐναντιώτατον πρᾶγμα εἴρηκεν, ᾧ προσέχετε τὸν νοῦν, ὦ ἄνδρες. φησὶ γάρ ὁμολογῆσαί με τοῦ κλήρου τῷ παιδὶ τὸ ἡμικλήριον μεταδώ-

σειν, εἰ νικήσαιμι τοὺς ἔχοντας αὐτόν. καίτοι εἰ μέν τι καὶ αὐτῷ μετῆν κατὰ τὸ γένος, (ὡς οὗτος λέγει) τί ἔδει γενέσθαι ταύτην αὐτοῖς παρ᾽ ἐμοῦ τὴν ὁμολογίαν; ἦν γὰρ ὁμοίως καὶ τούτοις ἐπίδικον τὸ ἡμικλήριον, εἴπερ ἀληθῆ λέγουσιν. εἰ δὲ μὴ προσῆκεν αὐτοῖς τῆς ἀγχιστείας μηδέν, διὰ τί ἂν μεταδώσειν ὡμολόγουν, τῶν νόμων ἐμοὶ πάντων αὐτῶν δεδωκότων τὴν κληρονομίαν; πότερα δ᾽ οὐκ ἦν μοι λαχεῖν, εἰ μὴ πείσαιμι τούτους; ἀλλ᾽ ὁ νόμος τῷ βουλομένῳ δίδωσι τὴν ἐξουσίαν, ὥστε τοῦτο οὐκ ἦν αὐτοῖς εἰπεῖν. ἀλλ᾽ εἶχον τινά μοι μαρτυρίαν τοῦ πράγματος, ἣν εἰ μὴ ἐμαρτύρουν, οὐκ ἔμελλόν ἐπιδικάσασθαι τούτων; ἀλλὰ κατὰ γένος ἠμφισβήτουν, οὐ κατὰ δόσιν, ὥστ᾽ οὐδὲν ἔδει μαρτύρων. ἀλλὰ μὴν εἰ μήτε κοινώσασθαι τὸ πρᾶγμα ἐνῆν, ὅτ᾽ ἔζη Στρατοκλῆς, μήτε ὁ πατὴρ αὐτῷ κατέλιπεν ἐπιδικασάμενος τούτων οὐδέν, μήτε εἰκὸς ἦν μεταδώσειν ἐμὲ τὸ ἡμικλήριον ὁμολογῆσαι αὐτῷ, ἀπόδοτε ὑμεῖς ἐπιδικάσαντές μοι τοῦτον τὸν κλῆρον. εἰ δὲ μήτε ἔλαχον τῶν αὐτῶν, μήτ᾽ ἀμφισβητῆσαι πώποτ᾽ ἠξίωσαν, πῶς χρὴ πιστοὺς εἶναι νομίζειν τοὺς τούτων λόγους; ἐγὼ μὲν οἴομαι οὐδαμῶς. προσποιεῖται τοίνυν οὗτος, (ἐπειδὴ τοῦτ᾽ εἰκότως ἂν θαυμάζοιτε, ὅτι τοῦ ἡμικληρίου τότε τὴν δίκην οὐκ ἐλάγχανον,) τοῦ μὲν μὴ λαχεῖν πρὸς ἐκείνους, ἐμὲ εἶναι αἴτιον, ὡς ὁμολογήσαντα μεταδώσειν, ὥστε διὰ τοῦτ᾽ οὐ παρακαταβάλλειν αὐτοῖς, τῆς δὲ πρὸς ἐμὲ λήξεως ἐμποδὼν εἶναι τοὺς νόμους· οὐ γὰρ εἶναι τοῖς ὀρφανοῖς κατὰ τῶν ἐπιτρόπων, οὐδέτερ᾽ ἀληθῆ λέγων. οὔτε γὰρ

ἂν νόμον δείξειεν, ὃς κωλύει τοῦτον ὑπὲρ τοῦ παιδὸς δίκην παρ' ἐμοῦ λαμβάνειν. οὐ γάρ ἐστιν ἐναντιούμενος οὐδείς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ γραφὰς κατ' ἐμοῦ δέδωκεν, οὕτω καὶ δίκας ἐμοὶ εἶναι καὶ τῷ παιδὶ πεποίηκεν· οὔτ' αὖ διὰ ταῦτα ἐκείνοις τοῖς προσήκουσι τοῦ κλήρου οὐκ ἐλάγχανον, ὡς ἐμοῦ μεταδώσειν ὁμολογήσαντος, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ὁτιοῦν αὐτοῖς τούτων τῶν χρημάτων προσῆκεν. εὖ δ' οἶδ' ὅτι οὐδ' εἰ συνεχώρουν τῷ παιδὶ λαβεῖν ἐπιδικασαμένῳ παρ' ἐμοῦ τὸ ἡμικλήριον, οὐκ ἄν ποτε ταῦτ' ἐποίησαν, οὐδ' ἐπεχείρησαν· εἰδότες, ὅτι, ὅταν ἐν τῇ ἀγχιστείᾳ μὴ ὄντες εἶχόν τι τῶν μὴ προσηκόντων, τοῦτ' ἂν ὑπὸ τῶν ἐγγύτατα γένους ῥᾳδίως ἀφῃρέθησαν. ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἶπον, οὐ δίδωσι μεθ' ἡμᾶς τοῖς ἡμετέροις παισὶ τοπαράπαν τὴν ἀγχιστείαν, ἀλλὰ τοῖς πρὸς μητρὸς τοῦ τελευτήσαντος. ἧκεν ἂν οὖν ἐπ' αὐτὰ τοῦτο μὲν ὁ Γλαύκων, ὁ τοῦ Ἁγνίου ἀδελφός, (πρὸς ὃν μὴ ὅτι γένος εἶχον ἄμεινον εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἔξω τῆς ἀγχιστείας ἐφαίνοντ' ἂν ὄντες) τοῦτο δ', εἰ μὴ ἐβούλετο οὗτος, ἡ Ἁγνίου κἀκείνου μήτηρ, προσῆκον καὶ αὐτῇ τῆς ἀγχιστείας τοῦ αὑτῆς υἱέος. ὥσθ' ὁπότ' ἠγωνίζετο πρὸς τοὺς μηδὲν γένει προσήκοντας, φανερῶς ἂν ἔλαβε τὸ ἡμικλήριον παρ' ὑμῶν, τοῦτο τοῦ δικαίου καὶ τῶν νόμων αὐτῇ δεδωκότων. οὐκ οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ ἐλάγχανεν, οὐχ ὡς δι' ἐμὲ ἢ τοὺς νόμους κωλυόμενος, ἀλλὰ ταύτας τὰς προφάσεις ποιούμενος, ἐπὶ ταύτας τὰς συκοφαντίας ἐλήλυθεν ἐξ ὧν γραφὴν γραψάμενος, καί με διαβάλλων, ἐλπίζει χρήματα λήψεσθαι, καὶ

μι τῆς ἐπιτροπῆς ἀπαλλάξειν. καὶ οἴεται δεινοῦ τινὸς ἀνδρὸς ἔργον διαπράττεσθαι ταύταις ταῖς παρασκευαῖς, ὅτι μὴ κατορθώσας μὲν, οὐδὲν ἀπολεῖ τῶν αὐτοῦ, διαπραξάμενος δ' ἃ βούλεται, καὶ τὰ τοῦ παιδὸς ἀδεῶς ἤδη διαφορήσει. οὐκοῦν οὐ δεῖ προσέχειν ὑμᾶς τοῖς τούτου λόγοις τὸν νοῦν, οὐδ' ἐπιτρέπειν, οὐδ' ἐθίζειν εἶναι γραφὰς, περὶ ὧν ἰδίας δίκας οἱ νόμοι πεποιήκασιν. ἁπλᾶ γὰρ τὰ δίκαια παντάπασιν ἐστὶ, καὶ γνώριμα μαθεῖν. ἃ ἐγὼ διὰ βραχέων εἰπὼν, καὶ παρακαταθέμενος ὑμῖν μνημονεύειν, ἐπὶ τὴν ἄλλην ἀπολογίαν ἤδη τρέψομαι τῶν κατηγορηθέντων. τί οὖν ἐστι ταῦτα; καὶ τί διορίζομαι; εἰ μὲν κατ' ἀγχιστείαν τοῦ Ἁγνίου μετεῖναι φησὶ τῷ παιδὶ τοῦ ἡμικληρίου, λαχέτω πρὸς τὸν ἄρχοντα· κἂν ὑμεῖς ψηφίσησθε, λαβέτω. ταῦτα γὰρ οἱ νόμοι κελεύουσιν. εἰ δὲ μὴ κατὰ τοῦτο ἀμφισβητεῖ, φησὶ δὲ ὁμολογῆσαι μὲ τῷ παιδὶ μεταδώσειν, φάσκοντος ἐμοῦ τούτων εἶναι μηδὲν, δικασάσθω· κἂν ἐξελέγξῃ με ὡς ὡμολόγησα, τότ' ἤδη πραξάσθω. δίκαιον γὰρ οὕτως ἐστίν. εἰ δὲ μήτε πρὸς ἐμὲ, μήτε κατ' ἐμοῦ δίκην εἶναι φησὶ τῷ παιδὶ, τὸν κωλύοντα νόμον εἰπάτω. κἂν ἔχῃ δεῖξαι, λαβέτω καὶ οὕτω τὸ μέρος τῶν χρημάτων. εἰ δ' αὖ μήτ' ἐπιδικάσασθαι φησὶ δεῖν τοῦ ἡμικληρίου, μήτε μὴν δικάσασθαι, ἀλλ' ἤδη εἶναι ταῦτα τοῦ παιδὸς, ἀπογραψάσθω πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰς τὴν μίσθωσιν τῶν ἐκείνου χρημάτων· ἣν ὁ μισθωσάμενος εἰσπράξει με ταῦτα ὡς ὄντα τοῦ παιδός. ταῦτα μεγάλα

δίκαιά ἐστι. ταῦτα καὶ οἱ νόμοι κελευουσιν, οὐ μὰ Δία οὐ γραφὰς ἐμὲ φεύγειν περὶ ὧν δίκας ἰδίας εἶναι πεποιήκασιν, οὐδὲ κινδυνεύειν περὶ τοῦ σώματος, ὅτι οὐ μεταδίδωμι τῷ παιδὶ τούτων, ἃ, ψήφῳ κρατήσας ἐγὼ τοὺς ἔχοντας, οὕτω παρ᾽ ὑμῶν ἔλαβον· ἀλλ᾽ εἴ τι τῶν ὁμολογουμένων εἶναι τοῦ παιδὸς εἶχον, καὶ κακῶς διέθηκα, ὥστ᾽ ἐκεῖνον κακοῦσθαι, τότε ἄν μοι κατὰ ταύτην προσῆκε κρίνεσθαι τὴν γραφήν· οὐ μὰ Δί᾽ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς. ὅτι μὲν οὖν οὔτε περὶ τούτων οὐδὲν δίκαιον πεποίηκεν, οὔτε περὶ τῶν ἄλλων ἀληθὲς οὐδὲν εἴρηκεν, ἅπαντα δὲ πλεονεξίᾳ μεμηχάνηται διαβάλλων, καὶ τοὺς νόμους παράγων, καὶ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ παρὰ τὸ δίκαιον περιγενέσθαι ζητῶν, οἶμαι μὰ τοὺς θεοὺς οὐδ᾽ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀλλ᾽ ὁμοίως εἰδέναι πάντας, ὥστ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι δεῖ πλείω περὶ τούτων λέγειν. ὁρῶ δὲ, ὦ ἄνδρες, τὴν πλείστην διατριβὴν τῶν λόγων ποιούμενον περὶ τὴν τοῦ παιδὸς οὐσίαν, καὶ περὶ τὴν ἐμήν· καὶ τὰ μὲν ἐκείνου παντάπασιν ὡς ἄπορα διεξιόντα, περὶ δ᾽ ἐμὲ πλοῦτόν τινα τῷ λόγῳ κατασκευάσαντα, καί τινα κακίαν κατηγοροῦντων ὡς ἐγὼ τεττάρων αὐτῶν Στρατοκλέους θυγατέρων, οὐδεμιᾷ τόλμῶ συνευπορῆσαι προικὸς, καὶ ταῦτ᾽, ἔχων (ὡς οὗτος φησὶ) τὰ τοῦ παιδίου. βούλομαι δὴ καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. ἐλπίζει γὰρ διὰ τῶν λόγων ἐμοὶ μέν τινα φθόνον γενήσεσθαι παρ᾽ ὑμῶν περὶ τῶν προσγεγενημένων χρημάτων, τοῖς δὲ παισὶν ἔλεον, ἂν ἄποροι παρ᾽ ὑμῖν εἶναι δόξωσιν. οὐκοῦν ἀγνοῆσαι δεῖ περὶ αὐτῶν ὑμᾶς οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς καὶ ταῦτα μαθεῖν·

ἐλδῆϑ', ὅτι ψεύδεται, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων
άντων. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες, πάντων ὁμολογήσαιμι
αι κάκιστος, εἰ Στρατοκλέους ἄπορα τὰ πράγμα-
καταλιπόντος, αὐτὸς εὔπορος ὤν, καὶ μηδεμίαν
μέλειαν ποιούμενος φαινοίμην τῶν ἐκείνου παί-
ν. εἰ δὲ πλείονα κατέλιπεν αὐτοῖς τὰ ὄντα τῶν
ὢν, καὶ βεβαιότερα, καὶ ταῦτα τοσαῦτ' ἐστὶν,
τε καὶ τὰς θυγατέρας ἐξ αὐτῶν διατεθῆναι κα-
;, καὶ τὸν παῖδα ἐκ τῶν λοιπῶν μηδὲν ἧττον εἶναι
ούσιον, ἐπιμελοῦμαί τε τοῦτον τὸν τρόπον αὐτῶν,
τε καὶ πολλῷ πλείω γενέσθαι τὴν οὐσίαν, εἰκότως
' οὐκ ἂν ἔχοιμι μέμψιν, εἰ μὴ τἀμαυτοῦ προστί-
μι τούτοις· σώζων δὲ τὰ τούτων καὶ πλείω ποι-
, δικαίως ἂν ἐπαινοίμην. ὅτι δὲ ταῦτα οὕτω,
δίως ἐπιδείξω. πρῶτον μὲν οὖν τὰ τῆς οὐσίας δι-
μι· μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς καὶ διοικεῖν ἀξιῶ τὰ τοῦ
ιδός. Στρατοκλεῖ γὰρ κἀμοὶ τὰ μὲν ὑπάρξαντα
ρῷα τοσαῦτα ἦν, ὥστε εἶναι μὲν οὐχ ἱκανὰ, λει-
ργεῖν δὲ μὴ ἄξια. τεκμήριον δέ· εἴκοσι μνᾶς ἑκά-
ος ἡμῶν ἐπὶ τῇ γυναικὶ προῖκα ἔλαβε. τοσαύτη
προὶξ οὐκ ἂν εἰς πολλήν τινα οὐσίαν δοθείη.
έβη δὲ Στρατοκλεῖ, πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι, πλέον
ἐνθ' ἡμιταλάντων οὐσίαν λαβεῖν. Θεοφῶν γὰρ ὁ
γυναικὸς αὐτοῦ ἀποθνήσκων ἐποιήσατο τῶν
γατέρων αὐτοῦ μίαν, καὶ τὸν αὑτοῦ ἔδωκεν ἀγρὸν
υσῖνι, δυοῖν ταλάντοιν, πρόβατα ἑξήκοντα, αἶ-
ἑκατόν· ἔπιπλα, ἵππον λαμπρὸν, ἐφ' οὗ ἐφυ-
χησε, καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἅπασαν, ἧς
ιος ἐκεῖνος γενόμενος ἐννέα ἔτη ὅλα, κατέλιπε

πέντε ταλάντων οὐσίαν, καὶ τρισχιλίων δραχμῶν, σὺν τοῖς ἑαυτοῦ πατρῴοις, χωρὶς ἐκείνης, ἣς Θεοφῶν τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ ἔδωκεν· ἀγρὸν μὲν Θριᾶσι, πενθ' ἡμιτάλαντα εὑρίσκοντα· οἰκίαν δὲ Μελίτῃ, τρισχιλίων ἐωνημένην· ἄλλην δὲ Ἐλευσῖνι, πεντακοσίων· ἐδάφη μὲν ταῦτα, ἀφ' ὧν ἡ μίσθωσις, τοῦ μὲν ἀγροῦ, δώδεκα μναῖ· τῶν δὲ οἰκιῶν τρεῖς. αἳ πεντεκαίδεκα μναῖ συναμφότερα γίνονται. χρέα δ' ἐπὶ τόκοις ὀφειλόμενα, περὶ τετρακισχιλίας· ὧν τὸ ἔργον ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς, ἑπτακόσιαι καὶ εἴκοσι δραχμαὶ γίνονται ἐνιαυτοῦ ἑκάστου. πρόσοδος μὲν αὕτη δύο καὶ εἴκοσι μναῖ, καὶ πρός· χωρὶς δὲ τούτων, κατέλιπον ἔπιπλα, πρόβατα, κριθάς, οἶνον, ὀπώρας· ἐξ ὧν ἐνεπώλησαν τετρακισχιλίας. ἔτι δὲ ἔνδον ἐνακοσίας δραχμάς. πρὸς δὲ τούτοις, ἐξ ἐράνων ὀφλήματα εἰσπεπραγμένα, μικροῦ δεούσας χιλίας δραχμάς, μαρτύρων ἐναντίον ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῦ παιδὸς ἀπεγράψατο. καὶ οὔπω λέγω περὶ τῶν ἄλλων, ἃ κατελείφθη μέν, οὗτοι δ' οὐκ ἀποφαίνουσιν· ἀλλὰ τὰ φανερά, καὶ τὰ ὑπὸ τούτων ὁμολογούμενα. κάλει δέ μοι τῶν εἰρημένων τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. ἡ μὲν τοίνυν Στρατοκλέους οὐσία, καὶ πλείω ταύτης ἐστίν· ἀλλ' ὕστερον περὶ τῶν παρακλεπτομένων ὑπὸ τούτων ποιήσομαι τοὺς λόγους. ἡ δ' ἐμὴ πόση τίς; χωρίον ἐν Οἰνόῃ πεντακισχιλίων. πρὸς δὲ τούτοις, κλῆρος, ὃν Ἁγνίας κατέλιπε, περὶ δύο τάλαντα, καὶ τετρακισχίλιαι δραχμαὶ μόνον, δέκα καὶ ἑκατὸν μναῖς ἐλάττω τῶν τοῦ παιδός. κἀγὼ μὲν ἐγκαταλογίζομαι καὶ τὰ τοῦ υἱέος τοῦ ἐκ-

ποιηθέντος εἰς ταῦτα· τοῖς τοῦ παιδὸς δὲ οὐ προσέθηκα τὴν Θεοφῶντος οὐσίαν, πένθ' ἡμιταλάντων οὖσαν, ἐφ' ἣν ἐποιήσατο τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. οὕτω γὰρ ῥᾳδίως ἂν εὑρεθείη καὶ ὀκτὼ ταλάντων ὁ τούτων οἶκος· ἀλλ' ἐκεῖνα ἀφῄρηται χωρίς. κἀμοὶ μὲν ὁ κλῆρος, ὃν Ἁγνίας κατέλιπεν, οὗτος οὔπω βέβαιός ἐστι. δίκαι γὰρ ἐνεστήκασι ψευδομαρτυριῶν πάλιν ἐξαρχῆς εἶναι περὶ αὐτῶν τὰς λήξεις· τὰ δὲ τοῦ παιδὸς ὡμολογημένα καὶ ἀναμφισβήτητα καταλέλοιπε Στρατοκλῆς. ὅτι δὲ τοσαῦτα ἐστὶ τὰ ἐμὰ σὺν τοῖς τοῦ ἐκποιήτου υἱέος, καὶ ψευδομαρτυριῶν ἐνεστῶσι δίκαι περὶ τῶν Ἁγνίου, λάβε τὰς μαρτυρίας, καὶ ἀνάγνωθι. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. ἆρα μικρὰ τὰ διάφορα ἑκατέροις τῆς οὐσίας ἡμῶν ἐστιν; ἀλλ' οὐ τηλικαῦτα, ὥστε μηδεμίαν γενέσθαι περὶ τοὺς Στρατοκλέους παῖδας, οὐκ ἄξιον τούτοις τοῖς λόγοις πιστεύειν, ὃς, τοσαύτης οὐσίας καταλελειμμένης, ἐτόλμησεν ἐπὶ διαβολῇ ψεύσασθαι κατ' ἐμοῦ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος. καταλογίζεται τοίνυν ὡς ἐγὼ τρεῖς κλήρους εἰληφὼς, καὶ πολλῶν χρημάτων εὐπορῶν, ἀφανίζω τὴν οὐσίαν, ἵν' ὡς ἐλάχισθ' ὑμεῖς αὐτῶν ἀπολαύητε. τοῖς γὰρ μὴ δίκαιον ἔχουσι περὶ τῶν πραγμάτων λέγειν, ἀνάγκη πορίζεσθαι τοιούτους λόγους, ἐξ ὧν ἂν διαβάλλοντες πλέον ἔχειν δυνήσονται τῶν ἀντιδίκων. ἐμοὶ δὲ μάρτυρές ἐστε πάντες, ὅτι οἱ τῆς ἐμῆς γυναικὸς ἀδελφοὶ, Χαιρέλεως καὶ Μακάρτατος, οὐ τῶν λειτουργούντων ἦσαν, ἀλλὰ τῶν βραχεῖαν κεκτημένων οὐσίαν. Μακάρτατον γὰρ ἴστε ὅτι τὸ χωρίον ἀποδόμενος, καὶ τριήρη πριάμενος, καὶ ταὐ-

την πληρωσάμενος, εἰς Κρήτην ἐξέπλευσεν. οὐ γὰρ τὸ ἔργον ἀφανὲς ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ λόγον ἐν τῷ δήμῳ παρέσχε, μὴ πόλεμον ἡμῖν ἀντ' εἰρήνης ἐκεῖνος πρὸς Λακεδαιμονίους ποιήσειε. Χαιρέλεως δὲ τὸ πρὸς Παλτοῖ χωρίον κατέλιπεν, ὃ πλέον οὐκ ἂν εὕροιτε τριάκοντα μνῶν. συνέβη δὲ τὸν μὲν, ταῦτα καταλιπόντα, τελευτῆσαι πρότερον ἢ Μακάρτατον· ἐκεῖνον δὲ, μετὰ ταύτης τῆς οὐσίας, ἣν ἔχων ἐξέπλευσεν. ἅπαντα γὰρ καὶ τὴν τριήρη καὶ αὐτὸν κατὰ τὸν πόλεμον ἀπώλεσε. καταλειφθέντος δὲ τοῦ πρὸς Παλτοῖ χωρίου, καὶ γενομένου τῆς ἐκείνων ἀδελφῆς, ἐμῆς δὲ γυναικὸς, ἐπείσθην ὑπ' ἐκείνης εἰσποιῆσαι Μακαρτάτῳ τὸν ἕτερον τῶν παίδων· οὐχ ἵνα λειτουργοίην, εἰ προσγένοιτό μοι τοῦτο τὸ χωρίον. ὁμοίως γὰρ καὶ μὴ εἰσποιήσαντος τοῦτό γ' ὑπῆρχεν. οὐδὲ γὰρ ἐλειτούργουν διὰ τοῦτό γ' ἧττον οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰσφερόντων ἦν καὶ τῶν τὰ προστατόμενα ὑμῖν ἅπαντα ποιούντων. ὁ δὲ ὡς περὶ ἀχρήστου μὲν, πλουσίου δὲ, ἐπὶ διαβολῇ ποιεῖται τούτους τοὺς λόγους. ἐγὼ δ' ἓν κεφάλαιον ἐρῶ πάντων μέγιστον, ὃ καὶ ὑμῖν οἶδ' ὅτι δόξει δίκαιον. κοινώσασθαι γὰρ ἐθέλω τὴν οὐσίαν τὴν ἐμὴν τῇ τοῦ παιδός· καὶ εἴτε πολλὰ εἴτ' ὀλίγα ἐστὶν, ἐν κοινῷ γενομένης, λάβωμεν τὰ ἡμίσεα ἑκάτερος, ἵνα μηδὲν πλέον ἔχῃ ἅτερος τοῦ ἑτέρου τοῦ προσήκοντος. ἀλλ' οὐκ ἐθελήσει.

Λείπει.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ.

Ι Σ Α Ι Ο Σ.

Ἰσαῖος δὲ, ὁ Δημοσθένους καθηγησάμενος, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα γενόμενος περιφανὴς, ὡς μέν τινες ἱστοροῦσιν, Ἀθηναῖος ἦν τὸ γένος· ὡς δὲ ἕτεροι γράφουσι, Χαλκιδεύς. ἤκμασε δὲ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὡς ἐκ λόγων αὐτοῦ τεκμαίρομαι· καὶ μέχρι τῆς Φιλίππου δυναστείας παρεξέτεινε. γενέσεως δὲ καὶ τελευτῆς τοῦ ῥήτορος ἀκριβῆ χρόνον εἰπεῖν οὐκ ἔχω· οὐδὲ δὴ περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς, οἷός τις ἦν· οὐδὲ περὶ τῆς προαιρέσεως τῶν πολιτευμάτων· οὐδὲ ἀρχὴν εἰ προείλετο τινὰ πολιτείαν, οὐδ' ὅλως περὶ τῶν τοιούτων οὐδενὸς, διὰ τὸ μηδὲ τοιαύτῃ περιτυγχάνειν ἱστορίᾳ, οὐδὲ γὰρ ὁ τοὺς Ἰσοκράτους μαθητὰς ἀναγράψας Ἕρμιππος, ἀκριβὴς ἐν τοῖς ἄλλοις γενόμενος, ὑπὲρ τοῦδε τοῦ ῥήτορος οὐδὲν εἴρηκεν, ἔξω δυοῖν τούτων, ὅτι διήκουσε μὲν Ἰσοκράτους, καθηγήσατο δὲ Δημοσθένους, συνεγένετο δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων. λείπεται δὴ

περὶ τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τίνι κέχρηται χαρακτῆρι, λέγειν. γένους μέντοι λόγων ἑνὸς ἀσκητὴς ἐγένετο, τοῦ δικανικοῦ· καὶ περὶ τοῦτο μάλιστα ἐσπούδασε. χαρακτῆρα δὲ τὸν Λυσίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐζήλωσε. καὶ εἰ μή τις ἔμπειρος πάνυ τῶν ἀνδρῶν εἴη, καὶ τριβὰς ἀξιολόγους ἀμφοῖν ἔχων, οὐκ ἂν διαγνοίη ῥᾳδίως πολλοὺς τῶν λόγων, ὁποτέρου τῶν ῥητόρων εἰσίν· ἀλλὰ παρακρούσεται ταῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτως ἀκριβῶς ἐχούσαις, ὡς διὰ μιᾶς δηλοῦταί μοι γραφῆς. οὐ μὴν ἀπαράλλακτός γε ἐστὶν ἡ τοῦ χαρακτῆρος ὁμοιότης, ἀλλὰ ἔχουσα διαφορὰς τινὰς οὐ μικρὰς, οὐδὲ ὀλίγας, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ κατὰ τὰ πράγματα· περὶ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὡς ἡμεῖς ὑπειλήφαμεν. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν λέξιν μᾶλλον ἔοικε τῷ Λυσίᾳ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης ποιησάμενος, τὰς ὁμοιότητάς τε καὶ τὰς διαφορὰς, ἃς ἔχει πρὸς ἐκείνην, ἐρῶ. καθαρὰ μὲν καὶ ἀκριβὴς καὶ σαφὴς, κυρία τε, καὶ ἐναργὴς, καὶ σύντομος· πρὸς δὲ τούτοις, πιθανή τε, καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις, στρογγύλη τε, καὶ δικανικὴ [φανεροῦσα τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας], οὐχ ἧττόν ἐστιν ἡ Ἰσαίου λέξις τῆς Λυσίου. καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἄν τις αὐτὴν διαγνοίη. διαφέρειν δὲ ἐκείνης δόξειεν ἂν ἐν τοῖσδε· ἡ μὲν γὰρ ἀφελής τε καὶ ἠθικὴ μᾶλλον ἐστίν· σύγκειταί τε φυσικώτερον, καὶ ἐσχημάτισται ἁπλούστερον· ἡδονῇ τε καὶ χάριτι πολλῇ κέχρηται. ἡ δὲ Ἰσαίου, τεχνικωτέρα δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ἀκριβεστέρα τῆς Λυσίου· τήν τε σύνθεσιν περιεργοτέρα τις, καὶ σχη-

ματισμοῖς διειλημμένη ποικίλοις· ὅσον τε ἀπολείπεται τῆς χάριτος ἐκείνης, τοσοῦτον ὑπερέχει τῇ δεινότητι τῆς κατασκευῆς· καὶ πηγή τις ὄντως ἐστὶ τῆς Δημοσθένους δυνάμεως. τὴν μὲν οὖν λέξιν οὕτως ἄν τις διαγνοίη. ἐν δὲ τοῖς πράγμασι, τοιαύτας τινὰς εὑρήσει διαφοράς. παρὰ Λυσίᾳ μὲν, οὐ πολλὴν τὴν ἐπιτέχνησιν, οὔτ' ἐν μερισμοῖς τῶν πραγμάτων, οὔτ' ἐν τῇ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, οὔτε ἐν ταῖς ἐξεργασίαις αὐτῶν ὄψεται· ἁπλοῦς γὰρ ὁ ἀνήρ. παρ' Ἰσαίῳ δὲ, καὶ τεχνικώτερα ἤδη γινόμενα ταῦτα εὑρήσει· καὶ γὰρ ἐφόδοις χρῆται καὶ προκατασκευαῖς, καὶ μερισμοῖς τεχνικωτέροις· καὶ τίθησιν ἐν οἷς δίδωσι χωρίον ἕκαστον· καὶ μέχρι πολλοῦ προάγει τὰς τῶν ἐγχειρημάτων ἐξεργασίας, σχημάτων τε μεταβολαῖς ἐναγωνίων καὶ παθητικῶν ποικίλλει τοὺς λόγους. καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀντίδικον διαπονηρεύεται, τοὺς δὲ δικαστὰς καταστρατηγεῖ, τοῖς δὲ πράγμασιν, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, ἐκ παντὸς πειρᾶται βοηθεῖν. ἵνα δὲ μᾶλλον ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν γένηται καταφανὴς, εἰκόνι χρήσομαι τῶν ὁρατῶν τινι. εἰσὶ δή τινες ἀρχαῖαι γραφαὶ, χρώμασι μὲν εἰργασμέναι ἁπλῶς, καὶ οὐδεμίαν ἐν τοῖς μίγμασιν ἔχουσαι ποικιλίαν, ἀκριβεῖς δὲ ταῖς γραμμαῖς, καὶ πολὺ τὸ χάριεν ἐν ταύταις ἔχουσαι· αἱ δὲ μετ' ἐκείνας, εὔγραμμοι μὲν ἧττον, ἐξειργασμέναι δὲ μᾶλλον, σκιᾷ τε καὶ φωτὶ ποικιλλόμεναι, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῶν μιγμάτων τὴν ἰσχὺν ἔχουσαι. τούτων μὲν δὴ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἔοικεν ὁ Λυσίας, κατὰ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν χάριν· ταῖς δὲ ἐκπεπονη-

μέναις τε καὶ τεχνικωτέραις, ὁ Ἰσαῖος. ἦν δὲ περὶ αὐτοῦ δόξα παρὰ τοῖς τότε γοητείας καὶ ἀπάτης, ὡς δεινὸς ἀνὴρ τεχνιτεῦσαι λόγους ἐπὶ τὰ πονηρότερα· καὶ εἰς τοῦτο διεβάλλετο. δηλοῖ δὲ τοῦτο τῶν ἀρχαίων τὶς ῥητόρων ἐν τῇ Δημοσθένους κατηγορίᾳ, Πυθέας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. πονηρίαν γὰρ τῷ Δημοσθένει καὶ κακίαν τὴν ἐξ ἀνθρώπων πᾶσαν ἐνοικεῖν φήσας, καὶ τόδε τὸ μέρος ὅλον εἰς διαβολὴν, ἐπιτίθησιν, ὅτι τὸν Ἰσαῖον ὅλον, καὶ τὰς τῶν λόγων ἐκείνου τέχνας σεσίτισται. καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὴν διαβολὴν ταύτην εἶχεν ἑκάτερος. ἐμοὶ γοῦν, οἱ μὲν Ἰσαίου τε καὶ Δημοσθένους λόγοι, καὶ περὶ ἀληθείας καὶ δικαίας συντάξεως αἱ ὑποθέσεις, ὕποπτοι δοκοῦσιν εἶναι, τῆς πολλῆς ἐπιτεχνήσεως ἕνεκα· οἱ δὲ Ἰσοκράτους καὶ Λυσίου, παντὸς μάλιστα δίκαιοί τε καὶ ἀληθεῖς· κἂν μὴ τοιαῦτα τὰ πράγματα ἐν αὐτοῖς· ὅτι κακοῦργον οὐδὲν ἐπιφαίνουσιν ἐπὶ τῆς κατασκευῆς, ἀλλ᾿ εἰσὶν ἐλεύθεροί τινες καὶ ἀφελεῖς. ταυτί μοι τὰ διαλλάττοντα ἔδοξεν εἶναι, ἐξ ὧν ἄν τις οὐ χαλεπῶς διαγνῶναι τοὺς Λυσίου τε καὶ Ἰσαίου λόγους δυνηθείη. εἰ δὲ ὀρθῶς ὑπείληφα, ἐξέσται τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν τὴν ἐξέτασιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν λέξιν θεωρημάτων. ἔστι δή τις Ἰσαίου λόγος ὑπὲρ Εὐμαθοῦς, μετοίκου τινὸς, τῶν τραπεζιτευόντων Ἀθήνησιν, ὃν εἰς δουλείαν ἀγόμενον ὑπὸ τοῦ κληρονομήσαντος τὸν ἀπηλευθερωκότα, τῶν ἀστῶν ἀφαιρεῖταί τις, καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιεῖται περὶ αὐτοῦ. τὸ προοίμιον δέ ἐστι τοῦ λόγου τοιόνδε· „Ἄνδρες δικασταί,

ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐγενόμην χρήσιμος, καὶ δικαίως· καὶ νῦν, εἴ τι ἐστὶν ἐν ἐμοὶ, πειράσομαι συσσώζειν αὐτὸν μεθ᾽ ὑμῶν. μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μηθεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ προπετείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀδικίᾳ πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσῆλθον. τριηραρχοῦντος γάρ μου ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς οἰκείους, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔσης μοι παρακαταθήκης παρ᾽ Εὐμαθεῖ τούτῳ, μεταπεμψάμενος τοὺς οἰκείους τε καὶ φίλους τοὺς ἐμοὺς Εὐμαθὴς, ἐνεφάνισε τὰ χρήματα, ἃ ἦν μοι παρ᾽ αὐτῷ, καὶ ἀπέδωκε πάντα ὀρθῶς καὶ δικαίως. ἀνθ᾽ ὧν ἐγὼ σωθεὶς ἐχρώμην αὐτῷ ἔτι μᾶλλον, καὶ κατασκευαζομένῳ τὴν τράπεζαν προσεισευπόρησα ἀργυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ἄγοντος αὐτὸν Διονυσίου, ἐξειλόμην εἰς ἐλευθερίαν, εἰδὼς ἀφειμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ Ἐπιγένους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπισχήσω.„ ἔστι δὴ καὶ παρὰ τῷ Λυσίᾳ τις ὑπὲρ ἀνδρὸς ξένου, δίκην φεύγοντος περὶ κλήρου, ποιούμενος τὴν ἀπολογίαν. τοῦτον ἐπιγράφει τὸν λόγον Καλλίμαχος Περὶ Φερενίκου, ὑπὲρ τοῦ Ανδροκλείδου κλήρου. καὶ ἔστι πολλοῖς πρότερον ἠγωνισμένος ἔτεσι θατέρου· ἐν ᾧ τὴν αἰτίαν πρώτως ἐπιδείκνυσιν ὁ περὶ τοῦ ξένου ποιούμενος τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ τὸν μέτοικον ἐξαιρούμενος εἰς ἐλευθερίαν. ἔστι δὲ τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τόδε· „Ἀναγκαῖόν μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶτον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς· ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάζῃ, ὅτι

ὑπὲρ οὐδενὸς ὑμῶν πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τούτου νυνὶ λέγω. ἐμοὶ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ξένος ἦν Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατὴρ· καὶ ὅτε ἐφεύγομεν ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγὼ, καὶ ἄλλος Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος. καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ παθόντες ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν. ἐπεὶ δ' οὖν οὗτοι ταῖς αὐταῖς τύχαις ἐχρήσαντο, καὶ φυγάδες Ἀθήναζε ἀφίκοντο, ἡγούμενος τὴν μεγίστην αὐτοῖς ὀφείλειν χάριν, οὕτως οἰκείως αὐτοὺς ὑπεδεξάμην, ὥστε μηδένα γνῶναι τῶν εἰσιόντων, εἰ μή τις πρότερον ἠπίστατο, ὁπότερος ἡμῶν ἐκέκτητο τὴν οἰκίαν. οἶδε μὲν οὖν καὶ Φερένικος, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι πολλοὶ λέγειν εἰσὶν ἐμοῦ δεινότεροι, καὶ μᾶλλον τοιούτων πραγμάτων ἔμπειροι· ἀλλ' ὅμως ἡγεῖται τὴν ἐμὴν οἰκειότητα πιστοτάτην εἶναι. αἰσχρὸν μοι οὖν δοκεῖ εἶναι, κελεύοντος τούτου, καὶ δεομένου τὰ δίκαια αὐτῷ βοηθῆσαι, περιϊδεῖν αὐτὸν, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ ἐγὼ, τῶν ὑπ' Ἀνδροκλείδου διδομένων στερηθῆναι.„ τί δὴ ταῦτα τὰ προοίμια ἀλλήλων διαφέρει; παρὰ Λυσίᾳ μὲν ἡδεῖα ἐστὶν ἡ εἰσβολὴ, καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον, ἢ ὅτι φυσικῶς πως εἴρηται, καὶ ἀφελῶς· Ἀναγκαῖον μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶτον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ τὸ ἐπιλεγόμενον τούτῳ, ἔτι μᾶλλον ἀκατάσκευον φαίνεται εἶναι, καὶ ὡς ἂν ἰδιώτης τὶς εἰπεῖν δύναιτο τὸ εἰρημένον· Ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάσῃ, ὅτι ὑπὲρ οὐδενὸς ὑμῶν πώποτε εἰρηκὼς

πρότερον, ὑπὲρ τούτου νῦν λέγω. παρὰ δὲ Ἰσαίῳ κατεσκεύασται τὸ δοκοῦν εἶναι ἀφελές, καὶ οὐ λέληθεν ὅτι ἐστὶ ῥητορικόν· Ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐγενόμην χρήσιμος, καὶ δικαίως· καὶ νῦν, εἴ τι ἐστὶ κατ' ἐμὲ, πειράσομαι συσσώζειν αὐτόν. ὑψηλότερα γάρ ἐστι, καὶ ἧττον ἐκείνων ἀφελέστερα. καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ ἐπιφερόμενα· Μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ προπετείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀδικίᾳ, πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσῆλθον. ἥ τε γὰρ προπέτεια, καὶ ἡ ἀδικία, καὶ τὸ πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσελθεῖν, πεποιημένοις μᾶλλον ἔοικεν, ἢ αὐτοφυέσι. καὶ αὖθίς γε παρὰ μὲν τῷ Λυσίᾳ ἡ πρόφασις λέγεται ἀνεπιτηδεύτως· Ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ξένος ἦν Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατήρ· καὶ ὅτε ἐφεύγομεν ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγὼ, καὶ ἄλλος Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος. ἡδέως τε καὶ ἀφοριστικῶς τὰ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθεται· Καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ παθόντες ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν. παρὰ δὲ τῷ Ἰσαίῳ πέφρασται περιεργότερον, καὶ οὐ μακρὰν ἀπέχει τῆς Δημοσθένους κατασκευῆς· Τριηραρχοῦντος γάρ μου ἐπὶ Κηφισοδότου ἄρχοντος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς οἰκείους, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔσης μοι παρακαταθήκης παρ' Εὐμαθεῖ τούτῳ. τό τε γὰρ, λόγου ἀπαγγελθέντος, καὶ τὸ ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, καὶ τὸ οὔσης ἐμοὶ παρακαταθήκης, οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε ἀφελῶς εἰρῆσθαι. ἐκείνως γὰρ λεγό-

μενα μᾶλλον ἀποίητα· "Ὅτε γὰρ ἐτριηράρχουν, καὶ ἀπηγγέλη τοῖς ἐνθάδε, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, ἔχων μου παρακαθήκην Εὐμαθὴς οὑτοσί. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν προοιμίων μέρη, παρ' ᾧ μὲν, ἀφελέστερον ἄν τις εὕροι λεγόμενα· παρ' ᾧ δὲ, ῥητορικώτερον. ἐν ἑτέρῳ δὲ ἀγῶνι πάλιν, ὁ μὲν Ἰσαῖος, ἐπιτρόπῳ τινὶ συντάξας ἀπολογίαν, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀδελφιδῶν κρινομένῳ, τοιαύτῃ κέχρηται ἀρχῇ· „ Ἠβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ λίαν οὕτως ἀγνοηθέντα προσχήματι ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, καὶ δίκας τοιαύτας λαγχάνειν· ἀλλ' οὐ τόγε οὖν ἀδελφιδοῦν ἐμὸν καὶ κύριον τῆς πατρῴας οὐσίας, οὐ μικρᾶς, ἀλλ' ἱκανῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν, ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ παραδοθείσης, ταύτης ἐπιμελεῖσθαι, τῶν δ' ἐμῶν μὴ ἐπιθυμεῖν· ἵνα βελτίων τ' ἐδόκει πᾶσιν εἶναι, σώζων αὐτὴν, καὶ πλείω ποιῶν, χρησιμώτερον ὑμῖν πολίτην παρεῖχεν ἑαυτόν. ἐπεὶ δὲ τὴν μὲν ἀνήρηκε, καὶ πέπρακε, καὶ αἰσχρῶς καὶ κακῶς διολώλεκεν, ὡς οὐκ ἂν ἠβουλόμην· πιστεύων δ' ἑταιρίαις, καὶ λόγων παρασκευαῖς, ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐλήλυθεν· ἀνάγκη, ὡς ἔοικε, συμφορὰν μὲν εἶναι νομίζειν, ὅτι τοιοῦτός ἐστιν, οἰκεῖος ὤν· ἀπολογεῖσθαι δὲ περὶ ὧν ἐγκέκληκε, καὶ ἔξω [μὲν] τοῦ πράγματος διαβέβληκεν ὡς ἂν οὖν δυνώμεθα προθυμότατα πρὸς ὑμᾶς.„ ὁ δὲ Λυσίας ἀνδρὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐγκαλουμένῳ κακῆς ἐπιτροπῆς, συγγράψας λόγον, τοιούτῳ κέχρηται τῷ προοιμίῳ· „Οὐχ ἱκανὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ἐπιτρόποις, ὅσα πράγματα

διὰ τὴν ἐπιτροπίαν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ διασώζοντες τὰς τῶν φίλων οὐσίας, συκοφαντοῦνται ὑπὸ τῶν ὀρφανῶν πολλοί. ὅπερ κἀμοὶ νῦν συμβέβηκεν. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταλειφθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἱπποκράτους χρημάτων, καὶ διαχειρίσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν οὐσίαν, καὶ παραδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ χρήματα, ὧν ἐπίτροπος κατελείφθην, συκοφαντοῦμαι νῦν ὑπ᾽ αὐτῶν ἀδίκως." οὐ πολλῶν οἶμαι δεῖν λόγων, ὅτι τοῦτο μὲν ἀφελῶς καὶ ἡδέως εἴρηται, ἦθός τε οὐ πεπλασμένον, ἀλλὰ φυσικὸν ἐπιφαίνει· τὸ γάρ· Οὐχ ἱκανὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ἐπιτρόποις ὅσα πράγματα διὰ τὴν ἐπιτροπὴν ἔχουσιν, οὐδεὶς ἂν εἴποι ῥήτορος εἶναι, ἀλλὰ παντὸς ἰδιώτου, καταστάντος εἰς ἀγῶνα ἄδικον· τὸ δ᾽ Ισαίου πεποιῆσθαι ῥητορικῶς καὶ κεκαλλιλογῆσθαι σεμνότερον, ἅπαντες ἂν φήσειαν· τὸ γάρ, Ἐβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ λίαν οὕτως ἀγνοηθέντα προσχήματα ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν. καὶ ἔτι μᾶλλον παρὰ Λυσίᾳ μὲν χαριέντως πάνυ καὶ ἀφελῶς εἰρῆσθαι τὸ, Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταλειφθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἱπποκράτους χρημάτων, καὶ διαχειρίσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν οὐσίαν, καὶ παραδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ χρήματα· θάτερον δὲ τραχύτερον, καὶ οὐχ ὡς ἂν ἰδιώτης μετέθηκεν· Ἀλλ᾽ οὐ τόν γε οὖν ἀδελφιδοῦν ἐμὸν καὶ κύριον τῆς πατρῴας οὐσίας, οὐ μικρᾶς, ἀλλ᾽ ἱκανῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν ὑφ᾽ ἡμῶν αὐτῷ παραδοθείσης, ταύτης ἀπημελεῖσθαι. ἑνὸς δ᾽ ἔτι μνησθήσομαι γένους, ἐξ οὗ μά-

λιστα ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν ἔστι καταφανής. ὑποτίθεται δ' ἑκάτερος ἰδιώτην ἄνδρα, καὶ ἀπράγμονα καὶ νέον, παρὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσίν τε καὶ φύσιν ἠναγκασμένον ἐν δικαστηρίῳ λέγειν· ὁ μὲν Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἀρχεβιάδην λόγῳ, τὸν τρόπον τοῦτον· „Ἐπειδὴ τάχιστα ἔλαχέ μοι ταύτην τὴν δίκην Ἀρχεβιάδης, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, προσῆλθον αὐτῷ λέγων, ὅτι νέος καὶ ἄπειρος ἦν πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δεόμενος εἰσιέναι εἰς δικαστήριον. ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ εὕρεμα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ παραλαβόντα τοὺς ἐμοὺς φίλους καὶ τοὺς σαυτοῦ, διηγήσασθαι περὶ τοῦ χρέους, ὅθεν γεγένηται. κἂν δοκῇς ἀληθῆ λέγειν ἐκείνοις, οὐδέν σοι δεήσει πραγμάτων, ἀλλὰ λαβὼν, ἐπὶ τὰ σαυτοῦ. δίκαιος δ' εἶ μοι μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλ' εἰπεῖν ἅπαντα, ἐπειδὴ νεώτερός εἰμι τοῦ συμβουλεύειν· ἵνα ἀκούσαντες περὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, βουλευσώμεθα περὶ ὧν σὺ λέγεις· ἐὰν πως φανερὸν γένηται, πότερον ἀδίκως τῶν ἐμῶν ἐφίεσαι, ἢ δικαίως τὰ σεαυτοῦ ζητεῖς κομίσασθαι. ταῦτ' ἐμοῦ προκαλουμένου, οὐδεπώποτ' ἠθέλησε συνελθεῖν, οὐδὲ λόγον περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο ποιήσασθαι, οὐδὲ δίαιταν ἐπιτρέψαι, ἕως ὑμεῖς τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν διαιτητῶν ἔθεσθε.„ ὁ δὲ Ἰσαῖος ἐν ἀμφισβητήσει χωρίου τὸ ὑπὸ τῶν δημοτῶν κατεσχημένον, οἷς τὸ χωρίον ὑπέκειτο, ταύτῃ χρώμενον εἰσάγει τῇ ἀρχῇ· „Μάλιστα μὲν ἐβουλόμην, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικεῖσθαι τῶν πολιτῶν· εἰ δὲ μὴ, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν, πρὸς οὓς ἂν οὐδὲν ἐφρόντιζον διαφερό-

μενος. νῦν δέ μοι πάντων πραγμάτων λυπηρότατον συμβέβηκεν. ἀδικοῦμαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν, οὓς περιορᾷν μὲν ἀποστεροῦντας οὐ ῥάδιον, ἀπέχθεσθαι δὲ ἡδέως, μεθ᾽ ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. πρὸς μὲν οὖν πολλοὺς χαλεπὸν ἀντιδικεῖν· μέγα γὰρ μέρος συμβάλλεται τὸ πλῆθος αὐτοῖς πρὸς τὸ δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν· ὅμως δὲ διὰ τὸ πιστεύειν τοῖς πράγμασι, πολλῶν μοι καὶ δυσκόλων συμπιπτόντων, οὐχ ἡγούμην δεῖν κατοκνῆσαι δι᾽ ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. δέομαι οὖν ὑμᾶς συγγνώμην ἔχειν, εἰ καὶ νεώτερος ὢν, λέγειν ἐπὶ δικαστηρίου τετόλμηκα· διὰ γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας ἀναγκάζομαι παρὰ τὸν ἐμαυτοῦ τρόπον τοιοῦτόν τι ποιεῖν. πειράσομαι δ᾽ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἂν δύνωμαι, διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν περὶ τοῦ πράγματος.,, τίς ἂν οὖν οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, τὸν μὲν Λυσίου νέον, καὶ ἰδιώτην, καὶ ἀπράγμονα, ἀρχέτυπόν τινα εἶναι τῆς ἀληθείας, διαφέροντα ἐκείνης οὐδ᾽ ὁτιοῦν· τὸν ἕτερον δὲ, ἀπόγραφόν τινα καὶ οὐ λανθάνοντα, ὅτι πέπλασται ῥητορικῇ τέχνῃ; καὶ γὰρ αἱ λέξεις καὶ τὰ νοήματα, παρ᾽ ἐκείνῳ μὲν, τὸ αὐτοφυές· παρὰ δὲ τούτῳ, τὸ κατασκευαστὸν ἀποφαίνουσιν. ὁ μὲν γὰρ, ἀρχῇ κέχρηται, ὅτι νέος τε, καὶ ἄπειρος εἴη πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δεόμενος εἰς δικαστήριον εἰσιέναι. καὶ ἐπιφέρει πάνυ ἠθικῶς· Ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ εὕρεμα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμὴν, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φύσιν εἶχε γενέσθαι τε καὶ ῥηθῆναι, λέγει· ὡς ἐπὶ διαιτητὰς ἠξίουν κοινοὺς ἐλθεῖν φίλους· κἂν δόξῃς ἀληθῆ λέγειν ἐκείνοις, οὐ-

θεν σοι δεήσει πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ λαβὼν, ἐπὶ τὰ σαυτοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν ἤθει χρηστῷ διεξελθὼν, τελευτῶν ἐπιτίθησι· Ταῦτ' ἐμοῦ προκαλουμένου, οὐδεπώποτε ἠθέλησε συνελθεῖν. ὁ δὲ Ἰσαῖος, τουτὶ μὲν τὸ μέρος, τὸ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἠναγκάσθαι λέγειν ἐν δικαστηρίῳ, νέον ὄντα, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ προοιμίου τίθησιν. ἄρχεται δὲ ἀπὸ διανοίας, οὐ φαύλης μὰ Δία, οὐδὲ ἰδιωτικῆς· ἀνιαρώτερον εἶναι λέγων πρὸς τοιούτους ἀπεχθέσθαι, μεθ' ὧν ἀνάγκη τῶν τιμιωτάτων κοινωνεῖν· ἔπειτα ἀπολύεται τι τῶν μελλόντων αὐτὸν λυπεῖν, τὸ δὴ πολλοὺς ὄντας τοὺς δημότας πρὸς αὐτὸν ἀντιδικεῖν. συντίθησί τε τὰ ὀνόματα οὐ φαύλως μὰ Δία, οὐδ' ὡς ἂν ἰδιώτης· Ἀδικοῦμαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν, φησίν· οὓς περιορᾷν μὲν οὐ ῥᾴδιον ἀποστεροῦντας· ἀπέχθεσθαι δ' ἂν ἡδέως, μεθ' ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. ἡ γὰρ ἀηδὴς ἀπέχθεια, καὶ αἱ κοιναὶ συνουσίαι, τεχνικώτερον σύγκεινται μᾶλλον, ἢ ἀφελέστερον. καὶ ἔτι τὸ, Πολλῶν μοι δυσκόλων συμπιπτόντων, οὐχ ἡγούμην δεῖν κατοκνῆσαι δι' ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. ἥκιστα γὰρ ἰδιώτης ἂν οὕτως, οὐχ ἡγούμην δεῖν κατοκνῆσαι, οὐδέ γε τὸ Δι' ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων· ἀλλ' ἐκείνως πως μᾶλλον, Τοσούτων γέ μοι συμπεπτωκότων δυσκόλων, ἐφ' ὑμᾶς ἠνάγκασμαι καταφυγεῖν, ἵνα τῶν δικαίων τύχω δι' ὑμῶν. οἶμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων οὐκ ἄδηλον εἶναι τὴν τῶν ἀνδρῶν διαφοράν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μελλόντων λέγεσθαι μᾶλλον ἔσται καταφανής,

καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀποδεικτικῶν τε καὶ παθητικῶν λόγων· ἐν οἷς ὁ μὲν Λυσίας, ἁπλούστερός τίς ἐστι, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν κοινότητα τῶν σχημάτων· οὑτοσὶ δὲ, ποικιλώτερος. πολλὰ γὰρ ἄν τις, ἰδὼν, εὕροι παρ' αὐτῷ, ὡς ἐν τούτῳ· „Πόθεν χρὴ πιστεύεσθαι τὰ εἰρημένα, πρὸς θεῶν; οὐκ ἐκ τῶν μαρτύρων; οἶμαι γε. πόθεν δὲ τοὺς μάρτυρας; οὐκ ἐκ τῶν βασάνων; εἰκός γε. πόθεν δέ γε ἀπιστεῖσθαι τοὺς λόγους τοὺς τούτων; οὐκ ἐκ τοῦ φεύγειν τοὺς ἐλέγχους; ἀνάγκη μεγάλη. φαίνομαι τοίνυν ἐγὼ μὲν διώκων ταῦτα, καὶ τὰ πράγματα εἰς βασάνους ἄγων· οὗτος δὲ, ἐπὶ διαβολὰς καὶ λόγους καθιστάς· ὅπερ ἄν τις πλεονεκτεῖν βουλόμενος ἐποίησεν. ἐχρῆν δὲ αὐτὸν, εἴπερ τι δίκαιον ἐφρόνει, καὶ μὴ παρακρούεσθαι τὰς ὑμετέρας γνώμας ἐζήτει, μὴ μὰ Δία ταῦτα ποιεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν λογισμὸν μετὰ μαρτύρων ἐλθεῖν, καὶ ἐξετάζειν ἕκαστα τῶν ἐν τῷ λόγῳ, τοῦτον τὸν τρόπον παρ' ἐμοῦ πυνθανόμενον· Εἰσφορὰς λογίζῃ πρὸς πόσας; καὶ πόσον ἀργύριον εἰσενηνεγμένης; κατὰ τόσον καὶ τόσον, κατὰ πόσα ψηφίσματα ταυτί. ταύτας εἰλήφασί τινες, οἳ καὶ ταῦτα μαρτυρόμενοι. σκέψασθαι τὰ ψηφίσματα, τὸ πλῆθος τῶν εἰσφορῶν, τὰ εἰσενηνεγμένα, τοὺς λαβόντας· καὶ εἰ μὲν εὖ τε τῷ λόγῳ πιστεύειν· εἰ δὲ μὴ, νῦν παράσχεσθαι μάρτυρας, εἴ τι ψεῦδος ἦν ὧν ἐλογισάμην αὐτοῖς." ταυτὶ μὲν διαλελυμένα, καὶ ἐξ ἐπερωτήσεως· οἷς ὁ Λυσίας μὲν ἥκιστα κέχρηται· Δημοσθένης δὲ, ὁ παρὰ τούτου τὰς ἀφορμὰς λαβὼν, ἀφειδέστερον. οἷον· „Οὐκ-

οὖν σὺ μισθοφορὰν λέγεις; φήσει τις. καὶ παραχρῆμά γε τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἁπάντων, ὦ Ἀθηναῖοι· ἵνα τῶν κοινῶν τὸ μέρος λαμβάνων ἕκαστος, ὅτου δέοιτο ἡ πόλις, τοῦτο παρέχῃ. ἔξεστιν ἄγειν ἡσυχίαν; οἴκοι μένων βελτίων εἶ, τοῦ δι' ἔνδειαν ἀνάγκῃ τὶ ποιεῖν αἰσχρὸν ἀπηλλαγμένος. συμβαίνει τὶ τοιοῦτον, οἷα καὶ τὰ νῦν; στρατιώτης αὐτὸς ὑπάρχων ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων λημμάτων, ὥσπερ ἔστι δίκαιον, ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ἔστι τὶς ἔξω τῆς ἡλικίας ἡμῶν; ὅσα οὗτος ἀτάκτως νῦν λαμβάνων οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτα ἐν ἴσῃ τάξει παραλαμβάνων, πάντ' ἐφορῶν καὶ διοικῶν, ἃ χρὴ πράττεσθαι. ὅλως δὲ, οὔτε ἀφελὼν, οὔτε προσθεὶς, πλὴν τι μικρὸν, τὴν ἀταξίαν ἀνελὼν, εἰς τάξιν ἤγαγον τὴν πόλιν, τὴν αὐτὴν τοῦ λαβεῖν, τοῦ στρατεύεσθαι, τοῦ δικάζειν, τοῦ ποιεῖν τοῦθ' ὅ, τι καθ' ἡλικίαν ἕκαστος ἔχοι, καὶ ὅτου καιρὸς εἴη, τάξιν ποιήσας.„ ἐκεῖνα δὲ κατὰ συστροφὴν καὶ παρακεκινδυνευμένα, τῷ τε βραχέως καὶ ἀγκύλως καὶ ἐκ παραδόξου συντίθεσθαι, καὶ οὐχ ἅπασιν οὐδὲ ἐκ προχείρου γνωριζόμενα· „Καὶ οὗτος γὰρ ὁ πάντων ἀνθρώπων σχετλιώτατος, οὐ παρεχόμενος αὐτῶν μάρτυρας δοῦναι, ὧν ἐναντίον ἡμῖν ἀποδοῦναι φησὶν, ὡς ἐκείνοις πιστεύειν προσποιεῖται μᾶλλον, ὡς ἀποδεδώκασιν ἡμῖν, ἢ ἡμῖν ὡς οὐκ ἀπειλήφαμεν. καίτοι πᾶσι φανερὸν, ὡς ἔοικε, τὸν τούτου πατέρα, ἀποστεροῦντα ὄντα ἐπίτιμον, ὅτι ἡμῖν ἑκόντες οὐκ ἂν ἀπέδοσαν, εἰσπράξασθαι, οὕτως ἔχοντος, οὐκ ἂν ἐδυνήθημεν.„ καὶ γάρ τοῦτό ἐστι τὸ σχῆμα, ᾧ πολλάκις Δημοσθένης κέχρηται. „Εἶτ' οἴεσθε, οἱ

μὲν αὐτὸν οὐδὲν ἠδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾷν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δὲ ἐκ προῤῥήσεως πολεμῆσαι;,, καὶ ἔτι γε τὰ τοιαῦτα· ,,Ὦ γὰρ, ἃ μὲν ὑπῆρχεν ἔξω τῶν ἀποτιμηθέντων, καταλελειτουργηκότι, δανειζομένῳ δ' οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτι πλέον οὐδὲν ἀποδεδωκότι τὰς μισθώσεις, ἔχειν ἐμοὶ προσῆκον ἀναμφισβητήτως, οὗτοι τηλικαύτην δίκην λαχόντες, καὶ σφέτερα αὐτῶν εἶναι φάσκοντες, ἐκώλυσάν με ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν ἐπισκευήν.,, καὶ τί δεῖ τὰ πλείω παρατιθέντα μηκύνειν; πολλὰ γὰρ ἄν τις εὕροι τῶν Ἰσαίου κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμοὺς ἐξηλλαγμένα μὲν τῆς Λυσίου λέξεως, ἐοικότα δὲ τῇ Δημοσθένους δεινότητι. εἰρηκὼς δὲ καὶ περὶ τῶν πραγμάτων, ὅτι δεινότερός ἐστιν οἰκονομῆσαι Λυσίου, καὶ ὅλους τοὺς λόγους, καὶ τὰ μέρη αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἔξω ποιῶν τῆς τέχνης, ᾗ μετὰ ταῦτα πολλῇ ὁ Δημοσθένης ἐχρήσατο, βούλομαι καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων παρασχέσθαι πίστεις. ἔσται δὲ κεφαλαιώδης τε καὶ ὡς πρὸς ἀνεγνωκότας τὸν ἄνδρα ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἐνεχώρει παραδείγματα πάντων τιθέναι. αὐτίκα τὰς διηγήσεις τοτὲ μὲν ἀπροκατασκευάστους καὶ συντόμους, καὶ οὐδὲν προλαμβανούσας τῶν ἀποδεικτικῶν, ἐν τῇ προσηκούσῃ τίθησι χώρᾳ, καθάπερ ἐφ' ᾧ πρὸς Μέδοντα ποιεῖ λόγῳ, καὶ ἐν τῷ πρὸς Ἀγνόθεον, καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς δημότας ἀμφισβητήσει περὶ τοῦ χωρίου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς· τοτὲ δὲ, μερίσας αὐτὰς εἰς τὰ κε-

φάλαια, καὶ παρ᾽ ἕκαστον αὐτῶν τὰς πίστεις παρατιθεὶς, ἐκμηκύνει τε μᾶλλον, καὶ ἐκβαίνει τὸ τῆς διηγήσεως σχῆμα, τῷ συμφέροντι χρώμενος. ταύτης ἐστι τῆς ἰδέας ἥ τε πρὸς Ἕρμωνα ὑπὲρ τῆς ἐγγύης ἀπολογία· καὶ ἡ πρὸς Εὐκλείδην ἀμφισβήτησις ὑπὲρ τῆς τοῦ χωρίου λύσεως· καὶ ἡ ὑπὲρ Εὐφιλήτου πρὸς τὸν Ἐρχιέων δῆμον ἔφεσις. ἐν γὰρ δὴ τοῖς λόγοις τούτοις μακροτέρας τὰς διηγήσεις οὔσας, οὐχ ἅμα τίθησιν ὅλας, ἀλλὰ κατὰ μέρη διαλαμβάνων, ἐφ᾽ ἑκάστῳ κεφαλαίῳ τούς τε μάρτυρας ἐπάγεται, καὶ τὰς ἄλλας παρέχεται πίστεις, δεδοικὼς, παρ᾽ ὅσα γ᾽ οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, μὴ δυσπαρακολούθητος γένηται, διὰ τὸ πλῆθος τῶν κεφαλαίων, ὁ λόγος· καὶ πολλάκις αἵ τε πίστεις εἰς ἓν χωρίον ἅπασαι συναχθεῖσαι, πολλαὶ καὶ περὶ πολλῶν οὖσαι πραγμάτων, μὴ συνταράξωσι τὴν σαφήνειαν· τοιγάρτοι μετὰ τὰς διηγήσεις, τὰς οὕτως ᾠκονομημένας, οὐκ ἔτι τὰς προηγουμένας ἀποδείξεις πολλοῖς βεβαιοῦται λόγοις, οὐδ᾽ ἔστιν ὅμοιος τοῖς νέοις τεχνογράφοις, ἀλλὰ τὰς τῶν ἀντιδίκων πίστεις ἀναιρεῖν οἴεται δεῖν. τότε δὲ, προκατασκευάζεταί τινα πρὸ τῶν διηγήσεων πράγματα, καὶ προλαμβάνει τὰ μέλλοντα, πιστοτέρας αὐτὰς, ἢ κατ᾽ ἄλλό τι χρησιμωτέρας ποιήσειν οἰόμενος, ὡς ἐν τῇ κλήσει τῇ πρὸς Ἀριστογείτονα καὶ Ἄρχιππον εὑρίσκεται πεποιηκὼς, ἐν ᾗ κλήρου τις ἀμφισβητῶν, ἀδελφὸς ὢν τοῦ τελευτήσαντος, προσκαλεῖται τὸν ἔχοντα τἀφανῆ χρήματα εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν· ὁ δὲ τοῦ κλήρου κρατῶν, παραγράφεται τὴν κλῆσιν, δεδόσθαι λέγων ἑαυτῷ τὰ χρήματα.

κατὰ διαθήκας. διττῆς δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης, τῆς μὲν, περὶ τοῦ γεγονέναι τὰς διαθήκας, ἢ μή· τῆς δὲ, τῶν διαθηκῶν ἀμφισβητουμένων ἤδη, τίνα δεῖ τοῦ κλήρου κρατεῖν· πρῶτον ἀποδοὺς τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων λόγον, καὶ ταῦτα ἀποδείξας τὸ μέρος, ὡς οὐ δεῖ τὸν ἐπίδικον κρατεῖσθαι κλῆρον πρὸ δίκης, οὕτως ἐπὶ τὴν διήγησιν ἔρχεται, δι᾽ ἧς ἀποδείκνυσιν, οὔτε γεγενημένας ὑπὸ τοῦ τετελευτηκότος τὰς διαθήκας. καὶ οὐδὲ ταύτην τὴν διήγησιν ἁπλῶς πως συστρέψας καὶ ἀκατασκευάστως τίθησιν, ἀλλὰ καὶ ταύτην μακροτέραν οὖσαν, ἀποτομαῖς τισι διαλαμβάνει, καὶ καθ᾽ ἕκαστον εἶδος μάρτυρας ἀναβιβάζεται, καὶ προκλήσεις ἀναγινώσκει, καὶ συνθήκας παρέχεται, τεκμηρίοις τε καὶ σημείοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν εἰκότων ἐλέγχοις ἅπασι χρῆται. πολλὰς δ᾽ ἂν ἔχοιμι καὶ ἄλλας παρασχέσθαι διηγήσεις, πρὸς τὸ συμφέρον ᾠκονομημένας ὑπὸ τοῦ ῥήτορος, προκατασκευαῖς, παρασκευαῖς, μερισμοῖς, χωρίων ἀλλαγαῖς, πραγμάτων μεταγωγαῖς, τῷ τὰ κεφάλαια ἀνεστράφθαι, τῷ μὴ κατὰ τοὺς χρόνους τὰ πραχθέντα εἰρῆσθαι, τῷ μὴ πάντα, μηδ᾽ ἂν ὡς φύσιν εἶχε πραχθῆναι, μηδ᾽ ὡς ἂν ἰδιώτης τὶς εἴποι, λέγεσθαι, μὴ μετρίως, μυρίοις ἄλλοις τοιούτοις τρόποις. ἀλλ᾽ οὔτε χρόνον ἱκανὸν ἔχω περὶ πασῶν λέγειν, ἐκδιηγούμενος εὐθὺς ἐφ᾽ ἑκάστης τὴν τέχνην, ὡς ἐβουλόμην ἄν· οὐθ᾽ ὁ πρὸς τοὺς ἐπισταμένους τὰ πράγματα λόγος, ἐν τῷ πλήθει τῶν παραδειγμάτων τὸ πιστὸν ἔχει, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ τοῖς τοιούτοις καὶ ἡ βραχεῖα δήλωσις. ἐρῶ δὲ κεφαλαιωδῶς, περὶ ταύτης τῆς

ἰδέας, ἣν ἐγὼ δόξαν ἔχω, καὶ τίνι διαφέρειν, οἴομαι τὸν Ἰσαῖον τοῦ Λυσίου. τοῦ Λυσίου μὲν ἄν τις ἀναγινώσκων τὰς διηγήσεις, οὐδὲν ἂν ὑπολάβῃ λέγεσθαι κατὰ τέχνην ἢ πονηρίαν, ἀλλ' ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια φέρει· αὐτὸ τοῦτο ἀγνοῶν, ὅτι τῆς τέχνης τὸ μιμήσασθαι τὴν φύσιν αὐτῆς μέγιστον ἔργον ἦν. ἐπὶ δὲ τῶν Ἰσαίου διηγημάτων, τοὐναντίον ἂν παθεῖν, μηδὲν ὑπολαβεῖν αὐτοφυῶς καὶ ἀπραγματεύτως λέγεσθαι, μηδ' εἴ τινα ὡς ἔτυχε γενόμενα εἴρηται· ἐκ κατασκευῆς δὲ πάντα, καὶ μεμηχανευμένα πρὸς ἀπάτην, ἢ ἄλλην τινὰ κακουργίαν. καὶ τῷ μὲν ἂν καὶ τὰ ψευδῆ λέγοντι πιστεύσειν ἄν· τῷ δὲ, μηδ' ἂν ἀληθεύῃ, χωρὶς ὑποψίας προσέξειν. ἐν δὲ τοῖς ἀποδεικτικοῖς διαλλάττειν ἂν δόξειεν Ἰσαῖος Λυσίου, τῷ τε μὴ κατ' ἐνθύμημά τι λέγειν, ἀλλὰ κατ' ἐπιχείρημα· καὶ τῷ μὴ βραχέως, ἀλλὰ διεξοδικῶς· μηδὲ ἁπλῶς, ἀλλ' ἀκριβῶς· αὔξειν τε μᾶλλον, καὶ δεινότερα ποιεῖν τὰ πράγματα, καὶ τὰ πάθη ποιεῖν γενικώτερον· ἐν γὰρ δὴ τούτοις οὐχ ἥττόν ἐστι φανερὸς τῇ Δημοσθένους τέχνῃ τὰς ἀφορμὰς δεδωκὼς, ἀλλ' οὐ τὴν Λυσίου διώκων ἀσφάλειαν, ὡς ἔκ τε ἄλλων ἐστὶ λόγων, μᾶλλον δὲ ἐκ πάντων τῶν γραφέντων ὑπ' αὐτοῦ τεκμήρασθαι. εἰ δέ τι δεῖ καὶ παραδείγμασι χρῆσθαι, μή τις ἀναπόδεικτα δόξῃ λέγειν ἡμᾶς, ποιήσω καὶ τοῦτο προχειρισάμενος τὸν ὑπὲρ Εὐφιλήτου λόγον, ἐν ᾧ τὸν Ἐρχιέων δῆμον εἰς τὸ δικαστήριον προσκαλεῖταί τις τῶν ἀποψηφισθέντων, ὡς ἀδίκως τῆς πολιτείας ἀπελαυνόμενος, ἐγράφη γὰρ δή τις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων

νόμος, ἐξέτασιν γενέσθαι τῶν πολιτῶν κατὰ δήμους· τὸν δὲ ἀποψηφισθέντα ὑπὸ τῶν δημοτῶν, τῆς πολιτείας μὴ μετέχειν, τοῖς δὲ ἀδίκως ἀποψηφισθεῖσιν, ἔφεσιν εἰς τὸ δικαστήριον εἶναι, προσκαλεσαμένοις τοὺς δημότας· καὶ ἐὰν τὸ δεύτερον ἐξελεγχθῶσι, πεπρᾶσθαι αὐτοὺς, καὶ τὰ χρήματα εἶναι δημόσια. κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ὁ Εὐφίλητος προσκαλεσάμενος τοὺς Ἐρχιέας, ὡς ἀδίκως καταψηφισαμένους αὐτοῦ, τὸν ἀγῶνα τόνδε διατίθεται. προείρηται μὲν δὴ τὰ πράγματα ταῦτ᾽ ἀκριβῶς, καὶ πεπίστωται διὰ τῶν μαρτύρων. οἷς δὲ βεβαίας βούλεται ποιῆσαι τὰς μαρτυρίας, ταῦθ᾽ ἐστὶν· ὡς μὲν ἐγὼ δόξης ἔχω, πάντ᾽ ἀκριβῶς ἐξειργασμένα· κρινέτω δὲ ὁ βουλόμενος, εἰ τὰ προσήκοντα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν·

„Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀδελφὸς ἡμῖν ἐστιν οὑτοσὶ ὁ Εὐφίλητος, οὐ μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν ἁπάντων ἀκηκόατε μαρτυρούντων. σκέψασθε δὲ πρῶτον τὸν πατέρα ἡμῶν, τίνος εἵνεκεν ἂν ψεύδοιτο, καὶ τοῦτον μὴ ὄντα αὑτοῦ υἱὸν εἰσποιοῖτο. πάντας γὰρ εὑρήσετε τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, ἢ οὐκ ὄντων αὐτοῖς γνησίων παίδων, ἢ διὰ πενίαν ἀναγκαζομένους, ξένους ἀνθρώπους εἰσποιεῖσθαι, ὅπως ὠφελῶνταί τι ἀπ᾽ αὐτῶν δι᾽ αὐτοὺς Ἀθηναίων γεγονότων. τῷ τοίνυν πατρὶ τούτων οὐδέτερον ὑπάρχει. γνήσιοι μὲν γὰρ αὐτῷ ἡμεῖς δύο υἱεῖς ἐσμέν· ὥστε οὐκ ἄν γε δι᾽ ἐρημίαν τοῦτον εἰσποιοῖτο. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τροφῆς τε καὶ εὐπορίας τῆς παρὰ τούτου δεόμενος. ἔστι γὰρ αὐτῷ βίος ἱκανός, καὶ χωρὶς τούτου μεμαρτύρηται ὑμῖν τοῦτον

ἐκ παίδων τρέφων καὶ ἀσκῶν, καὶ εἰς φράτορας εἰσάγων. καὶ ταῦτα οὐ μικρὰ δαπανήματά ἐστιν· ὥστε τόν τε πατέρα ἡμῶν οὐκ εἰκός ἐστιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδὲν ὠφελούμενον, οὕτως ἀδίκῳ πράγματι ἐπιχειρῆσαι, ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἐμέ γε οὐδεὶς ἀνθρώπων οὕτως τελέως ἂν ἄφρονα ὑπολάβοι, ὥστε τούτῳ μαρτυρεῖν τὰ ψευδῆ, ὅπως τὰ πατρῷα διὰ πλειόνων διανείμωμαι. καὶ γὰρ οὐδ᾽ ἀμφισβητῆσαί μοι ἐξουσία γένοιτ᾽ ἂν ὕστερον, ὡς οὐκ ἔστιν ἀδελφὸς οὗτος ἐμοῦ. οὐδεὶς γὰρ ἂν ὑμῶν τὴν φωνὴν ἀνάσχοιτ᾽ ἂν ἀκούων, εἰ νῦν μὲν, ὑπόδικον ἐμαυτὸν καθιστὰς, μαρτυρῶ ὡς ἔστιν ἀδελφὸς ἡμέτερος· ὕστερον δὲ φαινοίμην τούτοις ἀντιλέγων. οὐ μόνον τοίνυν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰκός ἐστι τἀληθῆ μεμαρτυρηκέναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς. ἐνθυμήθητε γὰρ πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ τὰς ἀδελφὰς ἡμῶν ἔχοντες, οὐκ ἄν ποτε ἐμαρτύρουν περὶ τούτου τὰ ψευδῆ. μητρυιὰ γὰρ ἡ τούτου μήτηρ ἐγεγένητο ταῖς ἡμετέραις ἀδελφαῖς. εἰώθασι δέ πως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διαφέρεσθαι ἀλλήλαις αἵ τε μητρυιαὶ καὶ αἱ πρόγονοι. ὥστε εἰ οὗτος ἐξ ἄλλου τινὸς ἀνδρὸς ἦν τῇ μητρυιᾷ, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς, οὐκ ἄν ποτε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας αἱ ἀδελφαὶ μαρτυρεῖν εἴασαν καὶ ἐπέτρεψαν. καὶ μὴν οὐκ ἂν ὁ θεῖος πρὸς μητρὸς ἡμῖν ὢν, τούτῳ δὲ οὐδὲν προσήκων, δήπου τῇ τούτου μητρὶ ἠθέλησεν ἂν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μαρτυρῆσαι ψευδῆ μαρτυρίαν, δι᾽ ἣν ἡμῖν γίνεται βλάβη περιφανής. εἴπερ ξένον ὄντα τοῦτον εἰσποιοῦμεν ἀδελφὸν ἡμῖν αὐ-

τοῖς. ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πρὸς τούτοις πῶς ἄν τις ὑμῶν καταγνοίη ψευδομαρτυρίαν Δημαράτου τουτουῒ, καὶ Ἡγήμονος, καὶ Νικοστράτου· οἳ πρῶτον μὲν οὐδὲν αἰσχρὸν οὐδέποτε φανήσονται ἐπιτηδεύσαντες, εἶτα δ', οἰκεῖοι ὄντες ἡμῖν, καὶ εἰδότες ἡμᾶς ἅπαντας, μεμαρτυρήκασιν Εὐφιλήτῳ τούτῳ τὴν αὐτοῦ συγγένειαν ἕκαστος. ὥστε ἡδέως κἂν τῶν ἀντιδικούντων ἡμῖν τοῦ σεμνοτάτου πυθοίμην, εἰ ἄλλοθέν ποθεν ἔχοι ἂν ἐπιδεῖξαι αὐτὸν Ἀθηναῖον, ἢ ἐκ τούτων, ὧν καὶ ἡμεῖς Εὐφίλητον ἐπιδείκνυμεν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶμαι ἄλλό τι ἂν αὐτὸν, ἢ ὅτι ἡ μήτηρ ἀστή τέ ἐστι, καὶ ὁ πατήρ· καὶ ὡς ταῦτ' ἀληθῆ λέγει, παρέχοιτ' ἂν αὐτῷ τοὺς συγγενεῖς μάρτυρας. εἶτα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ μὲν οὗτοι ἐκινδύνευον, ἠξίουν τοῖς αὑτῶν οἰκείοις ὑμᾶς πιστεύειν μαρτυροῦσι μᾶλλον, ἢ τοῖς κατηγόροις. νυνὶ δὲ ἡμῶν πάντα ταῦτα παρεχομένων, ἀξιώσουσιν ὑμᾶς τοῖς αὑτῶν πείθεσθαι λόγοις μᾶλλον, ἢ τῷ πατρὶ τῷ Εὐφιλήτου. καὶ ἐμοὶ, καὶ τῷ ἀδελφῷ, καὶ τοῖς φράτορσι, καὶ πάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ συγγενείᾳ. καὶ μὴν οὗτοι μὲν, οὐδ' ἐν οὐδενὶ κινδυνεύοντες, ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα ποιοῦσιν· ἡμεῖς δὲ, πάντας ὑποδίκους ἡμᾶς αὐτοὺς καθιστάντες, μαρτυροῦμεν· καὶ πρὸς ταῖς μαρτυρίαις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πρῶτον μὲν ἡ τοῦ Εὐφιλήτου μήτηρ, ἣν οὗτοι ὁμολογοῦσιν ἀστὴν εἶναι, ὅρκον ὀμόσαι ἐπὶ τοῦ διαιτητοῦ ἐβούλετο ἐπὶ Δελφινίῳ, ἦ μὴν τουτονὶ Εὐφίλητον εἶναι ἐξ αὐτῆς· καὶ τοῦ ἡμετέρου πατρός. καί τοι τίνα προσήκει μᾶλλον αὐτῆς ἐκείνης

τοῦτο εἰδέναι; ἔπειτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁ πατὴρ ὁ ἡμέτερος, ὃν εἰκός ἐστι μετὰ τὴν τούτου μητέρα ἄριστα τὸν αὐτοῦ υἱὸν γινώσκειν, οὗτος καὶ τότε καὶ νυνὶ βούλεται ὀμόσαι ἦ μὴν Εὐφίλητον τοῦτον υἱὸν εἶναι αὐτοῦ ἐξ ἀστῆς καὶ γαμετῆς γυναικός. πρὸς τούτοις τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ ἐτύγχανον μὲν τρισκαιδεκαετὴς ὤν, ὥσπερ καὶ πρῶτον εἶπον, ὅτε οὗτος ἐγένετο. ἕτοιμος δέ εἰμι ὀμόσαι ἦ μὴν Εὐφίλητον τουτονὶ ἀδελφὸν εἶναι ἐμαυτοῦ ὁμοπάτριον. ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταί, δικαίως ἂν καὶ τοὺς ἡμετέρους ὅρκους πιστοτέρους νομίζοιτε, ἢ τοὺς τούτων λόγους. ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἀκριβῶς εἰδότες, ὀμόσαι περὶ αὐτοῦ θέλομεν· οὗτοι δὲ ταῦτα ἀκηκοότες παρὰ τῶν τούτου διαφόρων, ἢ αὐτοὶ πλάττοντες, λέγουσι. πρὸς δὲ τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡμεῖς μὲν τοὺς συγγενεῖς μάρτυρας, καὶ ἐπὶ τῶν διαιτητῶν, καὶ ἐφ' ὑμῶν παρεχόμεθα, οἷς οὐκ ἄξιον ἀπιστεῖν· οὗτοι δὲ, ἐπειδὴ ἔλαχεν ὁ Εὐφίλητος τὴν δίκην τὴν προτέραν τῷ κοινῷ τῶν δημοτῶν, καὶ τῷ τότε δημαρχοῦντι, ὃς νῦν τετελεύτηκε, δύο ἔτη τοῦ διαιτητοῦ τὴν δίαιταν ἔχοντος, οὐκ ἠδυνήθησαν οὐδεμίαν μαρτυρίαν εὑρεῖν, ὡς οὑτοσὶ ἄλλου τινός πατρός ἐστιν, ἢ τοῦ ἡμετέρου. τοῖς δὲ διαιτῶσι μέγιστα σημεῖα ἦν τοῦ ψεύδεσθαι τούτους, καὶ κατεδιῄτησαν αὐτῶν ἀμφότεροι. καί μοι λάβετε τῆς προτέρας διαίτης τὴν μαρτυρίαν. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ὡς μὲν τοίνυν καὶ τότε ὦφλον τὴν δίαιταν, ἀκηκόατε. ἀξιῶ δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὥσπερ οὗτοι μετὰ ταῦτα ἔφησαν εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκ ἔστιν Π-

γησίππου, εἰ οἱ διαιτηταὶ αὐτῶν ἀπεδιῄτησαν, οὔτω τὸ νῦν ἡμῖν τοιοῦτον εἶναι μαρτύριον, ὅτι ἀληθῆ λέγομεν, ἐπεὶ ἔδοξαν αὐτοὶ ἀδικεῖν τοῦτον, Ἀθηναῖον ὄντα, καὶ κυρίως πρῶτον ἐγγραφέντα, ὕστερον ἐξαλείψαντες. ὅτι μὲν οὖν ἀδελφὸς ἡμῶν ἐστιν οὑτοσὶ Εὐφίλητος, καὶ πολίτης ὑμέτερος, καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ δήμῳ συστάντων, ἱκανῶς οἴομαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀκηκοέναι. „ οὗτος ὁ χαρακτὴρ τῶν Ἰσαίου λόγων, καὶ ταῦτα τὰ διαλλάττοντα παρὰ τὴν Λυσίου ἀγωγήν. οὐθὲν δὲ κωλύει καὶ κεφαλαιωδῶς περιλαβόντα, δι' ἐλαχίστης δηλώσεως τὰ φανερώτατα εἰπεῖν· ὅτι μοι δοκεῖ Λυσίας μὲν, τὴν ἀλήθειαν διώκειν μᾶλλον· Ἰσαῖος δὲ, τὴν τέχνην, καὶ ὁ μὲν, στοχάζεσθαι τοῦ χαριέντως· ὁ δὲ, τοῦ δεινῶς. εἰ δέ τις παραθεωροίη ταῦτα ὡς μικρὰ καὶ φαῦλα, οὐκ ἂν ἔτι γένοιτο ἱκανὸς αὐτῶν κρατῆσαι. ἀλλὰ γὰρ αἱ ὁμοιότητες συνταράξουσιν αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὥστε μὴ διαγνῶναι τὸν ἴδιον ἑκατέρου χαρακτῆρα. καὶ περὶ μὲν τούτων, ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωταί μοι. βούλομαι δὲ ἤδη καὶ περὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων ἀποδοῦναι τὸν λόγον, ἵνα μή τις ἀγνοίᾳ με δόξῃ παραλιπεῖν αὐτοὺς, ἐπιφανεῖς ὄντας, καὶ ὀνόματος ἠξιωμένους οὐ μετρίου· ἢ φυγῇ τοῦ πόνου, τὸ ῥᾷστον αἱρούμενον τῶν ἔργων, τὴν περὶ αὐτῶν ἀφεικέναι σκέψιν. ἐγὼ γὰρ οὔτε ἠγνόουν, οὓς ἅπαντες ἴσασιν, οὔτε ὤκνουν ὑπὲρ αὐτῶν γράφειν, εἴ τι χρήσιμον ἔμελλεν ἐξοίσειν ἡ γραφή. ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι τὴν μὲν ποιητικὴν κατασκευὴν, καὶ τὸ μετέωρον δὴ τοῦτο καὶ πομπικὸν εἰρημέναι,

οὐδεὶς Ἰσοκράτους ἀμείνων ἐγένετο, παρέλιπον ἑκὼν, οὓς ᾔδειν ἧττον ἐν ταῖς ἰδέαις ταύταις κατορθοῦντας· Γοργίαν μὲν τὸν Λεοντῖνον, ἐκπίπτοντα τοῦ μετρίου, καὶ πανταχοῦ παιδαριώδη γιγνόμενον ὁρῶν· Ἀλκιδάμαντα δὲ, τὸν ἀκουστὴν αὐτοῦ, παχύτερον ὄντα τὴν λέξιν καὶ κοινότερον· Θεόδωρον δὲ τὸν Βυζάντιον, ἀρχαῖόν τινα, καὶ οὔτε ἐν ταῖς τέχναις ἀκριβῆ, οὔτε ἐξέτασιν ἱκανὴν ἐν τοῖς ἐναγωνίοις δεδωκότα λόγοις· Ἀναξιμένην δὲ τὸν Λαμψακηνὸν, ἐν ἁπάσαις μὲν ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων τετράγωνόν τινα εἶναι βουλόμενον· καὶ γὰρ ἱστορίας γέγραφε, καὶ περὶ τοῦ ποιητοῦ συντάξεις καταλέλοιπε, καὶ τέχνας ἐξενήνοχεν, ἧπται δὲ καὶ συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἀγώνων· οὐ μέντοι τέλειόν γε ἐν οὐδεμιᾷ τούτων τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἀσθενῆ καὶ ἀπίθανον ὄντα ἐν ἁπάσαις θεωρῶν. οὐ δὴ δεῖν ᾤόμην, Ἰσοκράτους ἐν ἅπασι πάντων τούτων ὑπερέχοντος, λόγον τινὰ ποιῆσαι περὶ ἐκείνων· οὐδέ γε περὶ τῶν συμβιωσάντων Ἰσοκράτει, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἑρμηνείας ἐκείνου ἐκμιμησαμένων οὐθενὸς, Θεοδέκτου λέγω, καὶ Θεοπόμπου, καὶ Ναυκράτους, Ἐφόρου τε καὶ Φιλίστου, καὶ Κηφισοδώρου, καὶ ἄλλων συχνῶν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι κρίνεσθαι πρὸς τὴν Ἰσοκράτους δύναμιν εἰσὶν ἐπιτήδειοι. τῶν μὲν δὴ κατὰ ταύτην τὴν ἀγωγὴν κοσμουμένων ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα διαφορώτατον ἡγησάμενος, οὐκ ἔτι περὶ τῶν ἄλλων ἠξίωσα μακρολογεῖν, καὶ δαπανᾶν εἰς οὐδὲν ἀναγκαῖον τὸν χρόνον· τῶν δὲ τοὺς ἀκριβεῖς προαιρουμένων λόγους

καὶ πρὸς τὴν ἐναγώνιον ἀσκούντων ῥητορικὴν, ὧν ἐγένετο Ἀντιφῶν τε ὁ Ῥαμνούσιος, καὶ Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος, καὶ Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖος, Κριτίας τε ὁ τῶν τριάκοντα ἄρξας, καὶ Ζωΐλος ὁ τὰς καθ' Ὁμήρου συντάξεις καταλιπὼν, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοί τινες, οὐδένα ἡγούμενος οὔτε ἀκριβέστερον, οὔτε χαριέστερον γεγονέναι Λυσίου· Ἀντιφῶν γε μὴν τὸ αὐστηρὸν ἔχει μόνον καὶ ἀρχαῖον, ἀγωνιστὴς δὲ λόγων οὔτε συμβουλευτικῶν, οὔτε δικανικῶν ἐστί· Πολυκράτης δὲ, κενὸς μὲν ἐν τοῖς ἀληθινοῖς, ψυχρὸς δὲ καὶ φορτικὸς ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ἄχαρις δὲ ἐν τοῖς χαριεντισμοῦ δεομένοις ἐστί· Θρασύμαχος δὲ, καθαρὸς μὲν, καὶ λεπτὸς, καὶ δεινὸς εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν στρογγύλως καὶ περιττῶς ὃ βούλεται· πᾶς δ' ἐστὶν ἐν τοῖς τεχνογραφικοῖς καὶ ἐπιδεικτικοῖς· δικανικοὺς δὲ ἢ συμβουλευτικοὺς οὐκ ἀπολέλοιπε λόγους· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ Κριτίου, καὶ περὶ Ζωΐλου τὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι, πλὴν ὅσον τοῖς χαρακτῆρσι τῆς ἑρμηνείας διαλλάττουσιν ἀλλήλων· τούτων δή φημι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις, διαφέρειν οἰόμενος Λυσίαν, καὶ ὥσπερ ἀρχέτυπον ὑπογράφων ὑπερέχειν ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, ταύτης τῆς προαιρέσεως τῶν λόγων ἐποιησάμην κανόνα. τὸν δὲ δὴ τρίτον Ἰσαῖον, εἴ τις ἔροιτό με, τίνος ἕνεκα προσεθέμην, Λυσίου δὴ ζηλωτὴν ὄντα, ταύτην ἂν αὐτῷ φαίην τὴν αἰτίαν, ὅτι μοι δοκεῖ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, ἣν οὐθείς ἐστιν ὃς οὐ τελειοτάτην ἁπασῶν οἴεται γενέσθαι, τὰ σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτος ὁ ἀνὴρ παρασχεῖν, διὰ μὲν δὴ

ταύτας τὰς αἰτίας τούσδε τοὺς ἄνδρας μόνους παρέλαβον. εἰ δὲ περὶ πάντων ἠξίουν γράφειν, εἰς κενότητας ἄν μοι ὁ λόγος ἐξέπιπτε, καὶ πρὸς τῷ μηθὲν ἢ οὐ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχειν, εἰς ἀπέραντόν τινα καὶ οὐ σύμμετρον ἐξεμηκύνθη γραφήν. καὶ περὶ τούτων μὲν ἅλις. ἑτέραν δὲ ἀρχὴν ποιήσομαι τοῦ λόγου, περί τε Δημοσθένους καὶ Ὑπερείδου καὶ τρίτου λέγων Αἰσχίνου. ἡ γὰρ δὴ τελειοτάτη ῥητορικὴ, καὶ τὸ κράτος τῶν ἐναγωνίων λόγων, ἐν τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἔοικεν εἶναι.

ΙΣΑΙΟΥ
ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΝΕΚΛΕΟΥΣ ΚΛΗΡΟΥ.

ISAEI
ORATIO
DE MENECLIS HEREDITATE

PRIMUM EDITA

(A THOM. TYRRWHITTIO)

LONDINI MDCCLXXXV.

ARGVMENTVM.

Menecles Atheniensis, liberis destitutus, filium adoptaverat Eponymi, veteris amici filium, suae uxoris, quam ut improlem dimiserat, fratrem. Quod cum aegre ferret frater ipsius, bonis eius inhians; mortuo Menecle litem intendit filio adoptivo, legitimam esse negans adoptionem, quippe hunc a sene deliro, et uxoris artibus inducto, testamento demum scriptum esse filium. Se igitur bonorum legitimum esse haeredem. Filius, sive huius nomine Isaeus, pro adoptione dicit, et praemisso exordio et caussae expositione (Sect. 1 — 4.) ostendit, se recte, et secundum leges factum esse filium Meneclis, non testamento scriptum, aut a deliro, sed XXIII. ante eius obitum annis — Meneclem hoc non fecisse a muliere illectum, quippe tum iam dimissa, sed orbitate et in se benevolentia motum, cum non esset alius genere magis propinquus (S. 6. 7.) — Tum docet, cur litem sibi moverit adversarius, scilicet invidere illum sibi Meneclis bonorum possessionem, quae tamen, postquam iste maximam partem sibi sumserit, sint tenuissima. Hoc qui factum sit, copiose narrat 8 — 11. monens simul iudices, ipsos adversarios suis factis fateri, se legitime fuisse adoptatum. S. 12. Denique addit, se tam parum cupidum esse bonorum, ut ultro suo iure cessurus fuisset, nisi in parentem pietas et dedecoris timor caussam deserere vetuissent. S. 13. Inde peroratio. S. 14.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΞΗΣ.

Μενεκλέους ποιησαμένου υἱὸν καὶ ἐπιβιώσαντος τῇ ποιήσει εἴκοσι τρία ἔτη, ἀδελφῶν ἀμφισβητησάντων τοῦ κλήρου, διεμαρτύρησέ τις Φιλωνίδης μὴ εἶναι τὸν κλῆρον ἐπίδικον, καταλείψαντος υἱὸν Μενεκλέους. Τούτῳ ἐπέσκηψαν ψευδομαρτυριῶν οἱ ἀδελφοί, καὶ πρὸς τούτους ὁ παῖς ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἀπολογίαν εἰσέρχεται. Ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος ἐναντίος τῷ περὶ τοῦ Κλεωνύμου κλήρου. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ὑπὲρ συγγενείας εἶπεν, ὧδε δὲ ὑπὲρ διαθήκης. Ἡ στάσις, ἀντίληψις κατὰ συλλογισμόν· λέγει γάρ, ὅτι ἐξῆν αὐτῷ ποιεῖν ἑαυτῷ υἱόν. Εἶτα τὸ στοχαστικόν, ὅτι οὐ πεισθεὶς γυναικὶ ἐποιήσατό με.

ΙΣΑΙΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΝΕΚΛΕΟΥΣ ΚΛΗΡΟΥ.

1. Ἡγούμην μὲν, ὦ ἄνδρες, εἴτις καὶ ἄλλος ἐποιήθη ὑπό τινος κατὰ τοὺς νόμους, καὶ ἐγὼ ποιηθῆναι, καὶ οὐκ ἂν ποτε εἰπεῖν οὐδένα τολμῆσαι, ὡς ἐποιήσατό με Μενεκλῆς παρανοῶν, ἢ γυναικὶ πειθό-

μενος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεῖος, οὐκ ὀρθῶς βουλευόμενος, ὡς ἐγώ φημι, πειρᾶται ἐξ ἅπαντος τρόπου τὸν ἀδελφὸν τὸν αὑτοῦ ἄπαιδα τεθνεῶτα καταστῆσαι, οὔτε τοὺς θεοὺς τοὺς πατρῴους, οὔθ᾽ ὑμῶν αἰσχυνόμενος οὐδένα, ἐμοὶ ἀνάγκη ἐστὶ πολλὴ βοηθεῖν τε τῷ πατρὶ τῷ ποιησαμένῳ με καὶ ἐμαυτῷ. Διδάσκω οὖν ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς, ὡς προσηκόντως τε καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐγένετο ἡ ποίησις, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπίδικος ὁ κλῆρος ὁ Μενεκλέους, ὄντος ἐμοῦ υἱοῦ ἐκείνου· ἀλλ᾽ ὁ μάρτυς διεμαρτύρησε τἀληθῆ. Δέομαι δ᾽ ὑμῶν ἁπάντων, καὶ ἀντιβολῶ, καὶ ἱκετεύω μετ᾽ εὐνοίας ἀποδέξασθαί μου τοὺς λόγους.

II. Ἐπώνυμος γὰρ ὁ Ἀχαρνεὺς, ὁ πατὴρ ὁ ἡμέτερος, ὦ ἄνδρες, φίλος ἦν καὶ ἐπιτήδειος Μενεκλεῖ, καὶ ἐχρῆτο οἰκείως. Ἦμεν δὲ αὐτῷ παῖδες τέτταρες ἡμεῖς, δύο μὲν υἱεῖς, δύο δὲ θυγατέρες. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ πατρὸς ἐκδίδομεν ἡμεῖς τὴν πρεσβυτέραν ἀδελφὴν, ἐπειδὴ εἶχεν ὥραν, Λευκολόφῳ, προῖκα ἐπιδόντες εἴκοσι μνᾶς· καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου τοῦ χρόνου τετάρτῳ ἔτει ὕστερον ἡ νεωτέρα σχεδὸν ἡλικίαν εἶχεν ἀνδρὸς συνοικεῖν, καὶ τῷ Μενεκλεῖ ἡ γυνὴ τελευτᾷ, ἣν εἶχε πρότερον. Ἐπειδὴ οὖν ἐκείνῃ τὰ νομιζόμενα ἐποίησεν ὁ Μενεκλῆς, ᾔτει τὴν ἀδελφὴν ἡμᾶς, ὑπομιμνήσκων τήν τε φιλίαν τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ, καὶ ὡς πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ἦν διακείμενος· καὶ ἡμεῖς εἰδότες, ὅτι ὁ πατὴρ οὐδενὶ ἂν ἔδωκεν ἥδιον ἢ ἐκείνῳ, δίδομεν αὐτῷ, οὐκ ἄπροικον, ὡς οὗτος λέγει ἑκάστοτε, ἀλλὰ τὴν ἴσην προῖκα ἐπιδόντες, ἥνπερ καὶ τῇ πρεσβυτέρᾳ ἀδελφῇ ἐπέδομεν· καὶ ἐκ τοῦ

τρόπου τούτου πρότερον ὄντες αὐτοῦ φίλοι, κατέστημεν οἰκεῖοι. *Καὶ ὡς ἔλαβεν εἴκοσι μνᾶς ὁ Μενεκλῆς ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ προῖκα, τὴν μαρτυρίαν ταύτην πρῶτον βούλομαι παρασχέσθαι.* [*ΜΑΡΤΥΡΙΑ.*]

III. Ἐκδόντες τοίνυν τὰς ἀδελφάς, ὦ ἄνδρες, καὶ ὄντες αὐτοὶ ἐν ἡλικίᾳ, ἐπὶ τὸ στρατεύεσθαι ἐτραπόμεθα, καὶ ἀπεδημήσαμεν μετὰ Ἰφικράτους εἰς Θρᾴκην· ἐκεῖ δὲ δόξαντές του εἶναι ἄξιοι, περιποιησάμενοί τι κατεπλεύσαμεν δεῦρο, καὶ καταλαμβάνομεν τῇ πρεσβυτέρᾳ ἀδελφῇ ὄντα δύο παιδία, τὴν δὲ νεωτέραν, ἣν εἶχε Μενεκλῆς, ἄπαιδα. Καὶ ἐκεῖνος δευτέρῳ μηνὶ, ἢ τρίτῳ, πολλὰ ἐπαινέσας τὴν ἀδελφήν, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔφη τήν τε ἡλικίαν ὑφορᾶσθαι τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀπαιδίαν· οὔκουν, ἔφη, δεῖν ἐκείνην τῆς χρηστότητος τῆς ἑαυτῆς τοῦτο ἀπολαῦσαι, ἄπαιδα καταστῆναι συγκαταγηράσασαν αὐτῷ· ἱκανὸς γάρ, ἔφη, αὐτὸς ἀτυχῶν εἶναι. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς λέξεως δηλοῖ, ὅτι φιλῶν ἀπεβάλετο· οὐδεὶς γὰρ μισῶν τινα ἱκετεύει αὐτῷ. Ἐδεῖτο οὖν ἡμῶν δοῦναι χάριν ταύτην αὐτῷ, ἐκδοῦναι ἄλλῳ αὐτὴν μετὰ τῆς γνώμης τῆς ἑαυτοῦ. Καὶ ἡμεῖς ἐκελεύομεν αὐτὸν πείθειν αὐτὴν περὶ τούτων· ὅ,τι γὰρ ἐκείνη πεισθῇ τοῦτ' ἔφαμεν ποιήσειν. Κἀκείνη τὸ μὲν πρῶτον οὐδ' ἠνέσχετ' αὐτοῦ λέγοντος· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου μόλις ἐπείσθη· καὶ οὕτως ἐκδίδομεν αὐτὴν Ἠλείῳ Σφηττίῳ, καὶ ὁ Μενεκλῆς τήν τε προῖκα ἐπιδίδωσιν αὐτῇ, μετασχὼν τοῦ οἴκου τῆς μισθώσεως τῶν παίδων τοῦ Νικίου, καὶ τὰ ἱμάτια, ἃ ἦλθεν ἔχουσα παρ' ἐκεῖνον, καὶ τὰ χρυσίδια, ἃ ἦν, δίδωσιν αὐτῇ.

IV. Μετὰ δὲ ταῦτα χρόνου διαγιγνομένου ἐσκόπει ὁ Μενεκλῆς, ὅπως μὴ ἔσοιτο ἄπαις, ἀλλ' ἔσοιτο αὐτῷ ὅς τις ζῶντα γηροτροφήσοι καὶ τελευτήσαντα θάψοι αὐτὸν, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον τὰ νομιζόμενα αὐτῷ ποιήσοι. Τούτῳ μὲν οὖν ἑώρα ἕνα μόνον υἱὸν ὄντα· ὥστε ἐδόκει αὐτῷ αἰσχρὸν εἶναι, ἄπαιδα τοῦτον καθιστάντα ἀῤῥένων παίδων, αὐτῷ κελεύειν δοῦναι τοῦτον εἰσποιήσασθαι. Εὑρίσκει οὖν οὐδένα ἄλλον οἰκειότερον ὄνθ' ἡμῶν ἑαυτῷ. Λόγους οὖν πρὸς ἡμᾶς ἐποιεῖτο, καὶ ἔφη δοκεῖν αὐτῷ καλῶς ἔχειν, ἐπειδὴ οὕτως αὐτῷ ἡ τύχη συνέβη, ὥστε ἐκ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἡμετέρας παῖδας αὐτῷ μὴ γενέσθαι, ἐκ ταύτης τῆς οἰκίας υἱὸν αὐτῷ ποιήσασθαι, ὅθεν, φησὶ, καὶ παῖδας ἐβουλήθην ἂν αὐτῷ γενέσθαι. Ὑμῶν οὖν, ἔφη, βούλομαι τὸν ἕτερον ποιήσασθαι, ὁποτέρῳ ὑμῶν καλῶς ἔχει. Καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀκούσας ταῦτα, ἐπειδὴ προετίμησεν αὐτοὺς πάντων, ἐπῄνεσε τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ὅτι δέοιτο ἥ τε ἡλικία καὶ ἡ παροῦσα ἐρημία ἐκείνου τοῦ θεραπεύσοντος αὐτὸν καὶ ἐπιδημήσοντος· ἐμοὶ μὲν οὖν ἔφη συμβαίνειν ἀποδημίαν, ὡς σὺ οἶσθα· ὁ δὲ ἀδελφὸς οὑτοσὶ (ἐμὲ λέγων) τῶν τε σῶν ἐπιμελήσεται καὶ τῶν ἐμῶν, ἐὰν βούλῃ τοῦτον ποιήσασθαι. Καὶ ὁ Μενεκλῆς καλῶς ἔφη αὐτὸν λέγειν, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τούτου ποιεῖταί με.

V. Ὡς οὖν κατὰ τοὺς νόμους ἐγένετο ἡ ποίησις, τοῦτο ὑμᾶς βούλομαι διδάξαι· καί μοι τὸν νόμον ἀνάγνωθι, ὃς κελεύει τὰ ἑαυτοῦ ἐξεῖναι διαθέσθαι, ὅπως ἂν ἐθέλῃ, ἐὰν μὴ παῖδες ἄῤῥενες ὦσι

γνήσιοι. Ὁ γὰρ νομοθέτης, ὦ ἄνδρες, διὰ τοῦτο τὸν νόμον ἔθηκεν οὕτως, ὁρῶν μόνην ταύτην καταφυγὴν οὖσαν τῆς ἐρημίας, καὶ παραψυχὴν τοῦ βίου τοῖς ἄπαισι τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐξεῖναι ποιήσασθαι, ὅν τινα ἐὰν βούλωνται. Διδόντων οὖν τῶν νόμων αὐτῷ ποιεῖσθαι, διὰ τὸ εἶναι ἄπαιδα, ἐμὲ ποιεῖται, οὐκ ἐν διαθήκαις, ὦ ἄνδρες, γράψας, μέλλων ἀποθνήσκειν, ὥσπερ ἄλλοι τινὲς τῶν ἀνθρώπων, οὐδ' ἀσθενῶν, ἀλλ' ὑγιαίνων, εὐφρονῶν, εὐνοῶν, ποιησάμενος εἰσάγει με εἰς τοὺς φράτορας παρόντων τουτωνί, καὶ εἰς τοὺς δημότας με ἐγγράφει, καὶ εἰς τοὺς ὀργεῶνας. Καὶ τότε μὲν οὐδὲν ἀντέλεγον αὐτῷ οὗτοι, ὡς οὐ φρονοῦντι· καίτοι πολὺ κάλλιον ἦν ζῶντα πείθειν ἐκεῖνον, εἴ τι βούλοιντο, μᾶλλον ἢ τελευτήσαντα ὑβρίζειν, καὶ ἐξερημοῦν αὐτοῦ τὸν οἶκον. Ἐπεβίω γὰρ ἐκεῖνος μετὰ τὴν ποίησιν, οὐκ ἐνιαυτὸν ἕνα ἢ δύο, ἀλλὰ τρία καὶ εἴκοσιν ἔτη· καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, τοσούτῳ ὄντι, οὐδὲν ἐκεῖνος μετέγνω τῶν πεπραγμένων ἑαυτῷ, διὰ τὸ παρὰ πάντων ὁμολογεῖσθαι, ὅτι ἦν ὀρθῶς βεβουλευμένος. Καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω ταῦτα, τῆς μὲν ποιήσεως ὑμῖν τοὺς φράτορας, καὶ τοὺς ὀργεῶνας, καὶ τοὺς δημότας παρέξομαι μάρτυρας· ὡς δ' ἐξῆν ποιήσασθαι, τὸν νόμον αὐτὸν ὑμῖν ἀναγνώσεται, καθ' ὃν ἡ ποίησις ἐγένετο. Καί μοι τὰς μαρτυρίας ἀνάγνωθι ταύτας, καὶ τὸν νόμον.

[ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. ΝΟΜΟΣ.]

VI. Ὡς μὲν τοίνυν ἐξῆν τῷ Μενεκλεῖ ποιήσασθαι υἱὸν αὐτῷ ὅντινα ἐβούλετο, ὁ νόμος αὐτὸς δηλοῖ· ὡς δὲ ἐποιήσατο, οἵ τε φράτορες, καὶ οἱ δημόται,

καὶ οἱ ὀργεῶνες ὑμῖν μεμαρτυρήκασιν, ὥστε περιφανῶς ἀποδέδεικται ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ὁ μάρτυς ἢ ἀληθῆ διαμεμαρτυρηκώς, καὶ οὗτοι πρός γε τὴν ποίησιν αὐτὴν λόγον οὐδ᾽ ὁντινοῦν δύναιντ᾽ ἂν ἀντειπεῖν. Πραχθέντων δὲ τούτων ἐσκόπει ὁ Μενεκλῆς γυναῖκά μοι, καὶ ἔφη με χρῆναι γῆμαι· καὶ ἐγὼ λαμβάνω τὴν τοῦ Φιλωνίδου θυγατέρα, κἀκεῖνός τε τὴν πρόνοιαν εἶχεν, ὥσπερ εἰκός ἐστι πατέρα περὶ υἱέος ἔχειν, καὶ ἐγὼ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ γόνῳ ὄντα πατέρα ἐμαυτοῦ ἐθεράπευόν τε καὶ ᾐσχυνόμην, καὶ ἐγὼ καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμή· ὥστε ἐκεῖνον πρὸς τοὺς δημότας ἐπαινεῖν ἅπαντας.

VII. Ὅτι δὲ οὐ παρανοῶν, οὐδὲ γυναικὶ πειθόμενος ὁ Μενεκλῆς ἐποιήσατο, ἀλλ᾽ εὖ φρονῶν, ἐνθένδε ἐστὶν ὑμῖν ῥᾴδιον ἐπιγνῶναι. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀδελφή, περὶ ἧς οὗτος τὸ πλεῖστον τοῦ λόγου πεποίηται, ὡς ἐκείνῃ πεισθεὶς ἐμὲ ἐποιήσατο, πολλῷ πρότερον ἦν ἐκδεδομένη, πρὶν ἢ τὴν ποίησιν γενέσθαι· ὥς τ᾽ εἴγ᾽ ἐκείνῃ πεισθεὶς τὸν υἱὸν ἐποιεῖτο, τῶν ἐκείνης παίδων τὸν ἕτερον ἐποιήσατ᾽ ἄν· δύο γάρ εἰσιν αὐτῇ. Ἀλλ᾽, ὦ ἄνδρες, οὐχ ὑπ᾽ ἐκείνης πεισθεὶς ἐμὲ ἐποιήσατο υἱόν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ὑπὸ τῆς ἐρημίας ἐπείσθη· δεύτερον δέ, διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν ὑπάρχουσαν πρὸς τὸν πατέρα τὸν ἐμόν· τρίτον δέ, διὰ τὸ μὴ εἶναι συγγενῆ μηδέν᾽ ἄλλον αὐτῷ, ὁπόθεν ἂν ἐποιήσατο υἱόν· ὥστε οὐ παραφρονῶν φαίνεται, οὐδὲ τῇ γυναικὶ πεισθεὶς εἰ μὴ ἄρα τὴν ἐρημίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀπαιδίαν οὗτος βούλεται τὸ ὄνομα τοῦτο προσαγορεύειν.

Ἡδέως δ' ἄν μοι ποθῶ τούτου πυθέσθαι, τοῦ φάσκοντος εὖ φρονεῖν, τίνα ποιήσασθαι ἐχρῆν ἀπὸ τῶν συγγενῶν; πότερα τὸν υἱὸν τὸν τούτου; ἀλλ' οὐκ ἄν αὐτῷ ἔδωκεν, ἄπαιδα αὐτὸν καθιστάς. Οὐχ οὕτως οὗτός ἐστι φιλοχρήματος. Ἀλλὰ τὸν τῆς ἀδελφῆς, ἢ τὸν τῆς ἀνεψιᾶς, ἢ τὸν τοῦ ἀνεψιοῦ; ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐγένετο αὐτῷ οὐδεὶς τούτων τῶν συγγενῶν. Οὐκοῦν ἐξ ἀνάγκης ἦν αὐτῷ ἄλλον τινὰ ποιήσασθαι, μᾶλλον ἢ ἄπαιδα καταγηρᾶν, ὥσπερ οὗτος ἀξιοῖ νυνὶ αὐτόν. Ἐγὼ τοίνυν πάντας ἀνθρώπους ἂν οἶμαι ὁμολογῆσαι ὑμᾶς, ὡς οὐκ ἂν ποιησάμενος ἄλλον οἰκειότερον ἐμοῦ ποιήσαιτ' ἄν. Δειξάτω γὰρ οὗτος ὑμῖν· ἀλλ' οὐκ ἄν ποτε δύναιτο. Ἦν γὰρ οὐδεὶς ἄλλος συγγενὴς αὐτῷ πλὴν τούτων.

VIII. Ἀλλὰ νῦν οὗτος ἐπιτιμῶν αὐτῷ φαίνεται, οὐχ ὅτι τὸν υἱὸν οὐκ ἐποιήσατο τὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι τὸ παράπαν ἐποιήσατο, καὶ οὐκ ἐτελεύτησεν ἄπαις. Τοῦτ' ἔστιν, ὃ ἐπιτιμᾷ, ἐπίφθονον πρᾶγμα καὶ οὐ δίκαιον ποιῶν· ὄντων γὰρ αὐτῷ παίδων, ἐκείνῳ ὄντι ἄπαιδι καὶ ἀτυχοῦντι φαίνεται ἐπιτιμῶν. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις δοκεῖ καλῶς οὗτος ὁ νόμος κεῖσθαι, ὁ περὶ τῆς ποιήσεως, καὶ διὰ τοῦτο χρῶνται πάντες αὐτῷ· ὁ δὲ θεῖος οὑτοσὶ οὐκ αἰσχύνεται τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν ταύτης τῆς ἐξουσίας ἀποστερῶν νῦν, τοῦ ποιήσασθαι· ἧς οὐδὲ τοῖς οὐ γένει προσήκουσιν οὐδεὶς πώποτε ἐφθόνησεν. Οἶμαι δὲ καὶ τοῦτον, εἴ τις ἐρωτήσειεν αὐτόν, τί δή ποτ' ἂν ἐποίησεν, εἰς τὴν αὐτὴν τύχην ἐκείνῳ καταστάς, οὐκ ἄλλ' οὐδὲν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ἐποιή

ὥσπερ ἂν ὅς τις αὐτὸν ἔμελλε ζῶντα θεραπεύειν, καὶ τελευτήσαντα θάψειν· καὶ δηλονότι κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον νόμον ἡ ποίησις ἐγένετ᾽ ἄν, καθ᾽ ὅν περ ἡ ἐμή. Εἶτα αὐτὸς μὲν, εἰ ἦν ἄπαις, ἐποιήσατ᾽ ἄν· τὸν δὲ Μενεκλέα ποιήσαντα ταὐτὰ τούτῳ, παραφρονεῖν φησὶ, καὶ γυναικὶ πειθόμενον ποιήσασθαι. Πῶς οὖν οὐ σχέτλια λέγων φαίνεται; Ἐγὼ γὰρ οἶμαι πολλῷ μᾶλλον τοῦτον παραφρονεῖν, τῷ τε λόγῳ τούτῳ, ᾧ νυνὶ λέγει, καὶ οἷς ποιεῖται. Τούς τε γὰρ νόμους καὶ δικαίους, καὶ οἷς αὐτὸς ἐποίησεν ἄν, τἀναντία λέγων φαίνεται, καὶ οὐκ αἰσχύνεται αὑτῷ τὸν νόμον, τὸν περὶ τῆς ποιήσεως ποιῶν κύριον, τῷ δὲ ἀδελφῷ τὸν αὐτὸν τοῦτον ζητῶν ἄκυρον ποιῆσαι.

IX. Εἶτα νῦν διὰ τί διαφερόμενος ζητεῖ οὗτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἑαυτοῦ ἄπαιδα καταστῆσαι, ἄξιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες, ἀκοῦσαι. Εἰ μὲν γὰρ περὶ τοῦ ὀνόματός μοι διαφέρεται, καὶ ἐμμαίνεται, ὡς ἐγὼ ἔσομαι υἱὸς Μενεκλέους, πῶς οὐ φθονερός ἐστιν; Εἰ δὲ περὶ χρημάτων ἐστὶν ὁ λόγος αὐτῷ, ἐπιδειξάτω ὑμῖν, ὁποῖον χωρίον, ἢ συνοικίαν, ἢ οἰκίαν κατέλιπεν ἐκεῖνος, ἃ ἐγὼ ἔχω νυνί. Εἰ δὲ μηδὲν τούτων κατέλιπεν, ἃ δ᾽ ἦν αὐτῷ ὑπόλοιπα, ἐπειδὴ τῷ ὀρφανῷ τὸ ἀργύριον ἀπέδωκεν, οὗτος ἔλαβε ζῶντος ἐκείνου ἔτι, πῶς οὐ περιφανῶς ἐξελέγχεται ἀναιδὴς ὤν; Ὡς δὲ ἔχει, ἐγὼ ἐπιδείξω. Ἐπειδὴ γὰρ ἔδει τῷ ὀρφανῷ τὰ χρήματα ἀποδίδοσθαι, ὁ δ᾽ οὐκ εἶχεν, ὁπόθεν ἀποδῷ, τόκοι δὲ πολλοῦ χρόνου συνεῤῥυηκότες ἦσαν αὐτῷ, τὸ χωρίον ἐπώλει. Καὶ οὗτος καιροῦ λαβόμενος καὶ βουλόμενος αὐτῷ ἐπηρεάζειν, ὅτι ἐμὲ ἐποιή-

σατο, διεκώλυε τὸ χωρίον πραθῆναι, ἵνα κατοχίμον γένηται, καὶ ἀναγκασθῇ τῷ ὀρφανῷ ἀποστῆναι. Ἠμφισβήτει οὖν αὐτῷ μέρους τινὸς τοῦ χωρίου, πρότερον οὐδεπώποτε ἀμφισβητήσας, καὶ ἀπηγόρευε τοῖς ὠνουμένοις μὴ ὠνεῖσθαι. Κἀκεῖνος ἠγανάκτει, οἶμαι, καὶ ἠναγκάζετο ὑπολείπεσθαι, ᾧ ἠμφισβήτησεν οὗτος, τὸ δὲ ἄλλο ἀποδιδόναι Φιλίππῳ τῷ Πιτθεῖ, ἑβδομήκοντα μνῶν. Καὶ οὕτω διαλύει τὸν ὀρφανόν, ἑπτὰ μνᾶς καὶ τάλαντον ἀποδοὺς ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου· τούτῳ δὲ λαγχάνει δίκην τῆς ἀπορρήσεως.

X. Λόγων δὲ πολλῶν γενομένων καὶ ἔχθρας πολλῆς, ἔδοξεν ἡμῖν χρῆναι, ἵνα μή ποτε εἴπῃ τις ἐμὲ φιλοχρηματεῖν καὶ ἐχθροὺς ἀδελφοὺς ὄντας αὐτοῦ καθιστάναι, ἐπιτρέψαι τῷ τε κηδεστῇ τῷ τούτου καὶ τρεῖς φίλοις διαιτῆσαι. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ἡμῖν, εἰ μὴ ἐπιτρέποιμεν αὐτοῖς, ὥστε τὰ δίκαια διαγνῶναι, οὐκ ἂν ἔφασαν διαιτῆσαι· οὐδὲν γὰρ δεῖσθαι ἀπεχθάνεσθαι οὐδετέροις ἡμῶν. Εἰ δ' ἐάσομεν αὐτοὺς γνῶναι τὰ συμφέροντα πᾶσιν, ἔφασαν διαιτήσειν. Καὶ ἡμεῖς, ἵνα δὴ πραγμάτων ἀπαλλαγῶμεν, ὥς τε δεώμεθα, οὕτως ἐπιτρέπομεν. Καὶ ἐκεῖνοι, ὀμόσαντες ἡμῖν πρὸς τῷ βωμῷ τῷ τῆς Ἀφροδίτης Κεφαλαίως τὰ συμφέροντα γνώσεσθαι, διῄτησαν ἡμᾶς ἀποστῆναι ὧν οὗτος ἠμφισβήτησε, καὶ δοῦναι δωρεάν. Οὐ γὰρ ἔφασαν εἶναι ἄλλην ἀπαλλαγὴν οὐδεμίαν, εἰ μὴ μεταλήψονται οὗτοι τῶν ἐκείνου. Ἔτι δὲ τοῦ λοιποῦ χρόνου ἔγνωσαν ἡμᾶς εὖ ποιεῖν ἀλλήλους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ταῦτα ὀμόσαι ἠνάγκασαν ἡμᾶς ἀμφο-

τέρους πρὸς τῷ βωμῷ, ἦ μὴν ποιήσειν· καὶ ἡμεῖς ὠμόσαμεν εὖ ποιεῖν ἀλλήλους ἐκ τοῦ ἐπιλοίπου χρόνου, κατὰ δύναμιν εἶναι, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. Καὶ ὡς ὅ,τε ὅρκος ἐγένετο, καὶ ἴσασιν οὗτοι, ἃ ἐγνώσθη αὐτοῖς, ὑπὸ τῶν οἰκείων τῶν τούτου, εἶτα νυνὶ ταυτὶ τὰ ἀγαθὰ ποιοῦσιν ἡμᾶς, τὸν μὲν τεθνεῶτα ἄπαιδα βουλόμενοι καταστῆσαι, ἐμὲ δ' ἐκβάλλειν ὑβρίσαντες ἐκ τοῦ οἴκου, τοὺς γνόντας αὐτοὺς ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, ἐὰν ἐθέλωσιν ἀναβαίνειν, εἰσὶ γὰρ τούτων οἰκεῖοι· εἰ δὲ μὴ, τοὺς παραγενομένους. Καί μοι τὰς μαρτυρίας ἀνάγνωθι ταυτασί· σὺ δ' ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

XI. Λάβε δή μοι τὰς μαρτυρίας ἐκείνας, ὡς τό τε χωρίον ἑβδομήκοντα μνῶν ἐπράθη, καὶ ὡς ἀπέλαβεν ὁ ὀρφανὸς ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα μνᾶς πραθέντος τοῦ χωρίου. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Ὁ θεῖος τοίνυν οὑτοσὶ, ὦ ἄνδρες, κεκληρονομηκὼς τῶν ἐκείνου ἔργῳ, καὶ οὐ λόγῳ, ὥσπερ ἐγὼ, καὶ ἔχων ἐμοῦ πολλῷ πλείονα· ἐγὼ γὰρ τὰς τριακοσίας δραχμὰς ἔλαβον, τὰς περιλειφθείσας ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου, καὶ οἰκίδιον ὃ ἐστιν οὐκ ἄξιον τριῶν μνῶν· οὗτος δὲ πλεῖον ἢ δέκα μνῶν χωρίον ἔχων, εἶτα προσέτι νῦν ἥκει τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐξερημώσων. Καὶ ἐγὼ μὲν ὁ ποιητὸς ἐκεῖνόν τε καὶ ζῶντα ἐθεράπευον, καὶ αὐτὸς, καὶ ἡ ἐμὴ γυνὴ θυγάτηρ οὖσα τουτουὶ Φιλωνίδου, καὶ τῷ ἐμῷ παιδίῳ ἐθέμην τὸ ὄνομα τὸ ἐκείνου, ἵνα μὴ ἀνώνυμος ὁ οἶκος αὐτοῦ γένηται· καὶ τελευτήσαντα ἔθαψα ἀξίως ἐκείνου τε καὶ ἐμαυτοῦ, καὶ ἐπίθημα καλὸν ἐπέθηκα, καὶ τὰ ἔννατά καὶ τἄλλα πάντα ἐποίησα,

γὰ περὶ τὴν ταφὴν, ὡς οἷόν τε κάλλιστα, ὥστε τοὺς δημότας ἐπαινεῖν ἅπαντας· οὗτος δὲ ὁ συγγενὴς, ὁ ἐπιτιμῶν αὐτῷ, ὅτι υἱὸν ἐποιήσατο, ζῶντος μὲν τὸ χωρίον τὸ περιλειφθὲν αὐτῷ περιείλετο, τελευτήσαντα δ' αὐτὸν ἄπαιδα καὶ ἀνώνυμον βούλεται καταστῆσαι. Τοιοῦτός ἐστιν οὗτος. Καὶ ὡς ἔθαψά τε ἐγὼ αὐτὸν, καὶ τὰ τρίτα καὶ τὰ ἔννατα ἐποίησα, καὶ τἄλλα περὶ τὴν ταφὴν, τὰς μαρτυρίας ὑμῖν τῶν εἰδότων ἀναγνώσεται. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

XII. Ὅτι τοίνυν ὁ Μενεκλῆς, ὦ ἄνδρες, ἐποιήσατό με οὐ παρανοῶν, οὐδὲ γυναικὶ πειθόμενος, βούλομαι ὑμῖν καὶ αὐτοὺς μάρτυρας παρασχέσθαι, καὶ ἐμοὶ μαρτυροῦντας ἔργῳ, καὶ οὐ λόγῳ, ἐξ ὧν ἔπραξαν αὐτοὶ, ὅτι ἐγὼ τἀληθῆ λέγω. Τὰς γὰρ διαλύσεις φαίνονται πρὸς ἐμὲ ποιησάμενοι ἀμφότεροι οὗτοι, καὶ οὐ πρὸς τὸν Μενεκλέα, καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἐμοὶ καὶ ἐγὼ τούτοις. Καί τοι εἴ γε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐγένετο ἡ ποίησις, μηδὲ κληρονόμος ἦν ἐγὼ τοῦ Μενεκλέους, ὑπ' αὐτῶν τούτων δεδοκιμασμένος, τί ἔδει αὐτοὺς ὀμνῦναι ἐμοὶ, ἢ παρ' ἐμοῦ λαμβάνειν ὅρκους; Οὐδὲν δήπου. Οὐκοῦν ὁπότε ἐποίησαν ταῦτα, φαίνονται αὐτοὶ οὗτοι ἐμοὶ μαρτυροῦντες, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐποιήθη ἡ ποίησις, καὶ δικαίως εἰμὶ κληρονόμος τῶν Μενεκλέους. Ἐγὼ δ' οἶμαι καταφανὲς ὑμῖν ἅπασι τοῦτ' εἶναι, ὡς καὶ παρὰ τούτων αὐτῶν ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὅτι ὁ Μενεκλῆς οὐ παρεφρόνει, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οὗτος νυνὶ, ὃς τε ποιησάμενος τῆς ἔχθρας διάλυσιν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὀμόσας ὅρκους, πάλιν νῦν ἥκει τὰ ὁμολογηθέντα

καὶ ὁμόσαντα παραβάς, καὶ ἀφελέσθαι με ἀξιοῖ ταυτὶ τὰ λοιπά, οὕτως ὄντα μικρά.

XIII. Ἐγὼ δὲ εἰ μὴ πάνυ τὸ πρᾶγμα αἰσχρὸν εἶναι ἐνόμιζον καὶ ἐπονείδιστον, προδοῦναι τὸν πατέρα, οὗ εἶναι ὠνομάσθην, καὶ ὅς ἐποιήσατό με, ταχὺ ἂν ἀπέστην αὐτῷ τῶν ἐκείνου. Ἔστι γὰρ ὑπόλοιπον οὐδὲ ἕν, ὡς καὶ ὑμᾶς οἴομαι αἰσθάνεσθαι. Νυνὶ δὲ δεινὸν τὸ πρᾶγμα καὶ αἰσχρὸν εἶναι τῇδε νομίζω· εἰ, ἡνίκα μὲν ὁ Μενεκλῆς εἶχέ τι, τότε μὲν ἔδωκα ἐμαυτὸν υἱὸν αὐτῷ ποιήσασθαι, καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας τῆς ἐκείνου, πρὶν πραθῆναι τὸ χωρίον, ἐγυμνασιάρχουν ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ἐφιλοτιμήθην ὡς υἱὸς ὢν ἐκείνου, καὶ τὰς στρατείας, ὅσαι ἐγένοντο ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐστράτευμαι ἐν τῇ φυλῇ τῇ ἐκείνου, καὶ ἐν τῷ δήμῳ· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐτελεύτησεν, εἰ προδώσω, καὶ ἐξερημώσας αὐτοῦ τὸν οἶκον ἀπιὼν οἰχήσομαι, πῶς οὐκ ἂν δεινὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι καὶ καταγέλαστον δοκοίη, καὶ τοῖς βουλομένοις περὶ ἐμοῦ βλασφημεῖν πολλὴν ἐξουσίαν παράσχωμαι; καὶ οὐ μόνον ταῦτ' ἔστι τὰ ποιοῦντά με ἀγωνίζεσθαι τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἀλλ' εἰ οὕτως φαῦλος ἄνθρωπος δοκῶ εἶναι καὶ μηδενὸς ἄξιος, ὥστε ὑπὸ μὲν εὐφρονοῦντος μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἂν ποιηθῆναι τῶν φίλων, ὑπὸ δὲ παραφρονοῦντος, ταῦτ' ἔστι τὰ λυποῦντά με.

XIV. Ἐγὼ οὖν δέομαι ὑμῶν πάντων, ὦ ἄνδρες, καὶ ἀντιβολῶ, καὶ ἱκετεύω ἐλεῆσαί με καὶ ἀποψηφίσασθαι τοῦ μάρτυρος τουτουί. Ἀπέφηνα δ' ὑμῖν πρῶτον μὲν ποιηθέντα ἐμαυτὸν ὑπὸ τοῦ Μενεκλέους, ὡς ἄν τις δικαιότατα ποιηθῇ, καὶ οὐ λόγῳ, οὐδὲ δια-

θήκῃ τὴν ποίησιν γεγενημένην, ἀλλ' ἔργῳ· καὶ τούτων ὑμῖν τούς τε φράτορας καὶ τοὺς δημότας καὶ τοὺς ὀργεῶνας παρεχόμην μάρτυρας· καὶ ἐκεῖνον ἐπέδειξα τρία καὶ εἴκοσιν ἐπιβιοῦντα ἔτη. Εἶτα τοὺς νόμους ἐπέδειξα ὑμῖν, τοὺς ἅπασι τοῖς ἀνθρώποις ἐξουσίαν διδόντας υἱεῖς ποιεῖσθαι. Καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ζῶντά τε φαίνομαι θεραπεύων αὐτὸν, καὶ τελευτήσαντα θάψας. Οὗτος δὲ νυνὶ ἄκληρον μὲν ἐμὲ ποιεῖν τοῦ κλήρου τοῦ πατρῴου, εἴτε μείζων ἐστὶν οὗτος, εἴτε ἐλάττων, ἄπαιδα δὲ τὸν τελευτήσαντα καὶ ἀνώνυμον βούλεται καταστῆσαι· ἵνα μήτε τὰ ἱερὰ τὰ πατρῷα ὑπὲρ ἐκείνου μηδεὶς τιμᾷ, μηδ' ἐναγίζῃ αὐτῷ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· ἀλλὰ ἀφαιρεῖται τὰς τιμὰς τὰς ἐκείνου· ἃ προνοηθεὶς ὁ Μενεκλῆς, κύριος ὢν τῶν ἑαυτοῦ, ἐποιήσατο υἱὸν ἑαυτῷ, ἵνα τούτων ἁπάντων τυγχάνῃ. Μὴ οὖν, ὦ ἄνδρες, πεισθέντες ὑπὸ τούτων, ἀφέλησθέ μου τὸ ὄνομα τῆς κληρονομίας, ὃ ἔτι μόνον λοιπόν ἐστιν· ἄκυρόν τε τὴν ποίησιν αὐτοῦ καταστήσητε. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα εἰς ὑμᾶς ἀφῖκται, καὶ ὑμεῖς κύριοι γεγόνατε, βοηθήσατε καὶ ἡμῖν καὶ ἐκείνῳ τῷ ἐν ᾅδου ὄντι· καὶ μὴ περιΐδητε, πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων δέομαι ὑμῶν, προπηλακισθέντα αὐτὸν ὑπὸ τούτων· ἀλλὰ μεμνημένοι τοῦ νόμου καὶ τοῦ ὅρκου, ὃν ὀμωμόκατε, καὶ εἰρημένων ὑπὲρ τοῦ πράγματος, τὰ δίκαια καὶ τὰ εὔορκα κατὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθε.

ΙΣΑΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΛΕΩΝΥΜΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ISAEI

ORATIO

DE HEREDITATE CLEONYMI

NVNC PRIMVM DVPLO AVCTIOR

INVENTORE ET EDITORE

ANGELO MAIO

BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE A LL. OR.

MEDIOLANI

MDCCCXV.

ANGELI MAII PRAEFATIO.

I. *Graecae eloquentiae laus.*

Neminem dubitaturum confido, quia si perfectum eloquentiae genus apud Veteres quaerimus, in Graeciam immo ipsas Athenas veniendum sit. Nam et Graecia totum paene orbem multitudine ingeniorum scribendoque superavit, et Athenis ars dicendi domicilium sibi praecipuum collocavit. Ipse Tullius qui in romanam civitatem eloquentiam adhuc paene peregrinam deduxit, non ex Palatio sed ex graeca Academia orator extitit. Nam et graecis magistris usus est, et diu studuit in Graecia, graeca vero exemplaria numquam ab oculis removisse videtur: denique et eruditissimis graecis viris semper eius domus referta fuit. Iam quo quisque graecae litteraturae peritior est, hoc manifestius sentiet, quantum Cicero ex illius imitatione ac prope exsuviis locupletatus sit.

II. *Atheniensium Oratorum et praesertim Isaei scripta.*

Etsi autem Athenae, ut diximus, prae Graecia universa eloquentiae semper studiis atque institutionibus optimis floruerunt, tamen nulla fuit aetas illi urbi felicior, quam quae decem simul Oratorum copiam effudit. In his fuit Isaeus, Isocratis, teste Dionysio Halicarnassensi (1), discipulus, Lysianae eloquentiae ae-

(1) In *Iudicio de Isaeo.*

mulus, summorum philosophorum familiaris: qui cum olim in foro attico mirabiliter eluxit, tum ideo praecipue quod eius magisterio et auspiciis divina vis Demosthenica nata est, nomen suum immortalitati commendavit. Atque utinam ex tanta ubertate scriptorum, quibus graeci oratores bibliothecarum forulos referserunt, copiosiores reliquiae aetatem tulissent! Nunc tot optimarum orationum iactura quum pectus meum moerore pulsaret, nullum mihi lapidem movendum non censui, ut siquod clarissimum Graeciae lumen, saeculorum iniuria extinctum, alicubi forte sordesceret, id ego diligentibus studiis accendendum curarem. Et paucis quidem ante annis Isocratis Oratio *de Permutatione* e Mediceo Ambrosianoque codicibus cumulatissima prodiit; Isaei vero deperditam Orationem *de Meneclis hereditate* Londinenses typi triginta abhinc annis Eruditorum manibus tradiderunt. Iam et ego quum nuper in graecos oratores cupiditate immirerem, tuli aliquem industriae fructum. Postquam enim Isaei quemdam codicem saeculo XIV. exaratum tractare diligenter coepi, protinus eamdem Orationem *de Meneclis hereditate* lubens offendi: cuius tamen edendae quum alius ante me laborem susceperit, hoc unum mihi superfuerat, ut aliquam novi codicis collationem exhiberem.

III. *Isaei Oratio duplo auctior in ms. Ambrosiano.*

Neque tamen aliquid praeterea Isaei codex Ambrosianus non habuit. Quum enim Oratoris lacunas investigarem num ope scripturae veteris explere possem, continuo deprehendi, Orationem *de hereditate Cleonymi* plus duplo ampliorem in nostro codice contineri. Et novam quidem partem cohaerere optime sensi cum olim editâ, ad id videlicet loci, ubi de hiatu Editores ipsi spatio aut asteriscis interpositis admonebant. Tum in eadem nova Orationis parte duo quoque illa nomina *Pherenicus et Simon* occurrebant.

quorum meminerat quidem antiquus Auctor argumenti Orationis, sed ea iam frustra in Orationis editae contextu quaerebantur. Hoc insigni Isaei Supplemento in Ambrosianis divitiis detecto, alios quoque Oratoris codices in publicis Bibliothecarum catalogis conquirendos censui: statimque miratus sum, Mediceum codicem XI. Plut. IV. quem Bandinius descripsit, eadem plena Oratione esse ditatum. Quin et regium Parisiacum MMDCCCCLXXXIX. videndum existimo, in quo idem κειμήλιον inventum iri vehementer suspicor. Interim tamen ex Ambrosiano ms. integra haec primum excutiatur Oratio: tum etiam, quod adtinet ad partem editam, multis in locis emendata.

IV. *Isaeus cum Lysia et Demosthene comparatur.*

Iamvero de Isaeo actum agam, si meam sententiam interponam: praesertim quum Dionysii Halicarnassensis prolixum iudicium extet, qui hunc dignum cum paucis ex oratoribus graecis existimavit, de quo accuratum examen instituerel. Et primum quidem ea mens est Dionysio, Isaeum adeo ad Lysiam accedere, ut utriusque orationes aegre inter se distinguantur. In aliquot tamen capitibus a Dionysio Lysiae praefertur Isaeus. Scilicet hic et sapientius partes videtur ei distribuere (2), et rem ornatius magisque rhetorice explicare, et denique ad Demosthenem potius quam ad Lysiam adpropinquare. Mirum autem videbitur Dionysii iudicium de Isaeo, si comparetur cum Tullii de Lysia quod est huiusmodi (3): *Nihil acute inveniri potest in eis causis quas scripsit* (Lysias), *nihil ut ita dicam subdole, nihil versute, quod*

(2) Confer Frontonem *Laudes Fumi et Pulveris* Editionis nostrae principis Mediolanensis p. 364. qui eamdem apud Lysiam argumentorum perturbationem ex Platone commemorat.

(3) In *Bruto* c. IX.

ille non viderit: nihil subtiliter dici, nihil presse, nihil enucleate quo fieri possit aliquid limatius: nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum gravitate vel sententiarum, quo quidquam esset elatius. Dionysius vero saepe ait Isaeum magis subdolum elaboratum contortumque quam Lysiam, idque comparatione locorum utriusque Oratoris ostendit. Immo Lysiam gravitate oratoria ab Isaeo superari, aperte confirmat. Illud rursus mirum, quod egregie elegans venustus limatus politissimusque dicitur a Tullio Lysias (4): Dionysius autem Lysiae quidem orationem picturae veteri comparat, lineis utique peritissime deformatae, sed quae colorum et artis varietate careat; Isaei contra elocutionem recentiori tabularum generi adsimilat, in quo colores et lumina et umbrae adhibentur. Quare ne Dionysium cum Tullio pugnare (quod esset absurdum) dicam; eae quidem laudes, quas de Lysia Tullius recitat, ex Dionysii sententia multo cumulatiores Isaeo debentur. Et quoniam ex Tullio ac Dionysio illustrare Isaeum coepi, illud etiam noto, neminem magis a Cicerone laudari, quam, ut par est, Demosthenem. *Recordor*, inquit (5), *me longe omnibus unum anteferre Demosthenem. Hoc nec gravior extitit quisquam, nec callidior nec temperatior.* Porro Dionysius Isaeum disertis verbis Demosthenicae gravitatis fontem appellat. Denique idem Dionysius narrat, ab antiquo quodam causidico Pythea satis graphice descriptum Demosthenem, cum hunc ille diceret totum Isaeum eiusque rhetoricas technes imbibisse.

V. Isaei Oratio de hereditate Cleonymi expenditur.

Hactenus Isaeum ex aliorum sententiis generatim laudavi. Nunc ut hanc Orationem, quae nunc

(4) Ibidem et *Orator* IX.
(5) *Orator* VII.

primum integra exauditur, ego ipse paucis commendem; mihi quidem mirabilis omnino videtur Isaeus, qui in tam exigua materia copiosis adeo acutisque argumentis abundat. Nihil enim, quod in hac causa excogitari poterat, omittit: omnibusque oratoriis locis ita feliciter utitur, ut disciplinam inveniendarum probationum vix peritius quisquam calluisse videatur. Ratiocinatur enim saepe a contrario, a minore ad maius, a simili, a pari, a coniecturis. Quidquid vel ipse dicit vel Adversarius, argumentum pro se sollertissime inde rapit. Adversarium quoque inducit ipsum se refutantem: dilemmata, enthymemata et eiusmodi technas versutissime usurpat, et omnino Adversarium et ipsos Iudices opprimit argumentorum congerie: homo ad excogitandum acutissimus, ad probandum evidentissimus, ad concludendum acerrimus. Quin et cum ipsis Iudicibus (quod item olim Dionysius notavit) iurgio certat Isaeus, adeoque suis rationibus videtur confidere, ut nisi Iudices sibi adsentiantur, eos iniquiores, quam Adversarios, audacter coarguat. Ceterum in Isaeo si elocutionis structuram, et dicendi modos, et periodorum connexiones, nec non oratorios transitus adtentius consideres; Isocratis discipulum facile senties: sin verba contorta et aculeata, concisas sententias, sonitum, vim; Demosthenis magistrum audire videberis. Ita tamen ut ipse Demosthenes magistri gracilitatem obruat altitudine et maiestate orationis suae. Denique nemo non novit, atticorum rhetorum orationes non esse plerumque ad Tullianae copiae rationem exquirendas. Brevitas enim ac sana quaedam et robusta siccitas Atticorum propria laus est.

VI. *Ad graecorum Auctorum studium cohortatio.*

Age vero quum in hoc motu temporum tantaque in conversione studiorum ac perturbatione vivamus; quum tota Italia rei litterariae componendae det operam; quid opportunius fieri poterat, quam antiqua

exemplaria eademque perfectissima extundi?" Vndenam porro genti Italicae secundior aura quam ab Graecis adfletur? quorum quum fluctibus proxime alluatur, par est et doctrinis adspergi. Atqui iamdiu est cum inter nos serpit infinitum malum graecas litteras veluti peregrinas et abstrusas fastidiendi. O nomen dulce graecanicarum musarum! O laus eximia atticorum studiorum! O lepos, o cantus, o veneres Lycei, Heliconis, atque Hymetti! Homeri, Platonis, Xenophontis, Demosthenis litteras tam infrequenti desiderio ab adolescentibus nostris expeti quis non gemat? quis non aegerrime ferat? Illud, oro, meminerimus, Italiam non semel graecarum doctrinarum splendore luculentissime collustratam. Namque et olim cum rerum imperio graeca eruditio Romam commigravit, et nuperius Turcarum armis pulsa finibus suis graeca Natio Italiam rursus ad litterarum amorem excitavit.

Graiis ingenium Graiis dedit ore rotundo Musa loqui (6).

Quare et ii prae ceteris gentibus in celsissimam sedem eruditionis ascenderunt, studiorumque suorum vestigiis totam rempublicam litterariam impresserunt. Stilus me deficiet, si quae dici in Graecorum laudem possunt, omnia coner expromere. De eorum poetis, de historicis, de oratoribus, de grammaticis, de philosophis; de medicis, de mathematicis, de musicis, de scriptoribus etiam ludicris immensa oratio est. Quin et inclinatis in peius temporibus, Graecorum lingua numquam totsordibus, quot latina, obsolevit, suamque dignitatem studia eorum diutius retinuerunt. Ergo, Itali adolescentes, vobis magnopere auctor sum, ut in possessionem graecae linguae pedem ponatis, eiusque desiderium et amor in medullis omnium ac visceribus haereat. Numquam enim Italia delicatiore sensu ad humanas litteras fuit, quam cum graecis exemplaribus vehementissime studuit.

(6) Horatius *de Arte poetica* v. 323.

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

ΑΔΕΛΦΙΔΟΥ Κλεωνύμου τελευτήσαντος ἐπὶ τὸν κλῆρον ἔρχονται κατὰ γένος· τὰς διαθήκας ἃς παρέχονται εἰς αὐτοὺς οἱ περὶ Φερένικον καὶ Σίμωνα καὶ Ποσείδιππον γράψαι, ὡς ἀληθὲς ἦν, καὶ θεῖναι παρὰ τοῖς ἄρχουσιν ὁμολογοῦντες Κλεώνυμον, κατὰ τὴν πρὸς Δεινίαν τὸν ἐπίτροπον αὐτῶν ὀργήν· ὕστερον δὲ ἐπιχειρήσαντα λῦσαι· καὶ μεταπεμψάμενον τὸν ἀστυνόμον, ἐξαίφνης ἀποθανεῖν (7). Καὶ Πολύαρχον τὸν πάππον αὐτῶν, Κλεωνύμου δὲ πατέρα, προστάξαι, εἴ τι πάσχοι Κλεώνυμος, δοῦναι αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα. Ἡ στάσις ὅρος διπλοῦς κατὰ ἀμφισβήτησιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ταῖς γενομέναις ἐξ ἀρχῆς διαθήκαις διϊσχυρίζονται· οἱ δὲ λέγοντες φασὶ, ὅτι μετεκαλέσατο τὸν ἄρχοντα, ἵνα λύσῃ αὐτάς· καὶ τελευταῖον παρὰ τοῦ Κλεωνύμου γενομένοις.

(7) Ἀποθανεῖν abest a Codice.

ΙΣΑΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΚΛΕΩΝΥΜΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

I. Πολλὴ μὲν ἡ μεταβολή μοι γέγονεν, ὦ ἄνδρες, τελευτήσαντος Κλεωνύμου· ἐκεῖνος γὰρ ζῶν μὲν ἡμῖν κατέλιπε τὴν οὐσίαν, ἀποθανὼν δὲ κινδυνεύειν περὶ αὐτῆς πεποίηκε· καὶ τότε μὲν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ σωφρόνως ἐπαιδευόμεθα, ὥστ' οὐδ' ἀκροασόμενοι οὐδέποτ' ἤλθομεν ἐπὶ δικαστήριον, νῦν δὲ ἀγωνιούμενοι περὶ πάντων ἥκομεν τῶν ὑπαρχόντων. Οὐ γὰρ τῶν Κλεωνύμου μόνον ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πατρῴων ὀφείλειν ἐπὶ τούτοις ἐκείνῳ φάσκοντες ἀργύριον. Καὶ οἱ μὲν οἰκεῖοι καὶ οἱ προσήκοντες ἐπὶ τούτοις οἱ τούτων ἀξιοῦσιν ἡμᾶς καὶ τῶν ὁμολογουμένων, ὧν Κλεώνυμος κατέλιπεν αὐτοῖς, τούτων ἰσομοιρῆσαι· οὗτοι δὲ εἰς τοῦτο ἥκουσιν ἀναισχυντίας, ὥστε καὶ τὰ πατρῷα προσαφελέσθαι ζητοῦσιν ἡμᾶς, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὦ ἄνδρες, τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πολλὴν ἐρημίαν ἡμῶν καταγνόντες.

II. Σκέψασθε γὰρ οἷς ἑκάτεροι πιστεύοντες ὡς

ὑμᾶς εἰσεληλύθαμεν. Οὗτοι μὲν διαθήκαις ἰσχυριζόμενοι τοιαύταις ἃς ἐκεῖνος δὴ ὑπέθετο μὲν, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλ' ὀργισθεὶς τῶν οἰκείων τινὶ τῶν ἡμετέρων· ἔλυσε δὲ πρὸ τοῦ θανάτου πέμψας Ποσείδιππον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ἡμεῖς δὲ γένει μὲν ἐγγυτάτω προσήκοντες, χρώμενοι δὲ ἐκείνῳ πάντων οἰκειοτάτῳ, δεδωκότων δ' ἡμῖν καὶ τῶν νόμων κατὰ τὴν ἀγχιστείαν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κλεωνύμου διὰ τὴν φιλίαν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, ἔτι δὲ Πολυάρχου, τοῦ πατρὸς Κλεωνύμου, πάππου δ' ἡμετέρου προστάξαντος, εἴ τι πάθοι Κλεώνυμος ἄπαις, ἡμῖν δοῦναι τὰ αὑτοῦ. Τοσούτων τοίνυν ἡμῖν ὑπαρχόντων, οὗτοι καὶ συγγενεῖς ὄντες, καὶ οὐδὲν δίκαιον εἰπεῖν ἔχοντες, οὐκ αἰσχύνονται καταστήσαντες ἡμᾶς εἰς ἀγῶνα περὶ τούτων, περὶ ὧν αἰσχρὸν ἦν ἀμφισβητῆσαι καὶ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν.

III. Οὐχ ὁμοίως δέ μοι δοκοῦμεν, ὦ ἄνδρες, διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὅτι ἀδίκως κινδυνεύω, τοῦθ' ἡγοῦμαι μέγιστον εἶναι τῶν παρόντων κακῶν, ἀλλ' ὅτι ἀγωνίζομαι πρὸς οἰκείους οὓς οὐδ' ἀμύνασθαι καλῶς ἔχει. Οὐ γὰρ ἂν ἐλάττω συμφορὰν ἡγησαίμην κακῶς ποιεῖν τούτους ἀμυνόμενος οἰκείους ὄντας, ἢ κακῶς παθεῖν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τούτων. Οὗτοι δ' οὐ τοιαύτην ἔχουσι τὴν γνώμην, ἀλλ' ἥκουσιν ἐφ' ἡμᾶς καὶ τοὺς φίλους παρακαλέσαντες, καὶ ῥήτορας παρασκευασάμενοι, καὶ οὐδὲν ἀπολείπονται τῆς αὑτῶν δυνάμεως, ὥσπερ, ὦ ἄνδρες, ἐχθροὺς τιμωρησόμενοι, καὶ οὐκ ἀναγκαίους καὶ συγγενεῖς κακῶς ποιήσοντες.

IV. Τὴν μὲν οὖν τούτων ἀναισχυντίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἔτι μᾶλλον γνώσεσθε, ἐπειδὰν πάντων ἀκούσετε. Ὅθεν δ' οἶμαι τάχιστ' ἂν μαθεῖν ὑμᾶς περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διδάσκειν. Δεινίας γὰρ ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφὸς ἐπετρόπευσεν ἡμᾶς, θεῖος ὢν, ὀρφανοὺς ὄντας. Κλεωνύμου δ' οὗτος, ὦ ἄνδρες, διάφορος ὢν ἔτυχεν. Ὁπότερος μὲν οὖν αὐτῶν ἦν τῆς διαφορᾶς αἴτιος, ἴσως οὐκ ἐμὸν ἔργον ἐστὶ κατηγορεῖν. Πλὴν τοσοῦτόν γε ἂν δικαίως αὐτοῖς ἀμφοτέροις μεμψαίμην, ὅτι καὶ φίλοι τέως ὄντες, καὶ προφάσεως οὐδεμιᾶς γενομένης, ἐκ λόγων τινῶν, οὕτως εἰκῆ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας ἀνείλοντο.

V. Ὅτι γοῦν ἐκ ταύτης τῆς ὀργῆς (8) Κλεώνυμος ταύτας ποιεῖται τὰς διαθήκας, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ὡς ὕστερον ἐσώθη (9) ἔλεγεν. Ὁρῶν δὲ ἡμᾶς ἐπιτροπευομένους ὑπὸ Δεινίου, καὶ δεδιὼς μὴ τελευτήσειεν αὐτὸς ἔτι παῖδας ἡμᾶς καταλιπὼν, καὶ τῆς οὐσίας ἡμετέρας οὔσης γένοιτο κύριος Δεινίας· ἡγεῖτο γὰρ δεινὸν εἶναι τὸν ἔχθιστον τῶν οἰκείων ἐπίτροπον καὶ κύριον τῶν αὐτοῦ (10) καταλιπεῖν, καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα τοῦτον, ἕως ἡμεῖς ἡβήσαιμεν, ᾧ ζῶν

(8) Cod. pro ὀργῆς habet ἀρχῆς deteriorem lectionem, quam si amplectaris, dicas licet: *Quod igitur ab his initiis tabulae Cleonymi ortae sint* etc.

(9) Cleonymus inofficiosum illud testamentum condiderat olim implicitus in morbum, ex quo convaluit.

(10) *Τῶν αὐτοῦ* abest a Codice, sed recte suppletur ex Edd.

διάφορος ἦν. Ταῦτα διανοηθεὶς ἐκεῖνος, εἴτ' ὀρθῶς εἴτε μὴ, τὰς διαθήκας ταύτας διέθετο. Καὶ εὐθὺς ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα, εἴ τι ἡμῖν ἢ τῷ πατρὶ ἐγκαλεῖ τῷ ἡμετέρῳ, ἀπεκρίνατο πάντων τῶν πολιτῶν ἐναντίον, ὅτι οὐδὲν πονηρὸν ἐγκαλεῖ (11)· καὶ ἐμαρτύρησεν ὡς ὀργιζόμενος ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ὀρθῶς βουλευόμενος, ταῦτα διέθετο. Πῶς γὰρ ἂν εὐφρονῶν, ὦ ἄνδρες, κακῶς ποιεῖν ἡμᾶς ἐβουλήθη τοὺς μηδὲν αὐτὸν ἀδικήσαντας;

VI. Ὕστερον δὲ τούτων, ὃ μέγιστον ὑμῖν τεκμήριον, ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἔπραξεν ἡμᾶς βλάπτειν βουλόμενος. Τελευτήσαντος γὰρ Δεινίου, καὶ τῶν πραγμάτων πονηρῶς ἡμῖν ἐχόντων, οὐδὲ περιεῖδεν ἡμᾶς οὐδενὸς ἐνδεεῖς ὄντας, ἀλλ' αὐτοὺς μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὑτοῦ κομισάμενος ἐπαίδευε, τὴν δ' οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιβουλευσάντων, ἔσωσεν ἡμῖν· ἐπεμελεῖτό τε ὁμοίως τῶν ἡμετέρων, ὥσπερ τῶν αὑτοῦ πραγμάτων. Καίτοι χρὴ θεωρεῖν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν ἐκ τούτων τῶν ἔργων μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν διαθηκῶν· καὶ τεκμηρίοις χρῆσθαι, μὴ τοῖς μετ' ὀργῆς πραχθεῖσιν (ἐν οἷς ἅπαντες πεφύκαμεν ἁμαρτάνειν) ἀλλ' ἀφ' ὧν ὕστερον φανερὰν τὴν αὑτοῦ διάνοιαν ἐποίησεν.

VII. Ἔτι γὰρ μᾶλλον ἐν τοῖς τελευταίοις ἐδήλωσεν ὡς εἶχε πρὸς ἡμᾶς. Ἤδη γὰρ ἀσθενῶν ταύτην τὴν νόσον, ἐξ ἧς ἐτελεύτησεν, ἐβουλήθη ταύτας τὰς διαθήκας ἀνελεῖν· καὶ προσέταξε Ποσειδίππῳ τὴν

(11) Ἐγκαλεῖ abest a Codice.

ἀρχὴν εἰσαγαγεῖν. Ὁ δὲ ου μόνον οὐκ εἰσήγαγεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν, ἀνέπεμψεν (12). Ὀργισθεὶς δὲ τούτῳ Κλεώνυμος, πάλιν εἰς τὴν ὑστεραίαν Διοκλεῖ καλέσαι τοὺς ἄρχοντας προσέταξε. Καὶ οὐχ οὕτως ὡς ἀσθενῶν διακείμενος, ἀλλ' ἔτι πολλῶν οὐσῶν ἐλπίδων, ἐξαπίνης τῆς νυκτὸς ταύτης ἐτελεύτησε.

VIII. Πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, ὡς οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλὰ Δεινίᾳ πολεμῶν, ταύτας τὰς διαθήκας διέθετο. Ἔπειτα ὡς, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐπεμέλεῖτό τε τῶν ἡμετέρων ἁπάντων, καὶ αὐτὸς ἐπαίδευεν εἰς τὴν οἰκίαν ἑαυτοῦ κομισάμενος. Πρὸς δὲ τούτοις, ὡς Ποσείδιππον ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν ἀστυνόμον· οὗτος δ' οὐ μόνον αὐτὸν οὐκ εἰσεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἐπὶ τὴν θύραν Ἀρχωνίδην ἀπέπεμψεν (13). Ὡς οὖν ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἔτι τοίνυν (14) ὡς οἱ τούτων φίλοι καὶ Κηφίσανδρος ἠξίουν νείμασθαι τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἡμᾶς ἔχειν ἁπάντων τῶν Κλεωνύμου. Καὶ τούτων μοι κάλει μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

IX. Ἡγοῦμαι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες, πᾶσι τοῖς τὸν κλῆρον ἀμφισβητοῦσιν, ὅταν ἀποφήνωσι σφᾶς αὐτοὺς, ὥσπερ ἡμεῖς, καὶ τῷ γένει προτέρους ὄντας, καὶ τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν τετελευτηκότα, περίεργον

(12) Ita Cod. ἀνέπεμψεν, at inferius ἀπέπεμψεν.
(13) Cod. Ἀρχωνίδην ἀπεπέμψεν.
(14) Cod. τούτων.

εἶναι τοὺς ἄλλους λόγους λέγειν. Ἐπειδὴ δὲ τούτων οὐδέτερον ἔχοντες, οὕτω τολμῶσι τῶν οὐ προσηκόντων ἀμφισβητεῖν, καὶ ψευδεῖς παρασκευάζονται λόγους, βούλομαι βραχέα καὶ περὶ τούτων αὐτῶν εἰπεῖν. Ἰσχυρίζονται γὰρ ταῖς διαθήκαις λέγοντες, ὡς Κλεώνυμος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, οὐ λῦσαι βουλόμενος αὐτὰς, ἀλλ' ἐπανορθῶσαι καὶ βεβαιῶσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν δωρεάν. Ὑμεῖς δὲ σκοπεῖσθε (15) τὰς διαθήκας τὰς μετ' ὀργῆς γενομένας πότερα εἰκός ἐστι βουληθῆναι Κλεώνυμον ἀνελεῖν, ἐπειδὴ πρὸς ἡμᾶς οἰκείως ἔσχεν, ἢ σκοπεῖν ὅπως ἔτι βεβαιότερον ἡμᾶς ἀποστερήσειε τῶν αὐτοῦ. Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις κἀκείνων, ὧν ἂν ὀργισθέντες τοὺς οἰκείους ἀδικήσωσιν, ὕστερον μεταμέλει. οὗτοι δὲ ἐκεῖνον ἀποφαίνουσιν ἐν ᾧ πρὸς ἡμᾶς οἰκειότατα διέκειτο, μᾶλλον βεβαιοῦν τὴν διαθήκην βουλόμενον, ἣν ὀργιζόμενος ἐποιήσατο.

X. Ὥστ' εἰ καὶ ἡμεῖς ὁμολογήσομεν ταῦτα, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ πιστεύσοιτε, ἐνθυμεῖσθε, ὅτι παράνοιαν οὗτοι τὴν μεγίστην αὐτοῦ κατηγοροῦσι. Τίς γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης μανία μείζων, ἢ τότε μὲν, ἅτε Δεινίᾳ διάφορος ὢν (16) ἔτυχεν, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν τε, καὶ διατίθεσθαι τοιαύτας διαθήκας, ἐξ ὧν οὐκ ἐκεῖνον ἐτιμωρεῖτο, ἀλλὰ τοὺς οἰκειοτάτους ἠδίκει· νυνὶ δὲ χρώμενος ἡμῖν, καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος ἁπάντων, μόνους ἐβουλήθη τοὺς ἀδελφιδοῦς, ὡς οὗτοι φασὶν, ἀκλήρους ποιῆσαι τῶν ἑαυτοῦ; Καὶ τίς

(15) Ita Cod. σκοπεῖσθε, at inferius σκοπεῖτε.
(16) Cod. ἦν.

ἂν εὐφρονῶν, ὦ ἄνδρες, τοιαῦτα περὶ τῶν αὑτοῦ βουλεύσαιτο; Ὥστ' ἐκ τούτων τῶν λόγων ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν διάγνωσιν πεποιήκασι περὶ αὐτῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἀνελεῖν τὰς διαθήκας βουλόμενος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἡμεῖς φαμὲν, οὐδεὶς ἔνεστι τοιούτοις λόγος· εἰ δ' οὕτως παραφρονῶν ἔτυχεν, ὥσθ' ἡμᾶς περὶ ἐλαχίστου ποιεῖν τοὺς γένει πρωτεύοντας, καὶ χρωμένους αὐτῷ πάντων οἰκειότατα, δικαίως ἂν δήπου τὰς τοιαύτας διαθήκας ἀκύρους ποιήσητε.

XI. Ἔτι τοίνυν ἐνθυμεῖσθε, ὅτι φάσκοντες καλεῖν τὴν ἀρχὴν τὸν Κλεώνυμον, ἵνα βεβαιώσῃ τὴν αὐτῶν δωρεὰν, προσταχθὲν αὐτοῖς, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν, ἀπέπεμψαν. Καὶ δυοῖν τοῖν ἐναντιωτάτοιν θάτερον μέλλοντες, ἢ τὴν οὐσίαν ἕξειν βεβαιοτέραν (17), (*)„ἢ ἐκείνῳ, μὴ ποιήσαντες, ἀπεχθήσεσθαι, „τὴν ἀπέχθειαν εἵλοντο μᾶλλον ταύτης τῆς δωρεᾶς. „Καίτοι πῶς ἂν ἕτερα τούτων γένοιτο ἀπιστότερα; „τοὺς μὲν τηλικαῦτα μέλλοντας ἐκ τοῦ πράγματος „κερδαίνειν, ὥσπερ ζημιωθησομένους, φυλάξασθαι „τὴν διακονίαν· Κλεώνυμον δ' ὑπὲρ τῆς τούτων ὠφε-

(*) Pars nova orationis.

(17) Orationum Isaei prima ordine est *de hereditate Cleonymi*, secunda *de Meneclis* item *hereditate*, ut e codicibus Ambrosiano et Mediceo patet. Iamvero Aldus, qui primus Isaeum edidit, codice mutilo quum uteretur, ab hoc loco primae Orationis ad sequentis clausulam transilivit. Quum tamen sententiam hiare videret, lacunam spatio interposito indicavit. Aldum autem reliqui ante nos Editores imitati sunt.

„λείας τοσαύτην ποιήσασθαι σπουδὴν, ὥστε Ποσει-
„δίππῳ μὲν, ὅτι κατημέλησεν, ὀργισθῆναι, Διοκλέους
„δὲ ταῦτα πάλιν εἰς τὴν ὑστεραίαν δεηθῆναι;

XII. „Εἰ γὰρ δὴ, ὦ ἄνδρες, ὡς οὗτοι φασὶν, ἐν „ταῖς νῦν γεγραμμέναις διαθήκαις ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν „οὐσίαν, καὶ τοῦτ᾽ ἄξιον εἶναι μοι δοκεῖ θαυμάζειν, „ὅτι ποτε ἐπανορθώσας, κυριωτέρας αὐτὰς ἡγοῖτ᾽ ἂν „ποιῆσαι. Τοῖς γὰρ ἄλλοις οὗτος ὅρος ἐστὶν, ὦ ἄν- „δρες, τῶν δωρεῶν. Ἔτι δὲ καὶ εἴ τι προσγράψαι „τούτοις ἐβούλετο(18), διὰ τί οὐκ ἐν ἑτέρῳ γράψας „αὐτὰ γραμματείῳ, κατέλιπεν, ἐπειδὴ τὰ γράμματα „παρὰ τῶν ἀρχόντων οὐκ ἐδυνήθη λαβεῖν; Ἀνελεῖν „μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες, οὐχ οἷός τ᾽ ἦν ἄλλο γραμμα- „τεῖον, ἢ τὸ παρὰ τῇ ἀρχῇ κείμενον· γράψαι δ᾽ ἐξῆν „εἰς ἕτερον εἴ τι ἐβούλετο, καὶ μηδὲ τοῦθ᾽ ἡμῖν ἀμ- „φισβητήσιμον ἐᾶν.

XIII. „Εἰ τοίνυν καὶ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, ὡς „ἐκεῖνος ἐπανορθῶσαι τὰς διαθήκας ἐβούλετο, πᾶσι „δήπου φανερὸν ὑμῖν ἐστὶν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς αὐτὰς „ἔχειν ἡγεῖτο. Καίτοι σκοπεῖτε καὶ ἐντεῦθεν τὴν(19) „ἀναισχυντίαν αὐτῶν, οἵτινες ταύτας τὰς διαθήκας „ἀξιοῦσιν εἶναι κυρίας, ἃς ὁμολογοῦσι μηδ᾽ αὐτὸν „τὸν διαθέμενον, ὀρθῶς(20) ἔχειν ἡγεῖσθαι· καὶ „πείθουσιν ὑμᾶς ἐναντία καὶ τοῖς νόμοις, καὶ τῷ „δικαίῳ, καὶ τῇ τοῦ τετελευτηκότος γνώμῃ ψηφίσα- „σθαι.

---

(18) Cod. ἐβάλετο.
(19) Cod. καὶ τήν.
(20) Cod. ταῦτα ὀρθῶς.

XIV. „Ἔτι τοίνυν τούτων ἁπάντων ἀναιδέστα-„τός τῶν λόγων ἐστὶν, ὅτ᾽ ἂν τολμῶσι λέγειν, ὡς „Κλεώνυμος οὐδὲν ἡμᾶς τῶν αὐτοῦ λαβεῖν ἐβούλετο. „Καίτοι, ὦ ἄνδρες, τίνας ἂν ἄλλους ταῦτα ἔχειν „ἐβουλήθη, ἢ τούτους, οὓς καὶ τῶν ἐκ τῶν αὐτοῦ „πλεῖστα τῶν οἰκείων ὠφέλει; Πάντων δ᾽ ἂν εἴη „θαυμασιώτατον, εἰ Κηφίσανδρος μὲν, ὁ τούτων „οἰκεῖος, δίκαιον ἡγεῖτο εἶναι, μέρος ἕκαστον ἡμῶν „ἔχειν τῆς οὐσίας· Κλεώνυμος δ᾽ ὃς ἦν ἡμῖν οἰκειό-„τερος, καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν οἰκειότητα ἑαυτοῦ λαβὼν „ἐθεράπευε, καὶ ἐπεμελεῖτο τῶν ἡμετέρων ὥσπερ τῶν „αὐτοῦ πραγμάτων, οὗτος μόνος ἐβούλετο ἡμᾶς „ἀκλήρους εἶναι τῶν αὐτοῦ. Καὶ τίς ἂν ὑμῶν πι-„στεύσειεν, εὐνουστέρους καὶ μετριωτέρους τοὺς ἀν-„τιδίκους ἡμῖν εἶναι τῶν οἰκειοτάτων; Ἢ ἐκεῖνον „μὲν, ᾧ καὶ ἀναγκαῖον εὖ ποιεῖν ἡμᾶς, καὶ αἰσχρὸν „ἡμῶν ἀμελῆσαι, μηδὲν τῶν αὐτοῦ δοῦναι ἡμῖν· „τούτους δὲ οἷς οὔτ᾽ ἀνάγκη ἐστὶν, οὔτ᾽ αἰσχύνην „οὐδεμίαν φέρει, τῶν οὐ προσηκόντων, ὥς φασιν, „ἡμῖν μεταδιδόναι; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ ἄνδρες, πολ-„λὴν ἀπιστίαν ἔχει.

XV. „Ἔπειτα, εἰ μὲν καὶ νῦν οὕτω πρὸς ἀμφο-„τέρους ἡμᾶς ἔχων ἐτελεύτησεν, ὥσπερ ὅτε τὰς δια-„θήκας ἐποιήσατο, εἰκότως ἂν τις ὑμῶν πιστεύσῃ „τοῖς λόγοις τοῖς τουτωνί. Νῦν δὲ πᾶν τοὐναντίον „εὑρήσετε. Τότε μὲν γὰρ ἔτυχε Δεινίας, ὃς ἡμᾶς „ἐπετρόπευε, διάφορος ὤν, ἡμῖν τε οὔπω (21) χρώ-

(21) Cod. οὔτω.

„μενος, τούτοις τε ἅπασιν ἐπιτηδείως διακείμενος·
„νῦν δὲ τούτων μέν τισι διάφορος ἐγένετο, ἡμῖν δὲ
„πάντων ἐχρῆτο οἰκειότατα. Καὶ ἐξ ὧν μὲν αὐτῷ
„πρὸς τούτοις ἐγένετο ἡ διαφορὰ, περίεργον ἐστὶ
„λέγειν. Σημεῖα δ' ὑμῖν ἐρῶ μεγάλα. Πρῶτον μὲν
„γὰρ θύων τῷ Διονύσῳ, καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαντας
„καλέσας, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν πολλοὺς, Φερένι-
„κον οὐδαμοῦ παρεστήσατο. Ἔπειτα μικρὸν πρὶν
„τελευτῆσαι βαδίζων εἰς Πάνορμον (22) μετὰ Σί-
„μωνος, καὶ συντυχὼν αὐτῷ, προσειπεῖν οὐκ ἐτόλ-
„μησε. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις πυνθανομένου τὴν δια-
„φορὰν τοῦ Σίμωνος, τήν τ' ἔχθραν διηγήσατο, καὶ
„προσηπείλησε ὅτι δηλώσοι ποτ' ἂν τούτῳ, ὡς δια-
„κεῖται πρὸς αὐτόν. Καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, κάλει
„μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

XVI. „Οἴεσθε οὖν, ὦ ἄνδρες, τὸν οὑτωσὶ πρὸς
„ἑκατέρους ἡμῶν διακείμενον, ἡμῖν μὲν οἷς οἰκειό-
„τατα ἐχρῆτο, οὕτως ποιεῖν, ὅπως μηδὲ λόγον ὑπο-
„λείψει· τούτοις δὲ, ὧν τισι καὶ διάφορος, σκοπεῖν
„ὅπως ἅπασαν βεβαιώσῃ τὴν οὐσίαν; καὶ τούτους
„μὲν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι, ταύτης ὑπούσης τῆς
„ἔχθρας· ἡμᾶς δὲ, τοσαύτης οἰκειότητος καὶ φιλίας
„γινομένης, πειρᾶσθαι μᾶλλον κακῶς ποιεῖν; Ἀλλ'
„ἐγώ γε, εἰ κατηγορεῖν ἐβούλοντο τῶν διαθηκῶν ἢ
„τοῦ τετελευτηκότος, οὐκ οἶδ' ὅ τι ἂν ἄλλο πρὸς
„ὑμᾶς εἶπον, οἵ τε τὰς μὲν διαθήκας ἀποφαίνουσιν

(22) Panormus portus Atticae a Ptolemaeo in Tabu-lis (Edit. Amst. *Eur. X. D. g.*) memoratus.

„οὔτ' ὀρθῶς ἐχούσας οὔτ' ἀρεσκούσας τῷ διαθεμένῳ·
„τοῦ δὲ τοσαύτην τὴν μανίαν κατηγοροῦσιν, ὥστε
„φασὶν αὐτὸν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τοὺς αὐτῷ
„διαφέροντας, ἢ τοὺς οἰκείως χρωμένους· καὶ οἷς
„μὲν ζῶν οὐ διελέγετο ἅπασαν δοῦναι τὴν οὐσίαν,
„τοὺς δὲ οἰκειότητος κεκτημένους, οὐδὲ πολλοστοῦ
„μέρους ἀξιῶσαι. Ὥστε τίς ἂν ὑμῶν ταύτας κυρίας
„εἶναι ψηφίσαιτο τὰς διαθήκας, ἃς ὁ μὲν διαθέμε-
„νος, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐχούσας ἀπεδοκίμασεν, οὗτοι δ'
„ἔργῳ λύουσιν ἐθέλοντες ἡμῖν ἰσομοιρῆσαι τῆς
„οὐσίας;

XVII. „Πρὸς δὲ τούτοις, ἡμεῖς ὑμῖν ἀποφαίνο-
„μεν ἐναντίας οὔσας καὶ τῷ νόμῳ καὶ τοῖς δικαίοις
„καὶ τῇ τοῦ τετελευτηκότος διανοίᾳ. Οἶμαι δ' ὑμᾶς
„τὸ περὶ ἡμᾶς δίκαιον σαφέστατ' ἂν παρ' αὐτῶν
„τούτων πυνθάνεσθαι. Εἰ γάρ τις αὐτοὺς ἔροιτο,
„διὰ τί ἀξιοῦσι κληρονόμοι γενέσθαι τῶν Κλεωνύ-
„μου, τοῦτ' ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν, ὅτι καὶ γένει ποθὲν
„προσήκουσι, καὶ ἐκεῖνος αὐτοῖς χρόνον τινὰ ἐπιτη-
„δείως διέκειτο. Οὐκ ἂν ἄρα ὑπὲρ ἡμῶν μᾶλλον, ἢ
„ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν εἶεν εἰρηκότες; Εἴ τε γὰρ διὰ
„τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν δεῖ γενέσθαι τινὰς κλη-
„ρονόμους, ἡμεῖς ἐγγυτέρω γένει προσήκομεν· εἴ τε
„διὰ τὴν φιλίαν τὴν ὑπάρχουσαν, ἴσασιν αὐτὸν
„ἅπαντες ἡμῖν οἰκειότερον διακείμενον. Ὥστ' οὐ
„χρὴ παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν τούτων πυν-
„θάνεσθαι τὸ δίκαιον. Πάντων δ' ἂν εἴη δεινότα-
„τον, εἰ τοῖς μὲν ἄλλοις ψηφίζοισθε, ὅτ' ἂν θάτερα(23)

(23) Cod. θέατρα.

„τούτων ἀποφήνωσι σφᾶς αὐτοὺς, ἢ γένει προτέρους „ὄντας, ἢ τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς τετελευτηκότα· ἡμᾶς δ' „οἷς ἐστιν ἀμφότερα ταῦτα παρὰ πάντων ὁμολογού„μενα, ἀξιώσετε μόνους ἀκλήρους ποιῆσαι τῶν „ἐκείνου.

XVIII. „Καὶ εἰ μὲν Πολύαρχος (24), ὁ πατὴρ „ὁ Κλεωνύμου, πάππος δ' ἡμέτερος, ζῶν ἐτύγχανε, „καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐνδεὴς ὤν· ἢ Κλεώνυμος ἐτε„λεύτησεν, θυγατέρας ἀπορουμένας καταλιπὼν, ἡμεῖς „ἂν, διὰ τὴν ἀγχιστείαν, καὶ τὸν πάππον γηροτρο„φεῖν ἠναγκάζομεν, καὶ τὰς Κλεωνύμου θυγατέρας, „ἢ λαβεῖν αὐτοὶ γυναῖκας, ἢ προῖκα ἐπιδιδόντες, ἑτέ„ροις ἐκδιδόναι (25). Καὶ ταῦθ' ἡμᾶς καὶ ἡ συγ„γένεια καὶ οἱ νόμοι καὶ ἡ παρ' ἡμῶν αἰσχύνη ποιεῖν „ἠνάγκαζε ἄν, ἢ ταῖς μεγίσταις ζημίαις καὶ τοῖς „ἐσχάτοις ὀνείδεσι περιπεσεῖν. Εἰ δ' οὐσία κατελεί„φθη, δίκαιον ἡγήσεσθ' ἂν εἶναι ταύτης ἑτέρους „ἡμῶν μᾶλλον κληρονομεῖν; Οὐκ ἄρα δίκαια, οὐδ' „ὑμῖν αὐτοῖς συμφέροντα, οὐδὲ τοῖς νόμοις ὁμολο„γούμενα ψηφιεῖσθε· εἰ τῶν μὲν συμφορῶν τοὺς „ἐγγυτάτω γένει κοινωνεῖν ἀναγκάσετε, χρημάτων δὲ „καταλειφθέντων πάντας ἀνθρώπους κυρίους (26) „ἢ τούτους ποιήσετε.

---

(24) Cod. Νεύαρχος.
(25) Consonant Terentius in *Phormione* 2. 1. 65. etc.
. . . . . . *Verum si cognata est maxume,*
Non fuit necesse habere: sed, id quod lex iubet
Dotem daretis: quaereret alium virum.
(26) Cod. κύρια.

XIX. „Χρὴ δὲ, ὦ ἄνδρες καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, „καὶ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν, ὅπερ ποιεῖ- „τε (27), τοῖς κατὰ γένος ψηφίζεσθαι μᾶλλον, ἢ „τοῖς κατὰ διαθήκην ἀμφισβητοῦσι. Τὴν μὲν γὰρ „τοῦ γένους οἰκειότητα πάντες ἐπιστάμενοι τυγχά- „νετε, καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστι τοῦτο πρὸς ὑμᾶς ψεύσα- „σθαι· διαθήκας δ᾽ ἤδη πολλοὶ ψευδεῖς ἀπέφηναν· „καὶ οἱ μὲν τὸ παράπαν οὐ γενομένας, ἐνίων δ᾽ οὐκ „ὀρθῶς βεβουλευμένων. Καὶ νῦν ὑμεῖς τὴν μὲν συγ- „γένειαν καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν ἡμετέραν, οἷς ἡμεῖς „ἀγωνιζόμεθα, ἅπαντες ἐπίστασθε· τὰς δὲ διαθήκας, „αἷς οὗτοι πιστεύοντες ἡμᾶς συκοφαντοῦσιν, οὐδεὶς „ὑμῶν οἶδε κυρίας γενομένας. Ἔπειτα τὴν μὲν ἡμε- „τέραν συγγένειαν εὑρήσετε καὶ παρ᾽ αὐτῶν τῶν ἀν- „τιδίκων ὁμολογουμένην, τὰς δὲ διαθήκας ὑφ᾽ ἡμῶν „ἀμφισβητουμένας. Οὗτοι γὰρ τὸ ἀνελεῖν αὐτὰς, „ἐκείνου βουλομένου, διεκώλυσαν. Ὥσθ᾽ ὑμῖν, ὦ „ἄνδρες, πολὺ κάλλιον ἐστὶ ψηφίσασθαι κατὰ γένος· „τὸ παρ᾽ ἀμφοτέρων ἡμῶν ὁμολογούμενον μᾶλλον, „ἢ κατὰ τὰς διαθήκας τὰς οὐ δικαίως γεγενημένας. „Πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμήθητε, ὅτι αὐτὰς ἔλυσε μὲν „Κλεώνυμος εὐφρονῶν, διέθετο δὲ ὀργισθεὶς καὶ „οὐκ ὀρθῶς βεβουλευμένος· ὥστε πάντων ἂν εἴη δει- „νότατον, εἰ κυριωτέραν αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ἢ τὴν διά- „νοιαν ποιήσετε.

XX. „Οἶμαι δ᾽ ὑμᾶς καὶ λαμβάνειν παρὰ τού- „των ἀξιοῦν (καὶ μὴ τυγχάνοντας ἀγανακτεῖν) οἷς „ἂν ὑπάρχῃ καὶ παρ᾽ ὑμῶν τῶν αὐτῶν τυχεῖν· Εἰ

(27) Cod. ποιεῖται.

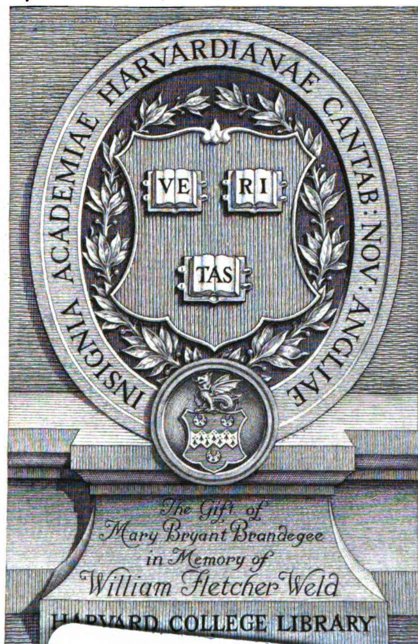
„τοίνυν συνέβη Κλεωνύμῳ μὲν ζῆν, ἐξερημωθῆναι „δὲ τὸν ἡμέτερον οἶκον ἢ τὸν τούτων, σκέψασθε πο„τέρων (28) ἐκεῖνος ἐγένετο κληρονόμος. Δίκαιον „γάρ ἐστι, τούτους ἔχειν τὰ ἐκείνου, παρ' ὧν ὠφεί„λετο καὶ λαβεῖν αὐτά. Εἰ μὲν τοίνυν Φερένικος ἢ „τὶς τῶν ἀδελφῶν ἐτελεύτησεν, οἱ παῖδες οἱ τούτων, „οὐκ ἐκεῖνος ἐγίγνετο κύριος τῶν καταλειφθέντων. „Ἡμῶν δὲ τοιαύτῃ τύχῃ χρησαμένων, Κλεώνυμος „ἀπάντων ἐγίγνετο κληρονόμος. Οὔτε γὰρ παῖδες „ἡμῖν ἦσαν, οὔτ' ἄλλοι συγγενεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνος γένει „προσήκων ἐγγυτάτω, καὶ τῇ χρείᾳ πάντων οἰκειό„τατος· ὥστε διὰ ταῦτα καὶ οἱ νόμοι δεδώκασιν αὐ„τῷ, καὶ ἡμεῖς οὐδένα ἄλλον ἠξιώσαμεν ταύτης τῆς „δωρεᾶς. Οὐ γὰρ δήπου ζῶντες μὲν οὕτως ἂν ἐνε„χειρήσαμεν αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὥστε περὶ τῶν ἡμετέ„ρων κυριωτέραν εἶναι τὴν ἐκείνου διάνοιαν τῆς „ἡμετέρας αὐτῶν· ἀποθνήσκοντες δὲ ἄλλους κληρο„νόμους ἐβουλήθημεν αὐτῶν μᾶλλον, ἢ τῶν πάντων „οἰκειότατον. Πρὸς θ' ἡμᾶς μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐν „τῷ δοῦναι καὶ ἐν τῷ λαβεῖν οἰκείους ὄντας εὑρή„σετε· τούτους δὲ νῦν μὲν ἀναισχυντοῦντας, καὶ τὴν „οἰκειότητα καὶ τὴν ἀγχιστείαν λέγοντας, ὅτι λήψε„σθαί τι προσδοκῶσιν· ἐν δὲ τῷ δοῦναι, πολλοὺς „ἂν καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους ἐκείνου προείχοντο „οἰκειοτέρους.

XXI. „Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ὦ πάντας „ὑμᾶς δεῖ προσέχειν τὸν νοῦν. Ὅσῳ γὰρ ἂν ταῦτα „λέγοντες ἀποφήνωσι καὶ πειρῶνται πείθειν ὑμᾶς,

(28) Cod. πότερον.

„ὡς ἐκεῖνος διέθετο ταύτας τὰς διαθήκας, καὶ οὐδὲ „πώποτε αὐτῷ ὕστερον μετημέλησε, καὶ νῦν ἐβούλε„το ἡμᾶς μὲν μηδὲν τῶν αὐτοῦ λαβεῖν, σφίσι δ' αὐ„τοῖς βεβαιῶσαι τὴν δωρεάν· καὶ ταῦτα πάντα λέ„γοντες καὶ διϊσχυριζόμενοι, μηδέτερον ἀποφήνωσι, „μήδ' ὡς ἐγγυτέρω τῷ γένει προσήκουσι, μήθ' ὡς „οἰκειότερον ἡμῶν πρὸς Κλεώνυμον διέκειντο· ὑμεῖς „ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ἐκείνου κατηγοροῦσιν, ἀλλ' οὐχ „ὡς δίκαιον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα διδάσκουσιν ὑμᾶς. Ὥσθ' „ὑμεῖς εἰ (29) τοῖς τούτων λόγοις πιστεύητε, οὐ τού„τους προσήκει ποιῆσαι τῶν ἐκείνου κληρονόμους, „ἀλλὰ παράνοιαν Κλεωνύμου (30) καταγινώσκειν. „Ὅταν δὲ τοῖς ἡμετέροις, ἐκεῖνόν τε νομίζειν ὀρθῶς „βεβουλεῦσθαι, λῦσαι τὰς διαθήκας βουλόμενον· „ἡμᾶς τε μὴ συκοφαντεῖν, ἀλλὰ δικαίως τούτων ἀμ„φισβητεῖν. Ἔπειτα, ὦ ἄνδρες, ἐνθυμεῖσθε, ὅτι οὐχ „οἷόν τε ὑμῖν ἐστι κατὰ τοὺς τούτων λόγους γνῶναι „περὶ αὐτῶν. Πάντων γὰρ ἂν εἴη δεινότατον, εἰ „τῶν ἀντιδίκων γινωσκόντων ἡμᾶς δίκαιον εἶναι τὸ „μέρος αὐτῶν λαβεῖν, ἅπαντ' αὐτοὺς ἔχειν ψηφίσε„σθε· καὶ τούτους μὲν ἡγήσεσθε χρῆναι πλείω λα„βεῖν, ὧν αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἠξίωσαν· ἡμᾶς δὲ μηδὲ „τούτων ἀξιώσετε, ὧν οἱ ἀντίδικοι συγχωροῦσιν ἡμῖν."

(29) *Εἰ* abest a Codice.
(30) Cod. *Κλεώνυμον*.

INSIGNIA ACADEMIAE HARVARDIANAE CANTAB: NOV: ANGLIAE
VE
RI
TAS
The Gift of
Mary Bryant Brandegee
in Memory of
William Fletcher Weld
HARVARD COLLEGE LIBRARY

